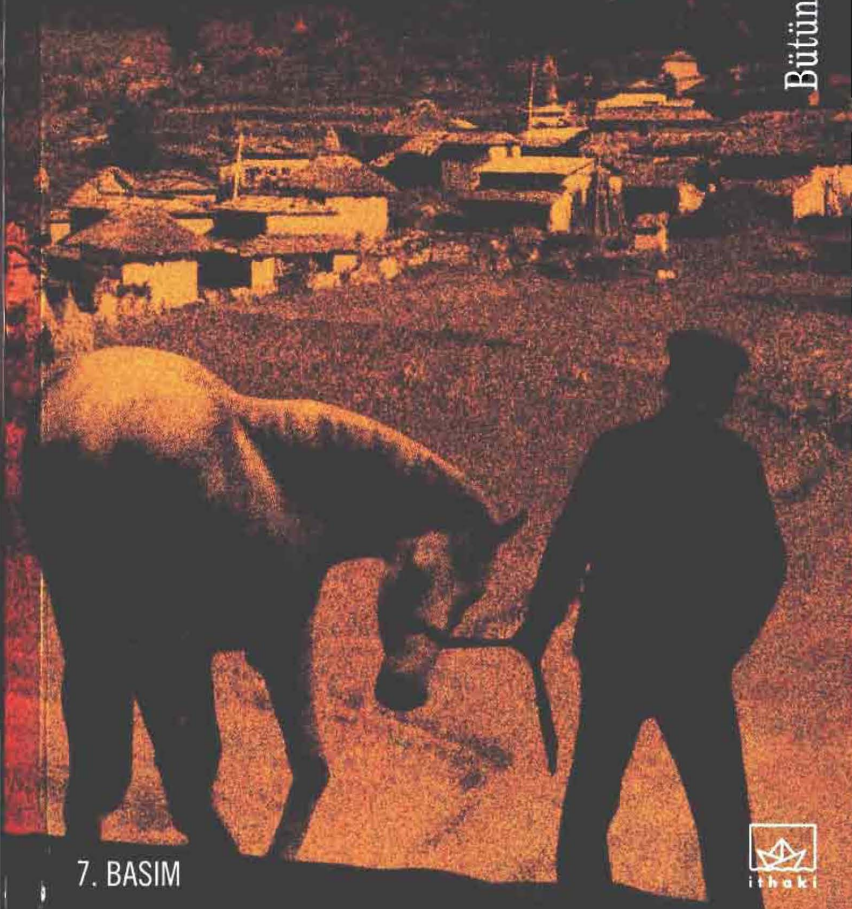
KEMAL TAHİR

Köyün Kamburu

Bütün Yapıtları 8

7. BASIM

İthaki

Kemal Tahir
Köyün Kamburu

İthaki Yayınları - 416
Edebiyat - 334
Kemal Tahir Bütün Yapıtları - 10
ISBN 978-975-273-206-3

İthaki; 3. Baskı, Ekim 2010 (7. Baskı)

© Kemal Tahir, 1959
© İthaki, 2006

Yayıncının yazılı izni olmaksızın herhangi bir alıntı yapılamaz.
Bu kitabın telif hakkı Kemal Tahir Vakfı temsilcisi ONK Ajans Ltd. Şti.'den alınmıştır.

Yayına Hazırlayan: Sevengül Sönmez
Sanat Yönetmeni: Murat Özgül
Kapak Tasarımı: Ömer Ülkenciler
Sayfa Düzeni ve Baskıya Hazırlık: Yeşim Ercan Aydın
Kapak, İç Baskı: İdil Matbaacılık
Davutpaşa Cad. No: 123 Kat: 1
Topkapı-İstanbul Tel: (0212) 482 36 01
Sertifika No: 11410

İthaki™ Penguen Kitap-Kaset Bas. Yay. Paz. Tic. Ltd. Şti.'nin yan kuruluşudur.
Mühürdar Cad. İlter Ertüzün Sok. 4/6 34710 Kadıköy İstanbul
Tel: (0216) 330 93 08 – 348 36 97 Faks: (0216) 449 98 34
ithaki@ithaki.com.tr – www.ithaki.com.tr – www.ilknokta.com

Kemal Tahir

KÖYÜN KAMBURU

itheki

Kemal Tahir
(1910-1973)

Kemal Tahir İstanbul'da doğdu. Gazihasanpaşa Rüştiyesi'ni bitirip girdiği Galatasaray Lisesi'nin ikinci sınıfından ayrılarak öğrenimini yarıda bıraktı. Avukat katipliği, ambar muhasipliği, gazetecilik gibi işlerde çalıştı. 1938'de, Nâzım Hikmet'le birlikte yargılandığı Donanma Komutanlığı Mahkemesi'nde on beş yıl hapse mahkum edildi. On iki yıl Çankırı, Çorum, Kırşehir, Malatya cezaevlerinde yattıktan sonra, 1950'de Genel Af Yasası uyarınca geri kalan cezası bağışlandı. 1955'ten sonra yayımlamaya başladığı romanlarıyla edebiyatımızın önde gelen yazarları arasına katıldığı gibi, tarih konusundaki görüşleriyle de düşün hayatımızı etkiledi. 21 Nisan 1973'te, bir kalp krizi sonucunda İstanbul'da öldü.

Birinci Bölüm

Parpar Ahmet

1

Aslına bakılırsa, Narlıca Köyü'nün başına, bu Parpar belasını "sürgün kırımı" yılında Çorum'un namlı tütün kaçakçısı Gâvur Ali sarmıştır.

Eski kitapların "taun", köylü milletininse "sürgün kırımı" dediği bu illet, buralara bir yaz ortasında hacılarla beraber geldi, çok ocaklar söndürdü, sofralarında yirmi-otuz kaşık çalışan nice konakları yıktı.

Köylünün can kaygısıyla düştüğü, ölü gömmekten yetim öksüz gözetlemeye aman bulamadığı bu uğursuz sürgün kırımı yılında Parpar Ahmet'in anasıyla babası da üçer gün arayla öldüler, on iki yaşındaki oğlanı sipsivri ortada bıraktılar. Ahmet de elbet göçer giderdi, pislik temizlenirdi ya, ne fayda! O zamana kadar –başkaları şurda kalsın– kendine iyiliği dokunmayan tütün kaçakçısı Gâvur Ali'nin –şu namussuz kara kâfirin– acıyası tuttu, oğlanı atının terkisine alıp Bafra'nın Laz ağalarına hizmetkâr götürdü.

Aradan yıllar geçmiş, Narlıca Köyü gurbette böyle bir adamı olduğunu çoktan unutmuştu ki günlerden bir gün, muhtar odasının önünde oturanlar omzu heybeli birinin köye çıkan dönemeci kıvrıldığını gördüler.

Hiç kimse bu karayağız, garip yiğidi biliş çıkaramadı.

— Buyur ağa! Hoş geldin! Nerdesin, kimlerdensin? diyerek zıplayıp kalktılar.

Uzun boylu, geniş omuzlu garip yiğit:

— Beni bilemediniz mi ağalar? dedi, ben Ahmet'im. Gâvur Ali Ağa'mın Bafra'ya "Azap" götürdüğü Ahmet...

— Deme! Sen essahtan Ahmet misin?

— Ahmet'im ya! Sen de bu köyün "Kâhyası" Kadir Ağa'sın.

Muhtar Kadir Ağa, Uzun İmam'a şaşkın şaşkın sordu:

— Ne dersin Uzun İmam?

Uzun Hoca:

— Durun ağalar, diye davrandı, bu Ahmet, Sürgün Kırımı artıklarından... Şimdi bildim, rahmetli Sinsin Halil'in Ahmet... Giyimi kuşamı iyice düzmüş, ayrıca boylanmış. Demek sen şimdi...

— Sinsin Halil'in Ahmet'im Uzun Hoca.

— İyi, ne güzel! Öyleyse bir daha hoş geldin! Buyur otur.

Köylü, Allah'ın işine bir zaman şaştı. Buradan donsuz giden oğlanın sırtında, şimdi, İngiliz çuhasından yeni elbise, göğsünde yarım okkalık gümüş köstek, ayaklarında kırmızı meşinden Laz çizmeleri vardı. Yanına bıraktığı heybenin iki gözü de tepeleme dolu... Fesine sardığı oyalı yazmanın bir ucu belindeki şal kuşağa değiyor, üç katlı "gayret kemeri"nin arkasından sarı ağızlığın savatlı başı, koca taneli tespihin siyah ipekten püskülü görünüyor. Bir çalım ki Çorum'un Başıbozuk Dilâver Paşa'sı, bunun yanında halt etmiş...

Ahmet büyüklerin ellerini öpüp yaşıtlarıyla kucaklaştıktan sonra Muhtar Kadir Ağa'nın gösterdiği yere oturdu, merhabaları "cemâata rahmet" diye toptan karşıladı.

Uzun Hoca'nın sorduklarını "bilir gibi" cevaplıyor, büyük hatırı sayıp cigara yakmıyordu. Laf arasında "sayende efendi

ağa!", "duan berekâtıyle Uzun Hoca", "sağ ol dayı!" demesinden görgüsünün kendisine elverdiği, "Niyet, baba ocağını şenlendirmek..." sözünden de, köye temelli geldiği anlaşıldı.

Fakir Sinsin Halil'in şenlendirilecek ocağı, köyün üst başında, koruya sırt vermiş, damı tabanı toprak, iki odalı, kerpiç evdi. Camı çerçevesi, merteği, kapısı şunun bunun elinde kalmış, avlusunu ot bürümüştü.

Üç beş tarladan, su altındaki arpalık neyse ne ama geri kalanları çoktan ayrık kitledi. "İki çift manda koşsan sökületeği şüpheli!"

Narlıcalılar bunları düşünerek içlerini çektiler. "Üst başla adam, adam olsa, köylü milleti tarlada bayırda yarı aç, yarı çıplak geberesiye uğraşır mı? Öküzleri sat, bir giyim uydur, tamam! Bu Ahmet, işte belli bir şey, ağaç dalından düşmüş bir fukara... Oturdu oturalı gözlerini yerden kaldırmaması, boynunu bükmesi neden bakalım? Kimi kimsesi olmadığından... Bununkisi gurbetten gelmek bile sayılmaz. 'Herif mezarını yırtmış çıkmış' denilse yeridir. Öyle ya, hani köyün içinde kocakarı ağıtları?"

Narlıca'nın birinciye gelen zenginlerinden Mahir Ağa, Ahmet'in babadan kalma arpa tarlasını yedi yıldan beri, kendi malı gibi, ekip biçtiğinden, ortaya düşen sıkıntıyı dağıtmak için davrandı, yedi yıllık tarla kirasına karşılık geçen kış boyunduruğa alıştırdığı sarı tosunları Ahmet'e bağışladığını söyledi.

Ötekiler de "imece"ye girip tepedeki harap evi, onarmaya söz verdiler.

Ahmet'in yüreği kabardı, fesindeki yazmanın ucu ile gözlerini kuruladı.

Uzun Hoca, hem lafı değiştirmek, hem de kösteğin "ilerisinde" ne var ne yok anlamak için vakti sordu. Garip Ahmet, kemerinden çifte kapaklı, yumruk kadar bir gümüş saat çıkardı ki "Serkisof"un padişahı bir saat...

Muhtar Kadir Ağa artık dayanamadı:

— Bu nasıl bir iş Uzun Hoca, dedi. O taraflarda para, ekin gibi tarlada mı bitiyor? Baksana bu oğlan gümüşe, sırmaya gark olmuş!

— Gark olmak evet! Karadeniz'in Bafra toprağı bir hoştur ama adamına göredir. Bilmez değilsin ya, gurbet yerinde bazı azapların, bazı ağa karılarından bir alacakları çıkar ki "alacak" diye ben işte ona derim.

— Orası öyle... Benim dediğim, bu kahpe, kocası olacak pezevengin sandığını bütün boşaltmış da bizim Ahmet'e mi yüklemiş?

— Yüklemez mi? Oğlandan hoşnutluk getirdiyse... İşte damızlık boğa gibi bir yiğit! Haa ne dersin bizim Ahmet, nasıl bu söz, haksız mıyım?

Ahmet önüne bakarak gülümsedi. Muhtar Kadir Ağa:

— İyi imiş Bafra toprağı n'olacaksa... diye içini çekti, ben bunu dağda, bayırda görsem "eşkıya reisi" bellerim de korkudan dudağım yarılır. Söyle bakalım Ahmet Ağa, inşallah kemer de böyle yüklü mü?

— Eh efendi ağa sayende kendimize elverir.

Uzun Hoca elini kaldırdı:

— Bana bak muhtar! Bu "elverir" lafı Bafra toprağında gayet oturaklı bir laftır. Ben bu Ahmet'i şimdicik, on altına satın alırım ve de zarar etmem.

Garip Ahmet nazlanmadı, kemerinde on beş beyaz mecidiyesi bulunduğunu söyleyerek komşuların merakını dağıttı. Giyimi kuşamı, heybeyi saati nerden ele geçirdiğini de saklamadı:

— Burnumuza sıla rüzgârı burcu burcu kokunca... İki arkadaşla Sinop toprağına geçtik, Çerkezlerden at kısrak sürdük. Sinop Çerkezlerinin yılkılarında başıboş hayvanlar olur ki yanlarında fil halt etmiş sayende...

* * *

Ahmet köye sırasında gelmiş, tarlaları yaz ekimine yetiştirmişti. Evin onarımı için imeceye giren komşular dağdan mertek kestiler, kağnılarıyla indirdiler. Bunca yıldır çoluğa çocuğa oyun yeri olan baba ocağı bir haftaya varmadan şenlendi. Bu iş görülürken, Ahmet'in Bafra'da keser tutmasını, testere sürmesini de bir güzel öğrenmiş olduğu meydana çıktı. Ayrıca hayvan bakımı, balık, tütün, fındık üstüne çok laflar ediyordu.

Bir zaman sonra Narlıcalılar:

— Hele rençberliğine hiç diyecek yok, diye Ahmet'i övmeye başladılar. Bu herif Lazistan'da toprağın Lokman Hekimi olmuş çıkmış...

— Hekimi evet... Zira oraların rençberliği ağırdır. Laz ağası buna çok şey belletmiş.

— Geçen gün gökyüzüne bir zaman baktı da: "Yarın yağmur yağsa gerek" dedi. "Bre yavrum ne yağmuru. Havada, hamt olsun çekirdek kadar bulut yok" dedim. "Yağacak emmi, hem de zorlu yağacak" dedi. Sabah namazına kalktım ki dünyayı sel almış! Nuh tufanından kalma bir yağmur! Ortada bir şey yokken rüzgârı, yağmuru sezmesi neyin nesi Uzun Hoca?

— Karadeniz, deniz kıyısıdır. Ora adamının işi su üstünde olduğundan havayı bilecek ister istemez. Sen asıl ona şaşma, Mahir Ağa'nın verdiği kötü tosunları neyle besledi de böyle fil gibi semirtti?

— Peki, yol yordam bilmesini ne yapmalı? Sözü adam gibi söylemek bunda, sorulmadan lafa karışmamak bunda... "Saray görgüsü" canım! Say ki Hacı Hasan Paşa Efendi'mizin Beşiktaş karakolunda zaptiyelik etmiş...

O yıl Allah'tan "Ekin yılı" oldu. Ahmet'in dinlenmiş tarlaları bire on verdi. Herif, tohumluğu yeterince ayırdı. Bulgurlukla

yarmalığı, komşu karılarına el sürdürmeden kendisi yıkayıp kaynattı. Unu vaktiyken öğüttü, kışlık yeygisini havalar bozmadan evine biriktirdi. Bir de icat çıkarıp fazla ekinini Aşar Mültezimi Çakır Kâhyaların Ömer Efendi'ye satmamış, "Biz bunu kışın pazarda değeri pahasına veririz" demişti. Köylüler kış aylarını ocak başında aylak geçirirken kasabaya kağnı yükleriyle odun çekiyor, sözün kısası, dev gibi çalışıyordu.

Herif "gurbetçi" olup çıkmıştı ötesi yok! Ayda bir avlunun çitlerini çamaşırlarla donatmasına bakan Narlıca karıları:

— Ahmet Ağa'mın gelinliği tuttu bacım, dalları çalıları gene kar gibi ağarttı... diye gülüşüyorlardı.

Yorganına çarşaf çekmesi, sökük yırtık dikmesi de değme avratlardan üstündü. Böyle bir işe oturunca tepeden aşağıya, Narlıca'nın üzerine, davul gibi gür sesiyle oynak Laz havaları koyuveriyordu.

Uzun Hoca, Muhtar Kadir Ağa'ya takılır olmuştu:

— Davran kâhya! Bu gidişle senin Ahmet, Narlıca'nın birinciye gelen zengini kesilecek... İki yıla varmadan iki çift öküzü dönmezse, altına arap atını çekmezse ben, imamlığı bırakırım da, şu sakalı kazıtıp köçekliğe girişirim.

Kış ayları böyle geçti, "herk" zamanı gelip çattı. Orakla harman köylü milletini nasıl toza gübüre boğarsa, "herk" de rençber kısmını ıslanmış sıpaya çevirir. Kara kıştan insanlar da, hayvanlar da bitkin çıktıkları için diz boyu çamurda tarla sürmek zordur. Hele Ahmet gibi yalnız olanlara ölümden beter. Gündüz akşama kadar sapanın peşinden gidip gelinecek, gece sabaha kadar öküzler kırda otlatılacak. Gece dışarda yatmaktan yaşlık iliklere işler. "Öküzlerin ipleri koluna bağlı olduğundan sürekli uyuyamazsın. Başıboş salsan her biri bir dağa gider. Gün ışımadan sapan demirini gömdüğün yerden çıkarıp hayvanları koşa-

caksın. İki üç çizgi gidip gelmeden karınları körük gibi şişer şişer boşalır." Kısacası "herk" demek, "resmen rezillik" demek...

Narlıcalılar bu rezilliğin içinde yuvarlanmaya başladıklarından Ahmet'teki aykırılığı bir zaman fark edemediler. Kız sahiplerine güveylik düşündüren, birtakımlarında da kıskançlık uyandıran uslu akıllı herife apansız bir hal olmuş, işi gücü şuraya bırakıp tarlaların taşlarına saldırmıştı. Herkes gibi toprağı gübreleyip derin derin üçleyeceğine, öküzleri güvertiye salıp saman masrafından kurtulmaya çalışacağına, sabahtan akşama kadar taşları ayıklıyordu.

Günlerden bir gün, koca bir taşı gömülü bulunduğu yerden çıkarıp kenara yuvarladığını gören tarla komşusu Sarı İhsan Çavuş, ellerini beline koyup şaşkın şaşkın sordu:

— Hayrola Ahmet Ağa, bu neyin nesi?

— Bu mu? Taş... Bildiğin taş, emmi.

— Ne yapacaksın? Bir şeye mi lazım?

— Tarla kısmını berbat eder bu cenabetler... Ayıklamalı ki...

— Dur hele oğlum!.. Vay başıma! Sen tarlada hiç taş komamışsın! Sonunda bunun sana zararı dokunur. "Karının saçlısı, tarlanın taşlısı" demişler. Kendin bilmez değilsin ya, kurak zamanlarda bunlar ekinin yanmasını az buçuk önler. Hem yahu, taş ayıklamanın sırası mı? Herkten kalacaksın.

— Kulak verme İhsan dayı...

— Toprak tavını kaybederse?.. Hem de kaybeder, görürsün.

— Bir bok olmaz, iyidir.

— Sen bilirsin. Bizim atalardan duyduğumuz böyle... Sakın Bafra'nın Laz ağaları tarlalardan bütün taşları sürüp çıkarırlar mı?

Ahmet karşılık vermedi, bir vakit gülümseyerek ensesini kaşıdı, sonra "Yallah Bismillah" diye kocaman kayaya sarıldı.

Ahmet işi tadında bırakmamış, büyük taşlardan sonra, boy-

nuna bir sepet asıp küçüklere girişmişti. Fındık gibilerine varıncaya kadar bütün çakılları topluyordu. Keyfine de bir diyecek yok... *"Şeker olsam karışsam / senin içtiğin suya..."* diyerek Laz türküleri çağırıyor ki dağı taşı inletiyor.

Başta Muhtar Kadir Ağa ile Uzun Hoca, arkadan bütün yaşlılar, dilleri döndüğü kadar öğüt verdiler, söz geçiremeyeceklerini anlayınca güldüler:

— Aldırmayın! Bizim oğlan taş milletine nedense öfkelendi. Varsın ayıklasın. Uzağa götürmekte değil ya... Tarlalar büsbütün kurursa yeniden saçıverir. Lazlardan böyle görmüş besbelli...

— Peki, bu herif bu yıl herki n'apacak?

Taş ayıklamak meselesi için yaşlılar kurulunda öğüt verilirken Ahmet "olur" dememişti ama edepsizlenmemişti de... Aradan on beş gün geçtikten sonra işler birden karıştı.

Sinsin Halil'in Ahmet, tarla komşusu Ihsan Çavuş'un yolunu kesti:

— Ben kendi taşlarımı ayıklamaktayım. Sen buna neden karıştın bakalım dayı? diyerek söze başladı.

Adamcağız, önce neden karıştığını anlatmaya çalıştı, sonra, "Sen bilirsin dedi, daha sonra, evet halt ettim" diyerek geçmek istedi. Kurtulamadı. Yaka yakaya geldiler. Ahmet'in öfkeden gözleri dönmüş, sesi boğuklaşmıştı. Eli ayağı titriyordu. Bundan ötürü, kendisinden daha yaşlı, daha çelimsiz olan Ilhan Çavuş'tan güzel bir dayak yedi.

Işte Narlıca'ya da n'olduysa bu kavgadan sonra oldu. O zamana kadar lafa karışmayan, küfür nedir bilmeyen Ahmet, sanki geçip gitmiş, yerine bir başkası gelmişti. Herif artık olura olmaza, ileri geri söyleniyor, duyulmamış küfürlerle ortalığı kasıp kavuruyordu. Yirmi dört saatin yirmi dört saati öfkeliydi. Köyde ağız patırtıları, sopalaşmalar alıp yürümüştü.

Muhtar Kadir Ağa:

— Hey Uzun Hoca! Olanlar sana oldu diye gülüyordu, imamlığı bırakıp köçekliğe geçeceğini, bu Ahmet duydu ki, bu köye ağa olmaktan caydı. Sana bu gidişle top sakalı kazıtacak.

Önceleri işin alayında olanlar artık kara kara düşünmeye başladılar. Uzun Hoca'nın "Parpar" adını taktığı bu öfke, görülmüş, işitilmiş bir şey değildi. Laz memleketi, bu herifin karnına Karadeniz'in gemileri yutan domuzluğunu doldurmuştu da Narlıca'nın başına sanki bela yollamıştı. Durduğu yerde yedi düvele harp açan padişah azgınlığı da, bir laf için adam kazıklayan vezir paşa kudurmuşluğu da böyle değil! Ahmet, önüne geleni arı gibi sokuyor, kuduz it gibi dalıyordu.

Narlıca, bu herifin rezilliği yüzünden odada oturamaz, düğüne cenazeye "ağız tadıyla" gidemez, pazarı odunu, tarlayı değirmeni kavgasız gürültüsüz savuşturamaz olmuştu.

Köy, o zamana kadar, Kâhya Kadir Ağa'nın sızıltıya meydan vermeyen tutumu, Uzun Hoca'nın derin bilgisi ile anılırdı. Parpar Ahmet edepsizliğini, dayak yiye yiye, önce komşu köylere, oradan da Çorum kasabasına ulaştırdıktan sonra iş değişti. Artık yabanın iki para etmezleri gülüşerek laf dokunduruyorlardı:

— Dur hele, Narlıca'dan Parpar namussuzluğuna başlama!

— Herifin ossaat can başına sıçradı, Narlıca'dan "Parpar öfkesi" diyeyim de sen anla!

Dosta düşmana rezil olan Narlıcalılar ne yapacaklarını şaşırdılar, bir zaman tütün kaçakçısı Gâvur Ali'ye sövüp saydılar:

— Sürgün kırımında acıman kabardı öyle mi kara düşman?

— Bu bize ettiğin neyin nesi, telli kurşunlara gelesice kavat?

— O salgın, Ahmet'le Gâvur Ali'yi güzelce temizleseydi ne vardı hey Allah!

Sonra Uzun İmam'ın yakasına sarıldılar:

— Bir de "Zibidiyi Lazistan adam etmiş" dedindi Uzun Hoca, işte aldın mı adamı, buyur bakalım? Haydi, durmanın zamanı geçti. Bu rezilliği dermanını senden isteriz! "Parpar" demeli değil, çaresini bulmalı!..

Söz kendisine dayanınca, dünyayı bütün gezmiş, kitap bırakmayıp okumuş olmakla övünen Uzun İmam, Allah'ına sığınıp davrandı. Ahmet'in biraz durgunlaştığı sıraları kollayarak türlü düzenler, tütsüler yaktı. Bu tütsüleri, Serendip'teki "Hazreti Âdem" türbesinden getirmişti. "Ahmet kaç para... İstanbul'un Toptaşı tımarhanesindeki bütün zırdelileri yarım saatte uslandırır!" diyordu. Tütsü fayda vermeyince Uzun Hoca, padişahın başımamıyken ele geçirdiği "Mağribi Yasini"ne sarıldı. Gecelerce okudu. Bir yandan da, sıtmanın iyice güçten düşürdüğü sıraları gözleyip herifi muskalarla donattı. İçinde Peygamber mühürlerini erittiği sularla Ahmet'e büyüklü küçüklü aptesler aldırdı. Bunlar bir başkasına yapılmış olsaydı, öfke şurda kalsın, adamın dili dişi kitlenir, herif yedi yıl ağzını açamazdı. Allah'ın işi canım, Parpar'ın öfkesi, "bana mısın!" demedi. Sıtmasını biraz savuşturan herif, dışarıya ilk çıktığı gün, az kalsın sığırtmacı sopayla öldürecekti.

Uzun Hoca gene de yüreğini bozmadı. Amasya'dan at kestanesi ısmarladı, bunlardan beş yüzlük bir tespih yaptı. Bir gün nasılsa razı edip Ahmet'i önüne oturttu, tayı dizgine alıştırır gibi okşalaya okşalaya koca tespihi iki yüz defa başından aşırarak herifi "Ism-i Âzam" duasıyla nefesledi.

Vaktiyle sınır boylarında düşman ordularını durdurup çil yavrusu gibi dağıtmış olan bu "Ism-i Âzam" duası da işe yaramayınca fukara Uzun Hoca muhtar odasına geldi:

— Benden bu kadar kâhya dedi, Narlıca'nın bir ettiği varmış ki Allah bu belayı bize yakıştırmış. Ben bittim, sonunu sen düşün!

Muhtar Kadir Ağa kendine güvenerek güldü:

— Ben düşüneceksem sen de geri duracaksın imam! Sen hele geri dur ki... Sakın araya girme!

Parpar'ın edepsizlenmesini bekledi. Birine bulaşır bulaşmaz sıçrayıp dikildi, herifi çalyaka, önüne getirtti, yere yıktırttı, ayaklarına korucu tüfeğinin kayışını taktırdı, kendi eliyle, tam otuz değnek çekti. Askeriye kışlasının "meydan dayağı"na benzer otuz değnek ki, sözgelimi, eşeğe çalınsa, "Buyur efendi ağa!" diyerek dillenir ve de adam olur.

Parpar'ın öfkesi azalacağına büsbütün artınca Narlıcalılar ağız birliği edip: "Canı cehenneme öyleyse..." dediler, Tanrı selamını bile kestiler, ceza olarak hayvanlarını sürüden çıkardılar. Birisine çatarsa hep birden üzerine yürümeye, göz açtırmadan tepelemeye yemin dedip değnek atladılar. Bu yeminden sonra, bir hafta içinde tam dört kere dayak yiyen, yüzü gözü patlayıp suratı kasaphane itine dönen Parpar Ahmet, pabucun pahalı olduğunu, nasılsa anladı. Tepedeki evine çekildi, orta yerde parçalanıp kim vurduya gitmekten kurtuldu.

Artık canavar gibi yabanileşmiş, köye hiç inmez olmuştu.

2

Ahmet, öfkeye tutulup "Parpar" adını almadan önce giyime kuşama özenir, ayda bir çamaşır yıkar, köye berber geldikçe saçını sakalını kestirirdi. Rezilliği göklere çıkardıktan sonra bunları hep bırakmış, pisliğe kılıksızlığa vurmuştu. Elbiseleri az zamanda paralandı, üzerinde, yatır bağları gibi sallanır oldu. Saç sakal birbirine karıştı, gövdesi yıkanmaya yıkanmaya bir koku peydahladı ki leş kokusu kaç para...

Mala, hayvana bakmayı da boşlamıştı. Bu yüzden öküzleri sıskalaşıp uyuz keçilere döndüler. Sağmal ineği, dağda kaldıkça öfkesinden gidip aramadı, hocaya da canavarın ağzını bağlatmadığından hayvancağızı kurt paraladı. Kırkılmaya kırkılmaya keçileri kıl boğdu, koyunların kuyruklarını diken, çakıldak kapladı. Keneler kanlarını emip zavallılarda süt değil ses soluk bırakmadılar. Hele eşek büsbütün "adamlıktan çıktı." Çünkü herif öfkelenip de çatacak birisini bulamadığı sıralarda hayvanı sopaya çekiyor, hiçbir suçu yokken yorulana kadar dövüyordu. Bir zaman sonra cansız mallarına –kağnıya, sapana– da saldırmaya başlamıştı.

Gözetleyenler: "Gidinin boyunduruğu! Hele namussuz teker!" diyerek, bunlarla adam gibi kavga ettiğini anlatıyorlardı.

Davul gibi gümbürdüyen sesi de giderek kısılmış, pürüzlenip bir hoş olmuştu. Türkü çağırmak isteyip havayı dilediği gibi çeviremeyince birden öfkeye biniyor, göğsünü küt küt yumrukluyordu.

Koca köyün içinde tek başına yaşamaya başlamasının dördüncü yılında bir gün Parpar Ahmet nasılsa berbere indi. Değme mektepli doktorlardan bilgili olan, yetmiş iki derde yüz yetmiş derman bulan Rıza Onbaşı, Ahmet'in sesindeki değişikliği beğenmedi.

— Oğlum senin sesin büsbütün sönmüş, fazladan körpe oğlak sedası gibi çatallaşmış. Şu uçkuru çöz bakalım, bir başka yerinde bir başka belirti var mı, dedi.

Belinden aşağısının el ayası büyüklüğünde Karaçiban[1] dökmüş olduğunu görünce sordu:

— Acı, sızı yok öyle ya?

— Çıbanların mı? A-ahh... Kendi başlarına çıkıp kendi başlarına batmaktalar.

Berber Rıza Onbaşı işi anlamıştı. Kaşlarını çatıp:

— Hey Uzun Hoca! dedi, şimdiye kadar bu yiğidi bitler neden yiyip tüketmedi bil bakalım?

— Neye?

— Kara çıban dökmüş. Kara çıban dökenlerde bit olmaz.

— Pire olur mu sakın.

— Hele sakallı domuz! It mi bu?

Berber Rıza Onbaşı Ahmet'e acıdı, sevabına biraz ziftli merhem verdi. Merhemi şartla vermiş, sorduklarının karşılığını istemişti. Ahmet hiç çekinmeden anlattı:

Samsun'da arada bir, kötü karılara gidermiş. Sonunda bu yüzden başı belaya girmiş... Köye gelmesi de, orada birini yaraladığından.

1) Anadolu'nun birçok yerlerinde frengiye vaktiyle Karaçiban derler, ziftle katranla geçirmeye çalışırlar, ağrısı filan olmadığı için hiç aldırmazlardı.

* * *

Ahmet'in "Köy sürgünü" olmasının beşinci yılı sonunda burun direği çöktü, suratı etmek tahtası gibi yassılandı, lafı sözü büsbütün anlaşılmaz oldu. Bunu görünce Narlıcalıların yüreği sızladı:

— Kendi köyünde fukarayı sürgün ettik!

— Allah bunun hesabını bizden sorar.

— Sesi sedası kalmadı, öfkelense de sövüp sayamaz, haa ne dersin kâhya?

Muhtar Kadir Ağa:

— Öyle ya, bu da bizim bir hemşerimiz. Ele güne karşı ayıp! Deneyelim bakalım! diyerek aklı erenlerden iki kişi yolladı.

— Nasılsın Ahmet Ağa, ne var ne yok?

— Bu yıl ekin ekeceksen tarlalara komşular biraz yardım etsin mi demeye kalmadan herif gözlerini devirdi, çakal gibi ulumaya başladı. "Deyyuslar... Kavatlar..." dediğini zorla anlayan aracılar gülüşerek geri döndüler.

Bunun üstüne Uzun Hoca:

— Ne yapsan boş, diye içini çekti. Elinde değil... Biraz düşündü. Dur hele Kadir Ağa. Aklıma bir şey geldi. Evlense geçer mi, kendini biraz toplar mı sakın?

— Kim evlenecek bre imam? Şu nasıl bir laf.

— Laf elbette! Böylelerinden çoğunu evlenmek iyi etmiştir. İstanbul'da bir "Miskinler Tekkesi" var. Ahmet gibiler orada barınır. Sultan Süleyman vakfı bir tekkedir ki ucu bucağı bulunmaz.

— Bütün evli mi İstanbul miskinleri?

— Dinle ki bir, Sultan Mahmut zamanına kadar bu miskinlerden daha rahatı yokmuş! "Sultan Süleyman vakfı" ne demek. "Her yıl bir Mısır hazinesi geliratı var" demek! Eti pilavı, tatlısı

hoşafıyla günde üç öğün yemekleri çıkmakta... Kurulan sofralara, değme köy ağasının gücü yetmez. Sultan Mahmut Yeniçeri Ocağı'nı söndürdükten sonra bu miskinlerin üstüne yürümüş, "Ben milletimden topladığım vergi parasını miskin takımına neden yedirecekmişim bakalım?" demiş. "Kullarımın hakkını benden bir bir istemezler mi? Asker evlatlarım şurda dururken, işe yaramaz miskin tayfasına mum parası, aş parası neyin nesi? Beni, yarın mahşer yerinde bir meteliğine kadar hesaba çekerlerse n'olur hey şeyhislam?" diye kükremiş, hemen fetva istemiş.

— Ne fetvası?

— Fetva ki miskin takımını tekmil topa tutacak... Bereket, şeyhislam fetva vermemiş. "Bunları kırmak olmaz padişahım, sen bunları evlendirsen gerektir" diyerek ayağına düşmüş.

— Peki imam, bu bizim belanın, miskin illeti olduğu nerden belli?

— Şurdan belli ki, miskin illetinin birinci belirtisi, karaçıbandır. Sonrası, burun direği çöker. Ben miskinlerde balta burun hiç görmedim.

— Hele dur! "Miskin" dediğin oturduğu yerden kalkamayacak... Bu bizim rezil öfkelenince göklere çıkmakta...

— Çünkü miskinler de çeşit çeşit... Bizim Ahmet "Pire miskini." Ötekilerde bit olur ki nah yumruğum kadar... Görsen "Aman tutup kağnıya koşalım" dersin. Hem bre kâhya lafı neden uzatmalı. Denemesi bedava! Ahmet'in parası var. Evlendir gitsin.

— "Evlendir gitsin"miş? Parpar denilen namussuza kimi alacaksın hey kardeş.

— Parpar'a da Dilâver Paşa'nın kızını isteyecek değiliz ya, yetim öksüz biri bulunur.

— Haydi bulsana!

— Buldum bile... Ayşe'yi alalım.

— Hangi Ayşe?

— Çolak Nail'in Ayşe...

— Topal Ayşe mi?

— Iyi bildin, Topal Ayşe... O da sürgün kırımı artıklarından... Kimi kimsesi yok. Serçe kuşu gibi, el sofrasından geçinir. Bu işi başar, sevabı yüklen...

— "Sevap" dersin, "Ahmet namussuzunu nasıl yola getireceğiz?" demezsin...

— Onu sen bana bırak! Gider konuşurum. En kötüsü, bize sövecek değil mi? Sövsün varsın... It ürümekle deniz mundar olmaz.

Ertesi gün Uzun Hoca tepeye çıktı.

Parpar, avludaki ulu cevize sırtını dayayıp çömelmiş, Narlıca'nın üzerinden Çorum ovasına bakıyordu. Elini kolunu sallamadığından, kendi kendine homur homur söylenmediğinden öfkeli olmadığı belliydi.

Uzun Hoca:

— Merhaba Ahmet oğlum dedi, nasılsın iyisin ya?

Ahmet zıplayıp kalktı, ellerini göbeğine bağladı:

— Iyiyiz sayende Uzun Hoca!

— Şurdan geçmekteydim de "hele bizim Ahmet'e bir bakayım" dedim. Doğrusunu istersen, bu geliş başka geliş... Ahmet'i kolundan tutup kendisiyle beraber çömelmeye zorladı. Bu gece, hayırdır inşallah, biz bir düş gördük Ahmet oğlum, bir düş ki "Rahmanî rüya" diye işte ben buna derim. Bir su başındayım. Deniz gibi köpürmüş bir su... Apansız karşıdan kim gelse iyi? Bir boz geyiğe binmiş Geyikli Baba Hazretleri... Suyun üzerinde, papur yolundaymış gibisine gelmekte. Önünde, arkasında bir sürü geyik... Ak sakalı göbeğine inmiş... "Allahü ekber" diye bir nara vurdum, "Medet ya pîr!" diyerek üzengisine yapıştım. Yü-

zünü şu yana çevirdi de, "Geri dur! dedi, sende dünya lafı varsa Ahmet kulumdan niçin esirgersin?" Bir uyandım ki tere batmışım. Sabaha kadar gözüme uyku girmedi. Dua tespih uğraştım. Camiden sonra, "Hele gideyim de Ahmet oğlumu bir göreyim" dedim. Beni bir düşünce aldı yavrum! "Bu Ahmet'in başına gelenler nedir? Oğlanın bu yalnızlığı neyin nesi?" diye fikre daldım. Öyle ya, bu yalnızlık insanoğluna hiç yaramaz. Yalnızlık bu dünyada bir Allah'a yaraşır, bir de ölüp gidenlere... Kurt kuş olsun çift yaşayacaksın! Sabahleyin düşümü dinledi de Kadir Ağa'n ne dedi bil bakalım? Ben aslında buraya Kadir Ağa'nın sözü ile geldim. Müjdeler olsun Parpar Ahmet! Önümüzde davullu meydan düğünümüz var.

Parpar Ahmet kendisinden umulmaz bir şey yaptı, başını sol omzuna eğerek gülmeye başladı. Önce şaşan Uzun İmam, bu uygun sırayı kaçırmadı:

— Hele rezil! diye keyifle Ahmet'in ensesine vurdu, düğün lafını duyunca neden güldün? Yüreğin saf olduğundan işi sezdin de güldün. Evet, anladığın gibi Ahmet oğlum, Muhtar ağan seni everecek.

Parpar, kara gözlerini vıcır vıcır döndürerek Uzun Hoca'nın yüzüne bakıyordu. Ağzı biraz çarpık, suratı aylardır tıraş olmadığından iki parmak sakalla büsbütün kararmış. Bütün köylü milletinin yüzünü güneş yakar, hepsinin suratı az buçuk karadır ama bundaki büsbütün başka... Sanki cehennem karası... "Yahu nedir? Bu herif yirmi beş yaşında var yokken, kocamış gitmiş..."

Uzun Hoca, "Adamın huyu suratına vurur ya bu kadar mı vurur? Herif bildiğimiz canavar... diye düşündükten sonra" Varsın olsun yahu dedi, "sevabı hep bir..." Yavaşça sordu:

— Haa ne dersin Parpar?

"Parpar" lafını ikidir ağzından kaçırdığına pişman oldu, göz-

lerini kırpıştırarak bekledi.

Ahmet, neden sonra zor anlaşılır hım hım sesiyle:

— Bilmem ki hoca dedi, ne bileyim?

— Neden? Işte bak ne güzel! Muhtar ağan seni everecek.

— Sağ olsun!

— Demek razı geldin mi?

— Siz ne derseniz ben oradayım.

— Ulan vay canına! Uzun İmam sevinçle yere oturuvermişti. Ulan aferin Ahmet oğlum! Hele otur, adam gibi iki laf edelim. Ahmet'i de kolundan çekip oturttu. Sana kimi alacağız bil bakalım? Yaa, biz sana bu köyden kimi uygun gördük hey Ahmet, haydi onu da bil de ben seni alnından öpeyim.

— Kimi?

— Ayşe kızı. Rahmetli Çolak Nail Ağa'nın Ayşe... Bu Ayşe pek iyidir yavrum, bir kere kız oğlan kız... Sonrası işe eli yatkın... Ya çalışkanlığını n'apalım? Sırtına koca Kösedağı'nı yükle, "Bana mısın?" demez. Sen böyle tek başına neden sürünecekmişsin? Allah'a şükür paran var, malın, toprağın var. Senin belini büken adamsızlık... Bu zaman ne zaman? Eller ekinlerini ambarlarına attılar. Avlularda altın gibi bulgurlar, yarmalar kurumakta, evlerde sabahlara kadar pekmezler dövülür. Sen şuraya oturmuş boynunu bükmüşsün. Benim dediğime bak, Ayşe kız iyidir. Hele bu eve gelsin, seni adam eder. Tarlayı, orağı birlikte çıkarırsınız. Malına, davarına sahip olursun. Üstün başın düzelir, adama dönersin. Kızın sağ bacağı, evet, biraz kısacıktır. "Aksak" derler. Bana sorarsan ben bunu aksaklık bile saymam. Canavar gibi seğirten karıya "Topal" dedin mi Allah'ın gücüne gider. Kız öyle... Adeta... Yani, yürürken biraz salınması var. Gül gibi bir karı... Niye güldün domuz? Ver elini de pazarlığı bitirelim.

Ahmet, nasırdan yamru yumru, kirden kapkara elini, aklı er-

miş gibi, uzatıverince İmam hemen tuttu:

— Sattım gitti Parpar! diye keyifle salladı, var hayrını gör namussuz, tepe tepe kullan! Sen de Allah'ın emriyle aldın sayılır, sonunda cayarsan, bak bozuşuruz!

— Cayılır mı? Aldık sayende...

— Ulan aferin! Ulan domuz Parpar, anan seni kadir gecesinde doğurmuş! Ayşe gibi karı İstanbul'un sultan şehzadesinde yoktur. Edebi terbiyesi, yiğitliği, söz dinleyişi, tamam... Aman dur, sen de gayri adaletini göstereceksin... Köy yerinde ergen delikanlının birinci şerefi: Düğün kurmaktır. Davulun gümbür gümbür gümbürdemeli, davulunun gürültüsü yedi kat gökleri tutmalı ki ben, "İşte rezil Parpar düğünü" demeliyim. Şimdi gelelim... Düğün dersen önce para işi... Şöyle yavrum kemerindeki Lazistan altınları durmakta mıdır?

— Duan kuvvetiyle durur Uzun Hoca!

— Oh ne iyi, dursun elbet! Dursun ki helal paramız kara günümüzde Hızır Peygamber gibi imdadımıza yetişsin.

— Üç mecidiye veririm.

— Neye üç mecidiye? Düğüne mi? Aklın ermediğinden... Töbe yarabbi! Üç mecidiyeye kötü eşek alınmaz. Çıkacaksın yavrum, daha çıkacaksın, çıkacaksın ki bir iş olabilsin. Ne dedim? "Delikanlının şanı şerefi düğün" dedim.

Ahmet'in suratı asıldı, pis pis soludukça çökük burnundan zurna sesleri koyvermeye başladı. Kılığı da öyle yırtık pırtık ki birisi, Uzun İmam'ın "Hele çık," dediğini işitse gülmesi tutar. Parçalanmış gömleği aylardır yıkanmamaktan pehlivan muskalarının kara meşinlerine dönmüş. Şalvar öyle ki, ayıp yerlerini nasıl olup örttüğüne adam şaşar. Uzun Hoca çekinerek konuştu:

— Üç mecidiye neden yetmez, bak dinle! Şu sebepten yetmez: Sana güveylik ister oğlum. Bizim de kendimize göre dostu-

muz, düşmanımız var. "Parpar düğünü" denilince atlı yayan yürür. Sen bu kılıkla insan içine nasıl çıkarsın! Üç mecidiye senin güveyliğine yetmez!

— Bizim güveyliğimiz var. Lazistan'dan getirdiğimiz urbaları sen ne sandın Uzun İmam?

— Desene yavrum! İyi öyleyse... pekâlâ! Gel gelelim fukara Ayşe kızın çeyizi...

— Üç mecidiye elverir.

— Bırak şu "Üç mecidiye" lafını.. Dur kızma, kızsan da kıymeti yok! Ben senin baba dostunum, zararını istemem. Ama aslanım Parpar, ne çare, biz bir tek Osmanlı altınını, orta yere, meydan sinisi gibi yuvarlanacağız. Dosta,düşmana karşı bunun da yolu budur.

— Dostun da düşmanın da geçmişinden başlatma bre Uzun İmam! Laz milleti ne der bakalım? Laz milleti der ki: "Elin ağzı kemençe torbası değil ki çekip büzesin de susturasın" der. Biz yetim öksüz milletiyiz, şanlı düğün bize ne kadar uzak...

Uzun Hoca aklını başına devşiriverdi. "Şununla, adam hesabı laf edilir mi sakalına... Töbe yarabbi!"

— Orası da doğru diye güldü, tamam! Neyin nesiymiş canım? Üç mecidiye elverir. Kürt beyinden deve katarlı gelin mi getirmekteyiz? Bastır mecidiyeleri, gerisine Allah kerim!

Uzun Hoca bu son sözüne de pişman oldu. "Demir tavında dövülür ama bu demir o demir mi? Hay Allah belanı versin sakallı pezevenk! Bugün senin aklını şeytan mı yelledi?" Kâhya Kadir Ağa gözünün önüne gelmişti. Herif hıkır hıkır gülecek: "Ben demedim mi Uzun İmam? Sen bu kadar dünya gezmişsin, kitap karıştırmışsın ama, köy işine aklın ermez. Parpar yola mı yatar? İstanbul'un padişah miskinine kurban olayım" diye bilgiçlenecek.

Parpar ovaya dalmış düşünüyordu. Neden sonra gülümseye-

rek imama döndü:

— Ben şaka ettim, Uzun İmam dedi, üç mecidiye yetişmez. Bu temeline tükürdüğümün köyünde bizim elbet dostumuz, düşmanımız var. Dört mecidiye nasıl?

— Dört mecidiye mi? Essah mı bu söz, aman Parpar?

Ahmet şalvarının uçkurunu çözdü, çıplak karnına sardığı kemeri çıkardı:

— Al, buyur! diyerek Uzun Hoca'nın, ömründe sapanın sapını tutmadığından yoğurt gibi ak, yoğurt gibi yumuşak avcuna dört tane gümüş mecidiyeyi saydı.

İmam o şaşkınlık arasında kemerin sucuk gibi (!) dolu olduğunu fark etmişti. "Namussuz Parpar Lazistan'dan getirdiği üç altını yemediklen başka üzerine paralar koymuş ki hesabı belirsiz..."

Uzun Hoca, kara cübbesini savurarak tepeden yel gibi indi, odada merakla bekleyenlere yumruğunu göstererek bağırdı:

— Bunlar nedir bunlar? Bunlara "mecidiye" demişler. Kâhya davran! Sözü vermeli değil, yerine getirmeli! Parpar oğlum dünden razı... Hey canına! Kız oğlan kızın lafını duymasıyla, herif karaçiban illetinden kurtuldu. Ne delilik kaldı, ne bir halt...

— Deme yalan!

— Ne mümkün hey Uzun Domuz! Seni bir güzel kovmuştur.

— Aç avcunu, elinde bok bile yok!

Uzun İmam dört beyaz mecidiyeyi ortaya koyunca köylünün şaşkınlıktan dili dişi kitlendi. Muhtar Kadir Ağa:

— Şimdi iman ettim dedi, karı milletinin, yetmiş derde deva olduğuna şimdi inandım. Aferin Uzun Hoca! Oturanlara döndü. Siz de ağalar, artık adaletinizi gösterin. Parpar reziline bir düğün kuralım ki "düğün" adına değsin!

Gene Mahir Ağa önayak oldu, etlik için bir dana bağışladı. Ötekiler de ellerinden geleni esirgemeyeceklerine söz verdiler.

Herifin gel git akıllı olduğu bilindiğinden iş uzatılmadı. Eksikler hemen tamamlandı, "şan olsun" diye çingenelerden iki davulzurna, en namlısından iki çift köçek peylendi. Ayrıca güreş tutulacaktı. Koşu yaptırıp, cirit kurdurmayı da Çakır Kâhyaların Ömer Efendi üstüne almıştı.

Çorum toprağında "Parpar düğünü"nü duyanlar, "Bakalım ne oyun çıkaracak bu herif?" diye toplandılar. Narlıcalılar iki kısır dana, beş toklu kesip eti, pilavı; hoşafı, tatlıyı tepe gibi yığmışlardı.

Gece, meydana dev gibi "Sinsin" ateşi yakıldı, Muhtar Kadir Ağa bile oyuna katılıp Mahir Ağa'nın ensesine iki tane sille yetiştirdi.

Ama çağrılanların güzelce eğlendiği düğünde Narlıca milleti eli yüreğinde dolaşıyor, "Aman hey Allah! Bize bu geçitte yüz aklığı ver! Şu belayı atlatmanın kolayı!" diye kıvranıyordu. "Öyle ya, tam gerdek sırasında herifin namussuzluğu tutup 'Ben caydım, bastırın mecidiyelerimi. Ulan namussuz İmam, topal kızı sen kime yutturmaktasın? Gönlün pek çektiyse kendi koynuna al!' diyerek yeri göğü birbirine katmayacağı ne belli?"

Allah'ın işine bakmalı ki, bunca yılın "Köy sürgünü" rezil Parpar edebini bildi, hiçbir oyun çıkarmadı. Laz zıpkası, sırmalı cepkenle kara başlık, Berber Rıza Onbaşı'nın özenerek perdahladığı güvey tıraşı herife doğrusu yaraşmıştı. Hele Çakırların Ömer Efendi'nin, kendi eliyle kurusıkı doldurup verdiği gümüş kakmalı piştovu pencereden dışarıya gürül gürül boşaltıp gelinin kız oğlan kız çıktığını bildirince belanın atlatıldığından hiç kimsenin şüphesi kalmadı. Köyün yetmiş evi bu silah sesinden sonra, "Hey Allah! Senin nelere gücün yetmez ki..." diyerek yorganları kafalarına çektiler.

Bu düğün, Narlıcalıların yıllardır ne kadar tedirgin olduklarını da meydana koymuştu. Parpar'ın rezilliği, namussuzluğu dayanılır gibi değildi ama herif ne de olsa kendi adamları... "Bir

hemşeriyi insan içinden sürüp çıkarmak zor iş! Malını davarını çobana katmadığın herifin, şurda bir başına oturup durduğunu bil de gül eğlen bakalım!" Kaldı ki Parpar, köy yemininden sonra insandan kaçar olmuş, geçimsizliği, adamı dinden imandan çıkarması da çabuk unutulmuştu. Dahası var: Narlıca'nın lafı açılınca komşu köyler:

— Böyle m'olur? Allah'ın bir fukarasını koca bir köy nasıl yola getiremez?

— Kadir Ağa'nın işbirliği, Uzun Hoca'nın bunca okumuşluğu nerde kaldı? demeye başlamışlardı.

Ya Başıbozuk paşası Dilâver Ağa'nın öfkeye gelip, "Böyle şey istemem" diye bağırması...

Şu topal Ayşe kızın dermanıyla herifin geçimsizliği de def olursa, keyfi seyretmeli keyfi...

Gerdek sabahından sonra konu komşu Parpar'ı bir vakit gizliden gizliye kolladı.

— Evet, Ayşe, herifin bütün hızını aldı kardaşlar! Ahmet Ağa'mın boynuzu kulağı düştü ki fena düştü. Cayırtısı filan yok... Kendisi adam olmuş...

Hakçası, karıkoca işe sarılıp az vakitte çok hüner gösterdiler. Hayvanları tımarlayıp sürüye kattılar, avlunun otlarını dikenlerini yoldular. Evin içi dışı ayna gibi ağartıldı, bakırlar kumla ovuldu.

— Karı yaman ki yaman! Hem de yamanlığı Parpar rezilini değirmene yollamasından belli...

Herkesten çok Muhtar Kadir Ağa seviniyor, ikide bir lafı Parpar'a getirip fesi sağ kaşına yıkarak:

— Nasılmış bu iş böylece, diyordu, haa nasılmış? Bizim Narlıca hesabını bilir ve her bir şeyi sırasında yapar. Konuşsana Uzun Hoca!

— Doğrusun Kâhya, tamam!

— Boyumuzla sevaba girdiğimiz de fazladan... Hiç korkma kara sakalına tükürdüğüm, bunca yıllık günahların toptan silindi, doğrudan doğruya cennetliksin!

"Heyvah ki" Narlıcalıların keyfi uzun sürmedi. Düğünün üçüncü haftasında köye berber geldiği gün, namussuz Parpar tıraş olmak meselesinden, yeni geline bir sopa çekti, zebâni topuzu bunun yanında şaka şamarı kalır.

Gürültüye komşular yetişip fukara Ayşe'yi herifin elinden güç ile aldılar. Parpar Ahmet çırpınıp bağırarak bir vakit zorladı:

— Ulan ne demek? diyordu, bu berber Rıza Onbaşı denilen deyyusun, her gelişinde, biz niçin gidip önüne oturacakmışız? Allah'ın verdiği sakala n'olmuş? Her zaman kesilecekti de Allah bunu benim suratıma neden kondurdu? Cevap isterim topal kahpe!

Ama bu kadar bağırmadan sonra herif, gidip güzelce tıraş olmasın mı? Bunu duyan karılar:

— Her sakal kırkımında bu Ayşe böyle sopa yiyecekse işi iş! diye gülüştüler.

O günden sonra Parpargillerde sopa cümbüşü gittikçe sıklaştı.

Evlenmek herifin öfkesini şuncacık azaltmamış, huysuzluğunu köy adamının üstünden alıp Ayşe kızın başına sarmıştı.

Namussuz Parpar, canı sıkılmasıyla eve koşup karıyı dayağa yatırıyor, gittikçe daha sık öfkelendiğinden zavallı Ayşe'ye hemen her gün, az çok sopa çekiyordu.

3

Evlendiklerinin sekizinci ayında, Topal Ayşe, bir ikindiüstü, çifti yarı bırakıp eve vakitsiz dönen kocasına, "Aman kızmasın!" diye ibrikle su koşturdu:

— Buyur herif! Ayaklarını yıkarsın, işte su... diyecek oldu.

— Vay, ben ayak yıkama zamanını senden mi öğrenecğim kahpe! diye bağıran Parpar Ahmet elindeki üvendireyi yedi buçuk aylık gebe karıya iki üç kere yapıştırdı.

Topal Ayşe suçsuz, günahsız, sopa yemekten usanmış, Muhtar Kadir Ağası'na gidip dert yanmayı çoktan tasarlamıştı. Hemen kâhya odasına koştu. Yaşlılar kuruluna bir güzel ağladı.

Korucuyu yollayıp Parpar'ı çağırdılar. Lafa önce Uzun İmam başladı, dinden, imandan, kitaptan, Kuran'dan açarak çok söz etti. Arkadan Muhtar Kadir Ağa biraz çıkıştı:

— Karı kısmı sopasız olmaz ama dedi, her şey sırasıyladır. Sen sırayı, saygıyı çoktan taşırdın. Bunun sonu kötüye gider. Fazladan yüklü... Gebe karıya her gün kötek atıldığı nerde görülmüş? Bir ettiği varsa söyle, biz de bilelim.

Ahmet domuz gibi yere bakarak dinledi, sonuna doğru pis pis solumaya başladı. Gözleri kızarmış, elini ayağını bir titreme almıştı. Çeneleri çatırdıyor, suratı –Allah beterinden esirgesin–

durmadan gerilip gevşiyordu. Ne dedilerse herifin ağzından "Peki, bir daha vurmam" sözünü alamadılar.

Parpar Ahmet evin yokuşunu, arada bir durup kendi kendine konuşarak, kollarını yel değirmeni gibi çevirerek sendeleye sendeleye çıktı. Avludaki kağnının ardına sinip bir zaman karısını gözetledi, sonunda üvendireyi çekip ayaklarının ucuna basarak ateş yakmaya çalışan Ayşe'ye arkadan yanaştı:

— Seni öldürünce ne lazım gelir orospu? diye uzun değneği, belinin tam ortasına var gücüyle indirdi.

Ayşe:

— Uy anam! diye bağırarak olduğu yerde topaç gibi fıldır fıldır döndü. Vınlaya vınlaya inen değnekten kurtulmak için eve kaçmak istedi. Parpar peşini bırakmadı:

— Öldürünce... Öldürünce ne lazım!.. diye hırıldayarak yetişti, karıyı odanın ortasına yıktı, bir ayağını sırtına bastı, her değnekte "hıh hıh!" diye soluyarak dövmeye başladı.

Muhtar odasında ağladıktan sonra karısına, Parpar'ın n'apacağını merak eden komşular zati tetik üstündeydiler. Ayşe'nin ilk bağırtısıyla avluya biriktiler. Eskiden beri biraz bekliyorlar, herif öfkesini alıp yorulunca kurtarıyorlardı. Böyle sıralarda erkeğin sırtı sıvazlanır: "Oh ne güzel! Ellerine sağlık! Karı milletinin ya saçı kurumayacak, ya da gözü," diye gülüşürlerdi. Avratlar da karıyı çevirirler: Aldırma bacım, hepimizin başındaki bu iş! Bizim yere batasıcalar başka çeşit mi? Erkek kısmının mal[1] gibisinden, eli sopalısı iyidir" diyerek avutmaya çalışırlardı.

Bu sefer de ilk gelenler sonra yetişenlere gülerek:

— Parpar oyunu var! dediler, Parpar oyununun seyrine hiç doyulmaz.

— Doyulmaz elbet...

1) Mal: Büyük baş hayvanlar. Sığır, inek, öküz, manda.

— Ayşe, muhtar odasına sızlanmaya gittiğinden, bu günün köteği daha zorlu!

— Aman, iyi öyleyse...

Seyirci erkeklerden birisi:

— Camdan bakalım ağalar! diye akıl verdi, bakalım ki bu Ahmet karıyı hangi yoldan yumuşatıyor.

— Bakalım ya... Hem bu Ayşe giderek pamuk gibi olur. Tadına doyulmaz.

Pencereye varmadan durup bağırtılara biraz kulak verdiler.

Ayşe:

— Ana yetiş! Ana öldüm anaaaa... Vay belim! Belim koptu, elin kırılsın! Öldüm komşular! Aman başım! Ana kız! Anaaa!.. diye bağırıyordu.

Sarı sakallı komşu –Yemen'de askerlik etmiş olan İhsan Çavuş– şakacıktan içini çekti:

— Karının sedası fena değil! Kendine yeter. Türküsü yanık! Haa ne dersin Şayeste abla?

Şayeste abla, sözünü sakınmayan Osmanlı karılardandı. Köyün yaşlı erkekleri böyle arada bir lafına kaşık tutuyorlardı.

— Sizde hiç din iman kalmadı mı reziller? diye çıkıştı. Şu fukarayı sevabınıza alıversenize...

— Olmaaaz! Biz bunun yolunu yordamını biliriz. Kitap ne demiş? "Karıkoca arasına girmek günah" demiş...

— Hangi kitap? Uzun Hoca domuzunun kara kitabı mı? Şuna: "Parpar alçağından ben korkarım" desene çavuşların yüz karası...

— Bizim korkumuz Parpar'dan değil, Allah'tan... Rahmetli Hüseyin Ağa'm seni az mı bağırtırdı buruşuk?

Bu sırada Ayşe'nin sesi gittikçe boğuklaştı, sonra birden kesildi.

Sarı sakallı İhsan Çavuş:

— Gördün mü Şayeste diye güldü, karı sopaya alıştı, gördün mü? İnsanoğlu bu dünyada her şeye alışır.

— Bana akıl satacak yerde... He mi domuz?

Bu sırada Parpar Ahmet kapıdan dışarıya uğradı. Fesi başından düşmüş, alnındaki perçem horoz ibiği gibi dikilmişti. "Haley"e çıkan sarhoş kasaba delikanlıları gibi elleri havada, iki yana sallanarak bir vakit sıçradı:

— Geberdi oh! Geberdi ne güzel!.. diye göğsünü yumrukladı.

Ürkerek biraz geri çekilen komşuları hiç görmüyor gibiydi. Birisi yavaş sesle:

— İyi, bu Parpar oyuncu olmuş ağalar dedi. Hocası bizim Uzun İmam mı?

"Parpar oyuncu olmuş" sözü pek de uygunsuz düşmemişti. Herif önce biraz haley çekti, sonra oyunu hürünü havasına çevirdi. Dizlerinin üstüne çökmek bunda, belinden yukarısını, el yordamıyla bir şey arıyormuş gibi, sağa sola bükmek bunda... Hele secdeye kapanıp kafasını, boş su kabağı gibi, toprağa küt küt vurmaya başlayınca, serilip kalacak. Bir de sara illeti çıkaracak sandılar. Oysa, Parpar kalkmak için var gücüyle yekiniyor, bir türlü toparlanamıyordu. Neden sonra dört ayak üstüne geldi. İnsan sesine benzemeyen çatlamış söğüt düdüğü zırıltısıyla ürpertici bir nara koyuverdi. Sanki bu naranın zoruyla doğrulabilmişti. Düşmemek için duvara dayandı. Biraz soluklandıktan sonra kenarda duran testilere doğru koştu, saplarından tutup birbirine çarparak ikisini de kül ufak etti. Bir tekmeyle avlunun ortasına yuvarladığı kocaman tencerenin arkasından koşunca çocuklarla karılar çağrışarak kaçıştılar.

Parpar, bu sesle durup, bir zaman seyircilere baktı. Hiç kimseyi tanımadığını, tanımadığı için de çok şaştığını anladılar.

Ahmet, bir şey hatırlamaya çalışarak elini yüzüne götürdü. Aklına Ayşe gelmiş olmalı ki içeri koşmak istedi, yarı yerde sendeleyerek gene elleri üzerine düştü. Kalkar kalkmaz pencerenin camını, bir vuruşta kırdı.

Herif gurbetten geldiği zaman, sevabına bir pencere camı alıvermiş olan İhsan Çavuş artık buna dayanamadı.

— Bre sen ne yaptın namussuz? diye bağırdı.

Parpar duymadı bile... Camın boydan boya kestiği elini, kırmızı mendil gibi, havada bir vakit salladı. Sonra suratını tırnaklarıyla yolup, gömleğinin önünü yırttı.

Elinin yarasından yüzüne sürülen kanlar herifin korkunçluğunu bir kat daha artırmıştı.

— Karı, hey karı! Seni öldürünce ne lazım gelirmiş bakalım? Davran geldim, hey orospu! diye bağırarak odaya saldırdı.

Şayeste abla bu seferki azgınlığın eskilere benzemediğini anlayarak:

— Aman karıyı keser haa! diye telaşlandı. Pencereye yaklaşıp içeriye baktı, bakmasıyla geri sıçraması bir oldu:

— Aman İhsan Çavuş... Herif, Ayşe'yi çoktan kesmiş...

— Kesmiş mi? deme!

Korkuyu unutup pencereye koştular. Parpar odanın içinde kafes kuşu gibi şuradan şuraya hopluyor, eline geçenlerden sert olanları duvarlara vurup parçalayarak, yırtılacakları yırtarak, "Allah göstermesin", göklere çıkıyordu.

Güneş batmak üzereydi. İçerisini sulu kan renginde bir ışık doldurmuş, duvardaki küçük aynayı çıralı çam alevi gibi parlatmıştı.

Topal Ayşe orta yerde ölü gibi yatıyordu. Ağzı yarı açık, gözleri yarı kapalı... Kol bacak bir yana gitmiş... Öldüğü besbelli...

Şayeste abla:

— Vay namussuz Parpar, diye ağlamaya başladı, dinsiz iman-

sız Parpar! Yedin fukarayı sonunda... Durmasanıza komşular, Muhtara seslensenize... Nerde bu köyün muhtarı olacak rezil?

Muhtar Kadir Ağa, arkasından Uzun Hoca, korucu, yaşlılar kurulundan iki kişi, bir sürü çoluk çocukla yokuşu çıkıp pencereye yaklaştığı zaman, Parpar odada yırtılacakları yırtmış, kırılacakları kırmıştı. Ayşe'nin üzerinden sıçrayarak duvardan duvara koşuyor:

— Ulan Narlıca! Ulan avradını belledığimin köyü! diye hırıldıyordu.

Muhtar:

— Hep mi öldünüz reziller? diye çıkıştı, sizde hiç kan yok mudur? Şuncacık Parpar'dan yıldınız öyle ya?..

Demin odada verdiği bunca öğüdü hatırlayan Hoca da kızmıştı.

— Davranın yiğitler! diye emretti, işte muhtarımız burda... Haydi şu alçağın kollarını arkasına bağlayın da getirin! Bre korucu hâlâ bakarsın!

Kısa bir tutukluktan sonra pazılarına güvenen iki delikanlıyla korucu içeriye atladılar. Duvarlara kanlı elini şap şap vuran Parpar'ın kollarını kolayca kavrayıp arkasına büktüler.

Parpar Ahmet önce şaşıp biraz duraklamıştı. Sonra ileri atıldı, geri bastı, tutanların yüzlerine tükürmek, kasıklarını tekmelemek istedi. Yılan gibi kıvranıyor, zorlattıkça üç kişiyi ince dut dalı gibi silkeliyordu.

Eşiğe yaklaşan Uzun Hoca dert anlatmaya çalıştı:

— Dur ki Parpar, dur ki anlayalım. Bak Muhtar Kadir Ağa'n da burda... Neymiş n'olmuş?

Kadir Ağa herifin lafa kulak asmadığını görünce fena öfkelendi:

— Elverdin namussuz, yeter ettin! diye gürledi, sürüyün şu rezili, sürüyün de ahırın orta direğine zincirleyin.

Birkaç kişi daha yardıma koştu. Ayaklarını yerden kesip havada uçurarak Ahmet'i ahıra götürdüler, manda boğası zincirleriyle orta direğe bir güzel sardılar.

Parpar daha bir zaman zorladı, Narlıca'nın dinine, imanına; direğine, temeline sövdü. Gözleri kan çanağına dönmüş, mor erikler gibi dışarıya uğramıştı. Giderek lafı anlaşılmaz oldu, üşür gibi buvladı, yanar gibi ohladı.

Uzun İmam hemen adamlar çıkararak köydeki namlı muskalarla "Hâmâil"leri[1] getirip herifin boynuna astırmış, bağıra çağıra Kuran, mevlüt okumaya başlamıştı.

Hiçbirinin faydası görülmüyor, herif gitgide kuduruyordu.

Muhtar Kadir Ağa:

— Neyin nesi İmam? diye sordu, bu nedir yahu?

— Beni dinle muhtar, bunu böylece cinler tuttu. Bunun cinlerle bir vazgeçtisi olacak. Bugün tarlada marlada bir halt karıştırdı, fena bunalttılar.

— Peki?

— Bana sorarsan, Parpar'ın öfkesi evvel eski "adam öfkesi" değil "ecinni öfkesi" imiş.

— Yere batsın, çaresi?..

— Bunun çaresi: Sopa... Bunun Kuranlık, dualık işi yok! dinleyenlere emretti: Haydi kopuklar! Şuradan birer sağlam değnek uydurun, iyisinden bir tane de bana getirin.

Delikanlılar avlunun çitlerinden değnek sökerlerken Uzun Hoca anlatıyordu:

— Ecinni tayfası birine bulaştı mı karnına girer oturur. Orda düğün dernek kurar. "Alevî derneğine benzeyen bir dernek" diyeyim de sen de anla: İşte o sıralar herifi böyle bir öfke kaplar. Bence haklı... Senin de karnında ecinni derneği kurulsa, öfke-

1) Küçük dua kitapları. Boyunda taşınanlar da olur.

den sen de göklere çıkarsın. Dediğim gibi, bunun ilacı: Sopa...

— Biz buna meydan dayağı atmadık mı? Rezili köylü, kasabalı az mı tepeledi?..

— Ecinni derneğine her sopa kâr etmez. Bunun yolu başka... Müslüman'ın bir bölüğü sopalarken, bir bölüğü "Allahü ekber" diyecek... Kafasından başka, gönlün neresine dilerse vurursun.

Uzun Hoca oğlanların koşturduğu değneklerden en uygununu kendisine ayırdı, ötekileri de yardımcılarına dağıttı:

— Kafaya vurulmayacak dedi, her "Allahü ekber"de sopalar iki kere inecek. Sevabı büyüktür. Bu sebeple acımayacaksınız. Çünkü adama değil, ecinniye vurulmaktadır... Avcuna tükürdü. Yallah bismillah! Başlayalım! Allahü ekber!

Sopalayanlar da seyirciler de "Allahü ekber" sözünü var kuvvetleriyle tekrarladıklarından akşamın alacakaranlığında gürültü dağları tutmuş, herkesin yüreğini ölüm ahret ürpertisi kaplamıştı.

İlk vuruşta biraz şaşıran Parpar Ahmet, canı yanınca bir kere aygır at gibi kişneyip davrandı. Sopalayanlarla seyirciler, bilek kalınlığı zinciri kırıp boşanacak, bağlandığı direği söküp ahırın damını başlarına yıkacak sandılar. İçlerinden birisine korku elverip ateşe düşmüş gibi haykırdı:

— Medet Uzun Hoca! Bre medet!

Bu nara öyle bir parlamıştı ki sopalayanların ödleri yarılayazdı. Az kalsın bırakıp savuşacaklardı. Bereket Uzun Hoca gayreti elden koyuvermedi:

— Kesmeyin uşak! Allahü ekber! diye kükredi, vurun sevaptır! Allahü ekber! Ne olabilir ki... Allahü ekber! Bu da bizim bir... Allahü ekber! Din kardeşimiz! Allahü ekber!

Vurdukça coşmaya başlamıştı. Sopayı her yerleştirişte sanki ayakları yerden kesiliyor, koca gövdesi, kara cübbesiyle beraber havalanıyordu.

On dakikanın sonunda Uzun Hoca'nın sopası parçalandı. Ama Parpar'ın da çırpınması gittikçe azaldı, sesi büsbütün kesilmeden önce, dövüş horozları gibi pürüzlü, yorgun bir ötüş salıverdi, bu ötüş bir cigara içimi uzadı, sonra gövdesini bir titreme sardı. Buna "titreme" bile denmez, bir çeşit damar seyirmesi...

Sopalayanlar durdukları için, ortalığa sessizlik çökmüştü. Ahmet'in karnında toplantı yapan cinler birden meydana çıkacaklarmış gibi hepsi gözlerini kırpmadan bakıyorlardı.

Parpar kendini bir kere kastı, bir kere dizlerini göbeğine kaldırıp toplandı, sonra karnını kusacak gibi öğürdü. İşte bu sıra ahırı berbat bir koku kapladı.

Altını pislettiğini anladılar.

Muhtar Kadir Ağa eliyle burnunu tutarak:

— Aman huyu çıktı Uzun İmam! diye güldü.

Parpar göbeğine topladığı dizlerini yavaş yavaş gevşetti. Gövdesi, kollarının altından geçirilmiş zincire boş çamaşır gibi asılıverdi. Başı, sol omzuna düşmüş, ağzından çenesine doğru köpükle karışık ince bir kan sızmıştı.

Uzun İmam bir vakit baktıktan sonra kibirle konuştu:

— Gördün ya muhtar nasıl temizledik! Sopa gibi var mı yahu? Cinlerin anasını bellemek için sopadan hiç şaşmayacaksın.

— Çıktılar mı? Ha ne dersin?

— Çıkmadılar da herife bu rahatlık nereden geldi? Çıktılar hamt olsun! Onlara da sıkıntı verdik. Zira ecinniler de Allah'ın bir kulları...

Sarığını ensesine devirip alnının terlerini sildi. Parpar'ın kesik soluklarına kulak verdi, neden sonra birisini ürkütmekten korkuyor gibi alçak sesle sordu: Ahmet Ağa! Hey Parpar oğlum?

Parpar gözlerini zorla aralayıp Uzun İmam'a baktı.

— Nasılsın Ahmet, rahatladın ya?

Ahmet yüzünü buruşturdu. Uzun İmam gülümsediğini sandı:

— Müjdeler olsun diye sevindi, ve de hepimize geçmiş olsun. Belayı kökünden söktük. Bunu tutan cinlere "kenef ecinnisi" derler. Bu tayfa, birinin karnından çıkarken öyle bir koku bırakır ki bildiğimiz pislik kokusu değildir, cehennemin "Meyil Deresi"ndenki "katran kazanı" kokusudur.

— Elbette... Namussuz Parpar'ın karnında "Zemzem kuyusu" cinleri mi oturacaktı İmam?

— Tövbe de muhtar, hepsi Allah'tan! Allah'ın emri olmayınca cinlerin kılı mı oynayabilir? Bunlar hep birer hikmet! Okuduğum kitaplara göre, bu cinler bir daha gelmeyecek. Ama biz sıkı duralım! Parpar sabaha kadar böyle bağlı kalsın! Çıkıp gitmeyen birkaç arsız cin kalmışsa...

— "Onların da yarın sabah hakkından geliriz," diyecekti ki bu sefer bir karı bağırtısının gökyüzünü doldurarak, Narlıca'yı inim inim inlettiği duyuldu.

İkinci Bölüm

Parpar Ahmet'in "Çalık" Oğlan

1

Ahırdakiler durup dışarıyı dinlediler. Aklını başına herkesten önce toplayan Mahir Ağa:

— Hay Allah belanı versin Uzun İmam dedi, cinler karılara saldı.

— Karılara elbet...

— Davranın komşular iş işten geçmiştir.

— Ulan sakallı domuz, ettin mi bize edeceğini.

— Parpar'ın karnında durup duran cinlere sen neden sopa çekersin?

— Yetişelim Müslümanlar! Değnekler hani?..

Sopaları çekip evin kapısına dayananları Şayeste abla karşıladı:

— Ne cinleriymiş? diye çıkıştı, karı doğurmakta...

— Hangi karı abla? Ne doğurması bu böyle sipsivri?

— Parpar'ın karı! Topal Ayşe...

— Ee?..

— E'si karı yüklüydü ya...

— Dur hele! Bunların evlenmesi doğuracak kadar olmadı. Söylesene abla, sakın topal karı vaktiyle bir kaçıntı mı yapmış.

Bu sözden sonra erkek kalabalığını bir gülmedir aldı. Her kafadan bir ses çıkmaya başladı:

— Vay İmam vay! Fukara Parpar'a, elin kullanılmış malını "kız oğlan kız" diyerek öyle mi?

— Herif ilk günden sopaya başlamasın da ne halt etsin... Bu nasıl bir dert?..

— Pek kötü bir dert! "İçi seni yakar, dışı beni" dedikleri...

— Parpar'ın karnındaki "ecinni derneği" değil, "hovarda derneği"ymiş gördün mü Uzun Hoca?

Cin korkusundan kurtulan köylü, dışarda meseleyi alaya vurup tatlı tatlı konuşurken Ayşe, yedi buçuk aylık çocuğunu, sopa zoruyla vakitsiz doğuruyordu.

Yıllardan beri ebelik eden kocakarılar:

— Şaştık bütün! Şaştık ey Allah! diye dizlerini dövmeye başlamışlardı.

— Ellerin kırılsın e mi Parpar!

— Kurşunlara, bıçaklara gelesice Parpar, şuna yazık değil mi?

Ayşe'ninki çocuk doğurmaya da, çocuk düşürmeye de benzemediğinden şaşıp kızmakta haklıydılar. Karıcağız karnına kürekle ateş doldurulmuş gibi, ağzından dumanlı köpükler, kaynar salyalar püskürterek toprak döşemeyi kazıyor, arada bir boynunun, bacaklarının etlerini tırnaklarıyla yırtıyordu. İskemleye oturtmanın, çömelterek ıkındırmanın yolu bulunamadığı gibi kaldırıp birkaç adım attırmak da mümkün olamamıştı.

— Dur bacım! Dur ki hey Allah...

— Kız böyle olur mu? "Kız" dedim Ayşe beri bak!

— Öleceksin fukara, çocuk ters geldi mi bitti.

Ayşe hiçbir şey duymuyor, odanın toprak döşemesinde, kütük gibi yuvarlanıyordu. Karılar çekiştirdikçe daha çok çırpınmış, üstü başı büsbütün yırtılmıştı. Yüzü gözü kan çamur içindeydi. Parpar'ın sopasıyla gözlerinden biri morarıp kapanmış, dudağı patlamış, etinde çürümedik yer kalmamıştı.

Karılar ancak soluğunun kesilmesinden faydalanarak fukarayı bir köşeye sıkıştırdılar, kollarından, bacaklarından kavrayıp kaldırdılar. Biraz daha kıvrandı, biraz daha inledi, en sonunda bayılırken Parpar Ahmet'in oğlunu, herkesi şaşırtan bir kolaylıkla, doğuruverdi.

Ebe karılar uzun zaman kanı kesmekle, sonu almakla uğraştılar. Doğan oğlanın yıkanıp tuzlanması, kundaklanıp yatırılması da pek kolay olmadı. Vakti dolmadan meydana gelen bebek, kabuksuz yumurtaya benziyordu. Başını yuvarlamak için biraz sıktılar. Kafa uzadı gitti. "Aman" diyerek tepesini bastırdılar. Surat mayalı hamur gibi yassılandı. Şöyle böyle düzeltip oluruna bıraktılar, canı ile uğraşan Topal Ayşe duyup anlayabilirmiş gibi birbirlerinin kulaklarına:

— Bu oğlanda hiç kemik yok: Neyin nesi? diye fısıldadılar.

Uzun İmam, sabah namazından sonra yanına korucuyu alarak Parpar'ı yoklamaya geldi. Yokuşu çıkarlarken:

— İşte bu böyle hey korucu! diyordu, artık söz istemem. Nasılmış benim sopa dermanı? Mübarek sopa! Herife "ecinni" karıya "oğlan" doğurttu. Yalan mı bu sözüm şimdicik?

— Doğrusun imam aferin!

— Şu Parpar'a müjdeyi sen vereceksin. Kırmızı mendili hak ettin.

Ahırın içi alacakaranlık olduğundan Parpar'ın yüzünü kapıdan fark edemediler.

Uzun İmam, "N'olur, n'olmaz, belki boşanmıştır da" diye düşünüp eşikte duraladı:

— Hey Ahmet! Bu ne uykusu alçak?

Karşılık gelmeyince iki adım ilerledi:

— Yavrum Parpar, bak bakalım, nasılsın?

Gene ses çıkmadı.

— Sen bize şimdi, aklınca söversin ya, söv helâl olsun! Oysa yavrum, müjdemizi bilsen... Değil mi korucu?

Karanlığa alışan gözlerini kısarak direğe bağlı Parpar'a baktı, bir şeyden kuşkulanmış, bu kuşkuya kendisi de pek şaşmış gibi "Allah Allah!" diye söylendi, sonra korucuya emretti:

— Şuna bakıversene, bu nasıl bir uyku!

Korucu yaklaşıp Ahmet'in omzuna dokundu, dokunmasıyla eli yanmış gibi geri sıçradı:

— Ulan İmam, herif ölmüş yahu! Herif çoktan gitmiş.

— Yalana bak, baygındır.

— Nerenin baygını?.. Herif dünden ölmüş.

— Deme!

— Dedim bile... Parpar sizlere ömür Uzun Hoca.

— Şuradan bir çıra kap gel! Bu nasıl iş?

Korucu, lohusa bekleyen karılardan bir çıra isteyip koşturdu. Işığı başlarından yukarda tutarak direğe yaklaştılar.

Ahmet'in zincire bağlı gövdesi yeni yüzülmüş manda derisi gibi sarkmış, ağzı çarpılıp gözleri kaydığından burunsuz yüzü sanki tersine dönmüştü. Herifin bunca yıl, Narlıca'yı, dosta düşmana rezil eden öfkesi, bu korkunç suratta kalın bir kabuk gibi duruyor, karnının marazı ahırın ekşi gübre kokusunu bastırıyordu.

Uzun İmam ensesini kaşıyarak bir zaman düşündü, bir zaman yemlikte bağlı duran eşeğe bir şey soracakmış gibi baktı. Sonra:

— Ölmüş sahi dedi, cin tutmaktan adam ölmez oysa.

— Ayıp ettin İmam! Parpar adam mı?

— Töbe de! Sen Allah'ın hikmetini nerden bileceksin? Pis Parpar'ın canını "Allahü ekber"le aldı. Biz gidelim de doğan oğlanı görelim.

Evin kapısında gene Şayeste ablayla karşılaştılar.

Karı:

— Parpar nasıl İmam Efendi? diye sordu.

— Parpar iyidir iyi... Parpar rahat... Sen söyle bakalım, oğlan nasıl?

— Aman sus! Bu nasıl bir iş? Ben bunca yıldır çocuk doğurturum, böyle doğanı da görmedim, böyle doğup yaşayanı da...

— Töbe çek rezil! Öldürmeyen Allah öldürmez. N'olmak ihtimali var? Topal karı nasıl?

— Uykuda... Say ki ölüm uykusu... "Karnı, kalaycı körüğü gibi inip çıkmakta" diyeyim de sen anla! Biz neler çektik İmam Efendi. Fukaranın kanı sabaha kadar dinmedi. Bu karı ölmeye ölecekti ya...

— Ulan bu sabah beni günaha mı sokacaksın? Oğlanın adını koydunuz mu?

— Nasıl ad? Babasına sormayınca ad mı takılabilirmiş?

— Babasını bırak da oğlanı al gel bakalım.

Şayeste abla küçücük kundağı getirdi. Doğrusu, bu getirdiği şey kundağa pek benzemiyordu. Yumruk büyüklüğünde iki karpuzu mendile sarmış da ortasından sıkıca boğmuşlar. Oğlanda bir kafa var, Allah beterinden saklasın, gövdesinden iri...

Uzun İmam akıl erdirilmez, acı şeyler düşünerek çocuğa bir vakit baktı, sonra kulağına alçak sesle ezan okuyup:

— Bu oğlanın adı Kerim olsun dedi, Kerim, "İsmi âzam"dan bir isimdir. "Kerim" ne demek bil bakalım Şayeste abla? "Kerim" demek "Allah Kerim" demek... İşte bu kadar...

* * *

Uzun İmam adını koyup yokuşu indikten sonra rahmetli Parpar Ahmet'in Kerim, bir ağlama tutturdu.

Karılar önce buna pek kulak asmadılar:

— Aman! dediler, çocuktur böyle olur.

Ama günler haftalar geçip oğlanın sesi kesilmeyince Narlıca'yı bir kaygı aldı. Afyon kaynatıp suyunu içirdiler. Kerim bir saat bayıldı bayılmadı, bağırtısı yeniden göğe erişti. Yürek bunaltısını, karın ağrısını bıçak gibi kesen ne kadar denenmiş ot varsa hepsi sıradan geçirildi, hiçbiri işe yaramadı. Ateşe esrar atıp dumanını tuttular, "soğuk" dediler sardılar, "sıcak" dediler soydular, oğlan dur durak tanımadan altı ay rüzgâr gibi inledi, itler çakallar gibi uludu, duyulmamış ağıt ağızlarıyla kıyametleri kopardı.

Canından usanan, komşulardan utanan anası Topal Ayşe:

— Şunu doğuracağıma sarıkedi, karaoğlak doğursaydım. Kan olup akamadı ki başımın belası! diyerek dizlerini dövüyordu.

Belli bir şey! Babası cinlere karıştığından, oğlu cinli doğmuş, yüreğine birikmeyen illet kalmamıştı.

Altı aydan sonra Kerim'in sesi birden kesildi ama bu kez de Ayşe karıyı başka bir üzüntü aldı. Oğlan minareden düşse ağlamıyor, kafasına odun vurulsa gözünü kırpmıyordu. Bu böylece sürüp gitti. Öteki çocukların bir, bir buçuk yaşında söyledikleri "ana", "baba" lafları şurda dursun, iki yaşını geçti de, ağzından bir "mah" sesi bile çıkmadı. "Tamam! Dilsiz bu oğlan, büsbütün dilsiz!" dediler.

Kerim ancak üçünü bitirince konuşabildi. Sesi, koca herif gibi kalındı. Arada bir duraklıyor da lafları teker teker söylüyor. "Duysan gâvurca konuşmakta sanırsın!"

Dilsizlik korkusu atlatılmıştı ama başka dertler yüz göstermişti: Dört yaşında koca oğlan, ayakları üzerinde duramıyordu. Ocaklara, tekkelere götürdüler, ellerinden tutup kaldırarak adım attırmaya çalıştılar. İnsanla eğlenir gibi bacaklarını büktü, kollarından asılakaldı.

Yapısı da adam yapısına benzemiyordu. Aşağısı ince-kısa, yukarısı kalın, uzundu. Bu acayip gövdenin, ellerine dayanarak be-

li kırılmış hayvan gibi, yerde sürünmesi, görenlerin yüreğine ürküntü veriyordu. Komşu karılar yüzlerini buruşturup başlarını şu yana döndürerek Ayşe'ye takılıyorlardı:

— Kız kahpe! Sen "Âdemoğlu" değil "Kağnı kazığı"[1] doğurmuşsun.

— Essahtan kağnı kazığı bacım. Ben bu oğlanın güldüğünü hiç görmedim. Ama ellerinin kuvvetini n'apalım? Yapıştığını, parmaklarına sopayla vurmadan almak yok. Şunun koluna verdiğin gücü biraz da bacaklarına vereydin ya hey Allah!

Evet, Allah, Parpar Ahmet'ten sonra, bu oğlanı Narlıca'nın başına hüner bırakmasın çıkarsın diye sarmıştı besbelli...

Kerim, beş buçuk yaşında ayağa kalktığı zaman boynu kalın, omuzları geniş, göğsü kabarık, pazıları pehlivan gibi şişkindi. Bacakları kısa kaldığı için kolları gövdesine bakarak çok uzun duruyordu. Hızlandığı sıralarda dizlerini kırmadan lap lap sıçrayıp harmanlayarak yürüdüğünden, leş önünde, kanatları açık dolaşan tıka basa doymuş akbaba kuşlarına benzemekteydi. Huyu da akbaba kuşundan farksız... Öyle ağır tembel, öyle sessiz hain! Ablak, kara yağız yüzünde inadına çatık kaşları, kocaman kara gözleriyle adama, canını alacakmış gibi gizliden gizliye bakıyor, "Ulan böyle domuz gibi neye bakmaktasın?" diyenlere dişlerini gösterip aklınca gülüyordu.

— Anlaşıldı dediler, bu oğlan "topal mopal" değil, bildiğimiz "Çalık..." lyi ya, köy yerinde bu böylece ne işe yarar, hay Allah!

— Bu mu? Bunun yedi köye zararı dokunacak, görürsünüz.

— Ne belli canım! Bu gibiler bakarsın "hal sahibi" olurlar da işe yararlar.

Kerim, yedi yaşına basınca Ayşe karı elinden tutup "namaz dualarını belletiversin" diyerek Uzun Hoca'ya götürdü. İşte Ça-

1) Kağnıları yükleyip boşaltırken dengede durdurmak için okun ucuna iple bağlı bulundurulan kazık. Araba yürürken öküzlerin arasında yere sürünür gider.

lık oğlanın ilk hüneri de o zaman meydana çıktı. Bir yıl önce okumaya başlayanlar daha "elemtere"de bocalarken Parpar'ın Çalık "Amme" cüzünü yarılayıvermesin mi? Hem kolay ezberliyor, hem de okuması Arapçaya güzel yatıyordu. Uzun İmam:

— Oğlan saf olduğundan Kuran'ı söktü kolayca dedi, ben bunu ilerde hafızlığa çalıştırsam gerektir.

— Iyi olur dediler, bu Çalık oğlan rençberliği elbet hak edemez. Rençberlik dedin mi birinciye yürek ister. Mal davar gecenin birinde dağda kaldı, gidip aramamış olur mu?

— Doğru!

— Çalık'ın ağzına mı efendi, n'ağzına bu pisin!

Essahtan bu pis Çalık, aklı erdi ereli, bir cenabet ürkeklik peydahlamıştı. Uçan kuştan, esen rüzgârdan korkuyor, yaprak düşse, kedi zıplasa korkudan çişini bırakıp altını pisliyordu.

"Oyun mu oğlum? Çalık kısmında düzen çok olur haa!" diyerek denemeye kalktılar da oğlan az kalsın geberecekti. Evde yalnız otururken kapıdan içeri boş bir bakır yuvarlayınca dişleri kitlendi, sesi, soluğu kesildi. Yumruklarını güçlükle açabildiler de "Bırak, yüreksizin reziliymiş" dediler. Fazladan sıtması tazelendi, bir hafta titreyerek yatakta yattı.

"Parpar'ın ardından başımıza bir de "Ödlek Çalık" çıkarsa işimiz iş, Uzun Hoca!" diyerek köyün namusu belasına yeniden davranıldı, beş konaklık yerlerden yiğitlik muskaları getirildi. Namlı eşkıyaların kullandıkları muskalar ki tavşana takılsa canavara çeviren bir muskalar... Hiçbiri kâr etmedi, tersine Kerim'in ürkekliği arttıkça arttı. Havalar karardıktan sonra su dökmeye çıkamıyor, gündüz gözüne anası evde yalnız bırakmaya kalksa kendini duvarlara çarparak dışarı koşuyordu. Ayşe karı canından usanmıştı. "Ölse, hey Allah! Artık elverdi. Şunun canını bir al ki kurban olduğum..." diye yalvarıyordu.

Bu korku yüzünden Çalık oğlan vaktini karıların arasında geçirir olmuştu. Erkek işlerine değil karı işlerine heveslenip akıl erdirmesi, değme kocakarılardan daha iyi yün eğirip yufka açması bundandı. Ördüğü çoraplar, Yörük karılarınkinden baskın...

Bu böylece on iki yaşına kadar sürdü. Yaşıtları sapanın sapına çoktan yapışıp erkekliğe özgü, yavuklu peydahlarken Narlıca'nın karıları Çalık oğlanı adamdan sayınıyorlar, "Akıl n'arasın kardaş! Bu Çalık, Allah'ın bir fakiri..." diyerek düğünlerde içlerine alıp karşısında oynuyorlardı. O da onlara yanık sesi ile mevlit kaside, türkü mürkü okuyuvermekte, el değirmeninde tuzlarını çekip ekmek günlerinde hamurlarını yoğurarak yardım etmekteydi.

Derken –Allah'ın bir hikmeti canım– Parpar'ın Kerim gecelerden bir gece korkulu bir düş görüp titreyerek uyandı. Böyle düş korkusuyla uyandığı zamanlar: "Ana! Kız ana!" diye seslenir karşılık almadan yüreği rahatlamazdı. Gene ateşe düşmüş gibi anasını çağırdı. Ayşe karı, kırk yılın birinde, oğlanı uyutup kapıyı yavaşça çekmiş, komşulara iki laf etmeye gitmişti. Yalnız olduğunu anlayınca Kerim'in yüreğine kaynar bir su boşaldı, boğazı kuruyuverdi. Sağını solunu şaşırmış, belinden aşağısı tutmaz olmuştu. Gözlerinin önünde silahlar patlıyor, yüzünün derisine ateşler yapışıyordu. Bir vakit yataktan kalkmak için debelendi, yorganı bir türlü açamadı. Var gücüyle haykırdığını sanıyor, oysa sesi fısıltı gibi çıkıyordu.

"Ana kız! Ana dedim hey orospu!" dedikçe dişleri takır takır birbirine vurmaktaydı. Çırpınıp dururken sedirden aşağıya yuvarlandı, kendini kaybetti.

Bu baygınlık sırasında Parpar'ın Çalık Kerim'e neler olduğunu, yüreğinin nasıl değiştiğini ancak Allah bilir. Meydanda olan bir şey varsa, oğlanın ödlek bayılıp yiğit ayılmasıdır.

Çalık Kerim gözlerini açtığı zaman korkmadığını anladı, bu-

na önce pek şaştı. O geceye kadar duymadığı bu yiğitlik sanki geldiği yere tersyüzü gidebilirmiş gibi, soluğunu keserek bir zaman dört yanı dinledi. Evde türlü kokuların içerisinde anasının samanlara gömüp sakladığı kış elmalarının kokusunu rahatça duyuyor, canı elma çekiyordu. Ağzı sulandığından yutkundu, sonra kaba kaba öksürerek: "Ulan nedir, diye keyifle güldü. Nerde bu anamız olacak kahpe? Sakın hovardaya mı çıktı?"

Tatlı tatlı gerinerek düştüğü yerden kalktı. Gövdesi yıllardır sürüp giden bir sızılı gerginlikten kurtulmuş gibi gevşeyip rahatlamıştı. Evet tek başına olmasını hiç umursamadı, yatağa girip yorganı kafasına çekti.

O geceden sonra adamı çarpıp ağzını burnunu yamultan Sarıkedi'yi, gece vakti yolcuları yollarından azıtıp derin çukurlara düşüren Karaoğlak'ı bile hesaba almaz olmuştu.

Narlıcalılar önce buna pek inanmadılar. Rezil Çalık'ı bu sefer tersinden denemeye kalktılar. Kerim, mezarlığa dikilen değneği yatsıdan sonra, bir başına gidip getirerek yirmi beş yumurta kazandı. Gün batarken, Sarıkedi'nin üstüne oturup gözlerini cam gibi ışıldattığı Karakaya'ya –amansız derenin kuytusundaki pınara– gece vakti giderek bir bakır tas bıraktı, Mahir Ağa'nın ortaya koyduğu gümüş çeyreği alıp "Ha bereket!" diye kuşağına sokuverdi.

Kadir Ağa Uzun İmam'a:

— Ulan sakalına tükürdüğüm, dedi; buyur bakalım bu nasıl bir iş? Hani yedi ayda doğarı, mümkünü yok, ödlek olurdu.

Uzun Hoca bir zaman fikre daldı, sıkıntılı sıkıntılı soludu, iki kere geğirdikten sonra:

— Bazısına Kuran okumayla böyle bir yiğitlik gelir, dedi, buna "Çatal yürek" derler. Kitapta yeri vardır. Sebebi de şu: Oğlanın yüreği şimdiye kadar ecinnilerin elindeydi, birden zorlayıp kurtuldu ve de iki çatal oldu. Gayri buna güç yetmez.

Essahtan pis Çalık iyice erkekleşmiş, yeni huylar peydahlamıştı. Eski alışkanlıkla, yolunu çevirip:

— Oh Çalık oğlum, şu bulguru çekiver.

— Sana on yumurta var, bir çoraplık yün bükeceksin! diyen karıları:

— Ulan biz erkek değil miyiz? Sopayı çekerim haa, reziller! diye tersliyordu. Bu halini alaya almaya kalkan yaşıtlarından birkaçını güzelce tepelemiş, pazısına güvenenlerden birkaçını da karakucak güreşte yenerek şakaya gelmediğini meydana koymuştu. Artık, kaşlarını çatıp fesi de bunların üzerine yıkarak elleri arkasında geziyor, anasından zorla alıp göğsüne taktığı babasının koca köstekli "Serkisof"una sık sık bakarak efeleniyordu. Kuş yuvalarını dağıtmak, daha tüylenmemiş yavruları kedilerin önüne atmak en sevdiği oyunlardı. Böyle muzurluklarla uğraşıp dururken ezan sesini duymasıyla aptessiz maptessiz camiye koşmayı da huy edinmiş, kendini Uzun İmam'ın mollalığına geçirip arada ezan okur, namazda müezzinlik eder olmuştu.

Hele ölü yıkama işlerinde yardımcılığı kimselere bırakmıyor, balmumundan dökülmüşe benzeyen adam leşlerini, yıkamak bahanesiyle mıncıklayıp tartaklamaya doyamıyordu.

Kesilen hayvanların seyrine de merak sarmıştı. Bıçak gırtlakta işlerken yüzünün derisi gerilip kızarmakta, hıkır hıkır yutkunurken gözleri keyfinden süzülmekteydi. Hayvanın can çekişme titremeleri durana kadar oradan ayrılmıyor, dönüp giderken tatlı bir şey yemiş gibi iştahla yalanarak: "Bas bıçağı... Bas ki namussuza..." diye hırıltılı bir kinle söyleniyordu.

Bir başka işi de gölgeye yaslanıp taşbasması âşık kitapları hecelemek, dilini ağzının sol yanından sarkıtarak yazıya çalışmaktı. Bazı bazı kendi başına yüksek sesle mevlit kaside okuyordu.

Rençberlikte gözü yoktu. Babadan kalma tarlaları ortakçıya

vermişti. Yaşıtları gibi kızların karıların arkasında dolaşmadığı için giyime kuşama aldırmıyor, üstünün başının yırtık pırtıklığından hiç sıkılmıyordu. Çalıklığı sebebiyle kılıksızlığını yadırgamayan komşular, tembelliğini de pek ayıplamıyorlar, dizlerini döverek dert yanan Ayşe'ye gülüveriyorlardı.

Bu iş, kıtlık yılına kadar böylece sürüp geldi.

Kıtlık yılının imansız kara kışında açlıktan can kaygısına düşen Narlıcalılar Çalık oğlanın nasıl bir bela olduğunu anladılar.

Kerim, önce anası Ayşe karının biriktirdiği yiyecekleri silip süpürmüş, sonra aç kurt, kurnaz tilki, alıcı kuş gibi Narlıca'ya saldırmıştı. Dayak sopa, öğüt sövme fayda vermiyor, Parpar'ın Çalık oğlan neyi nerde bulursa hiç bakmayıp tıkınıyordu. Herkes silahlanıp malını korumasa namussuz Çalık, kümeslerde tavuk, damlarda davar bırakmayacaktı. Mahir Ağa'nın gözü gibi baktığı arılarından tam üç sepetini götürüp dereye basmış, balları ekmeksiz filan tıkınmıştı. Karnı bozulduğundan az kaldı ki Çorum toprağına yeniden sürgün illetini bulaştıra...

* * *

İmansız kıtlık kışının baharında, Yediçınar Yaylası'nın sahibi Çakır Kâhyalar'ın Ömer Efendi köye ilk gelişinde, Ayşe karı gidip ağanın ayağına düştü, göğsünü yırtarak ağladı. Bu Çalık oğlanın boğazından şaşmış, fazladan komşuların yüzüne bakamaz olmuştu. Dul karı başıyla bu rezile güç yetiremiyordu.

Ömer Efendi, Narlıca'yı pek ayıpladı. Suratını astı:

— Bu nasıl bir iş!.. Sana dedim, Muhtar! Eşek kadar bir oğlanın köy yerinde aylak gezmesi hayır getirir mi?

— Getirmeyeceğini biz de biliriz. Lakin bu Çalık, her yıl yeni bir oyun çıkarmakta... "Köy işini hak edemez, ne yapsak!" denildi. Okumayı pişirseydi, Uzun Hoca sevabına medreseye vere-

cekti. Şimdi götür ver bakalım! Mollaların torbalarını boşaltsın da Narlıca'nın namusunu mu karalasın!

— Doğru! Huyu düzelmezse medreseye vermek olmaz. En iyisi burada bir kapı uydurun. Bir zaman hizmetkârlık etsin! İşin altında ezilsin de aklını başına toplasın!..

— Bu bizim Çalık, kapılarda barınacak itlerden değil efendi ağa... Bu Çalık bildiğin canavar...

— Canavarsa yaylaya çıkaralım da Hanefi'ye kuyrukçu verelim. Hanefi'nin öfkesi de bunun babasının öfkesinden aşağı kalmaz. Rezile günde üç öğün sopa çeker ki adam etmecesine... Çobanlıkta, işi gücü gölgede yatmak olduğundan okumayı da belki pişirir, sonunda Uzun İmam'a yalvarırız medreseye koyar.

— Tamam! Hay Allah senden razı olsun Ömer Efendi! Benim de aklıma gelmedi değil ama...

— Aması neymiş?

— "Hanefi bu işe razı olmaz!" dedimdi. Hele bu kıtlık yılı baharında...

— Boğazı benim üstümeyse neden razı gelmeyecekmiş? Bedava bir kuyrukçu... Haydi şu iti hazırlayın! Ben Hanefi'yi razı ederim.

Parpar'ın Çalık Kerim, Yediçınar Yaylası'na çıkıp öfkeli Hanefi'ye kuyrukçu olmayı pek istemedi ama, "Olmaz" da diyemedi. O gün, Ömer Efendi'nin üzengisine yapışıp yaylanın yolunu tuttu.

2

Hanefi, gayet öfkeli herifti. Birkaç yıldır sıtmalanmış, öfkesi bir kat daha artmıştı. Ömer Efendi'nin, dünyada adam kalmamış gibi, kendisine kuyrukçu olarak kötü Çalık'ı alıp gelmesini önce hiç beğenmedi.

— Bir de bu pis Çalık'ı mı güdelim ağa? diye mızırdandı.

Çakır Kâhyaların Ömer Efendi, bütün mültezimler gibi öşür, iltizam işlerini çevirmek için sırasında zor kullanıyor, harman zamanı ekin kaçıranları, hayvan resmini, faizli borcunu inkârdan gelenleri, yataklığını ettiği eşkıya reisi Kör Decle'yle korkutuyordu. Yaz aylarında yirmi otuz kopukla gezen Kör Dede, kış gelip askerini dağıtınca iki arkadaşıyla Yediçınar Yaylası'nda barınmaktaydı. Bundan başka yaylaya konup göçen tütün kaçakçısı kervanları, çalınmış at, sığır, davar sürüleri de göz önüne alınırsa Hanefi her önüne geleni kuyrukçu tutamazdı.

Ömer Efendi bunları saydıktan sonra:

— Sevin de kimseye cleme herif... diye güldü. Allah'a ısmarlasan böylesini güç yaratır. Akılsız biri ki, adamı ayıdan ayırt edemez bir akılsız... Kendi adını unuttuğu da cabası...

— Sürüyü bekleyemez ki... Sürüden geçtim, şuradan adama bir su vermez.

— Yavaş yavaş alıştırırsın. "Benim Hasan oğlumun çobanlıkta gözü yok" diyen sen değil misin bakalım?

Hanefi uzatmadı, suratını asarak kafasını şu yana çevirdi ama, iki aya varmadan yanıldığını anladı. Çalık oğlanın kuyrukçuluğuna, hakçası, hiç diyecek yoktu. Yaylanın girdisini çıktısını ossaat öğrenmiş, sürünün yükünü ustasının sırtından çekip almıştı.

Ilk günlerde:

— Senin kuyrukçu nasıl Hanefi Ağa, davarın kaybı ne kadar? diye soran Narlıcalılara kafasını sallayan herif giderek Çalık oğlandan hoşnutluk gösterir olmuştu.

— Hele domuz Çalık! diye keyifle gülüyordu. Bu rezil, vaktin birinde gelseydi, peygamber Halil İbrahim'e başçoban dururdu, sen öyle mi belledin hey muhtar! Iz sürmek bunda... Davarın dilinden, marazından anlamak bunda... Peki, yüreğini n'apalım? Hayır, ben böylesini hiç görmedim. Şart olsun tekin değil... Gece yarısı fırtınanın gözüne saldırıp da, kaybolan davarımı iki konaklık yerden sırtlayıp getirmesi nasıl bir yiğitlik! Gök gürlemesi, yıldırım düşmesi, şurda kalsın, karşısına ecinni ordusu çıksa döneceği yok... Ah ne olaydı da benim eşek oğlum, şu pis Çalık'ın yarısı kadar olaydı.

— Ama senin Hasan oğlun da pelvan...

— Pelvanmış... Adamın avanağı n'olur bakalım bre Kadir Ağa?

— Pelvan olur ama, o her pelvana göre değil... Seninkisi esahtan bir pelvan... Bu yaşta çevirdiği oyunları, padişahın başpelvanları hak edemez! Rahmetli Sultan Aziz zamanında olsaydı cihan Pelvanlığını Pomaklardan, vallah billah çeker alırdı. Senin kuyrukçu da zehir gibi güçlüdür haa... Nasıl, birbirlerine daldılar mı?

— Önceleri kötü Çalık direnecek oldu. Sonunda baktı ki bizim Hasan belini kıracak, vazgeçti.

— Oh ne iyi namussuz Çalık, ağasını bellesin! Burada yaşıtlarını, bütün ezdiydi.

— Lakin Çalık'ın hakkını büsbütün battal etmeyelim ağa, oğlan benim Hasan'a göre ufak... Aralannda en azdan beş yaş fark var.

— Orası öyle...

— Dahası, Kadir Ağa, ben bu Çalık oğlanı akılsız görmedim. Uzun İmam'dan aldığı kitapları gümbür gümbür okumakta ki, duysan Hıdırlık şeyhi duaya çökmüş sanırsın. Sesi de kendine elverir. İlahileri peşi peşine tutturdu mu benim Emine karının ağlamasını görmeli! Hakçası yüreği saf olduğundan, pis Çalık davara uğurlu geldi.

— Şimdi halt ettin kahpe Hanefi, piç Parpar'ın oğlunda uğur mu olurmuş? Sen ilerde bundan çok çekersin. Nah şuraya yazdım.

Kıtlık yılının arkasından gelen bolluk yılı, köyü, kasabayı şenliğe verince, dağ yerinin ıssızlığı Çalık oğlanın canını sıkmaya başlamıştı "Ana" dediği, Hanife Ağa'nın karısı Emine kendisini öz oğlundan ayırt etmiyor, boğazını, çamaşırını iyi gözetliyordu, ama Hasan'la pek geçinemiyorlardı. Hasan, zorlu tembellerdendi! İşi gücü yiyip içmek, yatıp uyumak... Hele kuyrukçu geldikten sonra davarın yanına hiç uğramaz olmuştu. İlkbaharda köy köy dolaşıp düğünlerde güreş tutuyor, yazın yaylanın namlı çınarlarının gölgesinde sabahtan akşama kadar horul horul uyuyordu.

İçeceği suyu gidip almak şurda kalsın, eline tas versen, "Ağzıma neden tutmadın?" diye gizliden küstüğü yüzde yüz... Karıcılığı da, rahmetli Başıbozuk Paşası Dilâver Ağa'dan baskın... Narlıca'ya inip günlerce yaylaya dönmemesi hep karı yüzünden...

Dedikleri yalan değilse, Narlıca'da birkaç gelinin günahına girmiş... Ya, sürünün kancık itine fırsat buldukça ettiği hakaret...

Çalık Kerim davarın arkasında bir başına dolaşırken bunları daha sık düşünmeye, daha çok öfkelenmeye başlamıştı. Hasan'ın yakışıklılığını, pehlivanlıktaki gücünü –tembelliğini bile–, farkında olmadan kıskanıyor, bu kıskançlık canının sıkıntısını artırıyordu.

Parpar'ın Çalık oğlan, kuyrukçuluğunun dokuzuncu ayını doldurmuştu ki, Çorum'a, Kerbelâ memleketinden birilerinin geldiği haberi Yediçınar Yaylası'na kadar çıktı.

Narlıca Muhtarı Kadir Ağa ile Uzun İmam kasabaya giderlerken bunların üstlerine uğramışlar.

Muhtar Kadir Ağa:

— Ben şaştım, diye anlatmıştı, yalan mundar... Bu bizim Uzun İmam Arabistan adamını söylerdi de inanmazdım. Kerbelâ milletini ben gayet kara gördüm. Bunlar katrana batıp çıkmış bir adamlar... İyi ya, o karının sarı yağızlığı neyin nesi? Hayır o karı, Kerbelâ toprağının yetiştirdiği bir mal değil.. O karı, öylece bir başka bela kardaşlar! Bela olduğu nerden mi belli? Çorum toprağına ayak basar basmaz mahpus damının başgardiyanıyla zaptiye kolağası Celil Efendi'yi birbirine düşürmesinden belli... Kolağası az kaldı ki başgardiyan fukara Mevlüt Ağa'yı doğraya.. Evet, Ömer Efendi bunları toprağımıza temelli kondurursa bize çok rezalet görünür.

— Kondurursası mı kalmış bire kâhya... Kondurdu bile... Hem de ahırına kondurmuş!

Mahir Ağa meraklandı:

— Peki, elin Kerbelâ göçmenini bu bizim Çakır Kâhya'nın Ömer Efendi durduğu yerde ahırına neden kondurmakta?

— Şuncacık şeyi bilmedin mi Mahir Ağa? Sarı yağız karıyı

görmesiyle Ömer Efendi'nin aklı sıçramış... Bir kere "Aman..." demiş o kadar... "Aman" diyen bir o mu? Havuzlu bağın bekçisi Deli Elvan kafasını yumruklamakta... Paşa hamamının sahibi Rufat Ağa'ya sövmekte ki sorma gitsin.

— Neden?

— Neden olacak? Bunları önce Berber Parlak İhsan görmüş... Deli Elvan'a seslenmiş. Fukara Elvan aklını başına toplayana kadar Rufat Ağa yetişmiş. Rufat Ağa'nın lafçılığını kendiniz bilmez değilsiniz. Şuradan buradan derken Elvan'ı bunaltmış... "Vay ne olaydı da şimdiki aklım olaydı... Ben Kerbelâ takımını Ömer Ağa'ma bildirmezdim. Bağ evine kondururdum" diyerek deli kavat kafasını taşlara çalmakta...

— Vay namert vay... Elin dil bilmez garibini, Tanrı misafiri kondurup avradına gece vakti... He mi?

— Yahu, Deli Elvan'da din iman n'arasın... Hiç bakmaz.

— Herif neyin nesiymiş? Buralarda işi ne?

— Benim anladığım bu herif Osmanlı toprağının benzerini görmediği bir çoban... Belinde bir kılıç var, halisinden cenk kılıcı...

— Durun kardaşlar! Sakın Ömer Efendi Ağa'm bu herifi bizim Hanefi'nin yerine çoban tutmasın?

Bu laf hemen Hanefi'nin kulağına geldi. Emine karı, Ömer Ağa kendilerini essahtan kovalamış gibi bir ağlama tutturdu ki Hanefi öfkeye binip sopayı çekmeden önü alınamadı.

Yaylalılar bir zaman, kasabaya kulak verip başlarına geleceği beklediler. Haftalar geçip yaramaz bir haber çıkmayınca Hanefi takımı biraz rahatladı.

Gene bu sıralarda Ömer Efendi'nin oğlu Kenan, üç yüz altına bir Arap kısrağı satın alıp tütün kaçakçılığına başlamış, bir gece, Ayıngacı Gâvur Ali Ağa'yla beraber apansız yaylaya gelmişti.

Kenan'ı elinde büyütmüş olan Emine karı, "buyur otur" demeden söze girişti:

— Beri bak Çakır'ın oğlu! Senin baban olacak gök gözlü papaz bizi yayladan sürüp çıkaracakmış. Doğru mu?

— Bu nasıl bir söz ana? Hayır, hiçbir vakit kabul etmem. Düşman lafıdır.

— Buraya siz, Kerbelâ'dan gelme kara yabanları konduracakmışsınız. Baban olacak rezil, herifin karısına vurulduğundan...

Kenan bir zaman güldü. Sonra:

— Ferah ol kız, dedi; sizi buradan kimse sürüp çıkaramaz. Ben öldüm mü? Şart olsun bak... İşte Ali Ağa'm... Kara herifi de, karıları da kurşunlarım ki leşlerini senin kapı itlerine yedirmecesine... Sen öyle mi belledin.

Kenan çok laf etti, yemin bırakmadı sıraladı.

Hanefi'yle karısı büsbütün rahatladılar. Emine karı, bunlara, o gece bir sofra donattı ki Veli Paşa'nın bayram sofrası da öyle değil...

* * *

Günlerden bir gün, Hanefi, Ömer Efendi'nin konağına yağ, kaymak, süzme yoğurt filan götürmüştü.

Çalık Kerim, her zamanki gibi kömde[1], davarın yanında yatıyordu.

Gecenin bir saatinde itler birden parladılar.

Bir gözüyle çoban uykusu uyuyan Çalık Kerim, dirseğine dayanıp doğruldu, havlamalara kulak verdi.

— Hanefi Ağa'm mı, yoksa Kör Dede Ağa'm mı? diye kendi kendine sordu. Ya da Kenan Efendi Gâvur Ali Ağa'mla tütün getirmesinler?

Evvel eski meraklıydı. Üşenmedi. Hemen giyinip çıktı.

1) Ağılda.

Evin kapısında bir eşekle Emine karıdan başka kimse yoktu.

— Ağam mı geldi ana? diye sordu.

— Ağan evet! Boş hayvan yokuşu hızlı çıkmış...

Kerim, eşeğin semerini aldı, sağrısına bir şamar çekip salıverdi. Merakı def olduğundan uyku bastırmıştı. Gece epeyce serindi. Ellerini koltuk altlarına sokarak biraz bekledi. Arada bir soluklarını keserek yokuşa kulak veriyordu.

— Nerde kaldı bu benim Hanefi Ağa'm?.. deyip dururken itlerin yere uzanıp rahatça uykuya daldıklarını fark ederek şaştı. Bunlar neden karşı gitmediler? diye düşündü. Bizim kancık it hiç durmazdı. Neden peki?

Emine karı, kuyrukçunun aklından geçenleri bilmiş gibi birden kuşkulanmıştı:

— Nerde kaldı bu senin ağan olacak rezil? diye sordu.

— Nerde kalır? Belki su dökmeye durmuştur.

— Çatladı mı? Evin yanı başında...

— Huyunu bilmez değilsin ya bre ana, aklına geleni işlemez mi benim ağam?

— Doğru... Sen git yat...

— Beklerim.

Karşı karşıya bir zaman sustular.

Ay ışığı, öyle aydın ki, yüz adımdan gâvuru Müslüman'ı seçmek işten değil... Esinti iyice düşmüş. Kocaman çınarların dallarında hiç eksilmeyen hışırtılar bile duyulmuyor.

Emine anayı belki de bu ay ışığı, bu alışmadığı sessizlik vesveselendirmişti. Korkulu bir sesle apansız:

—Hasan... Hey Hasan... diye kapıdan içeriye, oğluna seslendi.

— Hasan n'olacak?

— Ben meraklandım. Babasına karşı gitsin. Hayvanın üstünde uyur da bir yere tekerlenir.

— Laf mı şu?

— Olmaz, gitsin baksın! Hasan! Hasan dedim, hele şuna!.. Hiç uyanır mı? Hasan!..

— Bırak, ben bakarım.

Emine karı, gitgide pireleniyordu:

— Kalksın! diye çıkıştı, herif yakında olsa itler karşı giderdi. Kalksın! Hasan! Hey Hasan!..

İçeri koştu. Biraz sonra, Hasan'ın tembel sesi duyuldu:

— Neymiş gecenin bir vakti? Töbe! Kız şimdi sopayı çekersem...

— Uyan oğlum, hayvanın biri geldi, baban yok... Ben meraklandım.

— Ulan beni sen buna mı uyandırdın kahpe! Gelir nerdeyse... N'olmak ihtimali var?

— Hiç kalkar mı? Şimdi ben bunun kafasını yarsam hak değil midir? Sıçra... Kerim oğlanla bakıverin... Düştü müştüyse...

Hasan söylenerek kalktı.

İtleri de yanlarına alıp yokuşu inmeye başladılar.

Hasan, uyku sersemiyle:

— Ah bu benim babamın işleri... diyordu. Yahu, bizim bu heriften nedir çektiğimiz birader? Yoldan doğruca yürüyüp gelsene... Bak görürsün, köylünün kömür yakmaya biriktirdiği odundan bir yük aşırmaya kalkmıştır.

— Sahi...

Birer cigara yaktılar. İtler, arkalarından gönülsüz gönülsüz geliyorlardı. Çalık Kerim, buna bakarak biraz daha hiylelendi: "Yolda biri bulunsa bunlar böyle mi dururlar. Ortalığı gürültüye vermezler mi?"

Her dönemeçte, karşılaşmak umuduyla epey indiler.

Hiçbir şeyi umursamayan Hasan da giderek kuşkulanmıştı.

Birkaç kere:

— Allah Allah... N'oldu bu herife? dedi.

Narlıca'ya sapan yolda duraladılar.

— Köye mi uğradı acaba? Sapar mı, gecenin bu saatinde? Haa ne dersin Çalık Ağa?

— Bilmem... Narlıca'dan biriyle yoldaş olup geldiyse...

— Laf mı şu? O zaman öteki hayvanı kendi başına bırakmazdı.

— Biraz daha inelim. Kömürcülerin odun biriktirdikleri yere kadar...

Odun yığınlarını geçtiler, Deveboynu'nun Yarıkkayasına kadar indiler.

Hasan durdu:

— Yahu nedir? dedi, burdan aşağısı Çorum Ovası. Bu nasıl bir oyun?

Sesinde biraz korku vardı. Deveboynu'nun kayaları, bu korkulu sesi, bir zaman yılan sürünmesi gibi götürüp getirdiler.

Çalık Kerim de iyice meraklanmıştı. Birden gür sesiyle:

— Heyyy Hanefi Ağaaaa... Hanefi Ağaaaaa... diye bağırdı.

Bu bağırış ıssız geceyi o kadar sarstı ki Hasan boş bulunup sıçradı:

— Hay Allah belanı versin rezil! diyerek elini kaldırdı.

Deveboynu yankısı, Çalık'ın bağırtısını, kayalardan kayalara vurarak gök gürlemesi gibi yuvarlıyordu.

Susup beklediler. Yankı, yavaş yavaş uzaklaştı, dağılıp ufalandı, sonunda saz teli gibi bir zaman toprakta inleyip dindi.

Gecenin sessizliği yeniden her yanı kaplamıştı.

— Bu yankı, Çorum ovasından duyulmuştur. Babam boğaza girmiş olaydı mutlak ses verirdi. Yardan uçtu muçtu mu?

— Eşek kısmı kendi başına yardan uçmaz. Hanefi Ağa'm Narlıca'ya saptı öyleyse...

— Gece vakti, Narlıca'da işi ne?

— Ne bileyim! Ömer Efendi "Uğra!.." demiştir. Tamam, Ömer Efendi Narlıca muhtarına bir iş ısmarladı. Belki de Kör Dede Ağa'ma rastladı. Birlikte bir yere gittiler.

— Biri atlı, biri eşekli... Hiç olmaz.

— Öyleyse, hadi, Narlıca'ya bakalım! Yokuşu soluk soluğa çıktılar.

Köy, yol kavşağından bir cigara içimi çekiyordu. Yanaşınca sürü itleri uluyarak atıldılar. Köyün köpekleri de bunlara karşı geldi.

Vakit gece yarısını geçtiğinden Narlıca uykudaydı. Hiçbir yerde ışık görünmüyordu.

— Muhtar odasında kimse yok. Hayır, benim babam buraya gelmedi arkadaş!

— Yatmıştır?

— Yatası olmadı ki... Boş hayvan kendi başına ağır yürüdü desek, biz hızlı indik... Bunda bir iş var!

Korucunun kapısını vurdular. Narlıca'nın korucusu, it sesleriyle uyanmıştı. İlk çağırışla:

— Kimsin? dedi.

— Benim Rüştü emmi, ben Çoban Hanefi'nin Hasan...

— Hasan sen misin? Ne var oğlum gecenin bir vakti? Yaramaz bir haber mi?

— Değil... Babam köye girdi mi bugün?

— Baban mı? Gelmedi. N'olmuş?

— Hiç... Bugün Ömer Efendi'ye ağartı götürdüydü. Demin yaylaya hayvanın biri boş çıktı. Öteki hayvanla babam yok... "Buraya saptı mı?" dedim.

— Sapmadı. Allah Allah... Dur savuşma!

Korucu Rüştü, ceketini giyerek dışarı çıktı. Çalık Kerim'i görünce:

— Sen de mi buradasın rezil? dedi, siz şu halde ağanızı kaybettiniz. Kasabada masabada kalmasın?

— Boş gelen eşeği n'apalım?

— Doğru...

— Muhtar Kadir Ağa'mda mı acaba?

— Yok... Yatana kadar Kadir Ağa'nla beraberdik. Odayı ben kapattım. Benden sonra mı geldi ola?.. Hele gidelim!

Ömer Efendi'nin çobanı Hanefi'nin ölüsü ertesi gün öğleye doğru, derenin içinde, parçalanmış eşek leşinin beş adım kadar ilerisinde bulundu. Düşerken kayalara çarptığından fukaranın gövdesinde sağlam kemik kalmamıştı.

Hanefi'nin bütün ömrü, dağlarda sürü arkasında geçtiğinden, hiç kimseyle düşmanlığı yoktu. Öldürülebileceği akla bile gelmedi.

"Uyukladı besbelli... Hayvan bir şeyden ürküp dereye hopladı," dediler.

Bu işin lafı biraz uzardı ama meydan kalmadı. Çorum'un birinci mültezimi Çakır Kâhyaların Ömer Efendi'nin de o gece kan boğmasından öldüğü duyuldu.

Ömer Efendi'yle birçok karışık hesapları olan Narlıcalılar oğlu Kenan Efendi'nin ne halt edeceğini düşünerek kendi dertlerine düştüler.

Hanefi, hükümete bile haber verilmeden gömüldü.

* * *

Çakır Kâhyaların, Osmanlı hazinesinden zorlu değilse de eksik de olmayan vâriyeti on altı yaşındaki Kenan Efendi'ye kalmıştı. Oğlanın ilk işi, Narlıca'dan toprak verip Hanefigilleri yayladan indirmek oldu. Hasan çobanlığı eskiden beri sevmediğinden köye yerleşmek sözünü ikiletmemiş:

— Sağ ol Kenan Efendi! diyerek sevinmişti.

Bu iş, Kenan oğlanın, verimkârlıkta babasını aratmayacağını da meydana çıkardı. Emine karıya köyde yeni bir ev yaptırdıktan başka, bir çift öküz, bir at, sürüden on tane sağmal koyun bağışlamıştı.

Narlıcalılar, Ömer Efendi'yi rahmetle anıp, oğlu Kenan için:

— Ulan iyi, ulan aferin! dediler, oğlan daha körpe ama, belli bir şey sapına kadar soylu!..

— Ne demişler yahu? "Zenginden bir vakit kötülük gelmez" demişler Bu nasıl bir el açıklığı...

— Vardan vermekte... Olmasa neyi verebilirdi?

— Doğrusun ama, olup da vermeyenleri n'apalım?

— Öylelerine ben zengin bile demem! Onlar paranın bekçisi... Kendi yemez de göçüp gidince arkasından gelen zibidiler yer. "Be adam!.." diyesin, "kefenin cebi var mı ki, sen şunu biriktirmektesin!"

— Ben Kenan oğlandaki vicdanı sevdim arkadaş, babasının kahpesi Benli Nazmiye'yi bile konaktan sürüp çıkarmamış, "Bize babamızın emanetidir. Ölene kadar bakmak boynuma borç..." demiş.

Lafın burasında Mahir Ağa kurnaz kurnaz göz kırptı:

— Bakar elbette... Neden bakmayacakmış?.. Sen olsan Benli Nazmiye gibisine bakmaz mısın, bre Muhtar.

— Sen şimdi bu lafı kapa... Çakır Kâhyaların oğlan, Yediçınar Yaylası'yla davarı, sakın bizim Parpar'ın Çalık reziline mi bağışlayacak?

— Belli mi olur? Bağışlamalı ki ben gülmekten...

Narlıcalıların merakı uzun sürmedi.

Babasının ölümünün haftasında Çakırların Kenan Efendi, Kerbelâ göçmeni Kara Abuzer takımını Yediçınar Yaylası'na çıkardı.

* * *

Çakır Kâhyaların Yediçınar'daki yayla evleri iki katlıydı. Üst katta, geniş bir sofa ile büyük bir oda, altta ahırın bitişiğinde bir oda, bir mutfak vardı.

Üst kattaki ağa odasının döşemeleri Çakırların olduğundan, Emine karı köye göçerken bunlara hiç dokunmamıştı. Yeni çobanı yaylaya çıkaran Kenan Efendi, sedire oturunca Kerbelâ göçmeni Abuzer'in körpe karısı Emey önüne diz çöktü, çizmeleri çekti. Cigarasına kibrit çaktı:

— Kahve ister misin, diye sordu.

— İstemem. Kahve de neymiş? Birazdan şarap içilecek. Tavuk kızartın. Emine karı tavukları hep götürmecli ya?

— Götürmemiş...

— İyi... Lambaya gaz konulsun. Nerde senin herif?

— Davarın yatak yerinde...

— Kısrağı çullasaydın.

— Çulladım.

— Nasıl bizim yayla?

— Güzel...

— Havası serttir haaa... Gece bastırınca adam donar. Ben şimdiden üşüdüm. Şu ocağa biraz odun getirsinler.

— Olur.

Kenan camdan dışarıya baktı. Güneşin battığı yerde kızıl bir çizgi, ateşten çıkarılmış demir gibi ışıldıyordu.

— Kız, beri bak... Davar gelince kuyrukçuyu bana gönder. Çalık oğlanı, dedim.

— Peki...

— Dur, savuşma... Sıçrayıp karının kolunu tuttu:

— Bu gece sözündesin öyle ya? Bak yemin verdin!

— Aman Kenan ağa bırak..? Fati karı üstümüze gelir.

— Kim gelirse gelsin. Sözünü çiğnersen keyfine... Şart olsun, saçını bileğime dolar, seni herifin koynundan çeker alırım.

Emey, dişlerini ışıldatarak güldü. Gözleri baygınlaşıvermişti.

— Kudurdun mu? diye cilvelendi, ben sözümdeyim.

— "Yayla..." dedin, işte çıkardım. Kahpelik edersen gerisini kendin düşün. Ben her şeyi göze almışım. Kocan olacak kavatı bana geberttirirsin. Günahı boynuna...

Karının yanağını öptü.

Emey kurtulup dışarı çıkınca, Kenan oğlan aç aç yalandı. "Ne kan be... Yakıcı güzel... Biraz daldı: Dünya güzeli de olsa kan milletinin hepsi eşek... Bunların en akıllısı babamın kahpesi Benli Nazmiye... Bize bu sabah yemin verdirdi. Emey'e el sürmeyecekmişiz. Biz el mi sürmekteyiz kahpe?.. Bizimkisi, ağız tatlandırmak..." Bir vakit gülümsedi. Sofada bir patırtı olunca ürkerek sıçradı.

— Kimsin? Susup karşılık bekledi, kimsin dedim, namussuz!

Külot pantolonun iyice sıktığı sıska bacaklarıyla yaşından daha küçük görünüyordu. Yeşile çalan suratının sağ yanağında sürekli bir seyirme vardı. Gözleri çakır, etli dudakları morumsuydu. Şimdi dışarıya kulak verirken, adam öldürmek için pusuda bekliyor gibiydi. "Karıyı bu gece haklamalı... Bu karı bizi gebertecek yahu... Bu karı bizi..."

Dudaklarını yalıyor, titreyen sağ yanağı bu yalamayı büsbütün iştahlı bir hale getiriyordu.

Sedire, rahmetli babasının her zaman oturduğu yere –tıpkı babası gibi– bağdaş kurup sırtını yastığa verdi. Gözlerini kısarak bir zaman dışarıya baktı. Çakır Kâhyaların yemekle tükenmez varlığına konalı bir haftayı geçmemişti ama, ağalığa iyice alışmıştı.

Kaba kaba öksürdü. Emey karıyı sesleyip iki laf etmek aklından geçti. "Bizim işimizin konuşacak yeri kaldı mı oğlum? diye güldü. Bizim işimiz başka..."

Karının kocası kara herif gözünün önüne gelince suratı hemen asıldı, yanağının seyirmesi arttı. "Kılıcı sıyırır mı ola?.. Sıyırır sıyırır. Bunlar dağlı olduklarından... Peki, bu herif, her zamparaya kılıç sıyırmışsa, bu karı böyle cilve döktürmeyi nerde öğrenmiş bakalım?" Bir zaman daldı. Tatsız şeyler düşündüğü suratının asılmasından belliydi. "Hiç olur mu? Bu karı, bunca cilveyi hovardalarından mı öğrendi? Hayır. Bu karı anadan cilveli... Bize razı gelmesi... Yüreği bize aktı... Bir de biz bunu altınla yola getirdik. Hemi de kolay değil... Tam üç dört ayda..." Diliyle dişinin arasında kalan şeyi çıkarmaya uğraşıyor, el yordamıyla tabakasını arıyordu. "Iyisi, ben bu gece, herifi şarap sarhoşu ederim. Şimdiyecek ağzına hiç şarap komamış. İki bardak içti mi, sızar, karıyı kollayası kalmaz. Ulan iyi, ulan aferin!"

Bir zaman hiçbir şey düşünmeden cigara içti. Uzaktan uzağa çıngırak sesleri duyulunca: "Pis Çalık sürüyü getirmekte, dedi. Ulan ne iş? Bir haftadır, koca sürü bu Çalık'ın elinde... Davardan birkaçını ayırıp sattı mı dersin? Keserim şart olsun, yatırır keserim. Daha bizi ağadan saymaz ama, Kör Dede emmimden korkar. Korkacağı yüzde yüz... Kör Dede ne demek? Buraların padişahı demek... Eşkıya kısmı kurnazdır. Kör Dede emmim, Hanefi'yi bizim tepelediğimizi sezer mi ki?" Dört yanına ürkek ürkek baktı, gene dudaklarını yaladı. "Kör Dede olmakla... Kerameti yok ya... Sezinlese de kesinkes bilemez! Rahmetli babamın önünde Hanefi'yle çekiştiğimizi bilen bir Benli Nazmiye... Benli kahpesinin ağzı sıkıdır. Fazladan, bizimle işi var... Karıyı o gece zora getirip bastırdığımız iyi oldu. Ulan aferin!"

Cigarayı kasılarak söndürdü. "Kara Abuzer, Emey'i kollar da tadını kaçırırsa şart olsun..." Alt dudağını dişledi: "Kendi bilir. Deveboynu şurda... Bir oyunla namussuzu oraya çekerim, Hanefi gibi kayadan yuvarlarım gider." Bacaklarını sedirden sallandır-

dı. Suratındaki seyirme büsbütün artmıştı. "Kara domuz, zebun Hanefi Ağa'ma hiç benzemez. Hanefi'yi bir sopada bitirdik. Bunu baltalamadan yıkamazsın." Gözlerini kırpıştırdı. "Tamam! Balta iyi. Baktım yolu yok... Ulan iyi!" Gülüp dururken birden irkildi: "Haydi oğlum, hafta geçmeden Deveboynu deresinden çoban leşi mi çıkarmış köylü şaşar: 'Bu Çakır Kâhyaların çobanlarına n'oldu ki, dururken kendi başlarına dereye hoplar oldular?' demezler mi? En iyisi baktım Kara Abuzer'den aman yok, herifi Gâvur Ali Ağa'nın yanına katar, tütüne yollarım. Bafra'yı, Samsun'u bir zaman dolaşırlar."

Emey lamba getirdi. Köşedeki rafa koydu. Işık, saçlarının sarılığında güneş gibi oynaşıyordu.

— Hani kız, ocağı yakacaktın? Ben dondum, rezil!

— Çalık oğlan odun getirecek... "N'olacak?" dedi. "Ağanın emri!" dedim.

— Iyi demişsin!

Bu sıra merdivende ayak sesleri duyuldu. Kenan Efendi Abuzer'i görünce, çıkmaya davranan Emey'e:

— Bekle, dedi, bizim Çalık'la senin herif birbirinin dilinden anlamazlar. Belki bir diyecekleri vardır.

Çalık kucağındaki odunları ocağa bırakıp Kenan Efendi'nin eline vardı. Emey ateş yakmaya çömelmişti. Çalık geriledi, kapının sol yanına geçti.

Abuzer ne kadar uzun boylu, sıskaysa Parpar'ın Çalık oğlan da o kadar kısa tıknazdı. Benzeyen yanları, ikisinin de biraz çarpık çurpuk olmaları... Kapının iki yanında, elleri göbeklerine bağlı durdukları zaman Çakır Kâhyaların Kenan Efendi, bir ara, korkulu bir düş görüyor gibi ürktü. "Hele şunlara hele... Bunlar adam oğlu değil, resmen ecinni tayfası... Höst namussuzlar..." Kaşlarını çatıp Çalık Kerim'e sordu:

— Davarımızda yaramaz bir iş var mı?

— Yok...

— Yatak yerine sokarken saydın mı?

Çalık Kerim, çenesiyle Abuzer'i gösterdi:

— Bu saydı.

— İyi... Bundan böyle senin ustan, Abuzer Ağa... Beraber gezersiniz. Yaylayı güzelce öğretirsin.

— Olur.

— Olur, ne kolay! Herif dil bilmez bir herif...

— Ben belletirim.

— Bellet... Bu yılın çoban hakkını, babam rahmetliden bir tamam aldın mıydı?

— Aldık. Anama Muhtar Kadir Ağa vermiş.

— İyi... Yetmezse, Kadir Ağa'dan istersin! Ben tembihlerim.

— Sağ ol...

Kenan Efendi bu sefer Emey'e döndü:

— Senin herife bir sor bakalım, davarı nasıl görmüş?

— İyi gördük bey... Yaylanın otu hayvana yarayışlı...

— Bu domuz Çalık, sürüyü doğru gezdirmiş mi demek?

— Gezdirmiş.

— Yaylayı iyi bellesin. İtleri gözü tutmuş mu, itleri?

— İtler yiğit... Kancık it kurtçu... Elverir. Bize burada bir uzun silah ister bey... Dağ yerinde uzun silahsız olmaz.

— N'apacakmış kız? Şuna bak... "Bizim buraları öyle korkunçlu yerler değil dedi" dersin. Desene ulan!

— Korkunçlu da olmasa, lazım... Yaban keçisine rastlarız. Canavara çatarız. Oh aman bey, Abuzer sana kurban, bizi uzun silahsız koma!

— Kolay...

Birden pencerenin altında it hırıltılarının arasından, Abu-

zer'in on yaşındaki oğlu Sülük'ün bağırtısı duyuldu.

Çalık Kerim hemen atıldı, camı sürüp itleri payladı:

— Oğlanı tembihledim. İtler yabansar. "Sokulma" dedim. Şart olsun paralarlar haa...

Emey, Çalık'ın dediklerini Abuzer'e söyledi. Herif dışarı fırladı.

Kenan Efendi, emretti:

— Hani nerde sofra? Kız ben acımdan geberdim namussuz...

Karı da çıkınca Çalık Kerim'e göz kırptı:

— Bak Çalık oğlan! Sen bizim burda gözümüz kulağımızsın. Bunlar yaban yerin adamları... Bir şeyden hiylelenirsen bana haber verirsin! Kapıya bakıp sesini biraz daha alçalttı: Kör Dede Ağa'na selam ederim. Bundan böyle bize diyeceğini seninle bildirecek... Gece demez, gündüz demez kasabaya iner bana söylersin! Bu işlerde ağız sıkılığı şart. Buranın lafını bir başka yerde duyarsa, Kör Dede Ağa'n vallah seni yatırır keser.

— Hiç duyurulur mu.

— Artık orası senin bileceğin bir mesele... İşte bu kadar... Sen nerde yatmaktasın bakalım?

— Davarın yanında...

— Bu gece, burda kalırsın. Kapı dibinden ayrılma... Anladın mı kopuk?

"Kopuk" lafını, babası Ömer Efendi'nin çocukluk arkadaşı, Davavekili Cevdet emmisi gibi söylemişti. Bunun farkına vararak kaşlarını çatarken "Kapı dibinden ayrılma" sözüne aklı takılıverdi. Daldı.

Çalık Kerim yeni ağasına merakla bakıyordu. "Bu oğlan, birkaç gün öncesine kadar, bizden farksız, pisin biri değil miydi, hey Allah! Babasıyla Narlıca'ya gelişlerinde, ellerini göbeğine bağlayıp azap hizmetkâr gibi durmaz mıydı? O zamanlar sura-

tında bu oynaklık yoktu. Suratı titrer olmuş bunun nedense... Babasının apansız ölmesinden mi?" Kenan'ın suratı oynak moynaktı ama, üstüne ağalık iyice yerleşmişti. "Öyleyse ağalık, dededen sürüp gelme oldu mu, adama yeni giyim gibi yaraşır. Şuna bak, el kadar bir oğlan... Sanki yüz yılın ağası..."

Kenan:

— Sen bu gece, sofada yatarsın, dedi, soran olursa, "Benim yatak yerim bura..." dersin. Soran olmaya olmaz ya, hani "Olursa..." dedim.

— Peki.

— Sus ulan... Merdivende Emey karının başı görünmüştü. Yalandan çıkıştı: Karşımda durmuş bel bel ne bakarsın rezil?.. Koş yardım etsene... Acımızdan geberdik.

Çalık Kerim, Emey'in getirdiği bakır siniyi duvara dayadı. Yaygıyı serdi, yemek iskemlesini ortasına koydu.

Emey, Çalık oğlanın hamaratlığını, elinin işe yatkınlığını beğenmişti. Kerim öteberi getirmek için çıkınca:

— Gövdesi yamuk karpuz gibi ama, hizmetine sağlam, dedi, gönlüm bu oğlanı sevdi.

— Höst... O nasıl bir laf kız? Nerde senin herif? Savuşmasın, yemeği bu akşam beraber yiyeceğiz.

— Sen keyfine bak. Ben onlara aşağıda sofra kurarım.

— Sana aşağıdaki sofrayı sormadım. Ne dedimse onu yap...

Abuzer sofraya, biraz direndikten sonra utanarak oturmuştu.

Sinide tavuk kızartmasından başka, sucuk, peynir, Kenan Efendi'nin çocukluğundan beri çok sevdiği haşlanmış katı yumurta vardı.

Emey, tasa şarap doldurdu, körpe ağaya uzattı. Kenan almadan sordu:

— Senin herif içmez mi?

— İçmez.

— Hiç mi içmez, yoksa bize karşı saygı mı göstermekte?

Emey bir hoş güldü:

— İçmez. Ben hiç görmedim...

Kenan, karının gülmesinden hiyle sezip şakadan çıkıştı:

— Doğru söyle! Bak yalanını tutarsam keyfine... Hem de yalan... Haydi ver şunu... Ver de yuvarlasın.

Abuzer, yeminlerle karışık bir şeyler söylemeye başlamıştı.

Kenan parmağını kaldırdı.

— Laf dinlemem... Benim çobanımsa şarabı dikecek... Ben ham herife koca sürüyü teslim edemem. İçmedi mi bozuşuruz haa... Bunu böylece anlat...

Abuzer biraz daha direndi, sonra tası karısının elinden alıp birden yuvarladı. Sırıttığını gizlemek için sıvazlar gibi yapıp yumruğuyla ağzını kapattı.

İşi bu kadar kolay yola koyduğuna sevinen Kenan:

— Haşşöyle... diyerek kasıldı, adamlığa alışsın yahu! Nasıl tatlı mıymış?

— Bizi günaha soktun bey... Senin sözünü çiğneyemedik. Yoksa bunu bize beş altına...

— Beş altına içmez miymiş?.. Birazdan alışır da bizi bile geçer. O zaman üste vereceğini bilsin de yuvarlamaya baksın!.. Haydi iyiliğe...

Abuzer, üçüncü tasta, damağını bir şaklattı ki, buna, kapı dibinde duran Çalık Kerim bile güldü. Aslında bu Abuzer'in içkiciliği gezdiği yerlere nam salmıştı. Acemi hovardalar övünmek için: "Dün gece bir içmişim, Kavat Abuzer halt etmiş..." derlerdi.

Ömer Efendi'nin sağlığında içmemesi kendini iyi bildirmek düzeniydi o kadar...

Tasların sayısı arttıkça "Olmaz günah..." filan diye direnmekten vazgeçmişti. Bir yandan şarabı yuvarlayıp, bir yandan avurt dolusu tıkınıyordu. İkide bir gözü, kapı dibinde duran Çalık oğlana ilişmese çoktan neşelenecekti.

"Kerbelâlıyım!" diyen, aslında nerenin hangi milletinden olduğu bilinmeyen Kara Abuzer, evvel eski Çalık milletinden ürküyordu. "Çalık kısmını Allah neden böyle çalık yaratmış bakalım? İnsanoğluna bela yaratmış. Şunu bir kızdırdın mı, başına dünyanın belası birikir. Karnın şişer, gözün marazlanır. Maldan, davardan göreceğin zarar da fazladan... Aman hey Allah! Aman kurban olduğum, bizi şu Çalık'ın uğursuzluğundan koru! Nasıl etsek de şunu yaylâdan sürüp çıkarsak!"

Abuzer başını çevirip ağasına yalvarır gibi güldü.

Kenan, Emey'e:

— Seninki kendi başına sırıtır oldu kız! diye göz kırptı, iştahı da açıldı. Şarabı içince karnı büyüdü. Şarap kısmının üstüne yoktur canım!

Emey, gözlerini baygınlaştırdı. Suratının yarısına ocağın oynak ışığı vurmuş, yakıcı güzelliğini birkaç kat artırmıştı.

Kenan, karşısında ekşi erik yiyorlarmış gibi yutkundu. Kaşlarını çatarak hovardalandı:

— Bizim yaylanın otu, yedi vilayet toprağında söylenir. Taa Bafra'dan sürü sahipleri yazın gelirler de burada hayvan otlatırlar. Her sürüden birer altın yayla hakkı alırız. Söyle senin herife, bundan böyle, yayla parasını kendisine verelim. Ne toplarsa cebine atsın...

— Sağ ol bey... Abuzer sana kurban...

Şarap testisi boşalmıştı ama, Abuzer'de sarhoşluk belirtisi görülmemişti. Kenan "Tuh, dedi, ilk içişte bazısını şarap hiç tutmaz. Ulan biz ne halt edeceğiz?" Çalık Kerim'e şakadan çıkıştı:

— Bir de bakarsın rezil Çalık!.. "Şu testiyi doldurup geleyim!" demezsin. Küpteki şarabı içip tükettinse keyfine...

Çalık Kerim çıkınca Abuzer'e döndü:

— İyidir bu Çalık, dedi. Biz bunu buraya sevabımıza kondurduk. Allah'ın bir aptalı... Yanında adam kes, dili dönmez ki birine anlatsın... İki kuruşun hesabını bilmez. Şuraya buraya it gibi koşturursun.

— Hele bakalım bey! Adamın alacası içinde...

— Ulan, kötü Çalık'ın alacası neymiş ki içinde ola?

— Doğru bey... Hele bakalım... Abuzer sana kurban...

Oturdu oturalı yarım testi şarap içen herifin dili dolaşmıyor, aklı başındaymış gibi laf ediyordu. Gözleri biraz kızarmasa bu kadar içtiğine yüz tanık ister. "Ulan biz bu kavatı devirelim derken, sakın kendimiz sarhoşlamayalım... Şart olsun, Çorum toprağına türkü oluruz!"

— Getirdin mi Çalık oğlum? İyi... Doldur Emey Hanım! Doldur da babanın canına değsin!

— Töbe! Sen gâvur musun?

— Doldur. Gâvurluk sende ki... Beni söyletme... Doldur.

Hiçbiri Kara Abuzer'in büyük karısı Fati'nin yukarı çıktığını duymamıştı. Kapıdan kafasını uzatıp bir şeyler söyleyince Kenan çok ürktü, zorla gülmeye çalışarak Emey'e sordu:

— Gecenin bir vakti ne demekte senin kuman? Sakın herifini mi istemekte?

— Değil. Yatacak da, "Ağanın izni var mı?" dedi.

— İzni biz mi vereceğiz.

— Sen...

— Verdim gitti. Yiğitse şu kara herifi de götürsün.

Emey'le Çalık oğlan gülünce, Kara Abuzer de keyifle sırıttı. Kenan, "Hele sırıt bakalım namussuz diye düşündü, ayağa kalk-

tığın zaman ben seninle konuşurum. Bak bakalım, bu şarap seni fırlandırıp yere vurmaz mı?"

Şarabın ikinci testisi yarılanınca, Kenan Efendi kapının yanında yorgunluktan sallanan Çalık'ı yeni görmüş gibi:

— Kız, dedi, bu Çalık oğlan yorgundur, yatsın. Sabah erken kalkacak bunlar... Emey'e başıyla Abuzer'i gösterdi: Sor bakalım yarın davara gidecek miymiş?

— "Davara gitmek" lafı itler için kullanıldığından Çalık oğlanla bakışıp gülüştüler.

Abuzer:

— Gidilmez mi bey, dedi. Gidelim de yaylamızı tezce tanıyalım.

— Iyi öyleyse...

Abuzer ayağa kalktı. Bir şeyler söyledi:

— Ne demekte bu ayı?

— Hiç... Davarın yanında yatacakmış. "Beyi rahatlandır," dedi.

— Aman! "Rahatlandır" ne demek?

— Bizde âdet böyledir. Evin küçük karısı konuğu rahatlandırmadan yatmaz!

— Ulan iyi... Ulan aferin! İşte bunu sevdim. Eee... Şimdi sen beni nasıl rahatlandıracaksın bakalım?

Abuzer geri geri gidip kapıdan çıkmıştı. Ayakları hiç dolaşmıyor. "Şarap bana mısın; demedi. Ulan nasıl bir oyun... Yoksa bu herif bildiğimiz zorlu içicilerden mi? Vay başıma... Rahmetli babamın yanında yemin bırakmadı sıraladıydı. Kendisini doğru mu gösterdi yalandan... Tuuu..."

Emey, sofrayı acele toplamış, yüklükten çıkardığı iki döşeği üst üste koyup körpe ağanın yatağını sermişti.

Lambanın şişesi islendiğinden oda alacakaranlıktı.

Karı önüne çömelince, Kenan dalgınlıktan ayıldı.

— Nedir o kız?

— Ayağını ver de çoraplarını çıkarayım.

Önce çorapları, sonra külot pantolonu çekti.

Kenan:

— Bizi rahatlandıracaksın demek, diye sayıklar gibi söylendi, rahatlandır ya, ne güzel!

Pantolonu katlayıp sedire bırakan karının kolunu tuttu:

— Sana laf söylenmekte orospu...

— Bırak... Çalık oğlan duyar.

— Başlatırsın Çalık oğlanın kulağından...

— Herif gelir. Günah... Seni ağa bildi de namusuna güvendi.

— Bizim, bir kötülük ettiğimiz mi var? Biz senetli borcumuzu istemekteyiz... Söz ne demek kız? Söz vermek yemin demek... Yemin senin borcun! Borcunu vermezlendin mi, yarın öte dünyada cehennemi boylarsın. "Vallah billah..." dedin, "Bizi yaylaya çıkar, ilk gecede istediğini yap!.." dedin. Şart olsun, karnın yarılır. Şu Çalık oğlana dönersin!

— Aman töbe de... Ölmeli daha iyi...

— Dur kız... Dur ki bak...

— Hiç durmam... Bırak kolumu... Bırak... Aşağıdakiler yattılar mı bir bakayım!

— Gelmezsen sonunu kendin düşün. Şart ettim, herifin koynuna girsen çıkarırım.

— Vallaha, dedim... Bırak...

— Çok uzatma... Beklerken ölürüm de boyunca günaha girersin.

— Haydi yat... Ben gazı alacağım.

Ocağın küllerini açtı, kenarda kalmış çırpıları ateşin üstüne koydu. Lambayı almadan önce nazlı nazlı gerinip esnedi:

— Haydi ağa... dedi. Yat da döşeği ısıt!

Emey ışıkla çıkınca oda önce kararmış, sonra birden ay ışığıyla dolmuştu. Bu ışık Kenan'ı ürpertti. Hanefi'yi öldürdüğü gece de böyle ay ışığı vardı. "Ister misin, bu kara herif Emey'i denesin! Benli Nazmiye kahpesi ne dediydi bakalım? Bunu fena kollamaktaymış... Herifin gurbete düşmesi bu karının yüzünden... Karı kıskancı heriflerin işi belli olmaz. Kılıcı çekip bizi bastırmasıyla..." Sert sert soluyor, bu sefer bir başka çeşit yutkunuyordu. "Hey akıl, hey akıl!.. El kadar Çalık'a güvenip... Şu pis Çalık, ekmek olsa itlere doğranmaz. Kılıç şurda kalsın, kara herifin gölgesini görse altını pisler. Peki, şimdi ne olacak..." Sırtını korku teri kaplamıştı. Can korkusuyla tabancasına el attı. Soyunurken karıya verdiğini hatırlayınca sıçradı: "Aman bizim silahımızı aldılar. Aman, boşaltacaklar ki kötüsü gelirse herif bizi temizleyecek. Vay kahpe vay!.. Bu orospu şart olsun bizi kocasına vurdurur!" Sedirden aşağı kaydı. Sanki karşısında silahlı düşmanlar varmış da atacakları kurşunlardan korunmak istiyormuş gibi emekleyerek yatağa gitti. Elini yastığın altına soktu. Tabancasını orada bulunca pek şaştı. "Aman! Silahı karı götürmemiş... Öyleyse bu Emey bizim can dostumuz. Az kalsın, fukaranın günahını alacaktık! Ulan iyi, ulan aferin!"

Karının kancıklık etmediğine inanınca, Abuzer'den büsbütün korktu. Kapının sürgüsüne baktı. "Buncacık bir sürgü, dağ gibi herifin zorlamasına hiç dayanabilir mi? Peki biz şimdi ne halt edelim, hay Allah!" Gitti, kafasını dışarıya uzattı. Köşedeki karaltı Çalık oğlan... Kulak verdi. Ses soluk yok... "Çoktan uyumuştur. Sürüyüp dışarı atsan uyanacağı kalmamış... Ulan yüreksiz Çalık, adam ağasını böyle mi bekler alçak..."

Çoban Hanefi'yi öldürüp yerine Abuzer'i getirirse yaylanın ıssızlığından Emey'le hiç korkusuz yatabileceğini şimdi anlıyordu. "Hep suç rahmetli babamın... Eninde sonunda ölecektin be

adam, bir gün ölseydin de biz elimizi Hanefi'nin pis kanına bulamasaydık ya! Çoban kısmı tekin değil... İşte belli bir şey, koca Yediçınar Yaylası bize dar geldi." Gözlerini yumup yüreğini dinledi: "Sevdiğin karının kocasını yaylaya çoban tutmak için eski çobanı gebertirsin! Karısını ayartacağın herif de çoban... Tu Allah belanı vere! Uğursuzluğa battık ki büsbütün battık! Töbe olsun bu işten bize hayır yok!"

Elleri belinde dört yanına umutsuz umutsuz baktı. Ayaklarını sürüyerek yatağa geldi, dizlerinin titrediğini fark edene kadar durdu, sonra canından usanmış da ölümü göze almış gibi, "N'olursa olsun..." diyerek yattı, yorganı kafasına çekti. İçi ürperiyor, suratının seyirmesi arttığından yanağı sızlıyordu.

Kara Abuzer takımını buraya getirirken, babasının kahpesi Benli Nazmiye gece yaylada kalmayacağına yemin verdirmişti. "Bir de yemin ettik. Yalan yere yemin ettin mi başına mutlaka bir kötü iş gelir. Vay kahpe vay! Bize yemin ettirdi ki karıya dokunursak uğrumuz kaçacak... Peki, ben senden bunun hesabını bir bir sormaz mıyım Benli orospu?"

Merdivende ayak sesleri duyunca sıçrayıp sol dirseğinin üstüne geldi. Sağ eliyle yastığın altında tabancasını arıyordu. Buldu. Kılıfından çıkardı. Yorganın içinde namluyu kapıya doğrulttu. Dişleri çarpıyordu. "Vururum vallah billah... Vururum hiç bakmam."

— Sen misin kız?

Emey lambayı yerine koydu:

— Benim. Daha uyumadın mı? Bu Çalık neden kapı dibinde yatmış?

— Biz buradayken... Gece bir hizmet olur, diyerek... Sen nerde kaldın namussuz? Herif uyudu mu, senin herif?

— Uyudu geberesice...

— Çalık oğlan?

— Uyumuş...

— Ne bildin?

— Gelirken başına dikildim de, "Çalık, hey Çalık!" diye seslendim.

— Tü Allah belasını versin... Dur kız... Kapının sürgüsü... "Sürgüyü..." dedim orospu... Sürgüyü sürmeden nereye?

Karı entarisini çıkardıktan sonra gidip kapıyı sürgüledi.

Çalık Kerim kapının güzelce sürgülendiğini duymasıyla, "Aman bu nasıl oyun?" diyerek kafasını kaldırmış, gürültü etmeden yanaşıp kulağını budak deliğine dayamıştı.

O geceden sonra, bu işleri gözetlemenin tutkunu olup çıktı; Emey ablasını kocası Abuzer'le, Kenan Efendi'yle, eşkıya reisi Kör Dede emmisiyle gözlerken solukları ağzına sığmıyor, belkemiği ürpere ürpere "bir tamam" keyfoluyordu.

Bu arada, başka şeyler de öğrenmişti. Kara Abuzer Türkçeyi Uzun İmam'dan iyi bilirken bilmezden gelmekte, körpe karısını ortaya atarak sürüyü, yaylayı ele geçirmeye çalışmaktaydı. Emey, üç aya vardırmadan Kenan Efendi'yi sarhoş hovardalığına getirip yayla evinin bütün döşemesini, bakırını, yirmiye yakın konuk yatağını, sürüden elli davarla iki ineği kendisine bağışlatmıştı.

Babası Ömer Efendi'nin sağlığında kumara pek düşkün olmayan Kenan Efendi, Abuzer'le eşkıya reisi Kör Dede'nin zoruyla, giderek kumarcının domuzu oluyordu. Yediçınar'da başlayan büyük kumarın ünü yavaş yavaş köyleri aşıp kasabaya indi, oradan komşu vilayet topraklarına yayıldı. Namlı kumarcılar takım takım yaylaya gelir oldular.

Kara Abuzer, asıl sanatının kumarcılık olduğunu meydana koymuş, bunca yılın, zarına dayanılmaz kumarcılarına parmak

ısırtmıştı. Bunlar külahlarını yere çalarak dertleşiyorlardı:

— Yahu nedir? Bu kara domuz, bu kadar hızlı kumarı Kerbelâ dağında nasıl bellemiş?

— Evet, herif zarı, bıçak atar gibi atmakta... Adamın ciğerini almacasına...

— Elbette... Anası olacak kahpe bu kavatı, getirip kumar minderinin üstünde doğurmuş... Böylesinin zarı uygun geldi mi, karşısında dağlar dayanmaz.

— Peki, kumar yangını olmamasına ne demeli? Kötü atmaya başladı mı, zarları öpüp başına götürüp ve de mindere bırakıp, "Beni yedin ağa, damarlarına yağ bal ola..." diyerek sırıtması... Sanki yarım saatte on altını ütülen bu herif değil...

— Ben de olsam umursamam. Kazansa da kârlı, ütülse de... Şundan ki Emey Hanım'ın bahşişi hazır...

Çakır Kâhyaların bunca zaman vergi mültezimliğiyle topladıkları kar gibi eriyordu.

— Eriyen salt para olsa canım yanmaz, Kenan oğlan da mum gibi erimekte... Evlenmeye kalkmaz da oğul bırakmadan geberirse Çakır Kâhyaların soyu söndü demektir.

— Hem de söner, görürsünüz. Anası Saime Hanım ağlamaktaymış ki hökür hökür... Baba dostu Kirkor Efendi bir yandan, karısı Sürpik bir yandan... Oğlanı evlenmeye yanaştıramamışlar.

— Nasıl yanaşabilirmiş yahu? Konakta analığı Güllü kahpesiyle Benli Nazmiye orospusu, yaylada Emey karı... Bu üç beladan birine Hamza pehlivan güç yetiremezken... Bir marazlı Kenan...

— Marazlı evet, geçenlerde baktım, adamlıktan temelli çıkmış. Derisinin altında et met arama... Say ki ocağa asıp kurutmuşlar.

— Ya suratındaki titreme... Bu oğlanın bu yaşta sallabaş ol-

ması neyin nesi hey Allah! "Dediydi" dersiniz, bu oğlan çoğa varmaz geberir. İçkiye sabahtan oturuyormuş. Kumardan üç gün, üç gece kalkmadığını gözümle gördüm. Geberir evet...

— Gebermezse kötü... Neden mi? Bu gidişi hasır üstünde kalma gidişidir de ondan... Toprağımızın birinciye gelen bir soylu kişisi günün birinde dilenci abdal oldu mu, utancı bize düşer. Gene Allah bilir ama bu işin sonu yaman...

Çalık Kerim de bu işin sonunu iyice merak sardırmış, gözleyip dinlemenin arkasını hiç kesmez olmuştu.

Bu gözetleme işinden, önce Fati karı şüphelendi. Biraz kollayıp yanılmadığını anlayınca meseleyi Abuzer'e açtı. Abuzer yaylanın girdiğini çıktığını çoktan öğrenmiş, tekinsizliğinden ürktüğü Çalık oğlanı deflemenin çaresini aramaya başlamıştı.

Çakır Kâhyaların Kenan Efendi'yse Abuzer'in bu gözetleme lafını uzatmasına hiç meydan vermedi:

— Yarın kafasına bir sopa vur, leşini bir çukura bırak, diye kesip attı. Vay namussuz Çalık vay! Demek bizi kollamakta... Gebert gitsin...

— Aman ağa, Abuzer senin kapı itin... Aman Çalık kısmına hiç el değdirilmez. Çalık kısmında bir uğursuzluk olur ki, yedi vilayet toprağına kıran düşürür. Ben yapamam...

— "Yapamam" ne demek Kara Kavat... Şimdi bu Çalık bizi türkü mü etsin?

— N'ağzına oh ağa, Çalık'ta akıl ne arar? Sabah yediğini unutmakta... Bunu Uzun İmam, medreseye koyacakmış. Köye indir. Medreseye defle. Aman eline çalık kanı bulaşmasın haa...

Emey'le Fati karı da, körpe ağanın ayağına düştüler. Sonunda Kenan Efendi rezil Çalık'ın pis canını karılara bağışladı.

— Gâvur Ali Ağa giderken alsın götürsün, dedi. Gebertsek iyiydi ya, neyse... Ben Uzun İmam'la görüşürüm.

Ertesi sabah Çalık Kerim'i sürüye göndermediler. Tütün kaçakçısı Gâvur Ali Ağa:

— Beri bak Çalık oğlum, dedi, haydi toplan, Narlıca'ya ineceksin! Anan seni kadir gecesinde doğurmuş ki Kenan Efendi gibi bir ağaya düşmüşsün. Kenan Efendi Ağa'n ne dedi? "Dağ başında kuyrukçuluğun sonu yok..." dedi. Sen vaktiyle Uzun İmam'a "Aman beni medreseye yazdırmanın kolayı!" diye yalvarmışsın. Kenan Efendi Ağa Uzun İmam'la görüşmüş, Uzun İmam diyesi ki... "Okumayı tüm unutmadıysa hay hay, ben sözümdeyim" diyesi... Sakın unuttun munuttun mu rezil?

Çalık Kerim bu işe çok sevindi. Üst üste yutkundu:

— Unutulur mu? Unutmadık sayende... Unutmadıktan başka, iyice pişirdik...

— Gördün mü, ne iyi... Bu yaz biraz daha çalış, bilmediklerini Uzun İmam'dan kapıkapıver. Harman sonu medreseye yanla... Haydi bakalım Kenan Efendi Ağa'nın elini öp de, yorganını neyini dür.

Çalık Kerim, dün geceden beri kafasının üstünde Azrail peygamberin kılıç oynattığından habersiz, gidip, Kenan Efendi'nin eline davrandı:

— Sağ ol efendi ağa... Allah seni...

Kenan Efendi:

— Kes ulan... diye elini hızla çekip kafasını duvara çevirdi.

— Allah senin tuttuğunu altın ede...

— Hele rezil... Yayla işlerini şurda burda söylersin, sonunu kendin düşün. Seni şart olsun yatırır keserim.

Çalık Kerim bunları laf gelimi saymıştı.

— Töbe... Ne demek... Hiç denir mi? diye gülümsedi, bizim ağzımız, Allah'ın izniyle sıkıdır ki...

— Çık namussuz def ol!

Çalık Kerim, "Ağa kısmı böyledir" diye sırıtarak dışarı çıktı. Abuzer takımıyla güzelce helallaşıp yorganını sırtladı, Gâvur Ali Ağa'sının arkasına düştü.

Bir iş için yaylaya gelmiş olan Havuzlu bağın bekçisi Deli Elvan da kasabaya iniyordu:

— Bu gidiş demek doğruca medrese gidişi öyle mi hey Çalık oğlum? diye güldü, sonunda Uzun İmam rezilini yerinden etmelisin ki ben sana "Ulan aferin!" demeliyim.

— N'ağzıma Elvan emmi... Bizim gücümüz mü yeter.

— Belli olmaz. Parpar Ahmet'in oğlusun. Sizde oyun çoktur.

Gâvur Ali Ağa, içini çekti:

— Essahtan herif dedi, ben bunun babasını da Sürgün Kırımı yılında Bafra'ya götürdümdü. Parpar on yıla varmadan altını sırmayı yükleyip geldi. Demek ki bizim, birini alıp gitmemiz uğurlu... Bak görürsün Çalık Ağa, ilerde senin Mekke kadısı olman bile yazılı...

— N'ağzımıza bre Ali Ağa...

— "Yıl uğursuzun..." demişler köpek!.. Sen şimdi ananın işine yapış, harmanı hayırlısıyla kaldır da...

— Biz bu çalıklığımızla orağın, harmanın hakkından gelemeyiz ki...

— Öyleyse Muhtar Kadir Ağa'n seni çobanınıza kuyrukçu versin. Biraz ekin mekin kazan.

— Kuyrukçuluk bizden geçti Ali ağa, bir iyilik edecekse Muhtar Kadir Ağa'ma deyiver bize döl güttürsün. Köyün yakınlarında dolaşırız da beş vakit namaza geliriz. Uzun Hoca derslerimizi dinler...

Tütün kaçakçısı Gâvur Ali, önce Deli Elvan'a sonra Çalık'a baktı. Deli Elvan da şaşmış, gözlerini kırpıştırmaya başlamıştı.

Her yerde olduğu gibi, Narlıca köyünde de dölleri yedi ya-

şından on iki yaşına kadar kızlarla oğlanlar güder, daha büyükler için bu iş ayıp sayılırdı. Körpeliğinde çok döl gütmüş olan Deli Elvan şakadan öksürdü, avcunun içine gülüverdi. "Döl gütmek gibi yoktur. Dağ başında kızları, gelin kadın oyununa getirip anadan doğma çıplatırsın. Dişi itlerle kancık eşeklere dilediğini yap... Şuncacık kızlar gizliden gözleyip dünyanın bir ucunu güzelce öğrenirler. Hey gibi körpelik!.. Adam körpeyken hayvandan farksız olur canım, adamın körpesinde utanma aramayacaksın..."

Gâvur Ali sordu:

— Neye gülmektesin kendi başına koca kavat, aklına gelen domuzluk neyin nesi?

— Bu Çalık oğlan döl gütmekten açtı da...

— Açtı ama, faydasız... Bununkisi döl gütmek değil, halisinden kınalı keklik gütmek... Ulan, benim bildiğim Narlıca muhtarı Kadir Ağa, senin gibi bir tilkiyi tavuklar üzerine çoban tutacak kadar avanak değildir.

— Töbe ağa... Benim yüreğimde kötülük olmadığından... Beni köyümüz bilir. Benim karı kız işine aklım ermez. "Yakın oluruz da Uzun Hoca dersimizi dinler" dedik... Sorduğumuz yeri gösterir.

İki metreye yakın boyuyla lap lap giden Deli Elvan durup Çalık Kerim'in suratına baktı. Sonra da Ali Ağa'ya döndü:

— Bu senin Çalık oğlun, ya iyice aklından noksan, ya da iyice utanmaz.

— Neden bakalım?

— Eşek kadar oğlan, döl gütmeye sıvanmakta... Aklı olsa, ayıplığını bilir de yüzümüze beraber diyemez.

— Evet, benim Çalık oğlumun yüreği gayetle temizdir ağa, böyle olduğundan bir lafı hırpadak söyler.

— Peki Narlıca'nın kızlarını n'apacaksın? Narlıca'nın kızı karısı ne demek? Bu bizim Çorum toprağımızda Mecitözü'nün bostanı, Alaca'nın ekini, İskilip'in turşusu, Sungurlu'nun üzümü, Osmancık'ın kendiri kadar Narlıca'nın karısı da nam salmıştır. Bazı yerin suyunda "Avrat otu" olurmuş... Narlıca suyu da avrat kısmına gayetle yarayışlı... Bir yerin suyunda, "Avrat otu" varsa oranın suyu erkek kısmına iyi gelmez. Narlıca heriflerinde bet beniz, neden kara sıtmaya tutulmuşlar gibi yeşil sarı bakalım? Suyuna "Avrat otu" karışmış da ondan... Karılarına geldi mi, yanakları Amasya elması gibi al kırmızı... Görmenle güneşe bakmışsın gibi gözlerin kamaşır

— Essah ulan! Öyledir orospular...

— "Bilakis" suyu sebebiyle... Burdan pehlivan çıktığını sen hiç duydun mu? Karısı yiğit olan köy pehlivan yetiştiremez. Çünkü erkek milleti alta düşmüştür. Alta düşen herife hiç kulak verme, duvar diplerine oturur da mal gibi sırıtır. Aklınca karıdan saklanacak...

— Rezil olmaktansa... Saklanması haklı...

— Ben "Haksız" mı dedim?

— Peki, suyunda "Avrat otu" bulunan bir köye, yaban yerden bir marazlı karı gelse... Say ki gelin geldi. Olmaz ya, kasaba yerinden bir gelin...

— Anladım, kasaba yerinde bir fukara, boğazından acizlik getirdi, başlığa kandı da kızını Narlıca'ya gelin verdi. İlletli bir kız, boynunu bütün sıraca kaplamış...

— Tamam...

— İşte bu kız, Narlıca'ya gelmesinin haftasında tavlanmaya başlar Ali Ağa, tavlanır da rahmetli Ömer Ağa'mın pehlivan kazına döner Sonunda öz babası tanıyamaz. Tenhada görse başına çökecek olur.

— Ulan namussuz, bu nasıl bir laf?

— Neden? Biz sözgelimi konuşmaktayız. Ben onu bunu bilmem. Narlıca'nın karısını, Allah hovarda milleti için yaratmış. Hemi de Narlıca'nın karısı gibi bilgiç yoktur. En ufağının aklı her domuzluğa erer. Yedi yaşındaki kahpeler, o işi senden iyi bilir.

— İşte burasını denk düşüremedin. Ayşe anamızın da o işe aklı yedisinde ermiş...

— Ben Arabistan'ı, demedim. Benim sözüm Narlıca'nın üstüne... Rahmetli Çakır Kâhyaların Ömer Efendi, yeminle anlattı. Denemiş. Yedi yaşındaki bir Narlıca kızını, Benli Nazmiye kahpesine hocalık edecek bilgiçlikte görmüş. İnanmazsan bu hafta Çorum'un Avrat Pazarı'na git, yedi yaşında bir Narlıcalı kız bul... Sorduklarının karşılığını birem birem vermezse... İşte bundan, Çalık oğlanın döl gütme işi biraz korkunçlu... Narlıca'nın kızları bu fukarayı baştan çıkarırlar ki cehenneme direk etmecesine...

Gâvur Ali, keyifle güldü:

— Duydun mu Çalık oğlum? Ayağını sıkı basmazsan ne okuma kalır, ne bir şey...

— Basarız sayende Ali Ağa... Sen ferah ol!

* * *

Narlıcalılar, bir koca Kenan Efendi'nin, pis Çalık'ı medreseye yollama işini unutmayışına şaştılar. Oğlanın soyluluğu işte belli bir şeydi. Muhtar odasındakilerin yürekleri birden yufkalaştı.

— Asılacaksan da soylu yerin sicimiyle asılmalı... Kumarcı mumarcı ama tam kişioğlu...

— Sağ olsun!

— Hadi Uzun İmam, sen de adaletini göster de şu pis Çalık sayende...

— Bizim sayemizde değil... Aslına bakarsan, sürünmekten

kurtulmak adamın kendi elindedir. Çalık oğlan, aklını başına toplasın, okumaya yumulsun!

— Orası öyle... Okumazsa ne yapsan boş... Muhtar Kadir Ağa parmağını Çalık Kerim'e doğru salladı: İşte kendi kulağında işittin namussuz! Medrese vaktine kadar okumayı yazmayı pişir. Bir yandan da anan karıya dayanak ol...

Lafın burasında tütün kaçakçısı Gâvur Ali, döl gütme isteğini açıkladı.

Narlıcalılar bunu hiç yadırgamadılar. Kerim oğlanın, evvel eski karı kız tarafında bezi olmadığı biliniyordu. Kız babalarından birkaçı:

— Ulan iyi dediler, dağ başında, bu Çalık, bebelere baskı olur. Evet, önüne biraz oğlak kuzu, biraz buzağı malak katalım... Dolaştırsın dursun!

* * *

Çalık Kerim, köye inişinin üçüncü günü işe girişti, az zamanda döl güden çocukların padişahı kesildi.

Aşık oyununda oğlanların yumurtalarıyla yağlı ekmeklerini ütüyor, korunun kuytularına kurduğu tuzakların kuş etleriyle çıkasıca canını besliyordu.

"Pis Çalık'ın karı kız tarağında evvel eski bezi yok" diyenler yaylada peydahladığı gözetleme hünerini bilmediklerinden fena yanılmışlardı. Oğlan karı kız işine merak sarmış, döl gütmeye başladığından bu yana da kızlarla oynaşmanın tadını almıştı.

Torbasında, leblebi, kuru üzüm, elma, armut kurusu gibi çerezlerle sakızı, boyalı şekeri hiç eksik etmiyor, şurda burda bastırıp zorla öptüğü, etlerini burduğu kızların bunlarla gönlünü alıyordu.

Ayrıca kahpeleri birer öpücük karşılığı masal dinlemeye alıştırmıştı.

Kızlar önceleri buna pek yanaşmak istemediler, çıkışıp çığrıştılar ama, sonra sonra zora gelmişliğe vurup öpücükleri verir oldular.

Oğlan, Çalıktı ama, Leyla Mecnun, Kerem Aslı, Ferhat Şirin masallarını Hazreti Ali, Eba Müslim, Battal Gazi cenklerini yaman ballandırıyordu. Hemi de dinleyenlere "Aman bir daha anlatsın ne olacaksa..." dedirtmecesine...

Çalık oğlan işleri iyice yoluna koymuştu ki, günlerden bir gün, Süleyman'ın Adviye –başından beri öpücük işinde oyun bozanlık eden, kara gözlü kahpe– rezillendi:

— Biz o masalları hep dinledik ve de ezberimize aldık domuz Çalık! diye olmazlandı. Biz bildiğimiz bir masallara öpücük vericilerden değiliz. Kafanı yararım, geri dur...

— Ulan, senin bilmediğin masalı nerden bulalım orospu.

— Artık orasını kendin düşün...

Ötekiler de:

— Yeni masal gelsin Çalık Ağa, yeni masal gelmemiş hiç olmaz... diye gülüştüler.

Çalık Kerim, el kadar kızları yola getirememeyi okumuşluğuna yedirenedi. Boş bulundu. Gerisini hiç düşünmeden Yediçınar Yaylası'nda seyrettiği rezilliği masal edip anlattı.

Kenan Efendi Ağa'sıyla Emey ablasının adlarını dememişti, işin olduğu yeri söylememişti, ama, Narlıca'nın kızları meseleyi ossaat sezdiler. Daha kötüsü, oğlanın korku tutuğu olmasına hemen akıl erdirip öyle güldüler ki gülmeden karınlarının yarılmasına az bir şey kaldı.

Çalık Kerim, yeni masalını üçüncü anlatışta "Kenan Ağa'm" lafını ağzından kaçırmış, meseleyi büsbütün açığa vurmuştu. Öpücükleri bir tamam topladıktan sonra yüreğine apansız bir korku düştü. Kahpelere bir zaman, dil döktü, sonunda "Sizi ke-

serim!" diye gözdağı verdi. Kızlar kimseye demeyeceklerine yemin ettiler.

Haftasına kalmadan, rahmetli Çoban Elvan'ın oğlu, Mahir Ağa'nın hizmetkârı Pelvan Hasan yolunu kesti. Önce biraz yalvardı, sonra: "Ben Kenan Ağa'ma demez miyim?" diye zora bindirdi, olanları baştan sona öğrendi. Hasan'ın da gülmekten gözleri yaşarmış, soluğu kesileyazmıştı.

Ertesi akşam, Çalık Kerim'i muhtar odasından istediler. Odada, Kadir Ağa, Uzun İmam, Mahir Ağa, İhsan Çavuş, Dişlek Ahmet Ağa, bir de korucu emmiden başka kimse yoktu.

Bunlar da, Çakır Kâhyaların Kenan Efendi'nin korku tutukluğuyla yabanın kahpesine nasıl rezil olduğunu güzelce dinlediler.

Muhtar Kadir Ağa, arada bir dizlerini döverek:

— Aman bu nasıl bir bela! diye gülüyordu, kara herif bildiğimiz kavatmış öyle mi? Ama ben görmemle bildim "Bunda bir iş var" demedim miydi, Uzun İmam, dinin gibi doğru söyle... Ulan aferin Çalık oğlum, hele anlat...

Köyün ileri gelenlerini de böyle güldürünce Çalık Kerim biraz rahatladı, korkusu yavaş yavaş dağıldığından muzırlığı büsbütün ele aldı, köye indiğinden bu yana zati, geceleri eve girmiyor, it gibi dolanıp gizli işleri kolluyordu. Mahir Ağa'nın kızı, yedi köyün bir güzeli Petek'le hizmetkârları Pelvan Hasan'ı samanlıkta gözetlemiş, Dişlek Ahmet Ağa'nın karısı Şerife ablayı, on dört yaşındaki üvey kaynını baştan çıkarırken güzelce seyretmişti.

Artık bunları da masal gibi anlatıyor, o zamana kadar herkesin bilip söylemediği gizli işleri ortaya döküyordu.

Dişlek Ahmet Ağa'nın olmadığı yerde Mahir Ağa, Mahir Ağa'nın bulunmadığı sıralarda Dişlek Ahmet Ağa:

— Hele rezil Çalık! Senin masallardan biri gelsin... diye sıkıştırıyorlardı... Iki anlat da gülelim domuz...

Kimse kimseyi yüzlemediğinden, bir gülüşmedir gidiyor ki olursa bu kadar olsun!

3

Güneş tepeye dikilmiş, yaz öğlesinin ezici sıcağı kurşun gibi ağırlaşmıştı.

Gölgelere sokulan döller, ağızları yarı açık soluyorlardı.

Çalık Kerim, karnını iyice doyurmuş, bir meşenin dibine sırtüstü uzanmıştı. Gözleri yumulu... Kara kaşları çatkın... Esmer suratı kasılmış ki fena kasılmış... Yamalardan asıl bezi seçilmeyen kirli gömleğinin önü karnına kadar açık... Eski şalvarının yırtıklarından sıska bacakları görünüyor. Bu sıska bacakların koca gövdeyi nasıl taşıdığına, adamın aklı ermez. Kunduralarını başının altına yastık yaptığından çıplak ayaklarının düztabanlığı da iyice belli...

Döl güden kızların en büyüklerinden, on iki yaşındaki Güldane pis Çalık'ı bir vakit gözledikten sonra: "Oğlanlar dereye yıkanmaya indiler. Tam sırası..." diye düşündü. Dalgın dalgın burnunu karıştıran Adviye'nin kolunu çekti:

— Bacım, şu Çalık'ı uyandıralım da bize olmuş işlerden anlatsın.

— Ben karışmam.

— Neden kız?

— Pis Çalık'ın öpmelerini pek mi özledin?

— Öyleyse... Leyla masalı aklında mı?

— Ne olacak?

— Anlat oh kardeş, anlatıver ki...

— Ben Leyla masalını nasıl anlatabilirmişim?

Konuşulanlara kulak veren on yaşındaki Hanife:

— Asıl Kerim Ağa'm söylesin diye lafa karıştı. Kerim Ağa'm söylemeyince tadı mı çıkar? Leyla Mecnun da neymiş? Dinlenecekse samanlık işi dinlenmeli...

Güldane, dargın dargın Adviye'ye baktı:

— Doğru... Kerim Ağa'm anlatmalı ki vakit geçmeli...

— Haydi uyandıralım.

Adviye kafasını şu yana çevirdi:

— Sanki domuz Çalık uyumakta mı? Onunki tilki uykusu...

Öteki kızlar da çağrıldı. Bir vakit fısıl fısıl söyleştiler. Sonunda Güldane, nazlı nazlı seslendi:

— Kerim Ağa! Kerim Ağa kız...

Kerim, deminden beri dinliyordu. Uykudan apansız uyandırılmış da buna çok kızmış gibi çıkıştı:

— Nedir? İki satır uyumayalım mı kahpeler.

— Oh Kerim Ağa! Bize şu samanlık işini anlatıver sevabına...

Kerim, gözlerini meşenin yapraklarına dikti, sesini büsbütün kalınlaştırarak sordu:

— Anlatması kolay... Karşılığına ne vereceksiniz?

— Şuna bak! Ne verilirmiş? Bu sefer de bedavadan söyle!

— Bedava mı? Ulan namussuz, "Bedava nasıl şey?" desem bilmezsin.

— Bizde ne var ki ne verelim? Yarın sana iki yumurta getiririz. Değil mi kardaşlar?

Çalık Kerim başını çevirdi, Güldane'nin yüzüne şaşkın gibi baktı:

— Sizde mi ne var? Hay yavrum hay! Sizin her yeriniz mal... Sizdeki mallara paha yetişmez. Kaşlarını çattı: Birer öpücük verirseniz, ağız tadıyla birer öpücük... Sonunda kahpelik istemem.

— Sopayı vururum kafana rezil Çalık.

— Vur, vur ama öpücükler gelmeli.

— Şunun kafasını yaralım "taş ile" kardaşlar.

— Yarmazsanız alçaksınız. Sonunda öpücükleri bastırın da...

— Hele şuna! Alçak köpek.

— Öyleyse dağılın bakalım. Herkes uyuyacak, basın!

— Iki söylesen kıyamet mi kopar? Hele bir başla da şu samanlık işini bir dinlet oh caaanım!

— Peki ya bizim öpücükler? Hele bir başlaymış... Şu Adviye orospusunu kendin bilmez değilsin. Bu kahpe bizim çok masalımızı dinledi. Geçenlerde yemin verdiniz, sonunda öpücüklere sıra gelince bu çengi az kalsın gözümüzü çıkaracaktı. Sanki tükenecek de hovardasına kalmayacak.

— Uzattın ama, alçaklığı ele aldın. "Hele başla sonuna Allah kerim" dedik ya... Samanlık işi gelsin.

Çalık Kerim telaşlanmış gibi zıplayıp oturdu:

— Demek bugün razı mı?

— Anlat dedik, başla ki...

— "Arkası kolay" mı? Bu Adviye yoksa sana gizliden "He" mi dedi, aman Güldane?

Adviye kaşlarını çattı:

— Neden "He!" diyecekmişim? Hele elini bir sür de bak...

Öteki kızlar hep birden bağırmaya başladılar:

— Sus kız!

— Lafa laf katma!

— Kerim Ağa'm söylesin ne güzel! Şu samanlık işini anlatsın.

Çalık Kerim kızlara ayrı ayrı baktı. Elleri, yüzleri, üstleri baş-

ları kir pis içinde... Saçları sanki kırk yıldır tarak görmemiş, çakıldaklı yün... Ama en küçüğünün gözleri vıcır vıcır... Namussuzların hepsi de şeytanın yattığı yeri bilmekteler... "Evet, bunlar öpücükleri bir tamam verecek... Şimdi günah bizden gitmedi mi hey Allah? Hele şu Adviye kahpesi de bu gün kendini debelenmeden öptürürse... Kız, kara gözlünün yakıcısı... Derisi süzme bal gibi... Tadı adamın yüreğini bayıltır. Gülmesiyle yanakları çukurlaşmakta ki... On birini yeni bitirdi. Yeni bitirdi ama, on beşindeki kısır gelinler gibi tavlı... Güç yetmez ne mümkün! Bu kız, ilerde çok yiğidin kemiklerini eritecek..." Çalık Kerim, bunları düşünerek aç aç yutkundu.

— Demek böyle mi?.. Aferin...

Bağdaşı kurarak kasıldı. Üstteki ayağını iki eliyle kavradı, parmak aralarındaki kirleri ovalaya ovalaya anlatmaya başladı:

— Biz şimdi söze nerden girelim? Samanlık meselesinden girelim! Ey kahpeler! Kendiniz benden iyisini bilirsiniz. Samanlık, köy yerinin cennet bahçesidir. Oynaş sahibi gelinlere, hovardalıkta gezen delikanlılara, Allah'ın cennetinden iyi... Umum köy yerlerinde, köylü milletinin karısı, erkeği samanlık işine beş yaşında başlar. Bunun başı, gelin kadın oyunu... Bu dünyada gelin kadın oyunu oynamamış köylü olmadığından, karısı erkeği yüz yaşına gelse samanlığı boşlayamaz. Dönüp dolaşıp en azından yılda bir iki defa oraya yol düşürür.

— Kısa kes efendi! Lafı hoca gibi uzatma!

— Demek buraya kadarı ezberinizde... Peki... Biz şimdicik nerden haber vereceğiz. Biz, Narlıca köyünün bir samanlığından haber vereceğiz. Zamanlardan böyle bir orak zamanı... Dünya, yanmakta, Allah göstermesin, dünya cayır cayır yanmakta... Köylünün karısı erkeği, büyüğü küçüğü tarlalara dökülmüş... Koca köy dağ başı gibi ıssız... Karı dört yanına bir baktı, saman-

lığa giriverdi zırpadak...

Kızlar:

— Karı kim? diye atıldılar.

— Adı yok mu? Karının adı?..

Hepsinin yanakları kızarmış, gözlerine bir hayınlık gelmişti. Karının adını biliyorlardı. Öyleyken her söyleyişte bir başka çeşit keyifleniyor gibiydiler.

Çalık Kerim, şakacıktan kızdı, kara gözlerini iğrenmiş gibi kısarak:

— Şamarı yersiniz orospular, dedi. Böyle işlerde karının adı bir vakit söylenmez.

— Adını... Domuz Çalık, adı gelsin!

— Adı bilinmeyince olur mu Kerim Ağa?

— Yahu siz ne belasınız! Sonunda siz bizim başımızı...

— Laf mı şu? Bilmeyen kalmış gibi...

Adviye araya girdi:

— Bırakın da dinleyelim. Adı batsın!

Güldane çakır gözlerini nazla süzerek:

— Cadı karılık edilmesin, dedi. Kerim Ağa'm kızar.

Çalık oğlan Adviye'nin "Dinleyelim" demesine sevinmişti. Kaba kaba öksürerek:

— Ne dediydik? diye kaldığı yerden aldı. "Karı samanlığa girdi" dediydik. Arkasından oğlan da yanaştı, dört yanına baktı, yallah bismillah, o da içeri atladı.

Kızlar, anlatımın burasında, her zaman yaptıkları gibi gene bağrıştılar:

— Seni görmediler mi?

— Sen nerdeydin domuz Çalık?

— Bu koca kafayı nereye sakladın bakalım?

— Ananızın... Töbe hey Allah! Bela mısınız kahpeler? Hemi

"Aman söyleyiver!" diye bizim uykumuzu bölersiniz, hemi de iki laf ettirmezsiniz.

Güldane:

— Doğru kardeş! dedi, yoluyla dinleyelim. Sen bunlara bakma Kerim Ağa, sen anlat.

Çalık Kerim dudaklarını yaladı:

— İkisi de, bir güzel, içeriye girdi mi şimdicik? Kapıyı yavaşça kapattılar mı?

— Oh ne iyi!

— Üstlerinden sürgüle de Mahir Ağa'ma sesleniver. Ya da Petek ablamın herife, Marazlı Selim'e...

— Neden seslenmeli? Bir kuruş istese verirler, iki kuruş bile verirler. Para istesin.

Bu para istemek aklı Hanife'nindi. Kızların, anlattıkları üzerinde düşünüp böyle yol göstermelerinden Çalık pek hoşlanıyordu. Büsbütün keyiflendi:

— Bende sizin domuzluğunuz n'arasın yavrularım! dedi, aklıma gelmedi. Gürültü etmeden yanaştım, gözümü tahta aralığına uydurdum. Karı cilve dökmekte... "Biri gelir. Gündüz gözü... Üstümüze bir gelen olur. Sen kudurdun mu?" diyerek olmazlanmakta... Oğlan dersen kanlılar gibi yalvarmakta. Soluğunun ağzına sığmadığından belli ki, birkaç günün açı... Fukara Hasan Ağa'mı o sıra görmeli, boğazı kesilen koca öküzler de öyle hırıldamaz.

— Demek o sıra yeni mi alışmış bunlar?

— Ne yenisi be! Karı cilve dökecek ister istemez. Karı vurmakta oğlanın göğsüne... Oğlanın göğsü, düğün davulu gibi, güm güm ötmekte... Ama faydasız... Koca pelvan cilve yumruğu dinler mi?

— Dur kız! Dur da bak! diye güldü herif!

— Durmam, biri üstümüze gelir. Beni çoban davarı gibi kollayan var!

— Dur dedim namussuz, bu nasıl oyun?

— Hiç durmam! Hani bana çerez mendili gelecekti? Nerde mendil?

— Ben sözümdeyim, mendil hazır... Pezevenk babandan aman bulup Çorum'a ine mi bildim?

— Geçenlerde de böyle dedindi, fazladan yemin de verdin. Hep yalan! Benim canım boyalı şeker, leblebi çekti. Çocuğa kaldım besbelli. Bırak istemem. Bedavaya alıştın öyle ya! Irmak suyu mu bu?

— Bedava he mi? Ulan insafına tükürdüğümün kahpesi, ulan ben senin uğruna dağı taşı ekin etmedim mi? Bir günde on gündelikçinin biçemeyeceği ekini bir başıma biçmedim mi? Geceleri benim üç saat uykum varsa var. Siz benim gibi eşşoğlu eşşeği nerde bulursunuz?

— Şuna bak! Benim keseme mi çalıştın? Babam olacak papaza, kocam olacak kapı itine çalıştın. Bizim evde analığım bulguru kazana sayı ile atmaz mı? Bir de bana çalışmış gibi... Olmaz geri dur, vallah billah olmaz. Bak ağzımdan yemin çıktı. Günahtır kız! Sen günahı bilmez misin gâvur?

Oğlanın gözü fena dönmüş, dur durak dinler mi? Yalvardı. Hasan Ağa'm az biraz:

— Hele bak ki... Bak dinle! diyerek bastırmaya çabaladı.

Karı dersen razı değil...

— Dursun artık.

— Vay sen olsan hemen duru mu verirsin? El karısında sendeki vicdan n'arasın hay yavrum? Durmazlanmakta, bu Petek karı...

— Durmayacaktı da hizmetkârıyla samanlığa neden girmiş?

— Yolunu şaşırmış. Karının güzeli, fazladan yüreği yumuşak olanı hemen şaşar. Şu yana gidecek değil mi? Bakarsın dönmüş de bu yana gelivermiş.

— Sen bu lafları edene kadar Petek ablam durmuştur güzelce... Senin haberin yok Kerim Ağa.

— Aman bu ne çeşit lakırdı, duydunuz mu kızlar? Petek orospusu durmadı diyerek, nerdeyse bu Güldâne kahpesi duracak. Anlaşıldı, sen yakında Narlıca hovardalarına yeni düzenler çıkarsan gerektir. "Güldâne tutumu" ki tadına doyulmaz.

— Beni karıştırma rezil Çalık, ben samanlığa hiç girmem.

— Girmezmiş... Hele dur! Yakında seni de tutmaz mıyım? Biz ne dedikti? Oğlan biraz daha yalvardı. Biz, dille anlattığımızdan yel gibi geçmekteyiz. Hasan Ağa'ma her bir dakika yıl kadar uzun gelmekte... Sonunda usandı besbelli, karıya, "Yaa Allah!" diyerek paça kasnak daldı. Pelvan oyunuyla bir dalma ki dağlar güç yetiremez. Karı samana, sırtüstü yıkılınca ne yapsa iyi? Koluyla gözlerini kapatıverdi o kadar... Artık, "Dur olmaz" demesi filan yok...

Çalık Kerim sustu. Bir zaman Adviye'nin yeniden yeniye uç veren göğüslerine baktı, içine çekerek dudaklarını yaladı.

Kahpelerin hepsi de güneşte kalmış itler gibi solumaya başlamışlardı. Hepsinin gözleri dalgın, donuk... Hepsinin ağızları yarı açılmış da elleri toprağa öylece bırakılmış... "Evet, bunların aklı erik arkadaş, bunlar şeytanın yattığı yeri bilen takımı..."

Güldâne, bir zaman sonra:

— Bu sefer de oğlan nazlanmalı dedi, nazlanmalı da "Aman üstümüze bir gelen mi var?" diyerek kalkıp savuşmalı...

— Dursana bacım, Kerim Ağa'm, istemezlenen oğlanı da söyleyecek... Haa Kerim Ağa?

— Vay Hanife vay! Demek yarına hiçbir şey kalmasın mı?

— Ekmek mi bu? Kalmayıversin. Anlat hadi, anlat ne olacaksa...

— Bir laf dinleriz. Bu işi iyi belleyin. Bunda çok mesele var yavrularım. Bunun yolunu öğrenirseniz, kendi iyiliğinize... Ne-

den mi? Karı kısmına çok yarayışlı da ondan... Olmazlanan bir oğlanı yola getirmek işi... Evet, oğlan geri basacak şimdicik, gecenin bir zamanı olmaza binecek ki gayet amansız bir zamanı... Artık bilinmez, korkusundan mı, güçsüzlüğünden mi?

— Korku da neymiş? "Çocuğa kalırım" diye mi?

— Vay bu da mı var namussuz? Ulan Güldâne, sen bu laflarla İstanbul padişahına meydan cücesi olursun!

— Neden cüce olacakmışım. Doğrusu bu... Lafı bırakın. Kim bu oğlan?

— Bilemedin mi bacım? Dişlek Ahmet Ağa'mın analığından olma kardeşi.

— Tamam! Dişleklerin Veli... O da Kerim Ağa'm gibi boyunsuzdur ama öküz boğası gibi güçlüdür.

— Anlatıver Kerim Ağa!

— Bu sefer, Ahmet Ağa'mın karısı Şerife ablanın adını da diyeceksin.

Çalık Kerim elini kaldırdı:

— Kes rezil! Karının adı hiç söylenmez. Sen günahı nerden bileceksin! Bu dünyada günah diye bir şey var. Biz şimdi, olmazlanan oğlanın meselesine gelelim: Herif o günlerde Alaca'ya üzüm pekmezi satmaya gitti. Aradığı fiyatı bulamazsa Akdağmadeni'nden Yozgat'a kadar uzanacak... Ablamı bir hafta, on gün evde yalnız koyacak... Bu köyden bir herif, ev uşağını bir başına bırakıp gurbete çıktı mı bize iş düşer.

— Nasıl bir iş Çalık Ağa? Suyunu muyunu mu taşırsın sevabına?

— Kız, bugün sen lafa gönüllüsün kahpe! Biz, suyunu neden taşıyacakmışız bakalım? Günaha sokan taşısın. Bizimkisi evin çevresinde it gibi dolanmak...

— Sen hiç uyumaz mısın Çalık Ağa.

— Uykunun sırası mı yahu?

— Peki, itler sana hiç mi salmaz?

— Salmaz. Çünkü bu Narlıca'nın bütün itleri benim ruh gibi ahbabım...

— Kancık itler öyle ya?

Çalık Kerim, Güldâne'nin suratına çok şaşmış gibi baktı:

— Yavrum! Köy yerinde dişi it, kancık eşek olmasa, dünyadan "Kız oğlan kız" lafı kalkar. Biz sözümüzün neresindeydik? Evet, herif Alaca'ya pekmez satmaya gitti. Biz evi gözlemeye oturduk. Veli oğlan, o zamana kadar, yaz geceleri hep sayvanda yatardı. İlk gece baktım, yatak eski yerinde. Demek iş benim düşündüğüm gibi...

— Neymiş senin düşündüğün?

— Ablamla aralarında daha bir şey yok... Oğlan yeni yetiştiğinden elbet olmayacak... Yoksa, herif gurbete çıkar çıkmaz, yatak yeri hırpadak değişir. Uzatmayalım, o gece bekledik. Öyle ya, bakarsın yatak gitmez oğlan gider, ya da ablam gelir. Sabah ezanı inim inim okundu. Bir şey yok... Ertesi gece oğlanın yatağı gene dışarda... Biz gene gözlemekteyiz. Vakit geçtikçe beni usanmak bastı. "Boşla oğlum, işte belli bir şey, ablan Osmanlı karı... Git yat!" derken, "Çıt" etti, ev kapısı açıldı. Ablam dışarı çıktı. Gömleği ak olduğundan, yıldız alacasında seçilmekte... Oğlanın baş ucunda durup bir zaman karnını kaşıdı. Aklınca dört yanı kollayacak... Oğlanın üstüne eğildi. Fukara oğlan ölüm uykusunda... Körpe oğlan kısmı, gündüz fena yorulduğundan, geceleri beri benzer patırtıya uyanamaz. Olmaya ki yüreği karı işinden vesveseli yata...

— Uzatma! Dişlek Ahmet Ağa'mın Şerife abla evvel eski zebun herife düştüğünden uyandıracak ister istemez.

— Ulan kız, bunlar nasıl bir laflar? Bunlar okkalı laflar... Kız

orospu, seni bir öğreten var ya, bilemedim.

Adviye'nin suratı hemen kızardı:

— Namussuz Çalık! diye bağırdı, kafanı yararım rezil!

— Höst yavrum! Bizimkisi laf gelimi bir laf... Sen Uzun Hoca'yı dinlemedin mi? Sözgelimine hiç kızılmaz!

— Beni karıştırma... Ben senin ağzının sakızı değilim.

— Ulan ne öfkeli karı!.. Evlenince bu huyu değiştirmezsen elin herifi seni ekin gibi ufalar. Biz şimdi nerden haber verelim? Dışarda yatan Veli'den haber verelim. Evet, ablam oğlanın üstüne eğildi.

— Uyku sersemine gelip meraklandıysa... "Bakalım kaynım mı" dediyse...

— Hele şunun yüreğindeki domuz pazarlığına hele... Kız, benim bir şey dediğim mi var? Ablamın yüreği temiz. Elinde ibriği... Belli ki küçük su dökmeye çıkmış... Uzatmayalım, işini görüp döndü. Gene yatağın başında bir vakit eğlendi, kendi kendine ne dediyse dedi vazgeçti. Ben onu bunu bilmem! Erkek milleti pekmezine kurt düşse satmak için Alaca pazarına gitmeyecek. "Bre namussuz! desem, Çorum pazarını su mu bastı? Bu dünyada senden başka akıllı yok mudur? Her yere bir pazar neden kurmuşlar, Şerife ablamın aklına şeytan girmesin diye kurmuşlar..."

— Duydunuz mu kızlar, işte karının adını kendi söyledi.

— Allah belanı versin Çalık, sonunda... gördün mü?

— Vay biz "Şerife" mi dedik? Halt ettik. Durun şu lafı bitirelim: Bazı karılara yalnızlık yaramaz. Yalnızlık karının şeytanıdır. Ertesi gün hafiften bir yağmur yağdı. Başınızdaki bir mesele: Yağmur kısmı karı milletinin canını sıkar, "Aman bir gönül eğlencesi hey Allah!" dedirir. O gece insan[1] yatsı namazından çıktı, evlerde çıralar karardı, avlularda itler sustu. Bizim koca Narlıca de-

1) İnsan: Adam, köylü, uşak, abali, millet, kardaşlar, çocuklar yerine kullanılır.

rin uykulara daldı. Ben nöbet yerine yanaştım. Dur aman! Dur dedim kız Güldâne, bu işlere gelince hemen ezberine alırsın namussuz! Kaç zamandır uğraşırım, bir Kulhuvallah'ı ezberine aldıramadım. Evet, yatak sayvandan içeri girmiş. Kara it kokumuzu aldığından inildeyerek geldi. Kuşağımızdaki ekmeği çıkarıp önüne koyduk. Fazladan "Buyur aslanım yağ bal olsun" diyerek başını sıvazladık. Pencerenin dibine geçtim. Gözümü içerdeki karanlığa alıştırdım. Yarım saat oldu olmadı, ablam yataktan kalktı. Uyku tutmamış, Allah beterinden saklasın, aklı karışmış da uykusu dağılmış. "Veli, kız Veli" diyerek yavaşça seslendi.

— Nedir derdi?

— Yüreği yanmış da su isteyecek. Oğlan uyanmayınca gitti ocağın yanındaki testiyi başına dikti. Bir su içmesi var ki lakır lakır... Yürek yanıklığı ne demektir, ben o gece Şerife ablamda gördüm. Dönüşte oğlana bir zaman baktı, sonra it oturumuna çöküp elini Veli'nin suratına sürdü.

Veli de:

— Aman sen kimsin? diye sıçrayıp oturdu.

— Benim ben...

— Abla sen misin?

— Benim sus, bebekler uyanır. Dışarda bir patırtı oldu da korktum.

— Belki ağam gelmiştir, bir bakayım!

— Ağan nerden gelecek... Yat yerine...

İşte böyle demesiyle, Şerife ablam Veli'nin başına alıcı kuş gibi çöktü.

Kızlar, çok ayıplamışlar gibi, suratlarını asarak soluk soluğa konuştular:

— Şundan hiç umulur mu? Şu Şerife abladan...

— Ahmet Ağa'm bir bilmeli ki Narlıca'da seyir olmalı...

Güldâne sordu:

— Demek, Veli oğlan önceleri, "Aman olmaz!" diye mi ağladı Kerim Ağa.

— Evet. "Aman ağam duyar" diye yalvardı.

— Burada olan bir işi, Alaca pazarında pekmez satan ağası nasıl duyabilirmiş?

— Bilmem. Belki görmeden bilen takımıdır. Dişlekler de, çalık milleti gibi, tekin değilse...

— Peki sonunda?

— Oğlan sonunda, iki kere "Ağam... ağam..." diye inledi. Senin Şerife ablan ne dese iyi? "Ağan sana kurban olsun! Oooh! Yüreğimin başını soğuttun" demesin mi?

— Belli bir şey, Veli domuzunun işi korkudan değil, nazdan... Şimdi biz, korku tutuğu olan körpe ağanın işine gelelim.

— Öpücükler...

— Rezillenme!.. Korku tutuğu olan ağanın lafı hani?

— Bak sonunda oyunbozanlık ederseniz, hepinizi yoğururum hamur gibi.

— Haydi oh Kerim Ağa... Şunu da söyle! Oğlanlar şimdi gelirler.

— Bunu da söyleyince bizim öpücükler hazır mı?

— Başla domuz Çalık... Gerisi kolay...

— Kolaysa, can baş üstüne... Davranın orospular, masalın zorlusu budur. Evet, masalın en zorlusu bu. Neden bakalım? Şundan ki, oğlan burada ölüm deresi geçecek... Karının kocası, eli kılıçlı bir koca... Elindeki kılıç dersen, ordular bozan bir kılıç... Üstlerine vardı mı bitti...

— Oğlan, Çalık kuyrukçusunu kapıya bağlamış ya.

— Bağlamış nasıl bir laf kahpe? Ben şimdi şamarı...

— Sen Adviye'nin sözüne hiç bakmayacaksın Kerim Ağa...

Seni essahtan kapı bekçisi tutsa, karının kavat kocasını hiç geçirmezsin, yüreksiz oğlan da korkmaz. Hele sen anlat...

— Kız Güldâne, sen bizi bu işe karıştırır oldun. Siz, bu meseleyi benim Kenan Efendi Ağa'ma iyi yakıştırdınız, ama Çakırların Kenan Efendi'nin günahını almaktasınız. Ben bu masalı tütün kaçakçısı Gâvur Ali Ağa'mdan dinledim. Bafra'da olmuş bir iş...

— Biz "Bafra'da olmamış" mı dedik? Bafra'nın korku tutuğu işini söyle hadi...

— Evet, herif yatmaya giderken...

— Hangi herif? "Karının kocası" de ki, anlaşılsın.

— Karının kocası... Ne dese iyi? "Aman ağamızı rahatlandır" dedi.

— Bir karı, karı başıyla, gecenin bir vaktinde, körpe ağayı nasıl rahatlandırabilirmiş bakalım?

— Buncacık işe aklın ermedi mi kız, önce soyacak...

— Bir soymayla rahatlamazsa?

— Yatıracak...

— Gene rahatlamazsa...

— Güldâne! Bak şamara... Bundan gerisini anan karı benden iyi bilir.

— Anamı karıştırma rezil Çalık! Demek bunların pazarlığı rahatlandırmak üstüne... "Oh rahatladım. Elverir! Ömrüne bereket" diyene kadar, öyle mi?

— Diyene kadar...

Çalık Kerim, Yediçınar Yaylası'nda görüp duyduklarını yeniden işitip seyrediyor gibi yalanıp yutkundu. Gözleri dalgınlaşmış, solukları sıklaşmıştı. Bir cigara yaktı. Derin derin içti.

Kızlar, suratına bakarak merakla bekliyorlardı.

— Herif "Rahatlandır" deyip savuştu. Karı döşekleri serdi.

— Kısadan olmaz. Şart olsun, olmaz. Hani kumasına bakma-

ya gittiydi? Karı uyudu mu uyumadı mı diye bakmaya...

— Biz gitmedi mi, dedik. Patlama! Evet, "Uyumayan kaldı mı?" diye bir dolaştı geldi. Odaya girip sürgüyü sürdü.

— Hani senin başına dikildiydi de "Çalık... Pis Çalık" diye seslendiydi?

— Bak Adviye, "Pis Çalık" lafını bir daha duyarsam...

— Lafa laf katmayalım ki kardaşlar... Kerim Ağa'mı hiçe kızdırmayalım.

— Karı bize seslendi. Biz uyumuş gitmişiz.

— "Uyumuşluğa vurduk" demedin miydi? Bu nasıl bir yalan?

— Ikisi de bir... Karı bizden ses alamayınca içeri girdi, sürgüyü güzelce sürdü. Dur töbe! Evet, içeri girdi. Oğlan: "Sen misin kız?" diye sordu.

Karı:

— Benim... Sen daha uyumadın mı?

— Bir de sorar. Ulan bizim gözümüze bunca zamandır uykunun girdiği mi var?

Güldâne güldü:

— Anladım, bunlar çoktan sözü bir etmişler ama yersizlik bellerini bükmüş...

— Evet, dediğin gibi, yersizlik...

Oğlan:

— Nerde kaldın namussuz? dedi.

Karı:

— Uyumadılar geberesiceler... Bekledim.

— Uyumadılar mı? Aman senin herif sakın uyumadı mı? Senin herif?

— Uyudu.

— Uyumadı dedin ya? Bak uyumadıysa...

— Uyudu...

— Çalık oğlan?

— Uyudu.

— Nerden bildin, şuna bak?

— Seslendim, kafasını kessen uyanacağı kalmamış...

— Tü Allah belasını versin... Dur kız... Kapının sürgüsü... 'Sürgüyü...' dedim orospu... Sürgüyü sürmeden nereye gitmektesin?"

Karı sürgüyü sürmesiyle, dışarda yatan kuyrukçu ne yapsa iyi? Kalkıp gözünü kapının budak deliğine dayadı. Karı çıkarken ocağa çırpı koymuş. Oda birden aydınlanmasın mı? Karı rahatça soyunmakta... Sanki bunlar gelin kadın oyunundalar.

— Karı nasıl Kerim Ağa? Güzel mi?

— Karı yaman... Karının benzeri bu topraklara hiç ayak basmamış... Ocağın kızıl ışığında bedeninin şavkı gözlerini kamaştırır. Karı yatağa girmesiyle bir kere sıçradı, "Aman bu ne?" diye bağırdı.

— Neymiş?

— Meğer oğlan, herifin korkusuyla silah elde yatmamış mı. Bildiğimiz lüver... Çekmiş de öyle yatmış... Karı demirin soğugundan irkildi besbelli...

Oğlan üst üste:

— Lüver, kız... Bildiğin tabanca! diye hırıldamakta...

Karı:

— Yatakta bu yalın dönerin işi ne ağam? diye güldü, sokuver yastığın altına.

— Senin herif... Senin herif uyumadıysa... Ulan namussuz Çalık... Ulan ben sana ne dedim? Senin herif...

Bunları benim dediğim gibi söylemekte değil haaa... Dişleri birbirine vurmakta ki nerdeyse hepsi ağzına dökülecek...

— Senin herif dedim kahpe... Senin herif uyumadıysa... Ço-

ban kısmında oyun çoktur. Üstümüze gelirse... Kılıcı çekip... Sana dedim orospu...

Bir vakit ses kesildi.

Karı:

— Sen yoksa sevinç tutuğu mu oldun? diye sormaz mı?

Oğlan taş kesildi besbelli... Karşılık yok!

Karı güldü:

— Sakın seni babanın karıları bağlatmasınlar?

— Dur Kerim ağa, babanın karıları... ne demek?

— Şu demek ki... Bu ağanın babası yeni öldü. Bir körpe karıyla bir kahpe bıraktı. Emey ablan onları sormakta... Kenan Ağa'm:

— Kız bu nasıl bir laf? diye tersledi.

Karı küstü, küsecek...

— Ben anladım, dedi, Benli Nazmiye kâğıt yazdırmıştır. Ya da hocaya bağlattı. Yoksa bu senin pörsüklüğün neyin nesi?

— Kâğıt mağıt yok... Dur... Sus dedim kahpe... Bu patırtı... Aman bir gelen mi var? Sakın kavat kocan mı orospu?

— Uyudu...

— Ya uyumadıysa... Ya uyumuşluğa vurduysa... Hem de vurmuştur. Seni sınamak için

Karı dirseğine yaslanıp doğruldu. Ocağın kızıltısından gördüm. Dişlerini ışıldatarak gülmekte ki, zehir...

— Aman yiğit! Yoksa sen benim heriften mi korktun da tutuldun?

— Korku ne demek kahpe? Şart olsun... Korku nasıl bir söz?

Bizim körpe ağa böyle demekte ama, dişleri birbirine takır takır vurmakta...

— Korku ne demek orospu? Üstümüze gelirse şart olsun vururum. Sen öyle mi belledin? Şimdi üstümüze gelsin, bak vurmaz mıyım?

— Sok şu tabancayı yerine... Yatakta, vurmak lafı mı olurmuş aslanım? Evet sen benim heriften korktun, ama boşuna korktun...

— Neden kız?

— Hiç korkma üstümüze gelmez.

— Sen nerden bileceksin? Sınamaya gelir ki... Kılıcı çekip.

— Gelmez yavrum, hiç gelmez. Bizim oralarda Kara Abuzer'in namı vardır, Kavat Abuzer derler. Ferah ol da keyfimize bakalım...

— Aman domuz Çalık, essah mı bu laf? Yemin et...

— Kız sen benim yalanımı ne zaman tuttun? Şart olsun, bu böyle... Ocak söndü, ay ışığı devrildi. Gün ağardı ağaracak... Benim kulağım kapıda... Karı ne dediyse, ne kadar uğraştıysa fayda vermedi. Bizim ağa, ikide bir oflamakta, ahlamakta... İkide bir:

— Aman bir patırtı var. Aman senin herif... diye hoplamakta...

Allah bilir ya, bir zaman da inceden inceye ağladı, sonunda o gece fukara Emey ablam, Kenan Efendi Ağa'mı rahatlandıramadı gitti. Ben bu korku tutukluğunu çok fena gördüm yavrularım, kapıya uğratılacak rezillik değil... Düşman başına...

— Peki sonra... Ertesi geceyi sordum.

— Halt ettin şimdicik... İşte biz hepsini anlattık. Haydi öpücükleri bastırın.

— Hele namussuz Çalık...

— Öpücükmüş... Anan öle inşallah!..

— Ben Mahir Ağa'ma demez miyim? "Bu Çalık, senin Petek kızını karalamakta..." demezsem sen gör de bak...

— Asıl Çakır Kâhyaların Kenan Efendi'ye duyurmalı ki, bunu kara kavat Abuzer'e vurdurmalı...

— Evet, vurdurursun da köyümüzden bu pislik temizlensin...

Gözlerini kısarak başka şeyler düşünüyormuş gibi dalgınlığa vuran Çalık Kerim birden canavar gibi davranıp Adviye'nin bileğine yapıştı. Kız "Ana yetiş!" diye bağırarak kurtulmak için kendisini geriye atınca arkaüstü düştü. Çalık Kerim, zavallının kollarını kolayca büktü, belinden aşağısına pehlivanlıkta olduğu gibi çifte sarmayı vurdu. Ötekilere:

— Korkmayın kızlar dedi, sizin öpücükleri de bu orospudan alsam gerek!

Yüzü korkunçlaşmıştı. "Ana kız, yetiş ana!" diye bağıran Adviye kızı her seferinde "Oooohhh... Oooohhh" diyerek tam beş kez öptü. Sonra iyice üstüne abanıp bir zaman altında ezdi. Debelenmesinden fena bunaldığını anlayınca kendini yanüstü attı. Yattığı yerde gözleri kapalı yalanarak, "Bal canım... Boyalı şeker... Sütlü aş..." diye bir zaman hırıldadı.

Öteki kızlar keyifle gülüşüyorlardı.

Adviye bir tutam ot yolup Çalık'ın suratına çarptı. Durmadan gülen kızlara baktı. Sonra:

— Ben anama demez miyim? Ben anama... diye ağlayarak köye doğru indi gitti.

* * *

Çalık Kerim'in Narlıca'da olup bitenleri böylece masal edip âşık ağzıyla şurda burda anlattığını, bu araya kızı Petek'le hizmetkârı pelvan Hasan'ı da karıştırdığını önce Mahir Ağa duymuştu.

Biraz kolladı. Kızının Hasan'la oynaştığını gözleriyle gördü. Namussuz Çalık'ın yalan söylemediğini anlayınca fesini önüne koydu, bir zaman düşündü.

Petek kız, güzeldi, genç irisiydi, üç yıllık gelinken körpe tay gibi oynaktı. Gözleri kara da, yanakları inadına kırmızı... Bede-

ninin oynaklığıyla daha on bir yaşındayken dünyayı ateşe veren bu kahpeyi tutmuş, rahmetli kardeşinin oğlu Marazlı Selim'le evermişti. Hakçası, kız çok yalvardı, "Şu pis Selim, bana nasıl er olabilirmiş? Oh ana! Babam beni götürsün, dere boyunda kessin!" diyerek çok ağladı.

Karıların gizliden zorlamasıyla Muhtar Kadir Ağa bile araya girmiş:

— Kızı Selim'le everecekmişsin demişti. Selim kaç yaşında ki?.. Benim bildiğim, daha on üçüne basmadı.

— Basmamakla... Yaş dediğin bir yerde durur kalır mı bre kâhya? İki yıl sonra bakarsın on beşini bitirmiş...

— Ne kolay... Eğer ölümden aman bulursa... Hemi de bulamaz. Neden mi? Senin Petek kız, bunu bir gecede tüketir. Töbe hey Allah!.. Selim oğlan on yaşından fazla göstermez. On yaşına kurban olayım, sıtmalı, marazlı... Suratını ince öksürük sarılığı kaplamış. Hayır, bu senin işin Allah'a yarar bir iş değil ağa...

— Yahu ne halt edelim? "Petek kahpesi çapına uygun hovarda ister" diyerek biz şimdi atadan kalma bunca malımızı elin yabancılarına mı kaptıralım?

— Bu lafın doğru ama, Pis Selim marazlısı için değil... Bak ağa, muhtar dediydi, dersin, biz ilerde bu işin rezilliğini çekeriz ki çok çekeriz.

İşte, namussuz Çalık Kerim'in ağzıyla, gelip yetişen rezillik üç yıl önce Muhtar Kadir Ağa'nın dediği rezillikti.

Mahir Ağa, kızını kollayıp Hasan'la yediği haltı gözüyle gördüğü günün gecesi, evde el ayak çekilince sopayı hazırlayıp karısını karşısına aldı. Önce bildiği bütün bedduaları, küfürleri sıraladı, yeminlerin en kötülerini etti, lafı:

— Ben ikinizi de kesmez miyim kahpeler? diye bağladı, ben sizi dere boyuna indirip gâvur niyetine haaa...

Mahir Ağa'nın karısı Osmanlı karılardandı. Kuru gürültüye pabuç bırakmadı:

— Sen bu işin, buna varacağını vaktiyle bilemedin mi, ne güzel bildin? diye dikildi. Kâhya Kadir Ağa'mı ben sana yollamadım mı? Mal sevdasına düşmeyeydin, vara iki tarlamız eksik olaydı.

— Sus karı... "Yavaş" dedim namussuz... Hele şuna hele... Ulan ben seni sopaya yatırınca...

— Sopaymış... Hiç yatıramazsın. Suç hep sende... "Herif, dedim, bu oğlan erkek merkek değil... Bu, senin pelvan gibi kızını hak edemez," dedim. "Bunun şimdisi ney ki ilerisi n'olacak?" dedim. Gerdek gecesinin sabahında örtüdeki kızlık kanı neyin nesiydi bakalım? Civciv kanı değil miydi? Geçenlerde, "Herif beri bak, senin marazlı güveyini koruda dişi itle gözlemişler. Haberin olsun," dedim de güldündü. "Erkekliği gürledi gördün mü?" diye güldün, "Hani bizim kıza yetişemez dedindi, bak yeğenimin elinden uçanla kaçan kurtulmaz oldu," diye kabardın, hey akılsız...

— Höst orospu... Şaplak gelmekte...

— Şu erkek milletinde neden akıl yoktur hey Allah! Kıza sordum. "Hiç, dedi, bir yıldır eli elime değemedi, bizim yatmamız, bacı kardaş yatması..." dedi. Oğlan elime şuncacık öksüz geldi. Bizim evde büyüdü. Petek buna öz bacısından ileri... Itle gözleyenler, "Ulan namussuz! Petek gibi karın varken..." demişler de "Petek'i ben bacım bellemişim, nefsim uyanmamakta kardaşlar. Benim başımdaki bela işte böyle bir bela..." diye ağlamış.

— "Gidi rezil marazlı!" desem... Gücü yetmediğinden... Peki ben şimdi bu namussuzun kemiklerini kırmaz mıyım? Petek kahpesini gebertsem gerek... Hemi de bak... O Hasan olacak ırz düşmanına da yarın söyle... Savuşsun, köyde gözüme hiç görünmesin. Yahu nedir? Bunlar benim bunca yıllık namıma kara bulaştırıp elimi kanda mı koyacaklar? Sana dedim orospu!

— Herif akıllı ol. Petek gibi tavlı bir kızı Selim gibi marazlı bir oğlana veren adam, olur olmaz deliğe göz uydurup içerisine bakmayacak.

— Ulan, bizim durduğumuz yerde baktığımız mı var? Parpar'ın Çalık Kerim, kızın olacak kahpeyi masal edip anlatmaktaymış ki milletin gülmekten karnı yırtılmaktaymış...

— Vay sen, Çalık Kerim'in lafına mı kızdın? Köy yerinde, senin gibi varlıklı bir ağa, her ürüyen itin sesiyle sopalanıp ortaya çıkarsa iş uzağa varır. Ağa kısmı, zibidi takımının lafına mı bakarmış? Bunlar İstanbul gurbetine donsuz gider, donsuz gelirler de "Padişahın sultan hanımıyla yattık" diye övünürler. Sen, Allah'ıma şükür, hizmetkâr sahibisin. Bizim işimiz hizmetkârsız dönmez. Hasan gibi pelvan hizmetkârı da bu Narlıca'da biz zor buluruz. Bir senin başındaki mesele mi? Ne demişler: "Bir ağacı suda çok koma, olur sana abanoz /Bir azabı çok tutarsan ya enişteniz olur, ya babanız..."

— Ulan bu nasıl bir laf?..

— Bilmez gibi... Tam fukara kopuk lafı... Çalık gibilere öyle demek düşer. Aklın varsa, kahpe kızına biraz görün, pis Çalık'a basılmasın. Hasan'ı da sıkı tut. Pelvan kısmı avanak olduğundan, bu iş kulağına giderse Çalık'ı sopalamaya kalkar. Yediçınar Yaylası sahibi Kenan Efendi'yle Kara çoban işi nasıl geçiştirdiler? Baktılar ki bu Çalık onları gözlemekte, bilmezlenip deflediler. "Akıl için yol bir" denilmiş... Rezilliği duymayana duyurmak hüner değil... Aslına bakarsan, sen kızını ere vermişsin. Namusunu kollamak bundan böyle kocasına düşer.

Mahir Ağa, sabaha kadar of çekerek cigara içti, gün ışırken karıya hak verdi. Yüreğine taş bastı. Birkaç gün sonra, çeşme başında karılarla lafa dalıp geç kalmasına kızmış gibi Petek'e yavaştan bir sopa çekti. Anası, kızını kurtarmış oldu. Kulağına bu dayağın

nerden geldiğini fısladı. Babasına fena kızdığını, ama Hasan akılsızlık edip Çalık'a bulaşırsa işin büsbütün kötüleşeceğini söyledi.

Dişlek Ahmet Ağa için durum, bu kadar kolay geçiştirilir cinsten değildi. Herifin, düpedüz kendi alnı lekeleniyor, fazladan araya kardeşinin adı da karışıyordu.

Ahmet Ağa da, Mahir Ağa'nın damadı Selim gibi sıska zebundu. Bebekliğinden bu yana sıtmadan, öksürükten kurtulamamış, ne kadar derman ettiyse dalak şişkinliğini defleyememişti. Bitikliği yıldan yıla artıyor, ağır bir şey kaldırsa, sapanın sapını biraz zorlasa, hâşâ huzurdan, barsakları erkeklik torbasına takılıyordu. Fazladan huyu bozuk bir herifti. Eli sıkılığını giderek pintiliğe vardırmış, malını yemez olmuştu. Karısı Şerife, komşularına:

— Cimri olur ama bu kadar mı olur bacım? diye dert yanıyordu. Bizim evde neden elek melek yok bakalım? Un elemek yasak da ondan... Bizden biri ekmek isteyecek diye ölüp dirilmekteyim. Bizim unumuzun yarısı arpa, yarısı kepek...

Komşu karılar gülüyorlar;

— Ahmet emmimi pek karalama kahpe diyorlardı. "Aman tükenir haa" diyerek sana bile el sürmediğinden işte böyle körpe yiğit kaldın. Fena mı? Bize baksana... Sen yaştayken çoktan kocadık...

Essahtan, Ahmet Ağa kötüledikçe Şerife karı tavlanıp gençleşiyordu. Allah'ın işine bakmalı ki, üvey kaynı olacak oğlan da, daha on dördüne yeni basmışken, ağasının tersine pelvan gibi irikıyım...

Ahmet Ağa bütün bunları gözönüne getirdi, Allah bilir ya, karnı iyice bozuldu, fena pirelendi ama, karıyla kardeşini kollamaya yanaşmadı. "Yok canım, bunlar ne gibi bir reziller olmalı ki..." dedi.

Pis Çalık'a inandı mı iki yol görünüyor:

Karıyı boşamak... Kardeşini evden sürüp çıkarmak...

Karıyı boşasa, birbirinden küçük üç çocukla evinin dağılacağı belli bir şey... Oğlanı deflese... Bir kere kardeş... Et tırnaktan ayrılmaz. Sonrası, mal bölüşülecek... Adı pintiye çıktığından, bütün köylü kendisine düşman... Muhtarla heyet, oğlandan yana oldular mı ölmeli daha iyi... Fazladan, köpoğlusu dev gibi çabalamakta... "Yerine tutacağın hizmetkâra, Çalık gibi besmelesizler, bu lafı etmeyecekler mi?"

Böylece Ahmet Ağa, bir zaman doluya koydu aldıramadı, boşa koydu dolduramadı. Sonunda Mahir Ağa'nın Petek kıza yaptığı gibi, bir şey uydurup karıya bir sopa attı. Kardeşinin ensesini şamarladı. Bundan sonra gidip Uzun İmam'ı bir tenhada buldu.

Namussuz Çalık, kendisini medreseye koyacağından, Uzun İmam'ı, Narlıca'da Muhtar Kadir Ağa'dan çok sayıyordu.

Ahmet Ağa, kurnazlık etmiş, Uzun İmam'a kendisi için değil, Mahir Ağa için ağlamayı uygun görmüştü.

— Köyümüzün birinciye gelen zengini, ekmek sahibi bir ağası olup... Odayı konuk doldursa köyün yüzünü ağartıp... İki para etmez bir pis Çalık'ın ayağı altına düşürmek nasıl bir gayretsizlik? Herifin haberi yok diyerek biz şimdi bilmezden mi gelelim? Köyün namusudur. Korunması birinciye sana düşer... diye çok laf etti.

Uzun İmam biraz dinledi. Gözlerini kurnaz kurnaz kırpıştırdı. Buradaki Mahir Ağa'nın aslında Ahmet Ağa olduğunu ossaat anlamıştı. Gülüverdi de:

— Adaaam aldırdığın şeye bak, diye umursamazdan geldi. Şu rezil Çalık'ı bilmez gibi bre Ahmet Ağa... Pisin lafını, şimdi biz, adam lafı hesabına alalım da ortalığı büsbütün batıralım mı? İyisi, bana dedin, başkasına hiç deme, Mahir Ağa'ya gelince, hiç duymasın daha iyi... Bana sorarsan, bunlar aslında Çalık işi de-

gil, bu köyde adamın dostu varsa düşmanı da vardır. Vazgeç yahu! Öyle uyuz itlerin lafına kim bakar? Varsın ürüsün...

Ahmet Ağa pintiydi ama avanak değildi. Bu sözlerin ne demeye geldiğini hemen anladı. Uzun İmam Çalık oğlandan yana... Öyleyse, Muhtar Kadir Ağa olacak namussuz da Çalık'ı tutuyor demek... Çünkü, bu Uzun İmam nâmerdi, muhtarsız işe öldüm Allah koşulmaz.

Ahmet Ağa, İmam'ın yüzüne karşı:

— Orası da öyle ya, benim neme lazım!.. Bizimkisi komşuluk gayreti... filan dedi. İçinden de: "Ne demişler? 'Bazı dingil döner, bazı teker...' demişler Eh bakalım, uzun kavat, dünyadır bu... Bir gün yonttuğun bu kazık senin kıçına batarsa konuşuruz!" diyerek dişlerini gıcırdattı.

Uzun İmam, fukara Ahmet Ağa'dan ayrılınca gidip meseleyi Muhtar Kadir Ağa'ya anlattı. Bir zaman güldüler.

Gece yatsıdan sonra pis Çalık camiyi süpürüyordu. İmam:

— Sen ne yaptın domuz Çalık? diye şakadan çıkıştı, sen ne halt ettin bakalım?

— Ne yapmışız sayende efendi ağa.

— Bir de sorar. Bütün Narlıca senden davacı...

— Koca bir Narlıca köyü, bizim gibi bir Çalık'tan neyi alıp verememekte?

— Artık orasını kendin bilirsin. Bugün bana kim geldi bakalım? Senin Pinti Ahmet Ağa'n geldi. Pekmez tüccarı Ahmet Ağa'n... Gülerek gözünü kırptı. Senin şu anlattığın pekmez satma işi üzerine çok laf etti.

— Sen ne dedin?

— "Benim Çalık oğlum, öyle sözü ağzına almaz dedim. Benim Çalık oğlumun ağzındaki Kuran sûresidir. Siz rezilinizi başka yerde arayın dedim. Hem benim Çalık oğlum, buranın durucuların-

dan değil ağa, yakında Çorum medresesine molla yazılacak ki ilerde Mekke kadısı olsa gerektir" dedim. Nasıl iyi demiş miyim?

— Sağ ol efendi ağa, Allah tuttuğunu...

— Kes namussuz... Şunun bunun evini gözleyeceğine okumaya kuvvet ver. Köy yerinde fukaralık gibi bela olmaz. Sen fazladan çalıksın rezil oğlum, toprak işinin hakkından gelemezsin. Köy yerinde fukara ölmeli, ötesi yok... Bana sorarsan, köy yerinde bir adamın en azından on beş, yirmi tarlası olacak... Yarısı su altında bir tarlalar... Başkaca, bağ ister bahçe ister. Hiç değilse bir değirmenin yarısı sana dönmeli... Öküz dersen, üç çiftten aşağısı elvermez. Harmanda hizmetkârların, ortakçıların çabalarken sen gölgede çubuk içeceksin! Haaa, nasıl bu sözüm?

— Doğrusun efendi ağa!..

— İşte bu sebepten, ben sana Çorum medresesini yakıştırdım. Biraz daha oku yaz... Din üzerine dediğim lafları ağzımdan kapı kapıver. Kuran'ın Arap ağzını iyi çevirmeye bak. Bu dünyada mollalıktan rahatı yoktur. Köylü kısmı on yıl yaşarsa, imam hoca kısmı en azından otuz yıl yaşar. Neden mi? Toprakla boğuşup yıpranmadığından... Medrese dersen pek iyidir. Canın çekerse iki okursun, çekmezse şuraya uzanır bir vakit yatarsın. Önüne bedavadan sıcak aş gelir. Haftada iki kere aşureyi pişirirler de, "Allah'ını seven buyursun" diye zor bile ederler. Üç aylarda cerre çıkıp beyaz mecidiyeleri kemere dizmeyi ne yapalım? Sonunda köyün birine imam yerleştin mi, tamam...

Uzun İmam, o gece eline davranan pis Çalık'ın sırtını sıvazlamıştı. Ahmet Ağa'yla hoca hakkı yüzünden her yıl boğuşuyorlardı. "Pinti deyyus, her yıl hoca hakkı olarak verdiği beş gaz tenekesi ekine hile katmakta... Beş tenekeden birine harman süprüntüsünü doldurup... Bakarsan bir teneke ekinin kıymeti yok ama, herifin yaptığı edepsizlik..."

Üçüncü Bölüm

Çalık Hafız

1

Çalık oğlanın, Adviye kızı tutup öteki kızların yerine doyasıya öptüğü günün gecesi, yatsıdan sonra millet hep dağılmış, camide Uzun İmam'la Çalık Kerim'den başka kimse kalmamıştı. Kerim her gece yaptığı gibi, elleri göbeğinde, İmam'ın çıkmasını bekliyordu.

Uzun İmam, neden sonra kalktı. Gözleri yarı kapalı yaklaştı. Kandillerin ölü ışığında suratı pek fark edilmiyordu.

Çalık Kerim:

— Işıkları karartacağım, dedi. Bir emrin var mı?

— Var elbette...

— Buyur!

— Buyurduk işte, buyurduk ki bak nasıl! Uzun İmam böyle söyleyerek birden uzanıp Çalık Kerim'in koca kulağına yapıştı. Şimdi söyle bakalım Çalık oğlum, bugün öğle vakti döl güderken sen Adviye kıza ne yaptın?

— Adviye kıza mı? Ne yapmışım? Hiçbir şey...

— Ne yaptın? dedim, haa ne yaptın?

— Aman aman kulak koptu!

— Kopması daha geride... Kızı pek mi canın çekti domuz?

— Aman efendi ağa, vallah billah...

— Dur hele! Yeminlere de sıra gelecek...

— Ana uy! Kulak gitti kulak...

— Gittiği yok domuz Çalık, nah işte elimde... Uzun İmam kulağı ovalaya ovalaya büküyordu. Nah, gittiği nerde yavrum Çalık?

— Öldüm ana! Vay kulak! Töbe öldüm!

— Hele yalancı! Ölmüşmüş! Hiç ölmedin, domuz gibisin.

Bu sırada kulağın kıkırdağı kırıldı, acısı Çalık'ın hem karnına, hem de ense köküne bıçak gibi saplandı. Kerim, can acısıyla Uzun Hoca'nın kalın bileğine yapıştı. Herifi çelmeleyip düşürmek aklından geçti. İmam bunu ummadığından belki de yıkılırdı, ama medrese işini hatırladı:

— Vallah kulak gitti, ayaklarını öpeyim efendi ağa diye yalvardı, ayaklarını... Ben kız öper miyim? Ben Kuran ezberlemekte değil miyim? Aman kulak... Aman, beni sen medreseye...

— Sen o medreseyi artık unut... Sen gayri medresenin kapısını bile göremezsin. Vallah göremezsin, billah göremezsin.

Bu söz üzerine Çalık Kerim'in beli sanki yedi yerinden kırılmış alt yanı tutmaz olmuştu. Korkudan boğazı kuruyuverdi:

— Ben ettim, sen etme! diyerek ağlamaya başladı, sen etme... Medreseye götürmezsen ben ölürüm, ben rençberliği...

— Ölmezsin oğlum Çalık, kağnı kazığı gibi sürünürsün.

Uzun İmam, Çalık'ı iki kere salladı, ayaklarını yerden kesmek için oğlanın ağır vücudunu yukarı kaldırdı. Çalık Kerim sıçradıkça boynu yayık sopası gibi karnından dışarıya çıkıp yeniden içeriye giriyordu. İmamın medreseye götürmekten cayması elini ayağını kesmişti. Artık kendini kurtarmaya bile çalışmıyordu. Hele anası Ayşe karının arada sırada söylediği bir laf aklına gelince büsbütün bitti. Anası karı: "Senin rahmetli babanı bu Uzun İmam sopayla gebertti hay oğlum! demez mi?, Yoksa herif daha yaşardı. Akıllı ol! Bu Uzun domuz bize evvel eski düşman!"

Uzun İmam kulağı biraz daha ovaladı, biraz daha büktü sesi soluğu kesilen oğlanı bir silkeleyip leş gibi şuraya atıverdi:

— Bir daha duyarsam keyfine! dedi, bir duydum mu... Bak beni başkalarına hiç benzetme! Bir daha minareye çıktığını, müezzinliğe yeltendiğini de görmeyeceğim. Bana senin gibi namussuz çömez lazım değil. Def ol gözüm görmesin!

Herif kandillerin alacakaranlığından kara cüppesiyle dev gibi dikilmiş, koca parmağını lüver namlusu gibi uzatmıştı. Çalık Kerim, herifin ayaklarına kapanıp yalvarmayı düşündü. Fayda vermeyeceğini nasılsa kestirip vazgeçti. Uzun İmam'ın tekmeleyeceğinden de korkmuştu. El yordamıyla fesini düştüğü yerden alıp emekleyerek camiden çıktı.

Bir zaman hiçbir şey düşünmeden, nereye seğirttiğini kendisi de bilmeden koştu. Bacakları ince, kuvvetsiz olduğundan eskiden beri koşmayı hem sevmiyor, hem beceremiyordu. Şuraya kadar gidemeden soluğu tıkanmış, göğsü sıkışmıştı. Eve çıkan yokuşu bitirip avlunun kapısına gelince yere çöküverdi.

Kafasının derisi yanıyor, bunun tersine suratı gecenin serinliğinde donmuş gibi sızlıyordu. Fesini elinde tuttuğuna şaştı. Başına geçirirken kulağının acısını birden duydu. Bu acı, tuz serpilmiş yara acısına benziyor, boğaz damarlarından geçerek yavaş yavaş karnına iniyordu. Kusacak gibi iki kere öğürdü.

Namussuz Narlıca ışıklarını söndürmüş, sanki gebermiş gitmişti. "Herif kızı bahane etti, diye dişleri birbirine vurarak düşündü, bahane etti, biz bu köyde kaldık. Bu temeli boklu Narlıca'da... El ermez, güç yetmez. Tarlan çok değil ki ortağa veresin. Çalıksın bir yandan... Toprak işi senin ne ağzına... Herif bizi öldürdü ana, herif bizi bitirdi topal orospu!"

Elini yüzüne götürdü. Gözlerinden ip gibi yaş akıyordu. Aşağıdaki koyu karanlığın içinde birden bir ışık parladı. Çalık Ke-

rim umutla doğruldu. Fakat sonra kendini cıvık hamur gibi salıverdi. Görünen Uzun İmam'ın ışığı... Herif avluda dolaşıyor. "Babanı bu Uzun herif sopalaya sopalaya... Hani on beş yaşına gelince seni medreseye götürecekti? İşte on beşine geldin de geçtin bile... Bedava hizmetkârı kim bırakmış ki benim avanak oğlum?" Anasının sesi... Omuz başında, fısıl fısıl...

Köy yerini hiç sevmiyordu. Medrese lafından beri buradan kurtulacağına kendini iyice inandırmıştı. Şimdi kulağına yapışıyor da batağın içine atıveriyor. "Biz buna n'aptık hey Allah? Biz bunun hizmetini hep görmedik mi? Biz bunun kış odununu hep taşıdık, hoca hakkını topladık da ambarına kadar sırtımızda çektik."

Dudaklarını yaladı, gözyaşlarının acı tuzunu ağzında duyarak tükürdü, derin derin içini çekti: "Babanı sopayla öldürdü. Seni bir vakit medreseye götürmez. Neden mi? Gelirsin de imamlığı elinden alırsın diyerek..."

Yüreğini kaplayan korku, yeni bilenmiş keskin bir şeydi. Gergin damarlarının üzerinde yavaş yavaş testere gibi işliyordu. Ellerine dayanarak kalkmaya çalıştı. Eve kadar emekledi. Soyunurken farkına varmadan inlediği için, "Ne var, hasta mısın?" diye soran anasını ağzı köpürmüş köpek hırıltılarıyla tersledi.

Ertesi gün, Çalık Kerim'in kulağından sarı bir su akmaya başlamıştı. Akıntı bir zaman sürdü. Geceleri hayalleniyor, Uzun İmam'ın dişlek ağzını, kan çanağına dönmüş kara gözlerini –hele lüver namlusu gibi uzattığı kalın parmağını– görür gibi olarak sıçrıyordu.

Çalık Kerim çok hastaymış gibi bir hafta yataktan çıkmadı. Uzun Hoca'nın samanlığını yakmayı, ineğini baltalamayı tasarladı. Bir ara herifi öldürmeyi bile aklından geçirdi. Bunların sonu medreseyi büsbütün kaybetmeye varıyordu.

Bir ara gurbete çıkmayı da düşündü ama bundan hemen vaz-

geçti. Köylü kısmı gurbette bir "Zorlu gurbetçi"nin yanına katılmadan gidemez. Köylü kısmının bir başına gidebileceği yer kasabası... "Kasabayı aştın mı yitersin namussuz, kaybolursun da duman olup havaya çekilmişcesine..."

Hafta sonunda İmam'ın ezan sesiyle uyanmıştı. Alacakaranlıkta tavana bakarken aklının içinde sanki bir şey sıçradı. Gözlerini bir zaman kıstı, pusuda bekler gibi soluğunu kesti. Neden sonra yorganı tekmeleyerek davrandı.

— Dur sen! Bu neyin nesi bakalım? Aman Çalık oğlum, ben senin aklına tüküreyim aklına...

Bunları yüksek sesle söylediğinden anası:

— Bir şey mi dedin? diye sordu.

— Ben sana ne dermişim sabah sabah?

— Hastalığın savuştu mu?

— Gevezelenme, geçmişinden başlarım.

"Peki, bu Adviye orospusu bizim kendisini öptüğümüzü neden anasına demedi de gidip Uzun Hoca'ya ağladı? Öyle ya bu herif hısmı değil, kabilesi değil. Elin herifi buna neden arka çıksın? Hem de öğütle arka çıkmakta değil kulak kopararaktan... Bu işte bir bityeniği var!"

Çalık'ın yüreğine birden umut doluvermiş, avuçlarını, sırtını kaynar bir ter kaplamıştı. Sert sert yutkundu: "Medresenin yolu kapanmamış mı sakın? Aman göreyim seni! Sen hey Çalık, akıllı ol! Bu Uzun Hoca domuzunun Adviyelerle bir işi var, kızın anasıyla bir işi... Adviye'nin anası olacak karı eskiden İhsan Çavuş'la az söylenmediydi. "Herifin pelvanlığını bu karı tüketti" demezler mi? Öyleyse bunlar evvel eski yiğit herif meraklısı... Hoca'yı dağ gibi görmesiyle. Dur hele Uzun İmam! Ben seni anandan doğduğuna pişman etmezsem, sen gör de bak! Şimdi medreseye bizi oynatarak götürürsün ya, bu kez de biz belki

nazlanırız bir vakit..."

Kulağında acı sızı, yüreğinde korku morku kalmamıştı. Hemen fırlayıp sabah namazına yetişti. Köylünün dağılmasını bekledi, Uzun İmam'ın elini öpmeye davrandı.

Uzun İmam, kulak kırma işinden sonra pis Çalık'ın mala, davara bir kötülük etmesinden biraz korkmuştu. Öfkesi geçmiş gibi gülümseyerek:

— Nasılsın Çalık oğlum? diye sordu, iyi misin? Anan "hasta" dediydi. Neyin nesi bu hastalık? Sıtma filan mı? Bana sorarsan hepsinin başı akılsızlık ve de nefsine sahip olamamak... Artık akıllandın ya inşallah?

— Akıllandık sayende efendi ağa!

— Adamoğlunun en büyük düşmanı: Uçkur gevşekliği... Uçkuru gayet sıkı tutacaksın.

— Bize iftira ettiler. Biz o niyetle...

— Ben senin babanı da bilirim. Siz ev ocak rezil takımısınız. Ama bir kere daha iftira ederlerse kulak kökünden kopar haaa! Bir Çalık Kerim iken, bir Kulaksız Kerim olursun.

— Oluruz sayende efendi ağa.

— İşte bu kadar... Yarından sonra gene ezanı oku, camiyi süpür, "Küçükten suç, büyükten bağış..." demişler.

Çalık oğlan İmam'ın eline bir daha davrandı. O günden sonra da herifi gece gündüz kollamaya başladı.

İmam'ın karısı, köylü karılarının çoğu gibi, daha kırkına gelmeden ihtiyarlamış, aygır gibi herifin, o işini göremez olmuştu. Adviye'nin babası Süleyman Ağa da karısına göre çok yaşlıydı. "Tamam! Bunlar işi uydurmuşlar ama nerde buluşmaktalar?"

Yatsıdan sonra muhtar odasına gelen Uzun İmam, oradan doğruca evine gidiyor, ancak sabah namazında dışarı çıkıyordu. Bir aralık, bunların kasabaya inip oradaki ahbap evlerinden bi-

rinde çiftleştiklerinden hiylelendi. Eski kulağı kesiklerden olan Uzun İmam'ın kasabada bu işi gördürecek insanı elbet bulunurdu. Arkaları sıra pazara gitti. Her seferinde hoca geldiyse karı gelmedi, karı indiyse hoca köyde kaldı. Kısacası; iki ay içinde karı, hocanın evine bir kez bile uğramadığı gibi İmam da Süleymanlardan yana dönüp bakmadı.

"Geriye ne kaldı hey Allah? Geriye okuldan başka bir bok kaldı mı? Bu kahpe, bebek donuna girip okula gelmekte değil ya!" Çalık Kerim bunu bir gece sabaha karşı Hoca'nın evini gözlerken kendi kendine söylemişti. Söyler söylemez eli çenesinde öyle durakaldı. "Aman sakın! Tüüü kafa! Kuru kafa!" başına iki şaplak indirdi. "Ulan anası değil de sakın kızı mı? Hemi de kızı... Şu bildiğimiz Adviye orospusu..."

Çocuklar caminin arkasında iki katlı yarı yıkık bir evde okuyorlardı. Bunun altında, vaktiyle ahır olan yerde şimdi bir ölüsalı –teneşir– iki tabut, köy vakfından içinde ölü suyu kaynatılan kara kazan durmaktaydı. Ders okunan üst odayı eskiden beri çocuklar sıra ile süpürüyorlar, soğuklarda her sabah getirdikleri odunla ısıtıyorlardı. Namazdan sonra yatmayan Uzun Hoca çoğu zaman Kuran'ı orada okur, süpürmeye gelen öğrenci içeri girince, "Toz yutmak fenadır. Her çeşit illetin başı bu toz... Sultan Hamit Efendi'mizin gâvur doktoru söyledi," diyerek avluya inerdi.

Çalık Kerim burasını kollamaya başladıktan sonra sabah namazını kılınca kimseye görünmeden ahıra girer olmuştu. Üç gün sırayla bekledi. İki oğlanla bir kız geldi. Uzun Hoca her seferinde avluya çıktı, ayak yoluna küçük su dökmeye gitti. İşini gördükten sonra elini şalvarının içine sokup uğraşıyor, böylece süzülen gözlerini, gökyüzüne kaldırıp derin derin geğirerek Allah'ına şükrediyordu.

Kerim oğlan boşu boşuna beklemenin faydasızlığını anlaya-

rak Güldâne'nin ağzını arayıp Adviye'nin temizlik sırasını öğrendi. O sabah gözetleme yerine girip bekledi. Çok geçmeden Adviye kız, koltuğunda bir çıkınla göründü. Belli bi şey! İmama tatlıdan, börekten bir şeyler geliyordu.

Kız yukarı çıktı ama bu kez Uzun Hoca toz korkusundan aşağı inmedi. Çalık Kerim'in yüreği gümbür gümbür vurmaya başlamış, keyfinden ağzı sulanmıştı. Yukarda süpürge hışırtısı da yoktu. "Ulan tuttum! Ulan seni yakaladım domuz! Peki şimdi ne olacak? Ben seni bitirmez miyim?" diyerek çıplak ayaklarıyla merdivenleri gürültüsüz çıktı.

Göreceğini görünce soluğu genişleyen Çalık Kerim, fesi kaşına yıkıp ellerini arkasına bağlayarak çocukların döl güttükleri meraya çıktı, Güldâne'yi bir kenara çekti:

— Beri bak kız! dedi, sorduğuma, doğru karşılık vermezsen sonunu kendin düşün.

— Neymiş? Bildiğim bir şeyse can baş üstüne Kerim Ağa...

— Bildiğin elbet! Sen de okulu süpürmeye gitmektesin öyle ya?

— Gidilmez mi? Okul temizliği sevaptır. N'olmuş?

— Temizlerken Uzun Hoca sana n'aptı?

Güldâne, yüzüne dik dik bakan Çalık'ın karşısında hem şaşırdı, hem telaşlandı:

— Uzun Hoca mı? diye kekeledi. N'apmış?

— Sana sormaktayım namussuz! Benim her şeyden haberim var. Doğrusunu söyleyeceksin, yemin verdin, bak!

— Uzun Hoca n'apar? Dedem yerinde bir herif! Dedem yerinde...

— Deden yerinde olsun! Sana ne yaptı demekteyim, cadı? Şart olsun bak... Doğrusunu demedin mi, bittin bil!

Güldâne gözlerini kırpıştırıyor, bu domuz Çalık'ın gizlide olan bir işi nerden, nasıl öğrendiğini, ne kadarını öğrendiğini

kestirmeye çalışıyordu. Uzun Hoca okul temizliğinde iki kez üzerine gelmiş, öpmeye çalışmıştı. "Alçağın sakalları da bir sert... Diken gibi... Bu Çalık dersen her lafı türkü edip çağırır. Vay başıma gelenler!"

— Hadisene kız, sana dedim.

— Okul temizliğinde... O sakallı papaz, belime sarıldı da arkamdan apansız... "Dur şöyle! Sen büyümüşsün kız, sen eşek kadar olmuşsun. Gözün kimde bakalım orospu?" dedi.

— Bu kadar mı? Öpmesi filan yok mu?

— Ikincisinde "Babama derim şart olsun" diye ağladım da güç ile kurtuldum. Bir daha da bana değmedi. Babamdan yıldı besbelli... Neden sordun domuz Çalık? Sen bunları kimden öğrendin?

Çalık Kerim sabahleyin budak deliğinden seyrettiklerini anlattı:

— Baktım ki, diye güldü; Adviye yukarı çıkınca sakallı domuz inmedi. "Ne demek, yoksa Adviye'nin süpürdüğü toz bal gibi tatlı bir toz mu?" dedim. Bir çıktım ki...

— Eee?

— E'si yavrum. Herif kızı, hoca postuna yatırmış yuvarlamakta ki dam üstlerinin lov taşları halt etmiş.

— Belki kötülüğe değildir. Adviye'nin karnı ağrıdığından okuyuvermiştir.

— Demek sana da sabah sabah nefes mi etti, arkandan sarılıp?.. Adam kendisine derman edene, "Babama derim ha!" der mi?

— Domuz Çalık senin yüreğin pis...

— Dur yavrum! Biz başka bir şey mi dedik? Elbette kızın karın ağrısına derman etmiştir. Hem de nasıl bir derman! Uzun Imam hırıl hırıl kendinden geçti. Ak sakalını görmeli! Teke sakalı gibi bir titreme tutturmuş, neredeyse kılları bütün döküle-

cek de Çorum mahkemesinin köse hâkimi gibi tüysüz kalacak.

Güldâne belanın kendi üzerinden aşarak Adviye'nin başına çöktüğünü anlayınca biraz ferahlamıştı:

— Kahpe neden bağırmaz ki? diye ayıplamış gibi yüzünü astı. Bağırmalı da yedi köyün adamını başına toplamalı.

— Herkes senin gibi avanak mı? Belki bu da bir derstir. Ilerde çok lazım bir ders! Hemen bağırmak neyin nesi? Çalık Kerim mi ki bağırsın.

— Essah, burda olsa ağlar, adama iki laf dinletmez! Uzun İmam, dağ gibi bir herif... Korkmaz mı bu orospu?

— Neden korkacak? İmam, "kınalı keklik göze gelmiş," diyerek derman etmekte... Size iyilik hiç mi yaramaz reziller? Sizin gibi anadan güzel kızların göze gelmeleri kötüdür, birden karınları şişer. Daha mı iyi?

— Beni karıştırma alçak!

Güldâne duyduklarını anlatmak için hemen yürüdü. Çalık Kerim arkasından bir zaman baktı: "Sakallı kavat işitsin ki..." diye başını salladı, "İşitsin de aklı sıçrasın!"

Evet, Çalık Kerim'in düşündüğü gibi, Uzun İmam'ın can başına sıçramıştı ama, "Şu namussuzu aman yol yakınken medreseye atalım!" diye değil! Yolunu tenhada çevirip: "Bu nasıl bir şaka Çalık oğlum? Ben seni öz evladımdan ayırmazken... Şaka ettiğini bilmezler de..." diyerek yalvarmadı da...

Çalık Kerim'in sözleri kulağına değmesiyle, bir kere "Hay!" diye yürekten bir bağırdı, Allah göstermesin kudurup göklere çıktı. Kara cüppesini savurarak caminin içinde bir vakit fırıl fırıl döndü. "Şuncacık kötü Çalık, pire kadar aklıyla bizi yerimizden mi edecek?" diye homurdanıyor, "Bizim gibi rüzgâr görmüş bir herifi, gurbetlere düşürecek de he mi?" diye göğsünü yumruklu-yordu.

İşin şakası yoktu. Kuran dersine gelen el kadar kızlara dokunduğu bir yayılırsa Narlıca'dan sürülüp çıkarılması şurda kalsın, başka bir köy bulacağı da şüpheli... Çalık oğlan, ekmeğini kesiyor ki, açlıktan öldüresiye...

Lafı getiren komşusu, "Eyvah gördün mü? Fukara aklını sıçrattı" demeye kalmadan, Uzun İmam, bir kez daha bağırdı, adamcağızı göğüsleyip eve koştu, el yazma Kuran'ı kapıp dışarıya uğradı. Muhtar odasına doğru seğirtti ki arkasından kurşun yetişmez...

Birazdan korucu Rüştü emmi gidip Mahir Ağa ile Ahmet Ağa'yı çağırdı.

Odadaki ayaktakımı çıkarılıp kapılar sıkıca örtüldü, dışarıya soluk sızmaz oldu.

Uzun İmam, koca sarıklı fesini sıkıca bastırıp Kuran'ı üç kere öptü. Başına koydu, sonra önüne bıraktı. Cüppesinin kollarını dövüşecek gibi kıvarıp elini kitaba bastırarak bağırmaya başladı:

— Ey din kardeşleri... İşte Allah'ın kitabı... Ey Müslümanlar işte size, Hazreti Osman Efendi'mizin elyazma Kuran'ı ki üstüne yemin edildikte yüreğini kıl kadar bir domuzluk yokladı mı bitti. İnanmayan kâfir olur. Bu kitap ne yazarsa haktır. Bu kitapta yeri var ki iftiracının kanı helâl... Her Müslüman'a ömründe bir iftiracı öldürmek Allah'ın emridir. Bakın ağalar, ben buraya namus davasına geldim. Yeter etti bu Çalık... Bu Çalık, bize daha neler çektirecek hey Allah? Bunun gibi bir bela hiç görülmemiştir ve de hiç duyulmamıştır. Firavun, Yezit, Mervan da böyle değil! Bu Narlıca'nın, bu Çalık'tan çektikleri elvermedi mi? Namus dediğin boyalı şeker değil ki pazardan, panayırdan birkaç okka alasın da keyfine kullanasın. Biz bir vakit bu Çalık'ın babasıyla uğraştık. Köyümüzün namı batayazdı. "Narlıca'nın Parpar öfkesi" diye az mı söylendiydi. Türkü olmamıza bir şey mi kaldıydı?

Hamt olsun dualardan biri rasgeldi de kurtulduk, Parpar namussuzunun karnına cinleri dolduran da Allah, sonunda rezili pisliğe bulayıp geberten de Allah... Ne fayda! Şimdi el kadar tohumu yetişti, hem de babasını geçti. Bunca ekmek sahibi ağalarımızın bunca kitap devirmiş bir Uzun Hoca'nın namusuna gübre sıvamaya yeltenmesi ne biçim bela? Yeter, elverir. Nedir bunun elinden bizim çektiğimiz yahu!

Ahmet Ağa, sakallı domuzun iyice bunaldığını anlayıp keyiflendi, bilmezden gelip sordu:

— Mesele nedir? Çalık'a n'olmuş İmam? Hele bir anlayalım ki...

Uzun İmam vaktiyle "pekmezine sıçan düştü" diye eğlendiği Ahmet Ağa'nın öç almakta olduğunu fark edecek halde değildi. Namussuz Çalık'ın uydurduğu yalanı kısaca anlattı. Hemen gene esip gürlemeye geçti, Allah'ın, dağına göre kar verdiğini, bunca belanın, küçüklerde korku saygı, büyüklerde acıma kalmadığından ileri geldiğini, büyüğünü bilmeyenin dinini imanını da bilmeyeceğini, böylesini gebertmenin yedi kere hacca gitmiş kadar sevabı olduğunu ileri sürdü:

— Düşünelim bir kere hey Müslümanlar! diyerek iki dizi üstüne geldi. Düşünelim ki Sürgün Kırımı yılı o kadar adamı neden temizledi? Sonunda Gâvur Ali Ağa bu oğlanın deyyus babasını alıp götürünce illet nasıl def oldu? Kurban olduğum Allah, insanları neden çeşit çeşit yaratmış? Hepimizi kalıp dökmesi neden birbirimize benzetmemiş? Şu sebepten benzetmedi ki, insanoğluna ruh vermiştir. Ruh görülmez. Ruhlar da iki çeşit: Şeytanı var, meleği var. Allah'tır, her birimizi ayrı kalıpta yaratmıştır ki, yüzümüzden gözümüzden ruhumuzun ne mal olduğu anlaşılacak... Bir adam Çalık'sa, sopa gücüyle doğmuşsa, fazladan suratında iman nuru yoksa, ruhu şeytan ruhudur. Bu böylece bilinmeli, ona göre hesabı görülmeli.

Muhtar Kadir Ağa can sıkıntısı ile sordu:

— Peki, anladık. N'apılsın? Pisi yatırıp keselim mi?

— Hükümet kanını aramasa, kitap, "Yatır kes" demektedir. Neden? Çünkü ben kaç zamandır farkındayım. Narlıca'ya bir uğursuzluk çöktü kardaşlar, köyde bet bereket kalmadı. Ben buranın bunca yıllık hocasıyım, bunca zamandır dağda kalan hayvanlara muska yazarım, canavarın ağzını bağlarım da mallarımızı paralamaya bırakmam. İki, üç aydan beri dağda kalan bütün hayvanları kurt neden paraladı, neden muskalar fayda vermedi? Çünkü toprağımıza yeniden Parpar belası ayak bastı. Anadan Çalık bir bela ki hiçbir belaya benzemez. Bu Çalık bize ne yapsa iyi? Canavarın inini bulmuş da yavrusunu taşla gebertmiş. İşte buraya elimle yazdım Kadir Kâhya. "Uzun İmam dediydi" dersiniz, bunun sonu doğruca Sürgün Kırım'ı yıldır. Elimizi çabuk tutalım da bu uğursuzluğu yol yakınken aramızdan sürüp çıkaralım. Osmanlı mülküne sürgün illeti düşürürsek Allah bunu bizden sorar. Ben bu lafları kendim için etmedim. Beni yedi vilayette bilenler bilir ve bana dil uzatan belasını tez vakitte bulur. Bizi çamurlamak dinin temelini çamurlamakla bir... Çünkü hoca kısmı, bugüne bugün, dinin temelidir. Biz, el kadar bebeklere, sözüm burdan dışarı o işi nasıl yaparız? İşte Kuran, işte Allah'ın kitabı... İşte üstüne elimi bastım. Bundan sonra yalan olmaz. Kuran'a yalandan el basanın yeri cehennem! Öyle katran kazanı filan olsa öp de başına koy... Doğruca Meyil deresindeki Gayya kuyusuna tekerlenirsin. Yalanım varsa bu kitap karnımı şişirsin de beni Parpar ölümü ile gebertsin.

— Adam Uzun İmam, çocuk gibi... Boş ver herif! Düşündüğün şeye bak.

— Karşına aldığın, bir Çalık parçası... Herkes seni de bilir o pis Çalık'ı da...

düşünerek hazırlanmıştı. Başını duvara çevirerek çıkıştı:

— Bre İmam "Namusları..." dersin, biz namusumuzu kötü Çalık'tan mı öğreneceğiz? Ben kızımı kocaya verdim ve de karı milleti tavuk gibidir ardı güdülmez ve de sütüne bırakılmıştır. Eteği kirlense bile babaya ne lazım gelir? Damadım olacak kavat, Çalık itiyle dalaşsın! Kozlarını bölüşsünler. Ahmet Ağa'ya gelelim: Bu dünyada varlıklı olup, kopuk yoksul takımının iftirasına uğramamış bir adam görülmüş müdür? Peki ne yapmalı? Biz bu köyde "Çalık iftirası var" diyerek ölelim mi? Ben hizmetkâr tutmayayım mı? Samanlıkları mı yakalım? Müslüman, pekmezini değeri pahasına satmasın mı? Ben de seni akıllı bir adam bellerdim, meğer kuş kadar fikrin yokmuş herif...

Her meseleye karşılık bulduğuyla övünen Uzun Hoca'nın lafsız kalıp bocaladığını, gözlerinin fıldır fıldır döndüğünü gören Muhtar Kadir Ağa acıdı:

— Gidinin Çalık'ı diye içini çekti, koca köyü birbirine kattın rezil! Rahatımızı kaçırdın, yürü...

Sonra tabakasını çıkardı:

— Hele sarın, birer duman, dedi. Evet bu Çalık'ı böyle bırakmak olmayacak. En iyisi pisliği köyden aşıralım! Aşıralım ama yoluyla... Bana bak Uzun İmam, sen bu rezili, medreseye atacak değil miydin? Bak bu iyi, ha nasıl kardaşlar! Uzun Hoca bunu alsın, götürüp Çorum Medresesi'ne atıversin.

Uzun İmam bu söze çok fena köpürdü:

— Kimi nereye atıvermekteyim hey muhtar? diye bağırdı. Şart olsun ne mümkün? Medrese it ahırı mı ki sen bu lafı böyle söyledin? Öyle bir besmelesiz, medrese gibi kutsal bir yere nasıl götürülebilirmiş? Böyle bir işi yaptın mı dinden çıkıverirsin! Bir de namussuza iyiliğimiz mi dokunacak? Ben gırtlağıma kadar günaha batıp farmason kesilemem...

— Ne bileyim hoca? Geçenlerde sen: "Oğlan fena değil, namaza Kuran'a kuvvet vermekte" dedindi...

— Halt etmişim, var mı bir sözün? Aman ağalar bu lakırdıyı biz duymamış olalım! Böyle bir besmelesizi, ben kendi elimle medreseye hiç yerleştiremem. Medreseye günah değil mi?

— Orasını sen bilirsin İmam. Oğlana "Aferin" bırakmayıp çeken sensin. Gelen ay alıp gidecektin ya... Peki, ben ne halt edeyim? On beş yaşında bir Çalık oğlanı, köyün meydanına yatırıp keseyim mi? Ben üç tuğlu vezir paşa mıyım?

— Biz de sana hemen kesilsin mi dedik, bre muhtar? Köyden defleriz ne güzel, köyden sürer çıkarırız...

— Çıkarılacaksa medreseye sürmek en iyisiydi, ne fayda ki şart ettin!

— Şimdi boş lafları bırakalım, ben bu domuzu kendi gönlüyle bu köyden çıkarırsam...

— Haydi çıkar bakalım, çıkar da gelip elini öpeyim ve de "Sen bunca yıllık Kâhya Kadir'den usta imişsin," diyeyim.

Bu sözden muhtarın canının sıkıldığını, laf dokundurduğunu anladılar. Uzun Hoca da, köy kurulunun işi sıkı tutmadığına darılmıştı. İkisi de, suratlarını bir zaman astılar.

Çalık Kerim sabahtan beri göz kulak kesilmişti. Olup bitenleri sindiği yerden merakla gözetliyordu. Kendisini sesleyip sorguya çekeceklerini ummuş, laflar hazırlamıştı. Çağıran olmayınca pirelendi. Daha kötüsü imam ürkmemiş, amana düşmemişti. "Sakallı domuz pes etmedi gördün mü?" diye fikre daldı, işin her yanını ayrı ayrı hesapladı. Akşama doğru yaşlılar kurulunda konuşulanları korucudan öğrenince telaşı bir kat daha arttı. İmam medrese işine hiç yanaşmamış, Allah beterinden saklasın, "Ne mümkün?" diyerek göklere çıkmış... "Olmaz" diyerek şart etmesi de caba...

Çalık Kerim, durumu beğenmedi, üç gün göze görünmeme-

ye çalıştı. Korucu iki lafı bir araya getiremez bir fukara... "Muhtar ağam kızdı mı, muhtar ağam?" diyerek çok zorlatmışsa da yürek soğutacak bir karşılık alamamıştı.

Dördüncü günü kendi başına düşünmekten bir şey elde edemeyeceğini anlayarak kıyıdan dolaşıp Muhtar Kadir Ağa'nın evi önüne geldi, rastlaşmaya getirmiş gibi karşısına çıktı. Muhtar Kadir Ağa güldüğünü saklamaya çalışarak:

— Nasılsın domuz Çalık? Dünyanın boyu kaç karış, namussuz? demez mi...

Çalık'ın yüreğindeki kuşku ossaat dağıldı, soluğu genişledi, el kavuşturup:

— Iyiyiz, sayende efendi ağa dedi. Dünyanın boyu eskisi gibi. N'olmak ihtimali var?..

— Ezan okumaz oldun da... Seni camide de gören yok!

Çalık Kerim'e bu kadar söz elverdi. O akşam minareye çıkıp bir ezan okudu ki dağları inletmecesine... Namazdan sonra Uzun İmam'ın önünden geçti. Herif suratını ağı gibi asmıştı.

Çalık Kerim, "Ne düşünür bu böylece!" diye gizlice sırıtırken, Uzun İmam da içinden, "Bu ezanı okumak yiğitlik değil, yarın öğle ezanını da okumalısın ki ben sana 'Aferin' demeliyim Çalık yavrum," diye homurdanıyordu. Mahir Ağa'nın hizmetkârı Pelvan Hasan, Çalık oğlanı köyden sürüp çıkarıncaya kadar sopalayacaktı. Eline geçirdiği yerde, "Allah yarattı!" demeden...

Pelvan Hasan, Çalık Kerim'i tepelemeyi evvel eski istiyordu. Ne var ki Mahir Ağa, "Rezillik lazım değil" diye önüne geçmişti. İmam'dan yüz bulunca ağasının kızacağına aldırmadı. Çalık'ı, ezan okuduğunun ertesi günü, kuşluk zamanı köyün ortasındaki meydanda yakaladı:

— Gel hele ağa, dedi. Sende bir samanlık masalı varmış. Şunu bir söyle de ağız tadıyla gülelim!

— Nasıl samanlık masalı ağa.

— Bilemedin mi yavrum? Hani vaktin birinde bir Pelvan Hasan, karının birine bir samanlıkta şöyle bir el ense çekmiş de...

Hasan bunu der demez el enseyi Çalık'ın boynu köküne var kuvvetiyle yerleştirdi. Çalık Kerim boş bulunup yüzünün üstüne yere kapandı. Hasan'ın gözlerini hiç beğenmemiş, korkudan dudağı yarılayazmıştı. Herifin bakışı birini öldürmeye ant etmiş adam bakışı... Çalık Kerim'in burnu toprağa değdiğinden kanamaya başlamıştı. Kaçıp kurtulmanın yolu olmadığı gibi pelvan herifle başa çıkmasının da mümkünü yoktu. Bunları hesaplayan, işin içinde Uzun Hoca oyunu bulunduğunu da sezen Çalık Kerim, tilki düzenine vurup hiç kalkmamak istedi. Bu kez, belinin tam ortasına bir tekme yedi, can acısıyla kütük gibi yuvarlandı. Sıçrayıp kalkmasıyla ikinci tokatla yere serilmesi bir oldu. Böylece tokatlarla düşüp tekmelerle kalkarak meydanı bir vakit dolaştı.

Işin şaşılacak yanı, bu dayağın altında gık demiyor, bağırıp imdat istemiyordu. Oysa tekmelerden biri sol dirseğine rastlamış, kemiği fena zedelenmişti.

Pelvan Hasan:

— Samanlıkta öyle ya... Samanlık meselesi he mi? diye vuruyor, pis Çalık'ın bağırmaması karşısında azılı manda boğası gibi kuduruyordu.

Çalık'ın sırtındakiler az vakitte yırtılıp dağılmış, Hasan'ın her yapıştığı yer elinde kalmıştı. Sonunda uçkuru kopup şalvarı sıyrıldı, iç donuyla beraber dizlerine düştü, ayıp yeri göründü.

Deminden beri gülüşerek bakanlar, artık işi tadında kesmek için araya girdiler:

— Bırak Hasan! Yahu sen ne yaptın? Allah'ın fukarasına böyle vurulmaz, dur!

— Aman, Çalık oğlan kana battı, yazıktır. N'olmuş?

Hasan kendisini tutanları savurarak:

— Şart ettim diye bağırıyordu. Şunu öldürünce ne lazım gelir? Aradan çekilin, gebermemiş olmaz.

— Şu pis Çalık'ı öyle mi? Bırak aslanım, pelvan adına yazık, gel bırak.

Hasan biraz daha zorladı, kurtulamayacağını, bir de dayağın yeter olduğunu anladığından bağırdı:

— Ulan Çalık, seni gebertmeye yemin ettim! İyisi mi bu köyü bırak, git..

Hasan'ı tutanlar gülüşmeye başladılar:

— Savuş ulan, öldürecek ötesi yok, öldürecek töbe olsun.

— Hey domuz Çalık, sonunda başına bu belayı kendin getirdin, çeneni tutmadın da...

Çalık Kerim genzine dolan kanı arada sırada öğürerek oturduğu yerden Pelvan Hasan'a dike dik bakıyor, donunu toplamayı bile akıl etmiyordu.

— Şunları örtsene rezil, itin biri yolar giderse görürsün...

— Domuz gibi... Hele gözlere hele...

— Domuz gibi olmaz mı, domuzun da namussuzu...

O günden sonra, "Herife bir sopa çekmişler, Pelvan Hasan'ın Çalık Kerim'e attığı dayak gibi..." sözü Narlıca'da laf gelimi oldu kaldı.

* * *

Çalık Kerim bir hafta evden çıkmadı, yaralarını sirke ile tımar etti, üstünü başını yamattı, sekizinci günün sabahı gün doğmadan Uzun Imam'ı minarenin kapısında tuttu, sesini hiç yükseltmeden:

— Merhaba Imam! dedi. Pelvan Hasan'ı yelleyip bize sopa çektirmek mertlik değil ve de hiç faydası yok. Rahmetli babamın

Lazistan'dan getirdiği Sürmene bıçağını sandıktan çıkardım. En iyisi beni medreseye atıp kurtulmak... Sana üç gün izin! Üç günün sonunda beni alıp medreseye götürmezsen seni elimden Hasan değil, Çorum'un Veli Paşası da kurtaramaz. Sen şartını geri alır beni medreseye atarsın, ben de muhtar odasına gelir, Adviye işinin yalan olduğunu söylerim. Beni medreseye at da, istersen temeline tükürdüğüm Narlıca'da kız oğlan kız bırakma...

Bunları yere bakarak tek tek söylüyor, biraz da gülümsüyordu. Şu kadar yaş yaşamış, nice işler görmüş Uzun İmam meselenin şakaya gelmeyeceğini anladı:

— Ben "Medreseye götürmem" mi dedim rezil? diye hemen yumuşadı. Bunun yolu bu mudur?

— Demedinse daha iyi... Biz de sayende adam olalım. Dua ederiz. Birazdan muhtar odasına anamı göndereyim, "Medrese" diyerek ağlayıversin. Bak bizde, yol yordam da var, halisinden Parpar öfkesi de... Beğen beğendiğini Uzun Hoca!

Çalık'ın anası Topal Ayşe, oğlunun boşgezerliğinden iyice usandığı için köyün yaşlılar kurulu önünde ağlamayı iyi becerdi. O kadar ki karının çeşitli ağıtları nerdeyse Muhtar Ağa ile Ahmet Ağa'nın bile gözlerini yaşartacaktı.

— Inadı bırak Hoca, dediler. Bu fukara karıyı acı... İyiliği domuz Çalık'a mı yapacaksın?.. Hayır, sen bu hayrı önce Narlıca milletine, sonra da bu dul karıya yapacaksın.

— Küçükten suç, büyükten bağış!.. Bu böyledir Uzun İmam!..

— Köy yerinde kavga bir vakit hayır getirmez. Ben Çalık için söylemekteysem şu ateşe kör bakayım. Kötülük alır yürür ki...

— Yahu bu Çalık akıldan noksan... Allah'ın bir avanağı... Yediği haltı bilerek yemez ve lafın nereye gittiğini bilmez. Buna bir sopa isterdi. Hasan Pelvan'ın ellerine sağlık. Allah için sopa iyi

çekildi. Eh efendi, elverir, "sürgit değil, gör geç" denilmiş. Geçenlerde dediğim gibi: Biz bunu medreseye defleyelim! Ne dersin Uzun İmam?

— Önce buraya gelmeli, yediği haltı temizlemeli... Töbe edip el öpmeli. Ben Çalık gibilerle inatlaşır mıyım bre Muhtar?

Muhtar Kadir Ağa, Ayşe karıya döndü:

— İşte kendin işittin! Gönder şu namussuzu, el öpsün, özür dilesin, komşu namusuna sürdüğü pislikleri birer birer geri yalasın. Sonunda Uzun İmam bakalım ne yapar!

Dışarda bekleyen Çalık'ı içeri aldılar. Sırayla el öptü, gömleğinin yeniyle gözlerini kurulayarak, şunu bunu durduğu yerde uydurmadan karaladığını söyledi. Sonunda Uzun İmam'ın eteğine vardı.

— Biz ettik sen etme, diyerek ağladı. Senin bende hakkın çoktur. Biz bütün o lafları vakit geçirmecesine, tüm şakadan ettik. Bizim aklımız kısa olduğundan sonunu kestiremedik. Aslında medresenin hiç değeri yok. Biz kaç gecedir uykuyu yitirmişiz. Hoca efendi, bizi bağışlamayınca medresenin hiç değeri yok!

Muhtar Kadir Ağa:

— Hele domuza hele!.. diye güldü, bunlar nasıl laflar, bunlar adam lafları... Aferin! Haydi Uzun İmam, sen de büyüklüğünü göster, oğlanı bağışla!

— Peki bağışladım. Ben bu namussuzu sevmez miyim? Bir kere Kuran'a dili yatkın, derslerimi ezberine bir tamam aldı. Öğrettiklerimi unutmadın ya rezil?

— Unutmadık sayende!

— Unutmaz, aklı iyidir. Şimdi beni dinle: Seni bu cuma, Allah izin verirse, alır giderim. Mollalık kolay değil haa... Her günün duada geçtiğinden günaha girmezsin, ama medrese ilim ocağı olduğundan, zordur. Dersleri adamı ezer! Yazıyı pişirecek-

sin! Göreyim seni yüzümü kara etme!

Çalık oğlan gene sıradan el öptü, eteklere vardı. Dışarı çıktığı zaman geniş göğsünü şişirerek derin derin soludu, kimsenin kendisini görmediğini anlayınca parmaklarını şıkırdatarak iki kere döndü.

Cuma günü, Uzun İmam'la Çalık Kerim erkenden Çorum'a indiler. Uzun İmam'ı kasabada tanımayan yoktu. Herif, namazdan önce görülecek yerleri gördü, Çalık'a acındırdı, ilgililerden söz aldı.

Çalık Kerim, namazdan sonra Hıdırlık Şeyhi'nin, Medrese Müderrisi Hüsamettin Efendi'nin, Büyük Cami'nin başimamının ellerini öpüp gösterilen yere diz çöktü. Pis Çalık'a arap ağzıyla Yâsin, arkadan bir Aşir okuttular. Tecvitten, yasara yensurudan, mevlütten, kasideden sınadılar. Oğlan, on iki makam dolaştı, ileri geri sallanarak çok hüner gösterdi, sorulanları öyle karşıladı ki, medresenin hocası Hüsamettin Efendi:

— Aferin Uzun İmam! dedi, olursa bu kadar olur. Sen bu oğlanı, İstanbul'un Fatih medreseleri için yetiştirmişsin. Bu Çalık, yaman bir Çalık... Götürüp kemerbaşıya teslim etsinler! Ben birazdan gider, yerleştiririm.

2

Çorum medresesi, fakir kasaba medreselerinin hemen hepsi gibi bakımsızlıktan iyice kötülemişti Ortasındaki küçük, loş avlu, yeni süprüldüğü halde pisti. Şurasına burasına toplanmış bulaşık, çamaşır sularıyla ekşi ekşi kokuyordu. Yarı yarıya kurumuş bir erik ağacından bir mermer direğe gerilmiş ipe eski püsküyırtık pırtık donlar, gömlekler asılmıştı. Avluyu çeviren sayvanın direkleri, tavanı, kimi açık, kimi kapalı hücre kapıları, odun isi içindeydi.

Çalık Kerim içeri girdiği zaman, avludaki beş molladan ikisi yemek pişiriyor, ikisi büyücek bir bakır kazanın içinde bulgur ayıklıyordu. Bunların yanındaki direğe dayanan beşinci oğlan yere bakarak dalmış gitmiş...

Kerim, dağarcığı omzunda, eski yorganı koltuğunun altında birkaç adım yürüyüp durdu.

Camide yanına kattıkları asık suratlı molla, ayakta durana çıkışır gibi sordu:

— Nerde ulan, kemerbaşı?

Ötekiler başlarını kaldırıp baktılar:

Dalgın oğlan duymazdan gelip oralı olmadı.

— Hele şuna hele... Ulan namussuz, kemerbaşını soruyoruz.

Nerde Bekir Ağa?

— Ne bileyim.

Bu sırada, sağ yandaki hücrelerden birinin kapısı açıldı. Dışarıya, üstü başı berikilerden biraz iyice, uzun boylu, güçlü kuvvetli bir molla çıktı. Yirmi yaşından fazla görünüyordu. Kaşlarını çatıp kasıldı:

— Ne var? Bu yorganlı neyin nesi?

— Hüsamettin Efendi yolladı. Nah sana teslim! Kendisi de birazdan gelecek...

Dönüp yürüdü.

— Dursana ulan! Hey sana dedim, Osmancıklı...

Osmancıklı durmadı. Kapıdan çıkınca Kemerbaşı Bekir, Çalık Kerim'in karşısına dikildi. Ellerini beline kabadayıca koymuş, kara kaşlarını büsbütün çatmıştı. Medrese mollasından çok, kasaba kopuğuna benziyordu.

— Adın ne ulan? diye sordu.

— Kerim, efendi ağa! Çalık Kerim, derler.

— Ulan sana da Yiğit Kerim diyecek değiller ya... Sarı dişlerini göstererek sırıttı:

— Nerelisin?

— Narlıca'dan...

— Uzak mı?

— Deve boyrıundan yukarda... Yediçınar Yaylası'na çıkmadan...

— Dağlıyım, desene ayı... Seni kim getirdi? Muhtarınız mı?

— A-anh... Uzun lmam...

— Dur bildim, Nurettin Hoca... Kuran'ını filan dinlediler mi senin?

— Dinlettik sayende...

— Okuman var demek?

— Var.

— Bir de adam gibi "Var" demekte... Sakın yazman da var mı?

— Biraz...

— Yalanını tutarsam gerisini kendin düşün.

Ayakta duran molla gene duymazdan geldi. Ötekiler bu lafa güldüler.

Kemerbaşı, burnunu çekti, ağzındakini ileriye doğru tükürdü. Burnu kocaman, ensesi kalındı. Durup dururken bir şeye kızmış gibi:

— Ulan Çalık! diye çıkıştı. Ulan ortada dikilmek sizin köyün huyu mu? Geç şöyle... Şöyle geç, dedim. Burasını köy yeri belleme... Bir işin yokken gözüme görünürsen, şaplağı çekerim. Seslenirlerse gelirsin. Burada Çalıklık sökmez. Sese "Buyur" diyeceksin. Seyirtip yetişmezsen seni falakaya çekerim ki danalar gibi böğürtmecesine...

Güreşte peşrevleniyor gibi kollarını kabartıp sallayarak döndü. Yürürken küt parmaklı tombul ellerini kalçalarına vuruyordu.

Çalık Kerim, sayvan direklerinin birinin dibine yorganını, dağarcığını koyup çömeldi.

Kara kazanın başındakiler bir yandan bulgur ayıklıyor, bir yandan ağız ağıza fısıldaşıp gülüşüyorlardı.

Ayaktaki, on beş yaşında var yok, kara kuru, biraz kamburca oğlan, hep dalgındı. Arada bir şeker emiyor gibi yutkunuyor, yutkundukça da ince boynunda gırtlağı inip çıkıyordu.

Çalık Kerim'in kendisini gözlediğini fark ederek "Aldırma" der gibi başını salladı.

Ayıklayıcılar, torbadan gene bulgur aldılar. Kısa boylu, tombul molla avcuna bakar bakmaz:

— Vay anasını avradını... diye sövdü.

Öteki de:

— Ulan nedir? diye şaştı, bunun yarısı taş...

— Taş ki nasıl taş... Vay geçmişi...

— Töbe oğlum, günahtır. Ekin kısmına sövülmez.

— Bu mu ekin? Yahu bu ekin filan değil... Çakılın içine biraz bulgur katmışlar. Ben ekine sövmekte değilim. Çakılına sövmekteyim.

İnce uzun, şaşı molla biraz hiylelendi:

— Deminden beri taş filan yoktu.

— Altına taş doldurmuşlar da üstüne biraz bulgur koymuşlar.

— Olmaz. Ölçekle aldım. Altı üstüne geldi.

İki üç avuçtan sonra bulgurun taşı azalmıştı.

Tombul oğlan:

— Haşşöyle... Bak, nasıl? diye sevindi, bir ıslık öttürdü. "Sabahtan uğradım ben bir güzele" diye alçaktan bir türkü tutturdu.

Ayaktaki oğlan, bulgura bir şeyler atınca ayıklayıcılardan kısa tombul oğlan işi anladı:

— Ulan domuz!.. diye bağırmaya başladı. Ulan nedir bizim senden çektiğimiz! Hey kemerbaşı... Hey Bekir Ağa... Şu kavata bak ana, şu Karagöz olacak rezile... Şart olsun bırakırım. Ulan nedir?

— Kör testereyle kolunu kesiyorlarmış gibi bağırıyordu.

— Kemerbaşı Bekir, ağzındakini yutmaya çalışarak hücreden çıktı. Boğulur gibi sordu:

— Nedir? Yeni gelen Çalık mı? Çiğnerim şart olsun... Ulan sen beni bilir misin? Gelir gelmez medreseyi patırtıya mı vereceksin?

— Çalık değil, Bekir Ağa... Karagöz'ün namussuzluğu... Deminden beri bulgura taş dolduruyor.

— Taş mı? Bulgura he mi? Yahu bizim bu Karagöz'den çek-

tiğimizi... Hayır, hocaya dememiş olmayacak... Peki biz bu alçağı, günde üç kere falakaya mı yatıralım? Ulan ben seni geçenlerde sopalamadım mı? Töbe çekmedim mi? Nedir peki...

Karagöz boynunu büktü:

— Şart olsun Bekir Ağa... Adam dururken bulgura taş doldurur mu? Sen bunları bilmez misin? Usandılar. Çalık'ı görünce... Vallah billah duydum. Senin tombul Sıddık: "Dur oğlum, tam sırası... Bulguru şu Çalık'a ayıklatalım. Ellerin avanağı biz miyiz?" dedi.

— Ben mi demişim? Kısa tombul oğlan fena şaşırmıştı:

— Nah sor da bak... Vallah billah...

Kemerbaşı ağzındakini yutmuş, yalanıyordu. Üçüne de ayrı ayrı baktı:

— Gürültü istemem diye çıkıştı. Haydi bitirin önünüzdeki işi... Birinizin sesini duyarsam...

Ayaktaki oğlan Çalık Kerim'in yanına geldi, başına dikildi:

— Bize dua et oğlum Çalık, diye güldü. Az kalsın bulgurun taşını ilk günden sana seçtireceklerdi. Bu dünyada şu tombul oğlan kadar tembel yoktur... Yanına çömeldi. Rezildir bunlar... Bunlar gibi rezili analar kundaklara sarmadı... Sesini alçalttı. Sen yeni olduğundan hiç hiylelenmezler. Al şunu, bulgur torbasına atıver oh kardeş!

Bir avuç küçük taş uzatmıştı. Kerim'in karşılık vermesini beklemeden taşları avluya saçtı:

— Oooh ne güzel!

Sırtındaki ağır yükü yere atmış gibi soluyordu:

— Tamam bu iş... Sen şimdi söyle bakalım Çalık oğlan, adın ne?

— Kerim...

— Köy?

— Narlıca...

— Öyle ya... Demin Bekir ayısına dedindi. Yalanın yok ya?..

— Yok!

— Anlarız. Yakında senin de gizlin kalmaz. Söyle bakalım, cer işi nasıldır sizin köyde?

— Cer mi? Cer mollası görmedim bizim köyde hiç...

— Yakında görür öğrenir, bizi bile geçersin. Köy yerinde Çalık Molla'ya acırlar. Bana bir verirlerse sana üç verirler.

— Essah mı?

— He ya! Sesini alçalttı. Kitabın yazdığına bakılırsa cerre çıkmak haram... Ama fukara mollalar ne halt etsin? Namussuz takımı bu medresenin vakıf geliratını çalıp esrara, kumara, karıya, oğlana verir olmuştur.

— Hele...

Karagöz, "Adaam sen de..." der gibi omuzlarını salladı. Çalık gözlerini öfkeyle kısmıştı. Gırtlağı da yutkundukça daha sert inip çıkıyordu. Başındaki fes feslikten çıkmış, kırmızı takkeye dönmüştü. Kenarları bir parmak yağ... Üstüne sardığı sarığın rengi çoktan kara beze yaklaşmış... Ayaklarındaki küçücük yemenileri buna birinin acıyıp verdiği belli. Çıplak topukları yere basıyor. Eski cüppenin derin cebini biraz karıştırdı, kalan taşları çıkardı. Birer birer erik ağacının gövdesine attı. Altısını da nişanladığı gövdeye vurdurdu. Cüppesini toplayıp çömeldi:

— Nasıl bu bizim atıcılığımız Çalık oğlan? diye can sıkıntısıyla sordu, atmada üstümüze yoktur. Allah sayesinde... Söyle bakalım, sizin köy karagöze meraklı mıdır?

— Nasıl karagöz.

— Oyun... Bildiğimiz karagöz oyunu... Perde kurar, berisine kandil yakar oynatırsın.

— Bilmem. Gördüğüm şey değil...

— Meraklanma yakında görür öğrenirsin. Demek sizin köye şimdiye kadar karagözcü çıkmamış. İyi... Gideriz de oynatırız. Seni yanıma çırak alırım. Köyün girdisini çıktısını kulağına fısılarsın... Sizin oraları ayınga yapar. Siz şuncacıktan tütün içersiniz.

Çalık Kerim, biraz düşündü. Cebindekinden başka, dağarcığında dört beş fişek, tütünle birkaç defter cigara kâğıdı vardı ama, burda içilip içilmediğini bilemiyordu.

— İçeriz ama dedi, köyden acele çıktığımızdan üstümüze almayı unutmuşuz.

— Zorlu tiryaki olsan unutmazsın. Allah belanı versin! Şurda sarardık da güzelce tüttürürdük.

— Hoca moca bir laf etmez mi?

— Eder, "Şurdan tabakayı ver, bir de ben sarayım aman Çalık oğlum" der.

Çalık Kerim, eğlenip eğlenmediğini anlamak için baktı, oğlanın suratından hiçbir şey anlayamadı. Lafı değiştirmek için:

— Burda siz kaç kişisiniz? diye sordu.

— Burda mı? Kimi sorduğunu bir bilelim ki... Dediğim, hayvanı mı sordun, insanı mı? Yoksa, iki ayaklı molla donlu şeytan takımını mı? Biz burda epeyceyiz Çalık oğlum, bir sen eksiktin. İşte geldin, Allah'a şükür Çalık, eksiğimiz de tamamladı. Uzat bakalım ellerini...

Çalık Kerim ellerini uzattı. Karagöz Kasım:

— Tamam, dedi. Çalık olduğundan köy işi görmemişsin. Seni yanıma çırak aldım. Köy yerinde Kuran, mevlüt okumaktansa karagöz oynatmak, cura çalmak daha iyidir. Köylünün hovardası sofusundan daha verimkâr olur. Sofu kısmını geç... Sofu takımı her yerde "Hep bana..." hesabını kollar.

— Hakkından gelebilir miyim?

— Vızır vızır... Aslına bakarsan bir iş yapacak değilsin. Tef

çalıp türkü çağıracaksın. Türküleri de ben sana belletirim.

— Karagözü sen nerde öğrendin?

— Benim babam âşıktı. Hem saz çalar, hem karagöz oynatırdı. Fazladan, namlı masalcıydı. Üstüne yok, bir masalcı... Fukarayı şarap bitirdi. Şarabı o kadar içmeseydi de vakitsiz gebermeseydi, benim burda işim neydi bre Çalık Ağa?.. Benim bu domuz ahırında işim neydi?

— Aman töbe çek!..

— Korktun mu?.. Yüreksizmişsin ağa, burda yüreksiz takımı sürünür! Benden sana demesi... Yürekli olacaksın ama kıyam ehli yazılacak kadar değil...

— Kıyam ehli nedir?

— Kıyam, Arapça ayağa kalkmak... Ehli, yani erbabı... Türkçesi: Ayağa kalkıcılar...

— Ben şimdi ayağa kalksam, kıyam ehli mi olurum?

— Sipsivri kalkınca olmazsın. Camide, bir hoca bir şey anlatırken apansız kalkacaksın. Edebinle kalkarsan on para etmez haa... Utanmaz olacaksın, hem de sopaya dayanıklı olacaksın.

— Dur hele arkadaş, neden?

— Kolay mı? Camide gürültü çıkarılacak... Bakarsın dinleyenler hocadan yana olur. Sana bir kötek çekerler ki pisliğin ağzından gelmecesine.

— Neden gürültü çıkaracakmışım yahu, ben kudurmuş muyum?

— Kalkıcı olduğundan patırtı edeceksin ister istemez!

— Aklım ermedi.

— Kıyam ehli, bildiğimiz çete... Say ki medrese eşkıyası... Bileğine, çenesine güvenen, dayağa dayanıklı olan kıyam ehli yazılır. İstanbul gibi büyük yerlerde, milleti ağzına baktıran hocanın kazancı çoktur, öteki hocalar çekemezler. Şuradan bir zibi-

di gelir, ağız kalabalığıyla ekmeklerini kesmeye girişirse medrese kopuklarından birkaç çete düzerler, bunlara birtakım ağır sorular ezberletirler. Yedi, sekiz, bazı da on, on beş kişilik kalkıcılar çetesi, yeni hocanın konuştuğu camiye gider. Lafın en tatlı yerinde içlerinden biri ayağa kalkar, "Meselem var" diyerek hocaya bir soru sorar. Hoca karşılığını verirse bir mesele de yanındaki açar. Bu böylece herifi mat edene kadar sürer gider. Mat ettiler mi "Bu herifin bilgisizliği meydanda... Lafını dinleyen eşşoğlu eşşektir" demecesine hep birlikte camiden çıkıp giderler. Yok, hoca zorluysa, bütün sorulanlara bir bir karşılık verdiyse dinleyenleri birken beş olur, parayı toplar.

— Vay canına... Ne işler yahu?

— Sen sakın kalkıcılardan olma Çalık kardaş, dayak yersin. Sesin nasıldır? Gürlüğünü sordum?

— Eh... Elverir.

— İyi... Seni aminci tutarlar. Aminci, yani ya, hoca okurken aşka gelmiş olacaksın da var gücünle "Alleeeh" diye naralanacaksın. Her bağırış bir kuruş. Ama kubbeyi sarsmacasına... Eğer aralıkta hökür hökür ağlamaklığa başlayabilip gözlerinden ip gibi yaş dökebilirsen bir gümüş çeyreğin vardır.

— Kötü değilmiş...

— Ne sandın! Molla kısmının her şeyi paradır, bağırması, salya sümük ağlaması... Molla Kasım, Çalık Kerim'e bir zaman baktı, ne düşündüyse düşündü, güldü. Oğlum, senin yalnız ağlaman para değil, böyle Çalık oluşun da ayrıca Mısır hazinesi değerinde. Şundan ki, herif şimdi, karıyı üçten dokuza şartlayıp boşadı. Yeniden almamış da edememekte... Kitabın yazdığına göre "Hülle" gerek.. Hülle, yani, karıyı bir başkasına nikâhlayıp gerdekleyecekler. Herif ertesi sabah boşayacak da kavat kocası yeniden alacak... İşte senin gibi çarpık herifleri Allah hülleci ya-

ratmıştır. Herifin yüreği bozulmaz. "Adaam sen de... Benim karı ne biçim bir alçak olmalı ki buna elini tutturmalı... Oh işi ucuz geçiştirdik" diye sevinir. Oysa, karı milletinin oyununa hiç akıl ermez ve de karı kısmına güç yetmez. Evet, sende iş çok Çalık Molla, fazladan benim yüreğim seni pek sevdi. "Şunu bizim odaya alsam mı?" demekteyim. Haa... Nasıl?

— Herkesin keyfine midir? Hoca kızarsa...

Molla Kasım, Çalık'ı dipten doruğa bir süzdü, yüksek sesle güldü:

— Oğlum, sen hiç ayna görmedin mi? Maymun gibi bir oğlansın. Senin gibilerin, nerede yattığı kimin umurunda... Senin etin yenmez, gönün giyilmez.

— Burda et yenene, gönü giyilene mi karışırlar?

— Ne sandın? Bizim Sarı Sıtkı, Alyanak Ferhat gibi parlak olsan seni bize elbette kaptırmazlar. Önce Kemercibaşı yanına alır, yol yordam öğretir. Bir zaman Kemerbaşı köçekliği yaparsın.

— Töbe! Medrese yerinde bu nasıl bir köçeklik?..

— Bildiğimiz oyuncu köşekliği değil oğlum, hizmetine bakacaksın.

— O başka... Hizmet Allah için...

— Gündüzki hizmetine, haydi "Allah için" diyelim, ya gece hizmeti? Korkma sana göre değil Çalık Ağa, sen istesen de seni köçek alan bulunmaz. Geliratın olsa neyse?

— Bizde gelirat olsa, köçek alan çıkar mı?

— Elbette... Ustanı beslersin. "Eh bir de böyle Çalık köçek bulunsun!" derler. Iyisi sen yorganı bizim odaya at... Üç aylara şurda bir şey kalmadı. Cerre beraber çıkarız. Ben âşık ağzıyla millete masal anlatırım, sen Kuran muran okursun. Bizim köylümüz, Çalık kısmına tutkun olur. Sana acırlar da torbanı ekinle doldururlar.

Bu sırada, arkasından beş altı molla ile Müderris Hüsamettin Efendi avluya girdi.

Tencerenin başını bekleyenlerle bulgur ayıklayanlar gibi Kasım'la Çalık da ayağa kalktılar.

Hüsamettin Efendi, altmışlık bir ihtiyardı. Beyaz sakalı göğsüne kadar inmişti. Üstü başı tertemizdi. Eliyle Çalık Kerim'i çağırdı. Yanına gelmesini beklemeden sağ baştaki hücreye girdi.

Kerim, yarı yolda yorganıyla dağarcığını aklına getirip duraklamıştı. Dönüp bakınca Molla Kasım başıyla "Ferah ol" işmarı yaptı.

Hüsamettin Efendi'nin odası hem büyüktü, hem de yeni badanalanmıştı. Döşeme tahtaları da gıcır gıcır... Pencerelerin önü çepeçevre, yerden iki karış yüksek sedir... Üstü postlarla, minderlerle döşenmiş.

Hüsamettin Efendi, köşedeki yerine yerleşti, mollalar karşısına el pençe sıralandılar. İçlerinden biri, kapıda duraklayan Çalık Kerim'i, eliyle gizliden çağırdı. Kerim pabuçlarını çarçabuk çıkarıp yürüdü, iki adım ilerleyip durdu.

— Gel bakalım oğlum...

Hüsamettin Efendi'nin sesi yumuşak, yüzü güleçti.

— Adın neydi senin?

— Kerim...

— Aferin Kerim... İyi uğraşmışsın. Cami kalabalığında aklın karışmadı. Niyetin ne bakalım?

Kerim bu sorudan bir şey anlamamıştı. Karşılık vermedi.

— Niyetini sordum. Olur ya... Burasını bitirince Ankara'nın Dahil medresesine gidersin. Oradan da İstanbul'un Sahan medresesine yerleşip Şeyhislam olursun... Gülen mollaları bir bakışla azarladı. Şimdilik biz İmam Hatip derslerine başlayacağız. Biraz hafızlığa çalış... Kuran'ın okunuşunu, biraz da Türkçesini

öğreneceksin, boşanma işlerini bilmelisin. Namazın şartları, nizamı sana lazım. Ezan okursun öyle ya?..

— Okuruz sayende efendi ağa...

— Biraz ilahiye çalış... Sesin fena değil... Hatiplikte ağzın laf yapmalı... Cumaları minbere çıkıp millete öğüt vereceksin. Defterin var mı?

— Var sayende...

— Iyi... Sana hutbeleri yazdırsınlar. Arapçadır. Birkaçını ezberine al. Yerine göre Türkçesini anlatacaksın. Ilerde sana hükümattan hatiplik beratı alırız. Beratsızlar minbere çıkamazlar.

— Sağ ol efendi ağa...

— "Efendi ağa" lafı köyde kalmadı mı ya? Bundan böyle "Hoca efendi" desen elverir. Ilerde canın çekerse başka dersler gelecek... Kürsüye çıkıp Müslüman'a vaaz verenler hadis, kelam, fıkıh görmelidir. Farzı, sünneti iyi bilmedin mi rezillik çekeriz ve de günaha gireriz. Vakıf kanunlarına akıl erdireceksin! Islamda mezhep nedir imam kaçtır? Tarikatların adları, yolları, öteki dinlerin temelleri hep aklında olacak. Islam tarihini, peygamberlerin başından geçenleri ezberine almalısın ki bir yerde lafsız kalmayasın!

Bu sırada içeriye soluyarak Kemerbaşı Bekir girdi. Hoca efendiyi etekledi.

Hüsamettin Hoca, Bekir'in yüzüne bakmadan:

— Geldin mi? dedi. Iyi... Bahçeyi gene pis gördüm. Dün hücrelere baktım. It bağlasan durmaz. Işte sana yeni bir çömez... Ekmeği bu günden çıkmalı... Bir terbiyeli hücreye verirsin. Dün şurda burda ayıp yazılar, resimler gördüm. Bu Kerim silici olsun. Kerim'e döndü. Eline bir bez uydur. Duvarda, şurda burda, hiçbir yazı görmeyeceğim. Islak bezle siler alırsın. Bezle çıkmayanları bir demir parçasıyla kazı temizle... Şuna buna uyma...

Dersine çalış... Kemerbaşı sana bir müzakereci bulsun. Aklının ermediği bir şey olursa bana sorarsın. Saz çalmaya, tütün içmeye heveslenirsen, sopaya çekerim.

— Töbe...

— Artık gerisini kendin düşün. Salı günü okuma yoktur. Çamaşır yıkar, sökük, yırtık dikersin. Haydi git, yerine yerleş. Allah yardımcın olsun!

Çalık Kerim avluya çıkıp yorganıyla dağarcığını yerinde göremeyince, bir kere:

— Aman yorganım!.. diye elini dizine vurdu.

Arkasından gelen Kemerbaşı Bekir, ensesine şakadan bir şamar indirdi:

— Korkma yiğit... Kasım oğlan seni hücresine kondurdu. Dağarcıkta yiyecek bir şey varsa gövdelemiştir, o kadar... Kasım Molla'yı sana müzakereci verdim. Derslerini gösterir. Ne demişler? "Kılavuzu karga olanın burnu boktan çıkmaz" demişler. İşin iş...

— Nerde? Odası nerde aman efendi ağa?

— Nah, şurda... Sol köşeden ikinci kapı... Dur eğlen namussuz, hemen savuşur. Nereliyim dedindi?

— Narlıca'dan...

— Sizin köy kenevir eker mi?

— Ekmez.

— Ya gizliden haşhaş ekeniniz.

— Hayır. Bizde buğday olur, mısır, çavdar...

— Boş ver...

Kemerbaşı, kollarını kabartarak geçip gitti.

Avluda kimseler yoktu. Çalık Kerim: "Hani bize ekmek verilecekti? Nerde," diye düşündü. Dönüp hocaya söylemeyi tasarladı. Sonra aklına dağarcığı gelerek kemerbaşının gösterdiği kapıya doğru yalpalayarak seğirtti.

Kasım Molla'nın hücresi, hocanınkinin yarısı kadardı. Kışın içerde odun yakıldığından duvarları, tavanı isten kapkara olmuştu. Tek penceresinin camları hiç silinmediğinden dışarısı görünmüyordu. Yediçınar Yaylası'ndaki mağaraların çoğu burdan daha ışıklıydı.

Eşikte duraklayınca içerden Kasım Molla seslendi:

— Geldin mi arkadaş... Gir haydi. Aman pabuçları dışarda koma... Uçar giderler de ölene kadar yanarsın.

Çalık Kerim, Kasım Molla'nın elindeki cigarayı görüp dağarcığının karıştırıldığını anladı, telaşla:

— Yorgan hani? diye sordu, hani bizim dağarcık?

— Meraklanma işte burda... Tütünün varmış. Camideki sınavdan aklın karıştığı için unutmuşsun. Tütün fena değil... Bafra mı?

— Bafra...

— Gel, nah yatak yerin şurası... İşte bu da oda arkadaşımız Ali Şah...

Köşede iki dizi üstüne oturmuş bir molla, parmağını önündeki defterin bir yerine bastırıp kafasını kaldırmıştı. Bu da marazlı bir oğlan... Omuzları iyice düşük olduğundan boynu büsbütün uzun görünüyor. Kafası da şaşılacak kadar ufak... Dilini ağzının sağ yanından biraz dışarıya çıkarmış. Göreceğini gördüğünden, gene sallanarak homur homur okumaya başladı.

Kasım Molla:

— Bu Ali Şah, işi inada bindirdi, diye güldü. Mutlaka hatip olacak. İki yıldır, bir hutbeyi ezberine alamadı Arapçasını ezberleyecek de arkasından Türkçesini uyduracak...

— Uyduracak mı?

— Ne sandın? Bu hutbeleri, her kim düzmüşse, iki yüz, üç yüz yıl önce düzmüş... Ezberine alıp okursun. Arkasından canın neyi çekerse söyle savuş! Çünkü bu Arapçadan Arap milleti bile

hiçbir şey anlamaz!

Çalık Kerim inanmadı. Camide demincek elinde kılıç, hutbe okuyan kara sakal hoca hiç uydurmacılık yapabilir mi? Bunca şeyhin, imamın, beyden, efendiden insanın önünde...

— Kemerbaşı, bize haşhaş kenevir sordu. Ilaç mı yapacak?

— Sordu demek! Sen kenevirden ne yapılır bilir misin?

— Bilmem.

— Esrar yapılır.

— Töbe... Medrese yerinde öyle şey mi olurmuş?

— Olur ki ne güzel olur. Afyona gelince, geçen yıl, Sultan Hamit'e konuk gelen Acem şahı Muzaffereddin Han, günde beş avuç afyon yutmadı mı, adını sorsan bilemezmiş...

— Kemerbaşı da mı öyle?

— Yahu, buranın bir koca kemerbaşısı, Acem'in şahından aşağı mı kalır?

— Hoca bize "ekmek verilsin" dediydi. Kemerbaşı unutup munutmasın?

— Aldırma!.. Ekmek kolay... Senin dağarcıkta bulgur, yağ filan gördüm. Bende tencere var. Zorlu bir pilav yapalım da yiyelim. Akşama az çıkar.

— Ekmeği alsak iyiydi.

— Iyiydi ama alamayız. Sen hocanın lafına bakma! Bizim bu medresenin varidatı, aslında, Osmanlı ordusuna yetermiş, vaktiyle buraya gelen Kambur Kadı'nın düzeniyle şunun bunun cebine döndürülmüş. Burası tam kırk hücreli bir medrese... Her birinde dört çömez barınsa yüz elli molla eder. Şimdiyse biz topu topu otuz kişiyiz. Açlığa dayananlar kaldı. Çorum kasabası fakir olduğundan, sadakayla, bahşişle geçim zor! Vakıf fermanına göre, bize günde iki öğün sıcak aş çıkacak, sabun parası, Kuran okuma parası, yılda bir cüppe, çamaşır, içlik parası verile-

cek... Oysa ekmeği çoktan kırk beş dirheme indirdiler. Yağsız bulgur aşından başka bir şey arama... O da günde bir öğün... Hücrelerin mumları, kandil yağları, şunun bunun elinde kalmaktadır. Bulgur çorbasının odununu her gün mahallelere dağılırız da dilenerek toplarız. Millet, çömezlerin odun dilenmelerinden usandı. "Allah versin" demeye başladı. Çoğu zaman, bağlara kadar gidilir. Bekçilere görünmeden çitler sökülür. Artık, Osmanlı toprağına düşen rezilliği sen hesapla...

* * *

Çalık Kerim, bir aya varmadan, medrese düzeninin, köy düzeninden farksız olduğunu anlayıp iyice rahatladı. Burada da fakirler sürünüyor, kimse kimseyi sevmiyordu. Ortada bölüşecek hiçbir şey yokken herkes birbirine düşmandı. Mollalar fırsatını bulunca arkadaşlarının heybelerinden, sandıklarından yiyecek aşırıyorlar, bunu ayıp saymak şurda dursun, hüner göstermişçesine övünüyorlardı.

Hücresine tuz getirmeye gidenin ateşteki tenceresinden kaşıkla yağlı su çalanlar, yanan odunları kendi tencerelerinin altına sokuverenler kıyamet gibiydi. Bu yüzden ağız patırtıları, yumruklaşmalar oluyor, en sonunda kemerbaşı kavgacılardan birini, rasgele biraz şamarlıyordu.

Bir defasında, herkesin "Avratçı" dediği öksürüklü, ince uzun oğlanın parası kayboldu. Oğlan bir vakit şuna buna yalvardı. Çalınan paranın –dört kuruşun– yarısından vazgeçtiğini, iki kuruş hücresine bırakılırsa hiç seslenmeyeceğini söyledi. Umudu kesilince kendini yerlere atarak ağlamaya başladı. Sonunda dili dişi kitlendi, ağzından köpük yürüdü. Ayıltmak için tam bir saat uğraştılar, başından aşağı tam on kova su döktüler. Bir yandan da gülüyorlar:

— Hele avratçıya hele! diyorlardı, kendisine bugün iki kuruş lazım demek... Hiçbir yerden bulamayınca gene bu oyunu tutturdu. Ulan yağma mı var namussuz? Avrada gidecek de iki kuruşu eksik...

Oğlanın ayıldıktan sonra bir kenara çekilip sesini kesmesine bakılırsa böyle diyenler yalan söylememişe benziyorlardı.

Kerim'in hırsızdan korkusu yoktu. Çünkü, hücre arkadaşlarından Ali Şah odayı hiç boş bırakmıyordu. Hutbe ezberlemediği zamanlar, çorap takke örmekte, karınca duası, Ya Hafız, Ya Sabır levhaları yazmaktaydı. Asıl korkusu bezir isi mürekkebini çaldırmaktı. Yaptığı bezir isi mürekkebinin namı yedi vilayet toprağını tutmuştu. Keten tohumu yağını bir çanakta fitille yakıp üstüne tuttuğu kapta isini biriktiriyor, buna biraz zamklı su, biraz mazı katıp havanda aylarca dövüyordu. Dirhemi altınla tartılan bir mürekkep ki yüz yıl sonra rengi atmaz, silinse çıkmaz bir mürekkep...

Öteki mollaların çoğu, aylak gezen, tembel, serseri oğlanlardı. Esrar, rakı, şarap içiyorlar, afyon yutup hovardalıkta dolaşıyorlardı. Kötü karılardan dost tutanlar, bağlarda kahpe oynatırken dayak yiyip yüzü gözü kan içinde medreseye gelenler çoktu.

İçlerinden bazıları da işi "Cemal âşıklığı"na vurmuşlardı. Bunlar yanlarında birer körpe çömez gezdiriyorlar, arada bir parlak çömez ayartmak yüzünden birbirleriyle dövüşüyorlardı.

Çoğunun, yorganlarına sarılı birer curası vardı. Bazı geceler, bazı hücrelerde esrar kabağı dolaştırıp tenekelerle şarap içilmekteydi.

Arada sırada kemerbaşı, hücrelerden birine, molla kılığına sokup bir kötü karı kapatıyor, günlerce tadımı iki kuruştan işletiyordu.

Çalık Kerim, bu rezilliklerin hiçbirine karışmadı. Bir yandan okumaya kuvvet verdi, bir yandan silicilik hizmetini başa çıka-

rıp hocadan aferinler aldı. Hocanın aferinleri pek de boşuna değildi. Her gün medresenin duvarlarına, hele ayakyollarına, ağza alınmaz küfürler, pis iftiralar yazılıyor, edepsiz resimler çiziliyordu. Yazılan yazıların çoğu da Müderris Hüsamettin Efendi'yle sarı yağız çömezinin üstüne...

Çalık Kerim silip durduğu bu yazılardan, Hüsamettin Efendi'nin de Cemal âşığı olduğunu, daha beteri, çömezleri asıl, kırklık karısının beğenip seçtiğini öğrenmişti. Sarı Sıtkı'nın çarşıdan öteberi alıp eve bıraktığı günler, neden medreseye geç geldiği ayakyollarının duvarlarına açıktan açığa yazılıyordu. Gene bu yazılara bakılırsa, hanım, eski çömez Pelvan Niyazi'nin arkasından çok ağlamış... Bereket versin bu parlak Sıtkı yetişmiş de karının derdi savuşabilmiş..

Silicilikteki çalışkanlığını görünce kemerbaşı, Çalık Kerim'i öteki işlere de salar oldu. Artık dur durak bilmeden bağırıyordu:

— Hey Çalık Molla!.. Dağıtıcılığa gel...

— Ulan nerdesin domuz Çalık? Kalburcu lazım...

— Heyyyy Çalık dedim, namussuz... Kandillere yağ konulmamış...

— Oğlum Çalık, süpürücüler savuşmuşlar. Haydi, şurayı alıver. Göreyim seni...

— Kerim Molla... Şu taslara göz kulak ol! Kayboldu mu, ben seni yatırır keserim.

— Odun, hani odun? Yahu ben şimdicik bu Çalık'ı tepelesem haksız mıyım kardaşlar!

Çalık Kerim, bir iki ay, her yana koştu ama kendisinden sonra iki molla daha gelip ayak işleri onlara verilmeyince bir gün apansız dikildi. Kabadayı kemerbaşıyla kapıştılar. Esrarkeş Bekir, Çalık oğlanın acı kuvvetine güç yetiremeyeceğini anlar anlamaz, belindeki söğüt yaprağı bıçağa asılacak oldu. Çalık az kal-

dı ki bileğini ufalaya... Bekir hemen işi şakaya döktü:

— Oğlum, bunlar nasıl pençeler... Bunlar bildiğimiz arslan pençeleri... Yiğit arkadaşa kurban olayım... diye sırıttı.

● günden sonra, Çalık oğlana hiçbir iş buyurmadılar. Canı çektikçe, mahalle çeşmesinden su taşıyordu o kadar... "Hem sevaptır, hem de biraz karı görelim" diyerek...

Mahallenin erkekleri, ilk günler, bir kenara çekilip sıra bekleyen Çalık Molla'yı yadırgadılar. Sonra sonra...

— Şunu adamdan saymak ayıp dediler. Karılara göz ucuyla baktığı bile yok!

Hele mescidin, soluğu kesik imamı ile uyuşup ezan okumaya başlayınca mahallenin karısı, erkeği Çalık Molla'yı sevdi:

— Allah'ın bir fukarası... Yüreği temiz...

— Yüreği temiz olmaz mı? Geçenlerde çingen ayısı bulamamışlar da Leblebici Hilmi Usta'nın Zarife'yi buna çiğnetmişler. Ne sızı kalmış, ne bi bok... Karı zıpladı kalktı. Hilmi Usta para verecek olmuş da, ne dersin, Çalık oğlan almamış... Aklı olsa alıp cebine atmaz mı?

* * *

Cer vakti gelip çatınca Çalık Kerim, köye haber saldı, anasından eşeği istedi. Karagöz Kasım'ı yanına alarak Merzifon'un yolunu tuttu. İlk köyde muhtar odasına ineceğine eşeği doğruca imamın evine sürdü, herifin "Buyur!" demesine fırsat vermeden:

— Bak hoca diye lafa girişti. Sen bizi beri benzer cer mollası belleme... Biz Amasya'nın beş yüz yıllık Şeyhler Şeyhi Kasım Sultan ocağındanız. Bu gördüğün yiğit, Kasım Sultan'ın on ikinci göbek torunu... Bu dünya böylece durmaktaysa bilmiş ol, işte bunların yüzü suyuna durmakta... Bizim oralara 93 göçmenleri birikti ki, toprak atsan yere düşmez. Eğer dini bir uğruna imdat

etmezsek, bunlar çocuklarını pişirip yiyecekler. Çektikleri açlığın nasıl bir bela olduğunu artık sen hesapla... Bizim ocağın yolunda para sadakası yasaktır. Biz paraya el süremeyiz. Bizim işimiz Âdem peygamber mahsulü, ekinle, zahireyle döner. Pekmez, yumurta otlamaya da iznimiz vardır. Köylü gönlünden kopanı verecek... Ama bedava değil... Bizde her şey bir hizmet karşılığı olmalı... Yükümüzdeki malın değerine geldi mi, dünya malı yetmez. Sevabı dersen, bütün İslam'ı cennete götürdükten başka, nice kâfiri de cehennemden kurtarsa gerekir. Haydi, anan seni kadir gecesinde doğurmuş, muhtarınızı buluver. Bu gece yatsıdan sonra köylü dağılmasın!

Çalık Kerim, sözü epi uzatmış, lafın arasına, topladığının birazını köyün imamına bırakmanın da Şeyhler Şeyhi Kasım Sultan'ın kanunu olduğunu sıkıştırmıştı.

Gece, yatsıdan sonra, camide heybesini açtı, malları ortaya döktü. Bir yana hamayilleri tepe gibi yığmış, bir yana Ali Şah'a yazdırdığı muskaları, muşambalarının renklerine göre ayrı ayrı kümelemişti. Pınar suyuyla doldurduğu küçük şişeleri şuraya sıraladı; kırmızıya boyadığı kaynamış afyon şırası binliğini beriye dikti.

Yanık sesiyle biraz Kuran okudu, mevlütte biraz dolaştı, "Şol cennetin ırmakları" ilâhisini amine bağladıktan sonra sabahleyin köyün imamına söyleyeceklerini tekrarladı.

— İşte Müslümanlar, diye parmağını uzattı. Harmanları yangından, malı, davarı canavardan koruyan muskalar bunlar... Göze gelmeyi, cine şeytana uğramayı önleyenler nah şu beridekiler... İnek buzağısını, kısrak tayını mı bırakmakta? Dermanı bundadır. Hayırlı işlerin düşman oyunuyla bozulmasını istemezsen, şu mübareklere sığınacaksın... Gizli bir lafı varmış gibi sesini biraz alçalttı. Hoca kısmı gibi, muska kısmına da ayıplık olmaz.

Hamt olsun hepimiz erkeğiz. Gördüğünüz sarı muşambalı muska, erkeklik gücünü yedi manda boğası kadar artırır. Ister boynuna tak, istersen götür, damızlığını bağladığın yemliğe as... Aman dayı, tazeden aptes almadınsa o şişelere el değdirme! Onlar Kâbe'nin bildiğimiz zemzem suyudur. Allah gecinden versin Azrail peygamber başına dikilirse, "Aman komşular..." diyerek neden çırpınmalı? İçiriver de öte dünyaya yüz akıyla gidersin!

Haaa! Bu mu, bilemedin ağa, kızılcık şerbeti değil, Lokman Hekim'in can ilacı... Baş ağrısını, karın ağrısını, diş ağrısını, bel ağrısını, her çeşit yeli, sızıyı bıçak gibi keser. Görmemişe dönersin. Bir daha da yanına yaklaşamaz.. Uyumayan bebeklere şuncacık içir üç gün uyanırsa, biz buradayız, gelir verdiğin iki ölçek ekini geri alırsın.

Gene biraz Kuran okudu:

— Bizimkisi kazanç işi değil, diye bağırdı. Biz ocak takımıyız. Biz kazanç ardında dolanamayız, Müslümanın derdini, acısını, belasını, uğursuzluğunu deflemeye dolanırız. Topladıklarımız, göçmen açlarına gidecek... Şeyhimizin yasağı var. Elimizi paraya süremeyiz. Para gâvur işi... Boynu boğazı, kolu bacağı şişenler, karaçiban dökenler, sütü kaçmış karılar, kısır gelinler hep gelsin! Biz okuduğumuz Kuran'a para alıcılardan değiliz. Helâl ekininizden göçmen açlarına gönlünüzün dilediğini verirsiniz. Hiç vermeseniz de olur.

Kerim'in çalıklığı işe yaradı. Kocalar, kız babaları: "Adam Allah'ın bir çalık mollası... Kötülük gelmez!" dediler, marazlı karılarını, hastalığı savuşturamayan kızlarını saldılar. Çalık Kerim gelin karıların her birine bir laf uydurdu:

— Bir halt etmişler de ecinni tayfası bunları korkutmuş... Yerlerinden çıkmış korku damarını bastırıp yerine yerleştireceğiz. Ayrıca muskası da vardır, boynuna asmasıyla hiçbir şeyi kal-

maz. Meraklanma anacığım, senin gelinin Allah'ın izniyle sütü yürür ki Kırım ineği kaç para...

Çalık Molla'nın korku bastırmasını, düşmüş göbekleri yerli yerine koymasını karılar öve öve bitiremediler.

Arkaüstü yatırıp ve de örtüyü üstüne çekip ovalamaya kasıklardan başlayaraktan...

— Bir zaman bu ovalama gitmekte bacım. Kurban olduğumun elleri de nasıl bir eller... Ondurucu bir eller... Ovalayıp dururken apansız, "Korkunu basacağım hey avrat, basayım mı?" diye sormaz mı? Karşılığında, "Bas ya... Bas gitsin!" diyeceksin. Önceden öğüdü böyle... "Nah bastım. El benim elim değil Ayşe Fatma anamızın eli..." demesiyle gövdene ılgın ılgın bir titreme yayılmakta ki domuz korkunun yerine basıldığında şuncacık kuşkun kalmamakta...

Karılara böyle ama, erkeklerin korkusunu bastırmanın yolu başkaydı. Çalık Molla bir sivri bıçağı, bir tasın üstüne tutuyor, sapından akıtıp ucundan damlattığı suyu heriflere içiriyor, o kadar...

Çalık Kerim köylerden topladığı ekini, yumurtayı, yapağıyı, pekmezi, fazla kazanca bakmadan nohutla değiştirip Çorum'un leblebiciler çarşısında Hilmi Usta'nın dükkânına yıktırmaktaydı.

Ramazan bayramında cer işi bitip kasabaya döndükleri zaman hesaplaştılar. Hilmi Usta'da tam on dört mecidiyeleri birikmişti. Çalık Kerim bunun ancak dört mecidiyesini Karagöz Kasım'a verdi. Gerisini altına çevirdi, muska yapıp besmeleyle boynuna astı.

İlk cer parasından elde ettiği bu iki altın, o zamana kadar paraya hiç değer vermeyen Çalık Kerim'in huyunu değiştirdi. Oğlan, Narlıca'nın Dişlek Ahmet Ağa'sı gibi, büsbütün pintileşmedi ama, kesesine gireni de kolay kolay çıkaramaz oldu.

— Nefis dediğin itten arsız... diyordu. Başıboş bıraktın mı,

kuduz manda gibi boşanır da seni peşi sıra sürür götürür. Sürüdüğünü nerden anlayacaksın? Ağız sulanmasından... Canın bir şeyi çekti de ağzın mı sulandı? Önce tükür gitsin! Nefsini tükürdün demektir. Baktın olmadı, dişi sık ki kıvransın. Diş sıkmak, karnına, yüreğine gem vurmaktır. Baktın gene zorlatmakta... elinden yakanı çekip alamamaktasın, o zaman ilerde kazanacağından yemeli... Borç et, el kesesinden harcan! Ama en kısası, can isteğini yenmek... Köpek nefsi yenmenin keyfi, körpe karı etinde yoktur.

* * *

Çalık Kerim, Narlıca'ya ancak iki yıl sonra, Rus-Japon Savaşı'nın bitmesinde çıktı.

Köy bıraktığı gibiydi. Küçükler biraz daha büyümüş, yaşlılar biraz daha kocamıştı. Mahir Ağa'nın kızı Petek çocuğa kalmış... Çocuğun hizmetkârları Hasan'dan olduğu söyleniyor. Günahı söyleyenlerin boynuna...

Çalık oğlanın mollalığını Narlıcalılar pek umursamadılar. "Bizim Parpar'ın Çalık değil mi? Hele rezil!" diye güldüler. Anası biraz mızırdandı, geçim zorluğundan laf açtı ama, oğlunun kılıksızlığına bakıp paradan umut keserek uzatmadı.

Köylü, Japon'un Rus'u kötületmesine seviniyordu. İstanbul gazetelerinde savaş resimleri görmüşler, adı duyulmamış bir Japon'un koca Rus Çar'ını eşekten düşmüşe çevirmesini beğenmişlerdi.

Bir kaygıları vardı: Çakır Kahyâların Kenan oğlanın gittikçe rezilliği ele alıp bunca varlığını rüzgâra vermesi, havaya savurması... Daha şimdiden Yediçınar Yaylasındaki beş yüz davarlık sürü olduğu gibi Abuzer'e geçmiş, yabanın deyyusu yaylaya iyice yerleşmişti.

Mahir Ağa:

— Gayrı bu kara kavata güçyetmez... diye dizlerini dövüyordu, nah, dediydi dersiniz üç yıla kalmadan bu Abuzer yayla beyi olup çıkmaz mı? Vallah billah Kör Dede gibi bir yiğidi, durduğu yerde, zaptiye pususuna iteleyen de bu kara domuz!. Yoksa, Zaptiye Kolağası Celil denilen oğlancının ne ağzınaydı?

— Yanılmaktasın ağa! Kör Dede'ye, Emey karı yüzünden, Delibaşısı Kürt Musa kahpelik etti.

— Ne ağzına... "Bu kahpelik, Musa çavuş kahpeliği değil, hâlisinden Kerbelâ kavatı kahpeliği..." dediydi dersiniz...

— Bütün suç bizim adamımızda... Kenan Efendi, getirip yaylaya kondurmasaydı, Kerbelâ kavatı, Kör Dede gibi bir arslana kıyabilir miydi? Ne olmalıydı da Ömer Efendi ölmemeliydi. Toy oğlan, ağalığı yüzüne gözüne bulaştırdı, daha da bulaştıracağı geride...

— Bırak... Kökü pislikteymiş... Bereket Saime Hanım tez öldü, bu rezilliği hiç görmedi. Yahu, Ömer Efendi gibi bir soylu kişiden böyle bir besmelesiz nasıl peydahlanmış? Zibidi, resmen analığı Güllü kahpesini kullanır olmakla şimdiden cehenneme direk... Babasından miras kalan Benli Nazmiye orospusu da caba... Bu namussuz, ilerde analığından olma bacısı Hacer'i de...

— Töbe çek Mahir Ağa! Bitirdin ki tamam bitirdin. Böyle bir şey nasıl olabilirmiş?

— Nasıl mı? Ben bu gidişi iyi görmemekteyim ağalar, bu oğlan babadan kalmaları yesin bitirsin de ben size sorarım bakalım, evdeki karılara hovarda götürmez mi?

— Bak burası az biraz doğru... Benim bildiğim Kenan rezili bunu da yapar ama Benli Nazmiye razı gelmez. Benli karı, Kenan'dan yiğittir. Her yıl Ömer Efendi'ye mevlüt, Kuran okutmaktaymış. Ha ne dersin Çalık Molla? Senin haberin vardır.

— Doğru... Her yıl, Ömer Ağa'ma mevlüt okutmakta... Bir Nazmiye karı, bir de Kirkor Efendi... Kirkor Efendi'nin karısı da Ömer Efendi'nin canına, koca koca danaları gönderip medresinin kapısında kestirir.

— Ben de olsam kestiririm. Çalık Kâhyaların bunca yıl çevirdikleri iltizam işi hep Kirkor gâvurunun eline geçti.

— Geçer elbet... Ne demişler? "İn bin dünyası..." demişler. Sen toplayacaksın, sonra oğlundan bana geçecek... Âşık Yunus Efendi'mizin dediği hesap: *"Mal da yalan, mülk de yalan / Var biraz da sen oyalan."* Benim tutulduğum, bu Kenan alçağı, Narlıca'daki topraklarını da kavat Abuzer'e ucuz pahalı satarsa... Şart olsun bela tüter.

* * *

Çalık Kerim'in medreseye yerleşmesinin tam yedinci yılında, bir yaz günü Çorum kasabasında apansız bir gürültü koptu. Her köşe başında çifte davullar dövülüyor, kız gibi köçekler kıvır kıvır göbek çalkalıyordu.

Mahalle aralarına, çarşılara dağılan tellâllar:

— Allah'ını, dinini, peygamberini, padişahını sevenler evine, dükkânına bayrak asacak, bayrak... diye bağırdıklarından kasaba az vakitte gelin arabasına dönmüş, kırmızı Osmanlı bayraklarından görünmez olmuştu.

— Neyin nesi yahu, bayram değil kandil değil! diyenler şöyle anlaşılmaz bir karşılık aldılar:

— Hürriyettir bu, hürriyet...

— Ne demek?

— Hürriyet ağa!.. Bundan böyle sen sensin, ben de ben... "Hep bir eşit" olduk. Başımıza buyruk...

— Yalana bak! Ee?

— E'si hürriyet dedin mi bitti. Gayri canın çekerse padişahı it hesabına almayacaksın! Özgürlüktür bu, maskaralık belleme!

— Sus, aman bir duyan olur da Yemen'in Fizan çölünü boylarsın. Hem bu nasıl bir söz? Ağzın eğrilir.

— Hey baba! Geçti o baskı günleri, sen uykuda mısın? Ankara'dan kim geldi bakalım?

— Kim geldi?

— Cemiyet geldi, yaylı arabasıyla... Bunlar buraya yetişmek için yolda tam üç çift at çatlatmışlar.

— Burada bize n'olmuş ki yetişmeye çabalamış bu cemiyet her neyse?

— Sana bana müjde verecekler. Bayraklara davullara baksana...

— Dur yavrum benim aklım karıştı, bu işe Veli Paşa ne demiş?

— Hürriyete Veli Paşa ne diyebilir? Davavekili Cevdet Bey, Fazlı Bey meğer gizli din taşırlarmış. Veli Paşa'ya haber yollamışlar: "Bu sıra evinden çıkmasın kendine iyilik getirmez!" diyerek... Anladın mı?

— Yalandır hey kardaş, bunun yalanlığı belli bir şey... Veli Paşa gibi bir başıbozuk paşası, Davavekili Cevdet Bey'in kollarını bağlatıp sürgüne salsa haksız mı şimdicik? Hem de haklı...

— Geçti o günler! Postaya git de telgrafçıyı dinle...

— Nesini dinleyeceğiz?

— Haberin kökü sıska telgrafçıda... Millete sormuşlar, "Hürriyet mi istersin, şeriat mı?" demişler, millet Allah sayesinde "Şeriatı siktir et, hürriyet isterim" demesin mi?

— Kim sormuş hangi millete?

— Kim olacak cemiyet... karşılığını veren de bizim millet... Sen ben...

Davullar gece gündüz durmamacasına gümbür gümbür vu-

ruldu, bayraklar bir zaman nazlı gelin gibi körpe körpe sallandı. Davavekili Cevdet Bey'le arkadaşlarının bağıra bağıra sesleri, solukları kesildi. Saat meydanında hükümet konağının balkonundan durmadan söylev çektiler, adamın aklını başından alan, o zamana kadar duyulmamış, çok korkunç laflar ettiler.

— Herifler bağırmakta hey efendi, "Contürk İttihat Terakki, anayasa!" diye bağırmakta bunlar... Cemiyet, umumî merkez, komita... dediklerini duymalı ki adamın aklı sıçrar! Hürriyeti, adaleti, eşitliği, kardeşliği haydi anladık. "Enverler, Niyaziler, Talâtlar" neyin nesi? Bunların içinde bir de Geyik varmış... Peki, bizim Osmancık'taki Geyikli Baba Efendi'miz mezarından uğradı da hürriyet alayına mı katıldı? Ben şaştım.

Bir zaman sonra, şeriatı şuraya bırakıp hürriyeti istemiş olan milletin önüne bir sandık getirildi. Müslümanın, gâvurun adı deftere alındı. Oy istendi.

Başta Hıdırlık şeyhi, arkasında birtakım aklı erenler başlarını sallayarak gizlice:

— Bu iş sökmez ya hele bakalım, diyorlardı. Anayasa dediklerini padişahımız efendimizden zorla almışlar. Fukaranın vermeye hiç niyeti yokmuş. Böyle işler geçmişte görülmüştür. Buna kul azgınlığı denir. Osmanlı toprağında ne zaman, bir kul azgınlığı olmuşsa, arkasından bela yüz göstermiştir.

Bu aralık Fizan'dan canlarını nasılsa saklayabilmiş birkaç sürgün gelip yetişti. Bunların dedikleri akılları büsbütün karıştırdı.

— Bu işin içinde başka işler var, diyorlardı. Bir kere Sultan Hamit, istemezlerin kahpeliğine aldanıp Mithat Paşa gibi bir arslanı Yemen'in Taif zindanında boğdurdu. "Sen devletine milletine temel direği olacak böyle bir yarar paşayı neden öldürttün?" diyen doktor okulunun öğrencileri ayaklandılar. Bunlardan şu kadarı, ayakları zincirlendi de denize atıldı.

Fazladan gelen bu sürgünlerde her sorunun karşılığı da vardı:

— Contürk dediğin bildiğimiz Contürk... Bunlar Sultan Hamit'in belasından Avrupa'ya kaçtılar. Oradan saraya telgraf yağdırdılar. Saray bildiğimiz padişah sarayı... Sonunda Selânik'ten, Serez çevrelerinden ordu kalktı. Başında Enverler, Niyaziler, Talâtlar... Biz sürgünde...

— Ortada bir Anayasa lafı var, anlayamadık?

— Bu mu? Bildiğimiz kanun... Bunu Sultan Hamit bir oyunla ortadan kaldırmıştı. Bunca yıl çektiklerimiz hep bundan... Biz sürgün...

— Şimdi bulunup meydana mı getirildi?

— Contürkler zorla aldılar. Biz sürgünde...

— Demek bunu aldılar... İyi imiş öyleyse... Peki, geçenlerde oy verildi, o neyin nesi?

— Milletvekili seçtik. Milletvekillerimiz İstanbul'da toplandılar. Bundan böyle ferman bunlarda... Her işi bunlar çevirecek. Biz sürgün...

— Padişah?

— Yerinde...

— Oh çok şükür birader... Ben de herife bir kötülük geldiyse dedimdi...

Bunlara karşılık gözden düşen Veli Paşalılar Hıdırlık şeyhinin adamları durumu hiç beğenmiyorlar, başka türlü anlatıyorlardı:

— Contürk demek düpedüz zındık farmason demektir Bunlar peygamber vekiline, koca Osmanlı padişahına dinsiz imansız lafıyla karşı gelip kıpkızıl gâvur olduklarını meydana vurdular. İşin içinde İngiliz parmağı, Rus altını var. İstedikleri, dini imanı, ırzı namusu ortadan kaldırmak... Kızılbaşlık diyeyim de aklın ersin kardaş! Hürriyet ne demek, canı çeken öz anasıyla yatsa yatar. İstanbul'a çoktan olanlar olmuş. Gelen mektuplarda ne

yazılı? Contürk fermanı ile ev kapıları ardına kadar açık... Beline güvenen içeri girecek, nefsini körletip cehennemlik olacak da keyfine bakacak! İşe bakmalı ki Bosna-Hersek gitti Girit'imizin de eli kulağında...

Millet ne yana kulak verip kime inanacağını iyice şaşırmıştı ki bir sabah sıska telgrafçıdan ortalığa bir haber yayıldı:

— Selânik'ten ordu yürümüş, İstanbul'u apansız basmış. Bunca senelik Sultan Hamit'i tahtından indirmiş.

— Sonunda bunun böyle olacağını ben demedim miydi? Sakalımız yok ki lafımız dinlensin. Şimdi buyrun bakalım...

— İstanbul'da çok işler olmuş ağa, kan gövdeyi götürmüş.

— Eyvah!

— Eyvah ya, ne sandın? Selânik'ten ordu yürümesinin sebebi İstanbul'un askeri başkaldırmış... Mektepli subayları kırmaya başlamış... Selânik ordusu yetişince, onlar da bu kez padişah takımını bitirmişler.

— Peki, Çorum'umuzun babası, bunca yılın Beşiktaş Karakolu Komutanı Hacı Hasan Paşa'mızın yerine geçen Kabasakal Paşa'mız, Padişahın gözbebeği, "Peygamber ümmisi" efendimiz, ne oldu?

— Kabasakal mı kaldı birader? Götürmüşler de parçalayıvermişler. Duyduğum doğruysa leşini itler yemiş...

— Vah, işte buna yandım...

Akşama doğru çıkan bir başka laf, ağızlarını bıçaklar açmayan Çorumluların yüreklerine biraz su serpti. En karamsarlar:

— Kabasakal Paşa Efendi'mize bir şey olabilir mi hiç? demeye başladılar. Şimdi haber gelmiş! Çorum'un yüz akı Yedi sekiz Hasan Paşa'mız, karakolunda gene padişah gibi söz geçirmekteymiş. Contürkler, "Sen hiç korkma, sana bizden kötülük gelmez. Senin gibi paşalar bize ilerde lazım olsa gerektir," demişler. Bunu diyen Contürklerin ayaktakımı değil haa! Mahmut Şevket

Paşa Efendi'miz...

— Kim bu Mahmut Şevket Paşa? Hiç duymadım.

— Nerden duyacaksın? Kendisi Peygamber soyundan bir Arap ki su katılmamış bir Arap... "Kureyş'in bir ulu kişisi" diyeyim de sen anla!

— Aman iyi...

— Buraya kadar iyi ama burdan sonrası kötü...

— Aman!

— Meğer bizim Kabasakal Paşa'mız daha önce ne halt etmiş bakalım. Hareket Ordusu'nun Selânik'ten yürüdüğünü duymasıyla saraya koşmuş...

— Ey?

— "Padişahım, bana izin ver. İstanbul'daki Çorumlu kullarından bir tabur düzeyim, Hareket Ordusu denilen gâvur tohumlarını kırayım" dememiş mi?

— Ulan aferin! Kırmış mı sakın! Oooh!

— Hayır, Sultan Hamit ne dese iyi: "Ben İslam kanı döktürüp, yarın kıyamet günü ortaya alnı kara çıkamam!" buyurmuş.

— Oldu mu ya şimdicik? Contürk takımı Kabasakal Paşa Efendi'mizin lafını duyarsa?.. Hem de duyar... Yıldız Sarayı'nda jurnalcı kıtlığı mı var? Ulan kavat Kabasakal desem, Hareket Ordusu kırmak sana mı kaldıydı rezil!

Gece yatsıdan sonra meselenin rengi yeniden değişti.

— Hayır, gizli telgraf var. Ben öğrendim, geçende kopası kafasına taç giyen Bulgar İstanbul'u baskınla almış! Hürriyet ne demek! İslamı kırmış ki, yediden yetmişe...

— Hareket Ordusu, bildiğimiz Bulgar ordusu olmasın?

— Tamam! Bulgar ordusu... Ayasofya Camii'ne çan asmışlar, çan... Şimdi fukara Ayasofya'nın tepesinde gümbür gümbür gâvur çanı ötmekteymiş...

— "Kıyamet belirtisi" diye ben işte buna derim! Töbe!

— Benim kaç zamandır yüreğim yasta... Neler duydum da kimselere diyemedimdi kardaş. Meğer bu hürriyet belasından sonra Ankara'dan öteye çok işler olmuş. Bir kere köylü hep şehirlere, kasabalara yürümüş...

— Neden?

— Sırayla bu! demişler, biraz da kasabalılar tarlada, bayırda çalışsın, biraz da biz şehir yerinde keyif sürelim.

— Allah Allah, köylü kısmı kasaba yerinde ne halt edebilir? Mal gibi dolaşmaya mı gelecekler? Peki, bunca Müslüman'ın ekmeği nerden çıkacak?

— Onu kim düşünür? Hürriyetle sen oyun mu oynamaktasın? "Herkes aklına geleni yapacak" denildi mi? İşte buyur...

— Bunlar ortalığı karıştırdılar dayı, bunlar fışkıyı yüzlerine gözlerine bulaştırdılar.

İşin içyüzü ancak toplar atılınca anlaşıldı. Sultan Hamit indirilmiş, yerine Sultan Reşat bindirilmişti. Bunda hiç yalan yok ama korkulacak bir şey de yok... Ya amca gitmiş yeğen gelmiş, ya da yeğen gitmiş amca gelmiş... Ya da bunlar kardeş... 31 Mart patırtısı da okumuş subaylarla alaylı subaylar arasındaki bir mesele... Allah göstermesin, bunlar birbirlerini tüketeyazmışlar.

— Peki bunların ikisi de Müslüman değil mi?

— Müslüman ama aradaki hürriyeti n'apalım?

— Yahu benim şu "Hürriyet" lafından karnım bozulmaya başladı. "Geldi" dediler. Hani nerde? Bir göreydik...

— Bırak! Osmanlı'nın işini bilmez gibi... Bizim millet mal gibi millet... Birisi çıkmış, "Hürriyeti mi istersin, şeriatı mı?" demiş... Bizim, sözüm burdan dışarı eşek adamımız "Hürriyet!" demiş. "Senin bilmediğin bir aş, ya diş ağrıtır, ya baş" diye bir laf vardır. Bizim babamız da şeriatı bırakıp hürriyete mi sarıldıydı?

Başkaca, bakalım bizim "Hürriyet" dediğimiz nereden belli? Kâğıtlara yazıvermişlerdir, bir hürriyet...

— Doğru! Hemi de öyledir.

Bazılarının yüreklerine çeken korku gitgide dağılmıştı. Bunlar öşür iltizam işleriyle uğraşanlar, geniş topraklarında ortakçı-azap çalıştıran ağalar, köylü kısmına, harman ödemesi, borç veren büyük esnaflardı. Bir kısım ufak memurlar da yerlerinden olacaklarını düşünerek çok kıvranmışlardı. Bereket versin, işin kuru gürültüden ileri geçmediği, her şeyin eski hamam, eski tas kaldığı çabuk anlaşıldı. "Allah'ın sayesinde" düzen bozulmamış, hele kazanca geçime hiçbir değişim erişmemişti. Köylü gene köylü, esnaf gene esnaf, zengin zengin, fakir fakirdi. İstanbul sarayında Sultan Hamit oturmuyormuş da Sultan Reşat oturuyormuş... Varsın sağlıcakla otursun. Saray kısmı da boş kalacak değil ya, elbette bir oturan bulunur. Hakçası, bu Sultan Hamit de, amcası Sultan Aziz'i tepeleyip postuna kurulmadı mıydı? Ne demişler: "Etme bulma dünyası..." demişler.

İtalyan harbiyle Trablus'un kısa zamanda elden çıkması şeriatçılar için essahtan düğün bayram oldu. Bunlar tam otuz üç yıl peygamber postuna oturmuş, Allah sayesinde yedi kralı parmağında oynatmış Sultan Hamit gibi bir padişaha Rumeli çingenelerinin yaptıklarını bir türlü unutup bağışlayamamışlardı. "Allah bunu İttihatçıların yanına hiç koymaz, kurban olduğum..." diye yemin ediyorlardı. İşte, çok şükür, belirtiler yüz göstermişti.

— Allah işini bilmez mi canım!

— Ben doğrusu, bizi açlıkla ya da salgınla yola getirecek sanmıştım.

— Gâvurun Trablus'a yüklenmesi ne mutlu... Gene bize acıdı mübarek!

— Saçı bitmemiş yetimlere acımıştır, dul karılara acımıştır.

Kendin bilmez değilsin ya! Peygamber zamanı, günlerden bir gün, Cebrâil meleği gelir, Allah'tan selam getirir: "Bu yıl kış zorlu olacak, Müslümanlara söyleyin sıkı dursunlar," der. Millet yiyeceği unutup var gücünü oduna verir. Bir de bakarlar, o yıl kış her zamankinden daha yumuşak geçmekte... Peygamberdir, sözgelimi, yalancı çıktı çıkacak... Haklı! Ele güne karşı: "şöyle böyle" dediydi, sonunda yalancı... "Nedir hey Allah?" diye sorar. Meğer Allah, bu uyuz köpeğe acımış da kışı yumuşak göndermiş... İşte bunun gibi, bizi bu sefer gâvurla terbiye etmekte...

— İyi ama bu Trablus bakalım Osmanlı toprağı mı? Ben hiç duymadım.

— Bizim elbet! Arabistan'dan ilerde bir yer ki Mısır'dan sonra birinciye gelen hazineyi burası gönderirmiş.

— Yandık öyleyse, bittik.

— Biz neden yanalım! Gâvura kaptıranlar yansın!

Daha bu bela def olmadan Balkanların karıştığı haber alındı. Sırp-Karadağ-Bulgar-Yunan bir olup apansız Osmanlı'ya saldırmışlar.

— İşe bak ki, koca İslam ordusu bir tek tüfek atmadan bozulmuş. Selânik'i Yunan, Edirne'yi Bulgar almış. Şimdiyse İstanbul'un kapısına dayanmışlar...

— Sen, okumuş subay sözüyle 31 Mart'ta, bunca rüzgâr görmüş cenk artığı işerlerini kırar mısın?

— Bu Balkan gâvurları bir bizim Kabasakal Efendi'mizden yılarlarmış, bir de Fehim Paşa Efendi'mizden... Sultan Hamit'i hiç sayma! Onun işi daha büyük gâvurlarla... Bunlar fukaranın adını hiç ağızlarına alamazlardı.

— Bulgar papazı bizdeki hürriyet oyununu duyunca ne demiş bakalım? "Hey avanak Osmanlı! Kendi ayağına baltayı vurdun güzelce..." demiş, sonra kralına kâğıt yazmış...

— Ne diye?

— Ne diyecekler? "Sırasıdır. Osmanlı'yı bitirirsen şimdi bitirirsin, davran," demiş.

Bu sefer gene davullar vurulmuştu ama hürriyet-şeriat işi için değil, redif taburları düzmek için... Bu sefer de tellâllar bağırdı ama, "Evlere dükkânlara bayrak asılsın!" diye değil, şu doğumdan, şu doğuma kadar bir haftalık ekmekleriyle milleti askere çağırmak için...

Gene kahvelerde, sokak başlarında söz çoğalmış, her kafadan bir ses çıkmaya, duyulmamış, işitilmemiş sözler dönmeye başlamıştı:

— Kızıl Sultan el altından Bulgar'a haber uçurmuş. "Şurdan girip şurdan çıkacaksın! Ben Osmanlı'nın şu yanlarını boş bıraktım, göreyim seni! Öcümü şu Contürklerden bir güzel alıver," demiş.

— Töbe yalan! Bu nasıl bir söz? Bunun sonunda taş kesilmek, çarpılıp çalık olmak bile var. Senden gayri böyle diyenlerin... Beni günaha sokma! Öyle peygamber gibi padişaha kıydılar da... Onlar bu dünyayı sahipsiz mi bellediler. Allah'tır bu, iti, hınzıra salar da karşısına geçip güler. Bulgar Yunan kaç para...

Aralıkta Hürriyetçilerden Binbaşı Enver Bey'in İstanbul'da hükümet konağını basıp Nâzım Paşa gibi bir yiğidi göz göre şehit ettiği haberi geldi. Söz büsbütün ayağa düştü:

— Tamam, ben işte buna gülerim efendi, tastamam Hoca Nasrettin hesabı: Rahmetli Hoca ne demiş? "Ulan karı, demiş. Sen içerden ben dışardan, bu evi bir hale yola koyacağız, aklım kesti!" demiş.

— Neden vurmuş bu Enver?

— Post kavgası... İndirecek de kendisi oturacak.

— Kapıdaki Bulgar'ı n'apalım?

— Bulgar yabancısı mı ki, sen bu lafı böyle dedin? Bulgar da bir kardeşi pisin...

— İyiymiş öyleyse, pek güzelmiş...

— Güzel olmaz mı?

Sonunda Enver yaman çıktı, gidip Edirne'yi geri aldı, "Barış olmuş" lafı duyuldu. Ancak Yozgat'a kadar gidebilmiş olan Çorum'un redif taburları, oradan geri döndüler. İşin başka türlü bitmesini bekleyen Veli Paşalılarla Hıdırlık Şeyhi takımı, harbin apansız sona ermesine pek üzüldüler ama Rumeli'nin elden çıkması kederlerini biraz dağıttı. İstanbul'da askerlik eden Çorumlulardan birkaçı harbe girmişlerdi. Bunlardan biri kasabaya yaralı geldi, çok da havadis getirdi.

— Bizi Bulgar bozmadı, diye herif yemin etmekteydi, ne ağzına... Bizi başımızdaki komutanlar bozdu. Ateş emri vermediler, düşman bizden yılmış kaçmakta... Kovalattırsanıza gâvur dölleri... Hayır... Yunan'ın donanması bire kalıncaya batacaktı. Meğer bizim dinsizler, gemi toplarımızın kamalarını gizliden çıkarıvermişler –Herif lafın burasında içini çekmekte ki, kuyu gibi–. Sonunda yeni padişah, başını açıp Sultan Hamit'e koşmuş "Ben ettim sen etme!" diye kanlılar gibi yalvarmış. Sultan Hamit'tir, "Rumeli'ne karışmam ama İstanbul'u sana kurtarıvereyim," demiş. Beriki, "Aman Edirne'yi olsun bağışla!" diyerek eteğine sarılmış.

Dinleyenlerden bir Veli Paşalı keyfe geldi:

— Hey kurban olayım Sultan Hamit! diye sevindi, işini bilmez mi canım? Rumeli dediğin, evvel eski gâvurluğun yatağı... Rumeli milletinde din iman aramayacaksın. Gittiği iyi oldu, Osmanlı toprağından pislik temizlendi.

— Evet, hakçası Rumeli gidince...

Yavaş yavaş söz azaldı, herkes işiyle gücüyle uğraşmaya baş-

ladıydı ki, "Cihan seraskeri Mahmut Şevket Paşa Efendi'mizi" Topal Tevfik denilen bir zibidinin kurşunlayıp şehit ettiği haberi geldi.

— Bunlar bir boş tabut uydurmuşlar, paşanın hükümet konağından çıkacağı sırayı gözlemişler, dört hamalın sırtına verdikleri tabutu arabasının önüne geçirivermişler. Peygamber dölünden inme bir Arap paşası, cenazeyi atlarına çiğnetecek değil ya. "Dur, yol ver!" diye sürücüsüne ferman etmiş. İşte tam bu sırada, Topal Tevfik denilen besmelesiz kurşunları sıkmaz mı!

— Sıkınca da dünya kendisine mi kalmış? Onu da asmışlar. Mundar gebermiş. Yalnız o mu? Bu işte çok adam var efendi. Padişah damadını bile asmışlar. Yüzden fazla adam asılmış ki tespih tanesi gibi...

Bu olaylar, medreseye pek dokunmamış, kapısından içeriye bile bakmamıştı. Evet, Millî Eğitim okullarına güç verileceği söyleniyordu ama boş lafa kulak asan kim?

Çalık Kerim medresede onuncu senesini doldurmuş, aslına bakılırsa okuyacak dersi çoktan tüketmişti. Çıksa çıkar da dilerse bir köye imam bile olur. Ama köy yerinden hoşlanmıyor, alnı terlemeden kazanmayı, kolay kazandığını da biriktirmeyi seviyordu. Bir yıldan beri büyük caminin müezzinliğini bedavadan yapmakta, gür sesiyle ezan, mevlüt okuyup cenazelerde iskata gitmekteydi. Cer dönüşleri kemerindeki altınların yanına birkaç tane daha koyuyordu. Hürriyet de şeriat da umurunda değildi. Bunlardan laf açılınca:

— Başımızdakiler ne yaparlarsa iyi yaparlar. Bize dua etmek düşer, diyordu.

Narlıca'yla ilgisini de hemen hemen kesmiş gibiydi. Köye ayda yılda bir çıkıyor, kendisini görmek için bazı bazı medreseye uğrayan anası Topal Ayşe karıyı bir kovalamadığı kalıyordu. On

yıl içersinde anasına verdiği harçlık iki mecidiyeyi bulmamıştı. Ayşe karı çok bunalarak yüzünü kızdırıp para isteyecek olsa:

— Biz burada para mı kesmekteyiz? Beni günaha sokma! diye suratını asıyordu.

3

Çorum kasabası Samsun'la Ankara arasındadır. İkisine de beş altı konak çeker. Bu yüzden olup bitenleri neden sonra haber alır. Sultan Hamit zamanı, Yedi Sekiz Hasan Paşa Çorumluları saraya kayırır, kimini at uşağı, kimini mutfak uşağı yazdırır, askerlik dairesinin, hemşehrilerini fazla sıkmasına meydan vermezdi. Hürriyetten sonra bu düzen bozulmuş, yeni hükümetin ilk işi asker toplamak olmuştu ama Balkan Harbi'ne askere alınanlar Yozgat'tan geri geldikleri için Çorum kasabası harbi pek umursamamış, harp herkese şaka gelmişti.

Birinci Dünya Savaşı'nın başladığı haberine bu sebepten Çorum'da pek aldıran olmadı. Osmanlı İmparatorluğu'nun savaşa biraz sonra katılmasının da bu aldırmazlıkta az buçuk payı vardı.

İlk haber şöyle çıkmıştı:

— Duydunuz mu uşak! Bugün İstanbul gazetesi gelmiş, kahvede okudular. Gâvurun içi karışmış.

— Hangi gâvurun! İngiliz'in mi?

— İngiliz'in değil, Avusturya'nın... Avusturya kralının oğlu Sırbistan'a gezmeye gitmiş. Karısı da yanında... Bunlar gezip dururlarken Sırplının biri vurup öldürmesin mi?

— Tanrı misafirini mi vurmuş bu Sırplı?

— Ne sandın ya, Tanrı misafirini...

— Kudurmuş mu namussuz? Avusturya kralı kızmıştır öyle ya?

— Kızılmaz mı? "Yirmi dört saate kadar savaşım var, vaktinde hazır ol" diyerek kâğıt yollamış.

— Bu Sırplı Balkan'da bize yüklenenlerden değil mi?

— Bize yüklenenlerden...

— Şimdi anladım. "Bana Osmanlı dayanamadı, Avusturya'nın kralını ben it hesabına mı alırım?" demiştir.

— Hemi de öyle demiş.

— Kâğıdı gerisin geri yüzüne çarpar öyleyse.

— Mahkeme Başkâtibi Mecit Bey'in de fikri bu...

Öteki postadan çıkan gazetelerde daha tatlı haberler vardı: Ingiliz, Alman, Fransız, Sırp, Avusturya, Rus birbirlerine dalmışlar, domuz topu olup boğazlaşmaya başlamışlar.

— Peki, hangisi hangisine vurmakta?

— Almanla Avusturya birlik...

— Ingiliz de Sırplara mı arka çıktı?

— Evet, Ingiliz arka çıkmış.

— Ya biz?

— Bizde bir şey yok.

— Ne güzel! Birbirlerini yesinler de aman bize değmesinler.

Aradan bir zaman geçti. Gazete havadislerinin keyfine diyecek yok... Gâvurlar kıyasıya boğuşuyor. Almanlar birer vuruşta Fransız'ı, Rus'u kötületmişler. Alman'da bir top varmış ki güllesini, Allah beterinden saklasın, Köse Dağı'ndan aşırıyormuş. Ve de kırk yıl önce Fransız'ı on beş günde bitirdiği gibi bitireceğine ant içmiş... Hemi de kralını yeniden tutsak almacasına...

Bir gün gene apansız davullar dövülmeye, hükümet konağının balkonundan yanık söylevler çekilmeye başlandı. Köylere atlı zaptiyeler kâğıtlar koşturdu, askerlik şubelerinin önü kıya-

met gününün arasat meydanına döndü.

— Tamam! Alman'la birlik olup savaşa girmişiz kardaşlar!

— Girelim ya, geç bile kaldık. Rezilliğe alıştık bi kez! Bir rüzgâr da budur, gelir geçer.

— Hemen geçmesin yahu! Balkan'ın öcünü Bulgar'dan alıverelim de sonra...

— Höst! Senin dünyadan haberin yok! Biz bu kez Bulgar'la birliğiz. "Can yoldaşı! Silah arkadaşı" diyelim de aklın yatsın!

— İşte buna şaştım! Gebe karıların karnını deşip körpe çocukları süngüye takan, camilere çanlar asan Bulgar gâvuruyla he mi?

— Enver Paşa, "Önce Sırplıyı aradan çıkaralım da Bulgarların hesabı sonra görülür" diyesiymiş...

— Ne akıl yahu! Ulan aferin Enver Paşa!.. İngiliz'den Mısır'ı, Yunan'dan Girit'i de geri alacak mıymış?

— Mısır, Girit kaç para!.. Rus'tan Kırım'ı, Kafkasya'yı almadan kılıcı kına sokmak yok...

— Oh ağzını öpeyim. Gene ballar akıttın. Ama Alman erkekse bize o zorlu toplardan bir iki vermeli...

— Hey şaşkın, top ne demek! Herif bize iki gemi vermiş ki dünyada eşi yokmuş...

— Yalana bak!

— Vallah... Gemi vermeseydi, bizim bu savaşta işimiz neydi? Biz bu gemilerin hatırına girmekteyiz! Bunlar savaş patladığı sırada bize yakın bir denizdeymişler. İngiliz bunları sıkıştırmış! Bunlar kaçar, İngiliz'in donanması kovalar. Sonunda Alman gemileri bakmışlar ki kurtuluş yok, bizim Çanakkale Boğazı'na dayanmışlar da yol istemişler. Enver Paşa onlara yol vermiş, arkasını kovalayan İngiliz gemilerine basmış gülleyi...

— Hele arslana hele! Hey ömrüne bereket! Öyleyse dur sen, ben işi anladım! Alman yeni toplardan bize gizliden vermiş ki bi-

zimkiler İngiliz'i topa tutmuşlar, yoksa n'ağzımızaydı bacanak?

— Artık orasını bilmem. Gemiler şimdi bizde... İngiliz bize çok yalvarmış. "Ben ettim sen etme! Benim bu amansız sıramda düşmanıma arka çıkma!" diyerekten...

— Önce gerekti domuuuz! Ismarladığımız Reşadiye gemimizle Sultan Osman gemimizin üstüne oturur musun?

— Enver Paşa tastamam böyle diyerek İngiliz'in İstanbul'daki elçisini eşekten düşmüşe çevirmiş. "İngiliz elçisi söz bulamadı, fazladan korkuyla herifin dudağı çatladı" demekte Karagöz gazetesi...

Bunlar konuşulurken kahveye sıska telgrafçı girdi. Elini kaldırıp milleti susturdu:

— Duyduk duymadık demeyin Müslümanlar! Alman'ın verdiği iki gemi dün gece Sivastopol'u bombardıman etti, taş taş üstünde komadı.

— Essah mı telgrafçı? Hay sen çok yaşa...

— Ulan iyi! Ulan aferin!..

Fakat aradan altı ay bile geçmemişti ki, Çorum'un adamına önce bir şaşkınlık sonra da korku elverdi. Bu rüzgâr geçenki Trablus'a, Balkan'a hiç benzemiyordu. Ötekiler bunun yanında esinti sayılmaz. Bu seferki, fırtınanın domuzu! Az vakitte köyde kasabada eli silah tutan babayiğit bırakmayan bir bela!..

O zamana kadar düzeni hiç bozulmamış olan medresinin bile can başına sıçramıştı.

Seferberliğin ilk davulları vurulunca Çorum Cemiyet başkanı Davavekili Cevdet Bey'in sözüyle Hıdırlık Şeyhi Müderris Hüsamettin Efendi, büyük hocalarla mollalar ortaya atılmışlar:

— Büyük savaştır bu! Her Müslüman'a Allah'ın emri var! Gitmeyenler gâvur olur aman ha! diye bar bar bağırmışlardı.

O zamana kadar, molla takımının askere götürüldüğü hiç gö-

rülmemişti. Allah'ın savaş emri, hoca tayfasını tutmadığından medresedekilerin yürekleri rahattı. İşin şakası kalmadığını anlayan ağa oğulları, açıkgöz zibidilerle birlikte canlarını medreseye atmışlardı. Az vakitte medresenin kırk hücresinde molla sayısı üç yüze yaklaştı, odalarda toprak atılsa yere düşmez oldu. Ne çare ki Kafkas-Kanal-Çanakkale kırılacak adam istiyor, sıra medreselere geliyordu. Çok geçmeden de bela kapıya dayandı. "Mollalar asker!" lafıyla Çorum Medresesi, içine aç kurt girmiş koyun sürüsü gibi bir anda karıştı, çorba kazanı gibi fıkır fıkır kaynamaya başladı.

Evet, Osmanlı'ya bir bela uğramıştı, ötesi yok...

— Molla kısmı askere mi alınırmış?

— Töbe! Kitaplarda görülmemiş bir dinsizlik... Firavun'un, Yezit'in aklına gelmemiş bir gâvurluk...

Zavallı mollalar önce müftüye, sonra mutasarrıfa, daha sonra Hıdırlık şeyhine koştular. Hiçbiri dertlerine derman olmayınca bu rezilliği çıkaran Davavekili Cevdet farmasonuna başvurdular, yalvarıp yakardılar. Akıllarınca, gelen emirde bir yanlışlık olduğu yüzde yüzdü. "Elifi görse mertek sanan askerlik şubesi başkanının sözüyle böyle bir günahı kim işleyebilir bakalım? İstanbul'a yazılsın ki hele bir!" diye bağırıştılar. Gelen emir bir daha gözden geçirildi, sıska telgrafçı makine başına oturtulup Ankara'dan, Samsun'dan soruldu. Yalanı yanlışı yok: Mollalar asker!

Bu sefer:

— Emri veren kim? dediler, bakalım padişahımız efendimizin bu işten haberi var mı? Farmasonun biri uydurduysa... Hemi de uydurmuştur. Hemi de beri benzer farmason sanılmasın! Bizim kendi farmasonumuz! Şu Davavekili Cevdet olacak imansız!

Saraya tam üç yüz imzalı telgraf çekildi. Ertesi gün karşılığını alıp okudular: "Osmanlı toprağında bütün eli silah tutan mol-

lalar ve dervişler ve hocalar Allah yolunda savaş için asker! Çünkü büyük Savaş Fetvası çıkmıştır."

Mollalar gömleklerinin yakalarını yırtarak bağrışmaya başladılar, sonra da gözleri karardığından başkaldırdılar:

— Biz gitmeyiz! Hayır, kitapta yeri yoktur. Cümlemiz medresemizde bire kadar kalırız da gitmeyiz. Osmanlı'nın bu zamana kadar son dayanağı nedir bakalım? Hacı, hoca, imam, molla takımı değil mi? Bunlar gâvur kılıcıyla kırılırsa İslam'ın temeli çökmez mi? Hayır biz bir yere gitmeyiz.

İşte o zaman Davavekili Cevdet denilen alçağın, gizli din taşıyan gâvur dölü olduğu meydana çıkıverdi. Arnavut şube reisini de kendisine uydurmuş, medreseyi askerle çevirtmişti. Önce birkaç satırla öğüt verdi. Kendisi de gönüllü yazılacakmış... Tam buna şart ederken arka sıradaki mollalardan bir namussuz, besbelli cami kabadayılarından bir ayağa kalkıcı, "Hastir!" diye bağırmaz mı?

İşte ne olduysa bundan sonra oldu, dinsiz davavekili, fukara mollalara, haşa huzurdan, öküz siniri kırbacıyla girişti, yetiştiğini "Allah yarattı" demeden bitirdi. Askerler, zaptiyeler de bir ucundan koyuldukları için çok mollanın yüzü gözü patladı, kolu budu zedelendi. "Bre medet! Müslüman yok mu?" bağırtılarına, çoktan erkeksiz kalmış, koca Çorum kasabasında karşılık verecek bir tek yiğit çıkmadı. Bunlar, o gün, medreseliyi zorla "depoya" doldurdular, gece sabaha kadar adlarını defterleyip gün doğmadan Ankara'ya doğru yola çıkardılar. Ne davul-zurna, ne de Osmanlı bayrağı... Kızılbaştan esir alınsa da böyle olmaz.

Bu molla takımı böylece Çanakkale'yi tuttu. Çanakkale için çok laf ediliyordu:

— Bir değirmen ki, Allah beterinden saklasın, ekin yerine insan öğütür, bela değirmeni!

— Taburlar, alaylar kırılmakta kardeş; göz açıp kapayası ol-

madan bakmışın, bir koca alay eriyivermiş. Buna molla duası ne halt etsin...

— Peki yahu, deli mi bu Enver? Veriverse de bunca Müslüman kurtulsa... Bir Çanakkale de varsın eksik olsun. Koca Girit Adası gitti de, kıyamet mi koptu?

— Herif bi kez inat etmiş. "Olmaz vermem!" demiş. Bu Enver Paşa'da bir inat var, huylu katırlar bunun yanında uyuz eşek kalır. Şehzade Yusuf Izzettin Efendi, Enver'e Seddülbahir'de neden kurşun attı bakalım? Hep inadı yüzünden...

Çanakkale belasından hemen önce, bir de Kafkasya'nın Allahüekber Dağı meselesi çıktıydı. Görenler yeminle anlattılar. Enver burada, kışı hesap etmediğinden tam doksan beş bin Müslüman'ın kanına girmiş.

— Bu da bir Enver oyunu... Herif orduyu saldırttığı sıra, bir kış ki nasıl bir kış... Kar dizboyu... Tükürdün mü, yere şak diye buz düşmekte...

Işin şaşılacak bir yanı da şu: Çanakkale'yi, Kafkas'ı görenler, Türkçesi asker kaçakları da gitgide çoğalıyordu. Ayrıca dördüncü ordunun ilk göçmenleri de bölük bölük gelmeye başlamışlardı. Sözü anlaşılmaz dadaşlar ki...

— Rus bizi fena bozdu kardaş... diye ağlaşıyorlardı. Cepheler dağıldı. Ordu Suşehri'nde... Suşehri dediğin nah şurda... Sivas'tan iki konak ilerisi...

Asker kaçaklarının sözü de şu:

— Vehip Paşa ne demiş? Vehip Paşa demiş ki "Bir umudum, Kızılırmak... demiş. Orada da tutunamazsam Istanbul'a kadar kaçarım, bütün silahları denize atıp teslim olurum" demiş. Sen bizi korkudan kaçtı belleme! Içime şuncacık korku geldiyse gâvur dininde can vereyim. Bizi düşmandan evvel bit yiyecekti kardeş, seferberlik biti ki, ordunun içinde kanatlanmış uçmaktadır.

Cepheler Çorum toprağının köylerini erkeksiz bırakmış, erkeksiz köylerde rençberlik karılara kaldığından yavaş yavaş kıtlık başlamıştı.

Hıdırlık şeyhi başını sallayarak:

— Ben size demedim mi? diye yalandan içini çekiyordu. İşte dediğim nasıl birem birem çıktı. "At izi it izine karışır" demedim mi? Bu işin sonunu artık Allah'tan başkası bilemez. Aldınız mı Contürk hürriyetini?

* * *

Çorum toprağı seferberlik kıyameti içinde böyle debelenirken Parpar'ın oğlu Kerim çalıklığının faydasını görmüş, askerlikten yakasını kurtarmıştı. "Ulan aman! Bu adam kırımı biraz daha sürmeli, sürmeli de biz büyük caminin imamlığına konup keyfimize bakmalıyız..." diye gizlice güler sevinirken seferberlik illetlerinden tifo hastalığına yakalandı. Hastanede tam yirmi gün ölümle pençeleşti. Yirmi ikinci gün yalvarmasına, yakarmasına hiç aldırmayan namussuz hastaneciler:

— İyisin molla iyisin! Ayı gibisin! Bas bakalım! diyerek fukara Çalık Molla'yı taburcu ettiler.

Çalık Hafız'ın kefeni yırtması hastanedeki bakımdan değil, kendi sağlamlığındandı. Her aklına gelişte yüreğinin başını sızlatan bu hastane işini, Çalık Kerim şöyle anlatıyordu:

— Biz hastanede ilaç mı yedik efendi? Hayır. Biz o ölüm harmanında say ki kendi etimizi yedik. Tifo bizi yakaladığı zaman boynumuz boğazımız dönmezdi. Yirmi bir günün sonunda kendimizi bir yokladık ki kemiklerimizin üstünde deriden başka bir şey kalmamış... Hey gibi namussuz seferberlik hastanesi... Görmeyen bilmez, bilmeyen de şaka sanır. "Hastane" demekteyim ya ilacın kökü yok. Tabela kâğıdında altıdan görünmektesin de-

gil mi? Doktor altıdan yazmış. Bize ona göre yemek çıkacak... Elimize bulgur pilavı değil, kara ekmek geçmez. Baktım ki açlıktan öleceğim. Çalık Hafız elden ha gitti, ha gidecek... Kemere davrandım, hastanecilere parayı yığdırdım. Namussuz hastane hizmetçileri paramızı sanki bizimle beraber kazanmışlar. Bize bir getirdilerse kendilerine iki ayırdılar. Kime ağlayacaksın? Yanıbaşında dağ gibi pelvanlar hık diye gebermekte ve de leşleri üç gün ortada kalmakta... Her bir yatakta iki üç kişi can çekişmekte... Hepimiz, sözüm burdan dışarı, pisliğe batmışız. Doktorlar sabah yoklamasına burunlarını ilaçlı pamukla tıkayıp çıkmaktalar. O sabah bizi taburcu etmişler. Hademe söyleyince bir kere "Aman!" demişim. Davrandım. Kalkmak n'ağzıma! Gözlerim kararmış. Oyun sandılar. İmansız başhademe bizi kolumuzdan tutup sürüdü. Yalvarıp ağlamaktayım. Gözlerimden ip gibi yaş dökmekteyim ki, gâvur olan acır. Hiç aldırmadılar, bizi giyindirip hastane kapısından dışarıya atıverdiler. İçimizde kıl kadar umut kalmış: "Belki doktor görür de yeni baştan içeri alır" diye duvarın dibine yattım. Orada bir vakit inledim, yaralı it gibi hırıldadım. Allah tanık, şimdi sizlerden niçin saklamalı, biri gelirken kafası kesilmiş tavuk gibi debelenmek bende... Akşama kadar üzerimizden atlayıp o kadar doktor geçti, hademe geçti, biri de, "Bu da neyin nesi? It mi, köpek mi?" diye dönüp bakmadı. İşte o gün anladım ki, hastane takımı imansız bir takım... Hastayı, ölüyü çok gördüklerinden bunların yüreğini nasır kaplamış. Sonunda baktım ki elden gitmekteyiz, bizi orada kurt kuş paralayacak. "Aman bir araba!" dedim, kendimi medreseye attım ama biz hasta düşmekten çok önce medrese medreselikten çıkmış, it ahırından beter olmuş. Eski şenlik nerde? Mollaların koca koca aş kazanlarını askeriyeye almışlar. Camını çerçevesini de, kimbilir hangi imansız söküp götürmüş... İki körle bir topal

molla, odalardan birine sokulmuş titremekte... Bunlardan biri, "Geldin ama Çalık Hafız, burada barınmanın yolu yok! Senin köyün yakın... Atla git, yoksa ölürsün kardeş!" dedi. Baktım doğru... Bize kalsa, bu kadarını da bilemeyip orada gebereceğiz. Gene bir yaylı araba tuttum, Leblebici Hilmi Usta'ya bıraktığım öteberiyi, kitapları neyi aldım, "Ver elini ya Narlıca!" dedim. Bizim medreseyi bırakmamız böyle oldu efendi ağa, dokuz on yıl sonra yeniden köye çıkmamız işte böyle oldu.

Çalık Molla köye çıktığı zaman, Narlıca yetmiş evinden tam yüz on dört erkeğini savaşa yollamış, kalanları da açlık, hastalık, eşkıya korkusu, çeşitli angaryalar ezip adamlıktan çıkarmıştı.

Askere alınanların içinde on beş yaşında, biraz gösterişli çocuklarla elli, altmış yaşında dinç ihtiyarlar da vardı. İmansız askerlik şubesi reisi milleti kafa kâğıdına göre değil, göz kararlamasına toplamış, köylünün eline birer kuru senet vererek önce atları, sonra öküzleri, daha sonra da eşekleri alıp gitmişti. Elde kalan hayvanlar da orduya aralıksız öteberi çektiklerinden rençberlik kol gücüne bakıyordu

Eşkıya besleyip zaptiye ağırlamak da başka bir yıkımdı.

Çocuklar hastalıktan, açlıktan, soğuktan iyice zebunlaşmışlar, karılar erkeksizlikten keyifsiz, sinirli, yüzlerine bakılmaz pis cadılara dönmüşlerdi.

Mahir Ağa tifodan ölmüş, askere giden damadı zebun Selim'in de üç aya varmadan ölüm kâğıdı gelmişti.

Gözleri yavaş yavaş görmez olan fukara Uzun İmam artık gözlük takıyor, gene de asker mektuplarını seçemediğinden keyfince uydurup ölüye "sağ", sağa "ölü" diyerek işleri büsbütün karıştırıyordu.

Kâhya Kadir Ağa'nın hali daha da acıklıydı. Dağ gibi Kadir Ağa bilinmez bir derde tutulup yatağa düşmüştü, tam üç ay in-

ledikten sonra sopasız yürüyemez olup kalkmış, bu arada bir de cenabet öksürük peydahlamıştı. Her birinin boyu birer cigara içimi öksürükler ki, sonu yok... Narlıca'da tuttu mu papur yolu-na kadar uzayan bir öksürükler... Herkes usanıyor da:

— Nedir bu, kurban olduğum? Aman ölse de kurtulsa... diyor.

Kısacası, birkaç yıl öncesinin kocaman Narlıca'sı karılarla birkaç yatalak herife, birkaç asker kaçağı ile artık "Ağa" denilen Kara Kavat Abuzer'e daha doğrusu, Sülük reziline kalmıştı.

Köy, çeşitli dertlerin içinde çırpındığından Çalık Hafız'ın gelmesine pek aldırmadı. Bu aldırmayışın bir sebebi de, Molla Kerim'in yarına çıkmasının şüpheli görünmesiydi.

Herkes ilk bakışta:

— Bu böyle yaşayamaz. Bitmiş yahu! Yakında ölür de kurtulur! diye kesip attı.

Çalık'ın köye gelişi yalnız Ayşe karıyı sevindirmişti. Marazlı oğluna kavuştuğundan değil, "Oğlan para getirmiştir ne güzel!" ya da "ölmeden parasının yerini söyler!" diye... Hastaneye yattığını duyunca kendini ağlayarak yerlere atması da hayırsız Çalık'ı sevdiğinden çok, birikmiş cer paralarının kaybolması korkusundandı. O sebeple hastane kapılarında günlerce beklemiş, ateşler içinde, dalgın sayıklayan Kerim'e yalım yalım yalvarmıştı. Ne fayda Domuz Çalık "Nal" dedi, "Mıh" demedi. Parasının yerini bildirmedi.

Çalık oğlu köye gelince Topal Ayşe: "Demek yüreği saf olduğundan, bir de Kuran'ı bir tamam ezberlediğinden ölmeyeceğini bilmiş alçak!" dedi. Birkaç zaman yüreğine taş bastı, para lafı etmedi.

— Bizi canlandıracak yumurtadır, taze yumurta... Sen hele yumurta pişir, diyen hafız oğluna kaç aydır biriktirdiği yumurtaları birer ikişer yedirdi. Sonunda yumurtaların tükendiği gün Kerim gene yumurta isteyince:

— Bitti Hafız! Biraz harçlık ver ki... diyecek oldu.

Çalık herif, lafı anlamamış gibi anasının yüzüne bir vakit baktı:

— Iyi öyleyse dedi, şu kara keçilerden birini keselim!

Allah bilir ya, Topal Ayşe karının yüreği işte o gün bozuldu, içini bir korku kapladı.

Tosun gibi kara keçi imansız hafızın bıçağı altına yatarken Ayşe karı kendini tutamadı, örtüsünü yüzüne çekip bir ağlama koyverdi. Bu sefer namussuz Çalık öfkeye binmesin mi? Rahmetli babası Parpar gibi bir nara vurup:

— Zırıltı istemem! Canımı sıkma! Ahırda, kümeste ne varsa gebertirim ha! diye bağırmasın mı?

Ayşe karıyı aslında kıvrandıran Hafız oğlunun parası olup olmadığını bir türlü öğrenemeyişiydi. Oğlan öldüm Allah para lafına yanaşmıyordu. Eskiden köye geldikçe muhtar odasından dışarıya çıkmayan, medresenin, kasabanın, cerre gittiği uzak köylerin olmuş işlerini anlatan herife hastalıktan sonra bir hal olmuştu. Ağzından sözü tek tek damlatmakta, kendine söylenen lafları duymazdan gelmekteydi. Günde üç dört kere:

"Ana kız! Karnım acıktı!" diye sesleniyor, o kadar...

Evdekileri silip süpürdükten, katıklık bir şey kalmadığına iyice inandıktan sonra Çalık Hafız kesenin ağzını biraz açtı. Fukara Topal Ayşe'nin önüne, ite kemik verir gibi bozuk para atmaya başladı. Bunlar yüz paralık, beş kuruşluk, yirmi beşlik panganotlardı. Eski bakır onluk kadar değeri kalmamış seferberlik kaymaları... Ama hepsi de çarktan yeni çıkmış gibi pırıl pırıl... "Say ki bu domuz Çalık, kendi kesmiş."

Çalık Hafız köye baharüstü gelmişti. Adım atacak gücü yoktu. Ocağın yanına serdiği yatakta bir zaman inledi durdu. Bu sıralar anası, "Hasta maraz! O sebeple fikri kalmamış. Bunun şim-

dilerde aklına söz möz girmez. Beslensin, biti kanlansın." Ya da "Hey Allah, sen benden iyisini bilirsin! Tez vakitte iki temizlikten biri..." diyordu.

Bahar ilerleyip güneş iyice kızdırmaya başlayınca Çalık Hafız yağışsız günlerde yatağı avludaki koca cevizin gölgesine taşıtmak huyunu çıkardı. Gittikçe kuvvetleniyor, boynu boğazı kalınlaşıp suratına kan geliyordu. Ölümü bu sefer yendiği belliydi ama işi gücü, yatağa bağdaş kurup oturmak, leş arayan akbaba kuşu gibi Çorum ovasını gözlemek...

Bir zaman da böyle geçti. Ayşe karı baktı ki olmayacak, bir sabah oğlunun karşısına dikildi:

— Hafız! dedi. Oturmaktan bir şey çıkmaz yavrum! Biz bu yıl ne yapsak?

Çalık Hafız, ağzında bir ot kökü, Çorum ovasını gözleriyle tarıyor. Sanki sağır dilsiz, sanki mezar taşı... Sanki kurumuş meşe kütüğü...

— Yavrum bak benim dediğim şu: Aslında bunlar benim sözüm de sayılmaz, komşularımız demekte ki... Bir çift öküz uydursak, tarlalarımızı ortakçıdan kurtarsak... Sen Allah'ıma şükür, iyileştin, askerliğin neyin de yok... Bir hizmetkâr bul da rençberliğe giriş...

Ceviz ağacından karşılık alınır bu Çalık'tan alınmaz!

— Beri bak Hafız oğlum, Muhtar Kadir Ağa'n dedi ki...

— Kes şu lafı, bela mısın topal orospu? Töbe yarabbi, bizim dersimiz bize elverirken...

— Sende dert kalmadı, iyice sağaldın. Bak dinle: Muhtar ağan, "Ben araya girsem, dedi, yayladaki Abuzer Ağa'dan bir çift öküz istesek..." dedi. Abuzer Ağa yaylaya çift hayvanları biriktirmiş ki sürüyle... Harman ödemesine vermekte... Bu akıl kötü değil hay oğlum! Mahir Ağa'nın petek arpalıkları bize ortak ve-

recek... Borç yiğidin kamçısıdır, yavaş yavaş öderiz.

— Kes dedik ya, bre ana, sen karı aklınla he mi?

— Karı aklı değil, koca Muhtar aklı... Sonunda seni everirim.

— Def ol şurdan, adamı günaha sokma...

Ayşe karı kovulmaya, terslenmeye aldırmadı, bu lafları her saat başı söyledi, yollar gösterdi, yalvardı. Söz geçiremeyince oturup ağıtlar yakarak ağladı. Birisi de domuz Çalık'ın taş yüreğini yumuşatamadı. Komşular:

— Babası rahmetlinin öfkesine karşılık bunda tembel inadı var besbelli. Bir inat ki adamı dinden imandan çıkarır, deli eder, öldürür! diye gülüştüler.

Topal Ayşe, artık derdini karnında saklayamaz, ellerden gizleyemez olmuştu. Yanıp geziyordu:

— Bu ne demek böylece komşular? Bu seferberlik, bunca babayiğidi devirip yesin de... Bu Çalık benim başıma nasıl bir bela... Ben bundan evvel eski neler çektim. Geberemedi bu benim rezil oğlum, ah ne fayda komşular!..

— Sus kız, töbe! Sen delirdin mi?

— "Sen delirdin mi," dersiniz, "Bu Ayşe karı neler çekmekte?" demezsiniz. Kümeste tavuklarım, dolapta yumurtalarım kalmadı. Dağ gibi davarlarımı kesti ziftlendi, toprak yiyesice... Ben dul karı başımla bu imansızı nasıl besleyebilirmişim bakalım. Ambarlarımda ekin komadı. Biraz davransa n'olur bacım? Eller işte, benimki cevizin dibinde uykuda... Şuna iki laf ediverin sevaptır. Bir iş tutacaksa tutsun, tutmayacaksa gitsin cehennem olsun.

* * *

Köyde, Çalık'ın yüzünden tedirgin olup telaşı artan sade Ayşe karı değildi. Herif gebermeyince Uzun İmam'la Muhtar Kadir Ağa da yerlerinden olacaklarını, ekmeklerini domuz Çalık'a kap-

tıracaklarını kara kara düşünmeye başlamışlardı. Daha birbirine açılmıyorlardı ama her saat başı Çalık'ı akıllarına getirip derin derin of çekiyorlardı.

Muhtar Kadir Ağa kendi kendine, "Bu Çalık'ı medreseye yollamak hangi deyyusun aklıydı yahu? diyordu. Narlıca'dan hoca mı yetişirmiş ki bre namussuz Uzun İmam? Oh elimizden muhtarlığı çekip almalı da... Hay kafa! Hay kafa! Yiğitliği her zaman sende durur sanırsın, öksürüğü hiç düşünmezsin. Senin burada isteyenin var, istemeyenin var. 'Köyümüzde okumuş bir yiğit şurda dururken biz bu marazlı herifi n'apalım?' dediler mi yıkıldın gitti. Hey kafa!"

Öteden Uzun İmam da tespihini öfkeyle döndürerek acı acı düşünmekteydi: "Ulan gözlüğüne tükürdüğüm, ulan sakalı boklu! Elin çalığını medreseye yazdırmak sana mı kaldıydı? 'Mektepte kız sevmekte' demişmiş, vara deseymiş. Şimdi ne olacak bakalım? Ezanda sesi çıkmayan, namazlan kuş gibi kıldırmayan gözü görmez imamı köylü n'apsın? Hazır kendi adamından bir molla yetişmiş."

Pis Çalık'ın aylarca boş oturmasına dayanamayan Topal Ayşe odaya gelip yaşlılar kuruluna ağladığı zaman Uzun İmam'la Muhtar Kadir Ağa'nın gizli dertleri de artık dayanılmaz kerteyi bulmuştu. İkisi de iki yandan topal karıyı aralarına aldılar, sorup soruşturdular. Herifin ağzında anlaşılmaz laflar varmış. Karı, "Hay Çalık yavrum! Bir işin sapına yapış!" dedikçe herif gözlerini devirip, "Ben işimi bilirim. Ben boş mu oturmaktayım namussuz, bu kafada akıl var," diyerek domuzlanıyormuş.

Muhtarla İmam:

— Sen meraklanma biz oluruna bakarız! diye karıyı defledikten sonra, bir ağızdan:

— Boş oturur değilmiş, duydun mu? dediler.

Uzun İmam daha fazla beklemeyi doğru bulmadı. "Kuyruğu

dik tutmanın sırası mı kavat? Bu öksürüklü Kadir muhtarlıktan siktir edilirse ne lazım gelir? Tarlası var davarı var. Sen kendini düşün!" diye gözlerinden akan suları ağlar gibi silerek:

— Beri bak Muhtar! decli. Bu Çalık köye bir oyun kurmaktadır, yüzde yüz... Allah sonunu iyiye çıkarsın!

— Ne gibi? Sen bir şey mi sezinledin?

— Sezinlemesi kalmadı. Mal meydanda... Eskiden köye uğrayınca senin odadan çıkmazdı. Çorum mutasarrıfı gibi laf verirdi. Bize ezan okuması, mezinlik etmesi hani? Her gelişinde: "Yazı işi varsa, çekinme emret Kadir Ağa!" dedikleri nerde kaldı?

— Peki?

— Pekisi yok! Bu herif bir domuzluk kurmakta... Bana sorarsan imamlığa göz koydu.

— Yok canım! Essah mı?

— Bence ya imamlığa göz koydu ya da muhtarlığa... İkisinden biri...

— N'ağzına yahu! Köy yerinde fukaradan muhtar görülmüş müdür? Fukara kısmı oda mı açabilir, gelen giden memura, zaptiyeye sofra mı dökebilir, eşkıyaya, garibe yatak mı serebilir? Ya biz öldük mü?

— Belli olmaz! Çalık aklıdır. "Kadir Ağa'm arka verirse..." diyerek...

— Kim, ben mi arka verirmişim? Bunu aklından çıkarsın. Hemi kanıma ekmek doğrayıp, hemi bunca yıllık muhtarlığı elimden alacak da he mi?

— Orasını artık sen düşün!

— Ben kaç zamandır düşünmekte değil miyim bre İmam? Çalık'ın tutumunu sanki biz beğendik mi? Peki bunun yolu? Yolu dedim. Kör gözüne sövdürme...

— Yolu... Ağzını arayacağız. Fukara kısmı doluya koyup al-

dırmadığından ve de boşa koyup dolduramadığından yüreğindekini uzun boylu saklayamaz. Önüne yatıp yuvarlandın mı karnındakini ossaat öğrenirsin!

* * *

Çalık Hafız hastalığı iyice atlattı atlatalı avludaki ceviz ağacının dibinde koca Çorum ovasına dalarak ne yapacağını tasarlıyordu. Önce kasabaya dönüp büyük caminin imamlığını ele geçirmeyi düşündü. "Bir kere, şerefine diyecek olmaz. Caminin yanındaki imam evine yerleşir, bir de karı alırsa. Seneden seneye fitreler yağar, marazlara oku, muska yaz, paraları topla!"

Hastalık savuştukça yetmiş evlik Narlıca'yla birlikte Kavat Abuzer'in işine akıl takmıştı. Önünde Çorum ovası göz alabildiğine bomboş, ortasında yazları suyu iyice azalan Büvet deresi... Şu yanda Merzifon'dan gelip kasabaya giren sarı yılan ölüsü gibi Susa yolu... Beride erkeksizlikten bunalmış ne yapacağını şaşırmış koca köyler... Kimi yarım saat, kimi iki saat çeken tam dokuz tane köy... Üst üste elli evden beş yüz ev... "Buraların padişahı olabildin mi, her ev yılda bir altın cereme verse, işte sana beş yüz altın! Bir çiftlik parası... Seferberlik ne demek? Adam kırımı demek! Adam kırımı ne demek? Adam kırımı iş bilene para harmanı... Şu yabanın Kara Abuzer'i bile aradan çıktı, elin kavatı toprağımızda Karun kesildi. Dünyanın avanağı biz miyiz? Büyük caminin imamlığından ne çıkar? Boğaz tokluğuna bir çabalama... Şu anam karının aklına kalsa bizi bir çift öküzün ardından toprağa sürecek... Ufalanıp gidelim diye mi topal kahpe?.."

Çalık Hafız yapabileceği işleri enine boyuna hesapladıktan sonra: "Akıllı ol oğlum, dedi. Neyin eksik hamt olsun? Çalıklıkla hafızlık da cabası... Göreyim seni, hiç bakma sıçra! Ya devlet başa, ya kuzgun leşe..."

Uzun İmam'la Muhtar Kadir Ağa'nın, iyice pirelenmeleri, işte bu sıraya rastladı.

Köye geldi geleli anası Ayşe karının, muhtarın, imamın telaşlarını fark etmişti ama anlamazdan gelmişti. Eskiden beri insanların sıkıntıya düşmelerinden hoşlanıyor, bir şey kazanmış gibi gizlice seviniyordu. İmamla muhtarın, yüreğindekini anlamaya kalkmaları, ne yapacağını kararlaştırdığı sıraya rastlamasaydı herifleri daha çok üzecek, olmadık oyunlar çıkaracaktı. Ama artık köyde hiç kimsenin kuşkulanması işine gelmediğinden imamın yoklamasına boş vermedi, lafa koşuldu, doğru söylediği için de sözlerine karşısındakini hemen inandırdı.

Muhtarlığı kaptırmak meselesinden başka bir şey düşünmeyen Kadir Ağa Çalık'ın paralı olup olmadığı üstünde duruyordu.

Çalık Hafız hastaneye gittiği zaman üstübaşı fena değildi. Fakat çıkarken cüppesini, şalvarını, lapçın kundurularını, fesi sarığı değiştirmişler, ayağına delik bir asker postalı, sırtına sonradan karaya boyanmış yırtık pırtık bir asker kaputu vermişlerdi.

Kısası, Çalık Hafız, köye pek kılıksız gelmişti. Cüppesinin üstünde it yatmaz. Ayşe karı bundan da ayrıca yanıp yakılıyor: "Sandığını torbasını açtırmadı ki komşular, nesi var neyi yok baktırmadı ki... Sırtının sakosu yamalardan kurşun gibi ağır, gücüm yetip kaldıramaz oldum," diyordu.

Hele bu cüppenin kollarını kestirip başka yerlerini yamattıktan sonra Çalık'ın kılığı büsbütün rezilleşmişti. "Şalvarını Kürt hizmetkârlar giymez, postallarını dersen köyün en fakiri evine sokmaz."

Muhtarlığı kaptırmak istemeyen, kendini buna inandırmaya uğraşan Kadir Ağa'ya Uzun İmam:

— Dur hele bakalım muhtar demişti. Para ile imanın kimde olduğu bilinmez ve de bu para denilen cenabet: "Ben bu miskinde duramam!" diye sesi çıktığı kadar bağırmaz. Hele bir bakalım...

Uzun İmam pis Çalık'a kendi ek yerini bildirmemek için ağız aramaya paradan başlamayı uygun bulmuştu:

— Hafız oğlum dedi; sonunda köye geldin, hoş geldin. Hastalık sağlık adam oğlunun alın yazısı... Kitap ne demiş? "İnsanoğluna verilen belaları dağa taşa vermişler de bunlar taşımaklığa güç yetirememişler." Sen, çok şükür ölümü alt ettin, kefeni yırttın. Peki, ya böyle oturmak neyin nesi? Sana akıl öğretmek benim haddim değil. Sen kendin daha iyisini bilirsin. Eğer aklındaki, yeniden kasabaya, medreseye gitmekse o başka... Ama köyde kalacaksan, biz muhtar ağanla konuştuk, sana bir çift öküz uyduralım. Kendin çalışmazsan bir ortakçı bulursun. Çorum toprağına, maşallah, serçe sürüleri gibi, Dördüncü Ordu göçmeni gelmiştir ve de gelmektedir. Dil bilmez Kürtler ki birisini takımıyla şuraya kondur, boğazı tokluğuna eşek gibi çalıştır, tepe tepe kullan. Sen biraz para denkleştireceksin yavrum, gerisine de hiç karışmayacaksın.

— Bizde para hiç yok imam efendi... Bizde para n'arar?

— Cerden, Kuran'dan bir şey birikmedi mi?

— Biraz biriktirdikti. Hastanenin imansız hademeleri güzelce aşırdılar. Bizi hastanede öldürdüler Uzun Hoca, biz hastanede boş böğrümüzden vurdular, senin haberin var mı?

Çalık Hafız, paralarını hatırlayıp kederlenmiş gibi başını çevirdi, gözlerini ellerinin tersiyle kuruladı.

— Vah vah, işte buna canım sıkıldı hafız oğlum, işte buna kızdım. "Siz bir fakir mollanın parasına." Töbe yarabbi!.. Çalarlar bilmez miyim, sürmeyi gözden çekerler. Hastane hademesi dedin mi bitti. Uzun Hoca'nın telaştan gözleri büsbütün sulanmıştı. "Parasız herif muhtar olmaz ama imam olur". İşte buna canım sıkıldı... diye yere tükürdü. Doktora deyiverseydin hay oğlum, "Bunlar benim paramı aşırdılar" diye ağlasaydın ya!

— Denmez mi? Ağladım bir vakit... Doktordaki gâvurluk bildiğin gibi mi? Gülüverdi de "Hasta olduğundan sen samlamaktasın Hafız, dedi. Burada kimsenin iğnesine dokunamazlar" dedi. Hem paramız da olsa bre hocam, bizde tarla var mı ki öküz alınsın? Beş altı parçası, kendin bilirsin, kıraç... Bunlarda ekin değil, ayrık otu yetişmez. Su altındakiler bakımsızlıktan orman olmuş. Yeniden sökeceksin. Öküz hak edemez ki... Sapana iki çift manda koşmayınca faydasız...

— Peki bu işin sonu nereye varır? Anan Ayşe karı yaşlandı. Ortağa verdiğiniz toprak sizi doyurmaz. Benim hesabımca sen yirmi beşini çoktan geçtin. Bu köyde kalacaksan evleneceksin Evlenmek dersen para işi... Çoluk çocuk neyle beslenir? En azından bir çift öküz dönmeli...

Çalık Hafız arada sırada içini çekerek dinliyor, bir yandan da küçücük taşları şurdan şuraya yuvarlanıyordu. Uzun İmam büsbütün pirelenmişti. Bu lafların sonu, hiç şakası yok, doğruca imamlığa dayanmakta... Zibidiye bunu da açıp kurtulsa mı? Yoksa deliye taşı andırmamak mı doğru? Kendi kendine bir zaman kıvrandı, sonra bu işi, bugün ne olursa olsun, bitirmeyi daha doğru buldu: "Bilelim de başımızın çaresine bakalım," diye bir kere öksürdü:

— Bak biz ne dedik hafız, Muhtar Kadir Ağa'nla biz...

Uzun İmam yutkundu. Aklına birdenbire başka bir mesele gelmişti. Bu zıpır belki de muhtarlığı gözüne kestiremediğinden kara kara düşünüyordu. Şimdicik imamlığı ileri sürse... Öyle ya, muhtarlığı ileri sürmesiyle bu hafız: "Aman işi bize yaraştıran varken ne demek olsun" diyiverirse... Bir daha öksürdü:

— Kadir Ağa'n iyice kocadı yavrum, dedi; gücü mücü büsbütün kalmadı. Bu seferberlikte bir köyün işlerini çevirmek ordu komutanlığından zor! Laf aramızda, herif essahtan yorgun. Dedi

ki: "Maşallah bizim bir hafızımız vardı, o da köye geldi. Bundan böyle milletin işini biraz da hafız oğlum görsün, bana elverdi bu muhtarlık" dedi. Doğrusu da budur. Şimdiye kadar hastaydın, şimdi sağaldın! Kaçaklar için, kura pusulaları için askerlik dairesine gidersin, mültezimle boğuşur köyün hakkını ararsın. Her bir işimizi güzelce görürsün! Senin gibi, hafızdan bir muhtar, köy yerinde hepimize lazım! Karı kız angaryadan bitti. Üstlerine kanat gerer, it köpek ayağı altında komazsın, nasıl bu akıl?

Çalık Hafız taşları yuvarlamaktan vazgeçerek Uzun Hoca'ya baktı, kara yağız yüzünü güzelleştirerek gülümsedi:

— Biz mi kanat gereceğiz Uzun İmam? dedi, şu bendeki kılığa hiç mi bakmadınız? Bu kılıkta muhtar ağa nerde görülmüş?

— Ne demek... Yiğit kısmı, bakarsın çullanmış, bakarsın atlanmış.

— Sağ olun, var olun! Bizi sevdiğinizden... Biz kendini bilmezlerden değiliz... Kendini bilmeyenin, hey Uzun Hoca, dini de yoktur imanı da... Biz bu Narlıca'yı dosta düşmana rezil etmeye gelmedik!

— Peki, böyle oturmak neye varacak?

— Allah kerim...

— Allah kerimle karın mı doyarmış Hafız?

— Neden? Şurda kör bir boğaz... Tok mezarı vardır da aç mezarı yoktur.

Uzun İmam yarım ağızla:

— Orası öyle, dedi ama dizlerinin bağı da çözüldü. "İşte belli bir şey! Bu herif imamlıktan başkasına dönüp bakmayacak! Namussuz muhtar sırat köprüsünü atladı kolayca... Fırtına bizim ekmeğin başına çöreklendi, bizim ekmeğin başına..."

— Dinle hafız! Bir sözüm daha var: Benim de artık imamlık edecek gücüm kalmadı. Ben imamlığı bıraksam gerek... Aslına ba-

kılırsa köye sen gelince bana imamlık düşmez. Bu harmanda...

— Aman hoca efendi, biz ne dedik: "Kendimizi biliriz" dedik. Bu nasıl bir söz? Biz ne biçim bir namussuz olalım ki, üzerimizde bunca hakkın varken senin ekmeğine göz koyalım? Sen bir kere benim derdimi sorsana be adam! Bizim imamlık edecek sıramız mı? Bu tifo hastalığı bizde akıl mı koydu ki sen bu lafı böyle dedin? Biz ezberimizdekileri hep unuttuk hocam, biz bir Kulhüvallahi'yi tamamlamak için ölüm terleri döker olduk. Dün yediğimizi unutmaktayız da, "Neydi hey Allah!" deyip fikre dalmaktayız. Biz fenayız Uzun İmam, biz günden güne fenaya gitmekteyiz!

— Deme Hafız, doğru mu köpoğlusu? Ulan bu ne iş! Essah! Sen odada uyuklar oldun yavrum! Ben de, "Neyin nesi" demekteyim. Öyleyse... Ezberinde bir şey kalmadı he mi? Vay benim emeklerime... Biz de seni görüp, "Bunca yıldır medresede okudu" diyerek... Tüü... Vay canına! Ee?

— E'si bu! Bizden imamlık geçeli hanidir! Sen keyfine bak!..

Uzun İmam öğreneceklerini öğrendiğinden, rezil Çalık'ı çakıl taşı yuvarlamakta bırakıp müjde vermek için muhtar odasına koştu:

— Ferah ol muhtar! diye içeriye girdi, pis Çalık'ın aklı yok ki muhtarlığı, imamlığı düşüne... Oğlanın aklını, hamı olsun tifo hastalığı almış gitmiş.

Muhtar Kadir Ağa öksürükle sarsılarak:

— Hay Allah! dedi, gördün mü? Uzun İmam! Ulan aferin Çalık oğlan!..

— Aferin olmaz mı? Hem de zorlu aferin...

— Ama aslında bu Çalık fena oğlan değildir. Biraz tembel... Bunun babası da böyleydi, aklında mı? Bunlar soy ocak eşek gibi bir adamlar... Böylelerini keyfine bırakacaksın. Dokunmak hayır getirmez.

— Bundan böyle Ayşe karı ağlamaya gelirse def edersin gider. Yok, "Öküz alınsın!" yok, "tarla ekilsin" lafı istemem. Bir kez şaşırıp medreseye yolladık, herif elimizden ekmeğimizi alayazdı. Bir daha hiç kimseye akıl vermeyeceğiz muhtar, başlarım öksürüğünden...

Ellerini ovuşturarak karşı karşıya keyifle güldüler.

* * *

Muhtarla imamın yüzü gülünce köyün üstünden sanki bir duman kalkmış, ortalık bahar günü gibi neşelenmişti. Buna karşılık Ayşe karının hali kötüydü. Eskiden dert dinleyen, "Hafız nasıl? Ne dedi? Daha düzelmeye niyeti yok mu?" diye soran muhtar, karşısına çömelip akıl veren imam artık sözlerine kulak asmaz olmuşlardı. Fazladan gülüveriyorlar, "Adam aldırma, bunun babasını bilmez değilsin ya!" diyerek gönül eğlendiriyorlardı. Canı büsbütün yanan Ayşe karı ağlamayı büsbütün arttırdı. Bu sürekli ağlamalar Çalık Hafız'ı köylünün gözünden büsbütün düşürdü. Okuma yazma bilmesi, medresede on yıl dirsek çürütmesi de hiçbir işe yaramamıştı. Hastalanmadan önce, "Aklı kendisine yeter. Bu Çalık yaman oldu yaman!" diyenler bile sözü değiştirmişlerdi. "Parpar'ın dölünden kubbe veziri mi yetişecekti yahu? Hele şimdi bir de Parpar öfkesi peydanlanmalı ki Narlıca'nın keyfini görmeli" diye gülüyorlardı. Çalık Hafız köye dönüşünün altıncı ayını doldurmadan herkesin maskarası bir Domuz Çalık olup çıktı.

Domuz Çalık'a en çok Muhtar Kadir Ağa yükleniyor, sanki ilk zamanlar kendisine çektirdiği sıkıntıların acısını çıkarıyordu. Karşılaştıkları yerde yolunu kesmeyi, iki öksürük arasında laf dokundurup dinleyenleri güldürmeyi huy edinmişti.

— Dur hele Domuz Çalık, savuşma! Nerdesin babayiğit?

"Gönüllü yazıldı da Genç Osman gibi Bağdat'ı İngilizden geri almaya gitti" dediler. İnandımdı ulan! Şu sendeki akla ne dersin?

— Yazılamadık muhtar ağa, yazılsak iyiydi ya...

— Hay şuna bakın komşular, şu Domuz Çalık'a bakın! Bu Çalık gayri çizgiden çıktı. Baksanıza kafası gömleği bütün ıslak... Demek suya girmiş bu Çalık, demek buna su gerekmiş... Bildiğimiz, boy aptesi... Öyleyse, bu bizim cenabet Çalık gündüz gözüne hovardalıktan gelmekte... Bre bekçi! "Köyde pire zıplasa haberim olur," dersin, buyur bakalım! Çalık o işi görüp gizliden dereye gidivermiş. Şimdi n'olacak?

— Aman efendi ağa hovardalık bizim n'ağzımıza...

— Hele domuz! Dur sen... Geçenlerde Küpeli Meryem kahpesi bana ne dese iyi? "Şu Çalık'ı vaktiyken evlendir kâhya, sonunda köyün tutumu elinden çıkar haa... Durum bildiğin gibi değil," dedi.

— Bugün keyiflisin muhtar ağa, bırak...

— Hiç bırakmam. Köyün dul gelinleri yolunu bekler olmuşlar, mart kedileri gibi damlarda dolaşmaktan... Senin yüzünden hepsi dertlenmiş. "Ölemedik hey Allah, ölüp kurtulamadık" diyerek dizlerini dövmekteymiş gelin milleti...

— Bize değildir. Bize olur mu?

— Olur pek güzel! Buna seferberlik demişler yavrum. Geçenlerde rahmetli Mustafa'nın körpe karısı Nazire ölmedi mi? Hamur yoğuran gelinlerden biri Küpeli Meryem'e sormuş: "Meryem abla neden öldü bu Nazire?" demiş. Küpeli namussuzu: "Neden ölecek, a kızım ersizlikten..." demesiyle karı ne karşılık verse iyi? Elindeki ekmeği göstermiş de: "Şu ekmek çarpsın ki hepimizin olacağı bu..." demiş. Sen artık okumuş aklınla bu lafın ucu nereye gider, anla!

— Bizim aklımız böyle laflara ermez.

— Erer, domuz gibi erer. Köy karılarının durumu gayet zorda Çalık Ağa! "Yıl uğursuzun" demişler. Senden iyi uğursuz olmaz. Meydan sana kaldı. Hemi de kitaba uyup dört tane almazsan alçaksın. Şuraya bir düğün kuralım, Narlıca'nın güveyisini görsünler de, "Aman bu nasıl yiğit!" desinler.

Uzun İmam da gözlerinin sularını yeniyle kurulayarak lafa koşuluyordu.

— Niçin demeyeceklermiş hey Muhtar? Çalık Hafız'ıma at da yaraşır, meydan da... Nesi eksik şunun?.. "Kara çul altında koç yiğit yatar" diyen sen değil misin, Çalık oğlum, şimdi alımkâr olsun. Mecitözü'nün Çerkez köylerinden on dört yaşında bir dünya güzeli kapar gelirim. Nedir yahu? Bu bizim Çalık Hafız'ımız, Yediçınar Yaylası'ndaki Abuzer Ağa'nın Sülük oğlandan aşağı mı?

Dördüncü Bölüm

Kara Abuzer Ağa

1

Çalık Kerim, hastanede kefeni yırtıp Narlıca'ya döndüğü sırada, Kavat Abuzer'in Sülük oğlan, cepheye ekin çeken eşek kervanlarının kervanbaşılığını yapıyor, omzunda Alaman mavzeri, belinde nagant tabanca, elinde gümüşlü Çerkez kamçısı, üç yüz altınlık Arap atı ile Narlıca'nın körpe gelinlerinin düşlerinden hiç çıkmıyordu.

Hürriyetten sonra, Çorum toprağında eşkıyalığın kökünü kesebilmek için Kara Abuzer'i kullanan İttihat Terakki Başkanı Davavekili Cevdet Bey, yedeksubaylığını isteyip gitmeseydi, yalnız Sülük oğlan değil, Kavat Abuzer bile askerlikten yakasını kurtaramazdı.

Cevdet Bey'in gitmesiyle, hüküm yeniden başıbozuk paşalarına, Hıdırlık şeyhine geçmiş, daha doğrusu meydan, Ermeni sürgününde Kirkor emmisini boğazlayıp altın dolu kasasına, kocaman tüccar dükkânına, ardiyelerine konan Çakır Kâhyaların Kenan'a kalmıştı.

Bu sefer sırtını essahtan zorlu yere dayayan Kavat Abuzer, oğlu Sülük için önce bedel verdi, sonra da Sivas'ın askeriye hastanesinden sakatlık raporu çıkarttı. Şu kadar altına, bir düztaban raporu ki, fazladan bacaklarda ordubozan görünüyor. Davaveki-

li Cevdet gibi bir avanak zibidi kaç para eder, Başkomutan Vekili Enver Paşa'nın bozduramayacağı bir rapor...

Seferberliğin ölüm harmanında, domuz gibi oğlanı, göz göre askerlikten kurtarması Kavat Abuzer'in, gerek para, gerek sözünü yürütme bakımından nerelere vardığını meydana koymuştu.

O zamana kadar herifin ağırlığına pek kulak asmayan Narlıcalılar, ilk defa feslerini önlerine alıp biraz düşündüler. Öyle ya, daha dün, Çorum toprağına nasıl ayak bastığı, hangi yollardan Yediçınar Yaylası'na yerleştiği, bilinen bir rezil...

— Yahu nedir? Biz bunun yüzüne karşı "kavat" dediğimizde...

— Evet, "Kavatlık da Allah'ın bir emri..." diye sırıtan zibidi...

— Dahası! "Biz bu zanaata yapışmasaydık, ne belli kurban, belki sen sıvanırdın da maskara olurdun!" diye gülüvermez miydi? "Hamt olsun kavatız. Zanaatın kötüsü olmaz. Bu da bir altın bilezik..." demesi de fazladan...

— Sülük oğlan gelip yetişmeseydi, bu "Kavat" lafı, daha çok sürüp giderdi. Oğlan, "Vay! Sen benim yüzüme karşı, babama nasıl kavat demişsin bakalım?" diye yaşıtlarından birinin kafasını tüfek dipçiğiyle yardı da... Abuzer'e kalsa, kavatlığıyla övünüp gezecekti güzelce...

— Bu dünyada niçin herkes "Oğlum olsun!" diye zorlatır bakalım? "Gelir yetişir de beni arkalar" diye.

— Doğru... Sülük oğlan yetişmeseydi, Abuzer'in biriktirdiklerini, bu seferberlik fırtınası hiç bakmaz dağıtırdı ağa...

— Kara kavata kalsa, evet, çoktan dağıldıydı. Kavat kısmının yüreğine onur olmadığından yiğitliği yoktur. Ben bu herifin adam gibi kızdığını hiç görmedim. Kasabadan birkaç kopuk bunun parasını kaç kere inkârdan geldiler de hiç umursadı mıydı?

— Umursamaktan vazgeçtim. Geçenlerde, adı lazım değil, Büvet Köyü'nün yeni yetmelerinden biri bunun parasını resmen

vermezlenmiş. Seninki bir zaman karı gibi yalvarmış da sonunda ne demiş, bil bakalım? "Biz senin gibi yiğidi paraya değişenlerden değiliz kurban!" demiş, "Yağ bal olsun! Bunalırsan gene gel, bizde varsa al savuş, hiç sıkılma!" demiş, fazladan bir de sırtını sıvazlamış...

— Allah Allah! Yaylada barındırdığı namlı Eşkıya Musa Çavuş'u neden haylamaz?

— Aslında böyle işleri Musa Çavuş'la Fati karıdan gizli yapmakta... Herifin aklı başka... "Yoksul takımını fazla bunaltmak iyilik getirmez. Az biraz utandırabilirsen ne güzel!" demekte...

— Öyleyse bu bizim Kavat Abuzer Ağa'mızın ağalığı, zor ağalığı değil, bildiğimiz kancık it ağalığı...

— Tamam, kancık it... Ne demişler? "Kancık it kısmını hiç kimse boğamaz" demişler. Herif işin kolayını buldu, aferin!

— Kim?

— Abuzer Ağa...

— Ağa mı? Ayıp ettin şimdicik... Duyarsa şart olsun öfkelenir. Bilirse bu "Ağa" lafı, anasına sövmekten beter... Yahu beri bak! Bu ağalık da nerden çıktı sipsivri?

— Evet, ağalık da gayrı bu bizim Çorum toprağımızda maskara oldu. Ama vaktiyle rahmetli Mahir Ağa dediydi kardeşler, "Bir yolu bulunsun, bu rezil Yediçınar Yaylası'ndan sürülüp çıkarılsın, biz bunun ilerde çok belasını çekeriz!" dediydi. Buyrun bakalım!

— Evet, yaylamıza kara kuzgun gibi tüneyip... Vay başıma! Kerbelâ nere, buranın ağalığı nere?

— Kerbelâ adamı olduğu da yalan... Böylesinin vatanı olmaz. Böylesini hiçbir yer kabullenmez de ondan... Ama neme lazım, herif yamanmış... Düzencinin domuzu da, domuzun düzencisi...

— Düzenciliğine benim bir şey dediğim mi var? Buranın yedi kat garibi olup, bunca namlı eşkıyayı, bunca gem almaz ayıngacıyı, anasının donunu satmış bunca hayvan hırsızını, rahmetli Çakır Kâhyaların Ömer Efendi'den daha iyi çekip çevirmesi...

— Bana sorarsan, herifin bütün hüneri zenginliğine şımarmadı, hükümet adamı arkaladıkça kasılmadı. Lafının tespihi: "Abuzer sana kurban yiğit..." "Sülük kölen senin kapı itin..." Yaylasında Musa Çavuş gibi bir eşkıya reisini askeriyle birlikte bunca yıl barındırırken yüzü yerde olmak kolay değil...

— Canım uzattınız ki iyice uzattınız. Herif kavat olduğundan, ister istemez alttan alacak... "Bu toprağa nasıl ayak bastığını bilenler daha ölmedi" diyen sensin... Durduğu yerde arının deliğine çubuk mu sokacaktı? Emey karının verimkârlığıyla işini yürütüp dururken...

— Yanılmaktasın dayı... Herif kavat, Emey karı da bildiğimiz meydan kahpesi ama, büyük karısı Fati Hanım'a ne diyeceksin?

— Fati Hanım'a sözüm yok... Karı sapına kadar yiğit Osmanlı! Eline çabuk, yüzü güleç... Mavzeri eşkıya reisi Musa Çavuş'tan daha zorlu kullanır. Sülük oğlanın üç yüz altınlık kısrağını en amansız yerde, Çerkez beyleri gibi, koyuverdiğini ben gözümle gördüm. Hakçası, asıl ağalık kara kavatın değil, Fati Hanım'ın...

Kara Abuzer, Narlıca'nın kendini ağadan saymadığını, arkasından böyle konuştuğunu bildiği halde yıllardır bir kere olsun yüzlememiş, gücü arttıkça köye yaranmaya çalışmıştı.

Hele seferberlik kıtlığında herifin çok iyiliği görüldü. Kara Kavat, acından ölmek derecelerine gelen bazı erkeksiz evlere çuval çuval ekin verdiği gibi, fukara kızlardan üçünün çeyizini düzmüş, fazladan köyün camisine, harman yerini kaplayacak büyüklükte bir Elbistan kilimi bağışlamıştı.

Bu işlere bakarak bazı Narlıcalılar yavaş yavaş ağzı değiştirdiler:

— Arkadaş, herif vaktiyle kavatmış... Günahı diyenlerin boynuna... Bunu ortaya atan kim? Bildiğimiz Parpar'ın kötü Çalık. "Allah bir!" dediğine inanılmaz bir zibidi... Aklınızda mı? Geceleri şunun bunun evini gözleyerek... Koca köyü az kalsın birbirine düşürecek değil miydi? Bereket medreseye sürüldü de belası def oldu.

— Doğrusun ağa... "Kırk yıl günah, bir gün tövbe..." demişler. Bence Abuzer Ağa'nın, ağalığı ekmek nankörü olmamasında... Kenan Efendi, Çakır Kâhyaların bunca varlığını, on yılda tüketip hasır üstünde kalınca, evdeki karılara hovarda götürür olunca, bu Abuzer ne demiş bakalım? "Höst! Demiş, sen benim rahmetli ağamın biricik oğlusun. Bundan böyle geçimin benim boynuma... Rezillikten elini çekmezsen, şart olsun, seni vurdururum!" demiş. Nasıl herifteki vicdan? Verimkârlık varlıkla olur, ama, Abuzer Ağa varlığını kendine yaraştırdı güzelce...

Narlıcalıların hepsi nerdeyse bu ağza yanaşıyorlardı ki Eşkıya Musa Çavuş'un, kana susamışlığıyla ırz düşmanlığı apansız azgınlaştı.

Herif, Davavekili Cevdet Bey askere gidene kadar, edebini bilir tanınırdı. O zamanlar da mavzer kurşunuyla attığını vurduğu biliniyordu ama, işte hepsi o kadar... Abuzer'in bir adım gerisinde, elleri göbeğine bağlı duran bir kopuk... Suratı, evet, domuz suratı... Gözleri, çürümüş sel kalıntısı gibi bulanık... Laf'a hiç karışmaz... Arada bir halt eder de, Abuzer'i "hayvan hayvan..." diye bağırtır.

Davavekili Cevdet Bey'in askere gitmesinden bir hafta sonra, Yediçınar Yaylası'nın amansız derelerinden birinde iki leş bulundu. Birer kurşunla işleri bitirilmiş, Büvet Köyü'nün yeni yetişmelerinden iki oğlan...

Söylenenlere inanmak lazımsa, bunlar Kara Abuzer'den, sa-

tıp ödenmesine, kaçak tütün almışlar, parasını verme sırası gelince:

— Ne parası? demişler, aslına bakarsak, kara kavatın bize borcu çıkar, hem de Emey kahpesinin boynundaki bir borç... Dünyanın öte ucundan gelip... Kavatlıkla yaylamıza konup... Aklı varsa bu topraklarda karnını doyurduğu elversin...

— Oğlanların kimi kimseleri, Çorum hükümetine davacı düştüler:

— Bizim kanlımız, dağdaki Kara Kavat Abuzer'dir ve de onun kapı iti Musa Çavuş'tur... dediler.

Musa Çavuş, o sıralar Sivas'ta olduğuna yer tanığı gösterip kurtuldu. Kurtulmasıyla da kuduz it gibi azdı.

Artık Narlıca'ya iki günde bir uğramaya başlamış, tenhalarda cadı karılardan Küpeli Meryem'le fısıl fısıl konuşur olmuştu.

Bu iş fark edilince muhtar odasında lafı açıldı:

— Yahu! Bu herif nasıl eşkıya? Eşkıya kısmı uçkuruna sıkı olacak değil mi? Bunun yüreğinde tamam dokuz okka rezillik var. Peki, bu zamana kadar rezilliğini meydana koymaması nasıl bir oyun.

— Bana sorarsan, Musa'nın kendi rezillenmesi belleme! Bunu kudurtan Çakır Kâhyaların Kenan Efendi... Ne demekteymiş? "Biz hasır üstünde kaldıktı. Dostumuzu düşmanımızı bildik. Bundan böyle dayansın kahpe Çorum! Bak benim ne oyunlarım var!" diyesi... Musa'yı mahkemeden çekip aldı, Sülük oğlanı silahlayıp eşek kervanlarına kayırdı. Şart olsun, bizim düşmanımız bu Kenan... Allah işini bilmez mi canım! Onca varlığı bunun elinden niçin aldıydı kurban olduğum?..

— Bre Uzun İmam, aldığı gibi, yeniden veren de kendisi... Ben onu bunu bilmem, bu Çakır Kâhyaların Kenan imansızı rahmetli Kirkor Çorbacı'dan daha gâvur...

— Töbe de ağa! Hepsi Allah'ın bir işi...

— Allah'ın bir işi ama, neden işi? Allah bunların ne bok olduklarını bilmez mi? Şu seferberlik kırımından, Kenan'la Musa gibi alçakların yakayı kurtarmaları fazladan Müslüman'ın başına bela kesilmeleri...

— "Yıl uğursuzun..." denilmiş oğlum.

— Denilmiş ama, bu kadar mı denilmiş? Geçenlerde Musa Çavuş'un zeybeklerinden biriyle konuştum. Bu Musa namussuzunda bir imansızlık varmış ağa, gâvur mavurda öyle değil... Konuştuğum yiğit: "Ben böyle gözü kanlı herif görmedim. Böyle kahpe dölü olmaz" diye yemin etti. Anlattığına göre, sipere girip "Baht işi" deyip tam altı saat papur yolunu gözlemekteymiş...

— Neyi?

— Hava değişimine gelen garip askerleri...

— Anlayamadım.

— Dinle! Adamsız bir sırada, tüfek menziline giren garipleri atıp düşürmekteymiş, keyif için...

— Aman...

— Aman ya... Hem de, "Sevaptır. Sürünmekten kurtarmaktayız!" diyerek gülmesi de fazladan... Bana anlatan dedi ki: "Adam gâvur olsa serçe kuşuna da öyle atmaz" dedi. "Fukaraların debelene debelene can vermelerini seyrederken görmeli" dedi... Şunca zamanın eşkıya kızanları bile korkmuş ağa! Konuştuğum oğlan: "Şart olsun, bu Musa Çavuş'tan Kör Dede olsa yılardı" diye yemin etti. Büvetlilerin temizlenmesine Kara Abuzer çok kızmış ama seslenememiş.

— Doğrudur. Bu kadar gözü karaysa ağasını da bir gece uyurken vurur geçer. Eeee...

— E'si... Büvetli oğlanların işine Kara Abuzer, "Kurt bile canavarken, barındığı topraklarda koyun boğmaz. Bu rezil sonun-

da bizim başımızı derde salsa gerektir" diye bir zaman düşünmüş... Aslında oğlanlar Kara Abuzer'in parasını, Musa Çavuş'un gizliden arkalamasıyla inkârdan gelmişler besbelli...

— Musa gâvuru essahtan bu kadar kıyıcıysa, Allah tez vakitte belasını verir ama, kurban olduğum şerrini bize bulaştırmadan verse...

— Bulaştırması mı kalmış efendi, senin dönen işlerden haberin yok... Herif köye taraf taraf cadı karılar düşürmüş bütün körpe gelinlere haberler uçurmuş...

— Aman hangi köye? Nasıl haber?

— Bizim Narlıca'ya... Uçurduğu haberler, seferberliğin bu erkeksizliğinden gayet zorlu... Ne diyormuş bakalım? "Bu gece gelsin, diyene, bir beşibirlik takarım!" diyormuş. Ayrıca yeygisini de üstüne alımkâr... Rahmetli Mahir Ağa'nın Petek'e geldi mi onun navlunu ayrı... Ona üç beşibirlik...

— Hele namussuz... Kahpe analı olduğunu unutmuş da öyle mi?

— Aman ağa, duyar muyar... Keselim neme lazım...

Bu son lafın üstüne, muhtar odasını birden ölüm sessizliği kaplayıvermesin mi? İşte o zaman, Narlıca'nın seferberlik artığı erkekleri, Davavekili Cevdet Bey'in yıllardır gemlediği Musa Çavuş rezilinden korkar olduklarını anlayıp şaşırdılar. Bu korku harbin yılgınlığıyla beraber, hiç fark ettirmeden yavaş yavaş çökmüş, sanki yalnız insanların yüreklerine değil, köyün taşına toprağına da derinden derine işlemişti.

Odadakiler utanmayı bile akıl etmeden içlerini çekip boyunlarını büktüler.

Yediçınar Yaylası üstlerine abanmıştı, alıcı kuş gibi...

* * *

Narlıcalılar Kara Abuzer'in yanındakilerden ikisini –tapucu ile mahkeme başkâtibini– tanıyorlardı. Tapucu Ethem Efendi'nin yedi vilayet toprağına keskin nişancılığı nam salmıştı. Çok zaman işe giderken de, "Tüfekçiye yayını onartacağız!" diyerek 12 numara Fransız çiftesini yanına alır, biraz sıkıştırırsa: "Ne halt edeyim yahu, namussuza doyamadım gitti," diye gülüverirdi.

Mahkeme başkâtibininse atla, silahla, avratla ilişiği yoktu. Çalgılı oyunlu toplantıları sever, içkiye değme delikanlılardan çok dayanır bir herif... Körpe oğlanlarla gezip dolaştığı için, Çorumlular, "Eskiden ekmiş bu Mecit Bey, şimdi toplaması ayıp değil" diyorlardı.

Narlıca, üçüncü misafirin kim olduğunu Abuzer Ağa söyler, diye bir zaman bekledi.

Herifin kalıbı gösterişsiz... İnce kıyımın marazlıcası... Benzi sarımsı da, boynu ekin sapı gibi... Yemesi içmesi de hiç... Adam gibi adamlar üçüncü lokmayı göçürürken bu fukara birinciyi çiğnemekliğe yeni bulaşıyor. Ama görünüşe aldanıp da yanılmamalı... Bu herif zorlu bir yerin herifi olmasa, Kavat Abuzer, ağzını ota değdirmemiş üç oğlağa kıyar da Narlıca'da sofra döker mi? "Komşu köyler bak bizi ne kadar saymaktalar..." demeye getirip bu zebun herifi aldatmaya kalkması neden? İlerde bir çıkar umduğundan...

Uzun İmam, böyle işleri pek merak ettiği için fazla bekleyemedi. Sülük oğlana gizliden sordu. Sülük oğlan, her zamanın meşe kütüğü... Kanlı ablak suratından, yan yumuk kara gözlerinden bir şey anlayabilene aşk olsun!

— Ne bileyim bre imam emmi... diye lafı geveliyor. Bu herif, "Şöyle olmasın da böyle olsun..." demiş de buraya sürülmüş. "Contürk sürgünü" besbelli...

— Ulan rezil! Bu zaman, nasıl bir zaman? Bu herif Contürk

sürgünü ola mı bilir? Gün, Contürk günü değil mi?

— Artık o kadarını bilmem... Benim babamda yaza çıkmaz iş çoktur. Şu herife ben sofra mı dökerim? "Vazgeçtim, sizin dediğiniz doğru..." desin de memleketine gitsin. Haksız mıyım hoca emmi?

Uzun İmam, Sülük ayısından bir şey elde edemeyeceğini anlayınca yüzünü kızdırıp Abuzer'e sordu:

— Bey oğlumu çıkaramadım ağa, memur mu?

— Hayır imam, bu Refik Bey hem İstanbullu, hem de İstanbul'un gazetecisi...

Hoca başını salladı:

— Hey gidi İstanbul'un gazeteleri... Kimi sabah çıkar kimi akşam... İlk günler, "Bunları böyle kimler doldurur, hey Allah, bunca lafı nerden bulurlar?" diyerek çok şaştımdı.

— İşte bütün onları bizim Refik Bey doldururmuş, ama ne fayda! Hükümetin gidişatını beğenmemiş, bir iki satır yazmış... Onlar da: "Yaa, demek ki sen!" demişler, "Haydi buyur sürgüne," demişler.

— İftiradır. Ben bilmez miyim? Az kalsın biz de iftira yüzünden biteyazdıktı. Sürülmekle yiğit kısmının şanına hiçbir noksan erişmez. Burası da Müslüman toprağı... İstanbullu olup buralarda yaşaması zordur ama neylersin, yiğitin alnına yazılan gelir ve de Osmanlı'nın yasağı üç gündür. Biz buralarda nice Contürk sürgünü ağırladık, en başta cemiyetin müfettişi Seyfettin Bey... Bu dünya in bin dünyası... Benim canımı sıkan... Onlar da sürgünde gezdiler. Tadını bilseler gerek... Şimdi ferman ellerine geçmekle adam sürmeleri nasıl bir yaraşıksızlık...

Hürriyetten beri, arka arkaya patlayan savaşlar yüzünden kasabalara yakın köylerin hemen hepsi gibi, Narlıcalılar da, gazete görmüşlerdi. Ama bunları kimler yazar, Trablus'ta olanların ha-

berini İstanbul'un gazetesi ossaat nasıl alır da kâğıda döker? Akıl ermez işler ki, hiç ermez bir işler... Bunun bilinen yanı, gazeteci milleti yalanları güzelce düzüp basmakta... "İtalya'dan şu kadar bin esir, bu kadar yüz top alındı. İtalya Allah'ın izniyle bitirildi!" dedikleri tüm yalan çıkmadı mı? Balkan Harbi'nde, "Millet yediden yetmişe savaş istemektedir. Yapmamış olmaz." diyenler kim bakalım? Hep İstanbul'un gazetecileri... Millet yediden yetmişe savaş istemişmiş... Şu lafta kıl kadar doğruluk var mı allaseniz?

Yemekten sonra öğle namazı kılınca, kahveler de içilince Muhtar Kadir Ağa sürgün herifin aklını yoklamak için, "Kızım sana dedim gelinim sen işit" demeye getirip Kara Abuzer'e sordu:

— Rus'tan, Alman'dan ne haber ağa? Bu sefer Sivas'a Sülük yeğenimle gitmişsin. Bu seferberlik ne zaman bitermiş böylece?..

Kara Abuzer, büyük adamlarla oturup kalktığını, dünyada olup bitenlerden haberi olduğunu köylüye göstermekten gitgide hoşlanıyordu. Kehribar tespihini şakır şakır çevirerek söze girişti:

— Bu sefer cepheye kadar gittik, Vehip Paşa'ya misafir olduk. Hazırlardan iyi olmasın, Vehip Paşa bizi çok sevdi. Senin şimdi sorduğun gibi, o da "Köylü kentli nasıl? Ekinler iyi mi?" diye sordu. Bilmediğinden değil ya! Vehip Paşa'nın bilmediği yoktur. Niyeti bizi sınamak... "Bakalım bu Kara Abuzer'in kafası nasıl?" diyesi... Biz de aklımızın erdiğini söyledik. Bizde yalan yoktur, kendiniz bilmez değilsiniz, bizim sözümüz dişi değil... Dilimizin döndüğü kadarını anlattık. "Tamam! Bana gelen haberler gibi söyledin. Aferin Abuzer Ağa!" diye alnımızdan öptü. Büyük Allah ama, büyük adama kurban olayım! "Ben arkamı size dayadığımdan burada barınabilmekteyim" dedi. Doğru bir söz. Arkadan ekmek yetiştirilmeyince asker hiç tutunamaz. Savaş dedin mi, önce karın tokluğudur.

— Doğrusun ağa, açlıkla oyun olmaz.

— Senin bize sorduğunu biz de Vehip Paşa'ya sorduk: "Bu harbin sonu nereye varır? Dinin gibi doğru söyle!" diye yalvardık. Bir vakit sakal falına vardı, ensesini kaşıdı, "Sormasan iyi idi ya, sordun dedi, laf aramızda, senden sır çıkmaz! Bu kışı da atlatırsam korkma! Padişaha kâğıt yazdım. Şu kadar silah, şu kadar top, şu kadar makineli istedim. Bir tamam yolladılar mı, gâvuru başkentine kadar sürerim ve de Allah'ın izniyle sarayını yıkıp krallarını bağlar tutsak getiririm" dedi. Bu Osmanlı'da Vehip Paşa gibi üç paşa daha olmalı ki, ne fayda!

— Asker nasıl asker? Ayağının postalı, sırtının çulu, karnının sıcak çorbası nasıl?

— Iyidir. Benim gittiğim gün Vehip Paşa'nın ölkeden yanına varılası kalmamıştı. Meğer o sabah okumuş subaylardan birini daha vurup öldürmüş...

— Besbelli, savuşmaya kalktı yüreksiz... Kaçanlara vur emri vardır. Ayrıca kumandan paşalar canları çekince bir iki subay vururlar ki asker şımarıp bir rezillik çıkarmasın!

— Subayı kaçtığından vurmamış... Askerin karavanasına hiyle karıştırdığını duymuş, "Aç ağzını ulan!" demiş, kurşunları boğazına dolduruvermiş. Ben yanına girdiğim sıra namazdaydı. Kıldı bir vakit, bir vakit töbe çekti. Bitirip bana döndü: "Ağa hoş geldin, arslan doğurtmuşsun aferin be!" diyerek şu Sülük itini övdü biraz... Sonra lafı sabahki subay öldürmesine getirdi. "Allah bilir kedinin burnunu kanatmak istemem, ne halt edersin ki adamın elini kanda bırakmakta bu reziller!" dedi. Baktım, yüreği sıkkın... "Aldırma paşam, canın sağ olsun, kulak verme" dedim. "Vermeyeyim diyorum ya, yürek götürmüyor. Haydi gebertme, bu sefer askerin durumu fena" dedi. Perde çavuşuna hemen kahve söyledi. Sanki bilmez gibi, "Bu sefer getirdiğin ekin nasıl?" diye sordu... Abuzer Ağa içini çekerek Mahkeme Başkâ-

tibi Mecit Bey'e döndü: Bizim yaş elliyi geçti. Biz de bunca iş gördük, bunca beylerle paşalarla oturduk. "Peki ne öğrendin?" dersen, şunu iyi öğrendim: Osmanlı'nın işine akıl ermez.

— Neden ağa? Âşık ne demiş? "Hükümet işi bir dolap, eşek bile döndürür" demiş. Erdirirsin de öteye bile geçersin.

Abuzer Ağa kara kaşlarını çatarak İstanbul'un gazetecisine döndü:

— Mecit Bey bizi sevdiğinden böyle der ya, kulak asma beyim diye kasıldı, biz haddimizi biliriz. Hükümet işi, yayla işine benzemez! Bu Mecit Bey bizi yellemekte ki çizgiden çıkarıp sürgün ettirip sana döndürecek.

Köylüler, Abuzer'in bu sözüne hıkır hıkır güldüler. Misafirlerin karşılarında diz çökmüşlerdi. Hepsi de sakat, sıska, hasta, yaşlı, çarpuk çurpuk, yamrı yumru, seferberlik artıkları... Yüzleri sürekli açlıktan, daha doğrusu yüzyıllardır yalnız ekin yemekten kansız... Çoğunun dişleri otuz yaşında dökülmeye başlamış...

Muhtar Kadir Ağa'nın sivri gırtlağı mintanının açık yakasından göğsündeki kirli bir çukura doğru bumburuşuk iniyor, gülerken titreyen sakalıyla alt çenesi bir daha kapanmayacak gibi sarkıyor. Vaktiyle heybetli bir adam olan Uzun İmam bitmiş, yamalı cüppesi, yamalı dizleri, üst üste pençelenmiş ağır hantal lâpçınlarıyla adamlıktan çıkmış. Hele iki tane hava değişimli asker var ki, kemiklerine sarılmış sarı derilerinden içerisi nerdeyse görülecek...

İstanbul'un gazeteci sürgünü Refik Bey, bu acıklı görüntüye korkuyla baktı. Kafkas'ta, çölde, Çanakkale'de, bilinmez daha ne cehennemde, yıllardan beri vuruşanlar işte bunlar...

Buğday yerine çoğu ot yiyerek, yaşatmaya çabaladıkları sıska gövdelerinde tifüs bitlerini beslerken "Allah Allah!" diye çağırışarak düşmana saldıranlar...

Ayrı ayrı bildiklerini bir araya getiremediklerine güvenilerek önlerinde, yüz yıllardan beri çeşitli laf cambazlığı yapılanlar...

Sürgün yazar, ince yüzünü ikiye bölen uzunca burnunun gölgesinde alt dudağını gizlice ısırdı. "Bütün suç İttihatçılarda..." diye gözlerini kıstı. "Alaşağı edilmezlerse bu işler düzelmez."

Abuzer Ağa, gülerek başka bir şey anlatıyordu:

— Seferberliğin kötülüğü varsa iyiliği de var. Seferberlik iyiliğini bu kez Allah Sivaslıya vermiş efendi, bu sefer başka türlü gördüm.

— Ne gibi?

— Sivas'a bir Arap hoca kondurmuşlar. O da sürgün... Cemal Paşa'nın Suriye sürgünlerinden... Gayet yaman bir hoca. Ben, bizim memlekette çok Arap hocası gördüm. Kerbelâ, derin hocaların uğrağıdır. Ama böylesini hiç görmedim. Aslı Mekke'den, Peygamber kökünden... Herifin bütün ömrü oruçlu geçmekte... Herif tüfek harbisi gibi incelmiş de deriyle kemik kalmış. Kuran ağzıyla laf dökmekte ki, insanın dudağı çatlar. Bu Arap hoca seferberlik üzerine çok laf etti. Ben bu Arap'tan çok akıl aldım. Refik Bey bizden iyisini bilir ya...

— Yok canım! Kaç yıldır sürgünlerde dolaşıyoruz, dünyayla ilgimiz kesik...

— Bilirsin bilirsin ama söylemezsin. Neden mi? Sürgün mürgün hükûmat adamısın. Hükûmat adamları az söyler. Diyeceksiniz ki "Bu mahkeme başkâtibi neden böyle boşboğaz?" Bunu ben hükûmat adamından bile saymam. Buna aylık veren hükûmatın... Töbe yarabbi!

— Olmadı ağa, "Hükûmatın..." dedin kestin, bizi merakta kodun. Bu sözü bitirmedin mi, adın korkağa çıkar.

— Git işine başkâtip! Gördünüz mü, bizi söyletecek de sonra gidip gammazlayacak! Yağma yok!

Uzun İmam, Sivas'a kondurulan Arap hocayı merak etmişti:

— Arap hoca dedin ağa, Arap hoca neler anlattı mübarek? diye sordu.

— Evet, herif dedi ki: "Bu savaşı sen, olur olmaz savaşlara benzetme Abuzer Ağa!" dedi, "Bu savaşın kitaplarda yeri görülmüştür. Kitapta yerini bulduk ki, '20'ye varmam, 50'ye kalmam' denilmiş... Açıkçası 320'ye kadar gelmeyecekse de 350'yi de geçirmeyecek!" Arap hoca işte böyle dedi başkâtip, şimdi yılımız kaç?

— İznin olursa 1333[1].

— İşte gördün mü? Şurda topu topu 15-20 yıl vaktimiz kalmışsa kalmış.

— Sonrası?

— Sonrasını sen nerden bileceksin hey başkâtip? Sonrası... Arap hocaya bakarsan, Mehdi resûl Deccal peygamber gelse gerek...

— Gelsin, hoş geldi, safa geldi.

— Elindeki kılıcı, zülfükârı n'apalım? Neden gelmekte Deccal peygamber? Senin benim gibi suçluları temizlemeye gelmekte... Arap hoca dedi ki "Kitabın yazdığı belirtiler tamam, dedi. Gelmesine yakın çok kan dökülecekti, işte dökülmekte, peygamberin soyu sopu ayak altında kalacaktı, işte bizim Rum içine sürgünlüğümüz... Çok canlar yanacak, çok ocaklar sönecek... İşte yanıp sönmekte... Irz namus bir pula satılacak, kâğıttan para basılacak da çarşılarda sürülecek... İnsanlar azıp Firavun gibi göğe çıkmaya, balık gibi denizin altında gezmeye kalkacak. Allah'ın izniyle bu belirtilerin hepsi göründü, tamam oldu." Arap hoca bunları benim size anlattığım gibi anlatmakta değil! Gözlerini tavana dikip sanki meleklerle konuşmakta... Arada ağlamak, haykırmak, saçını başını yolmak mı istersin! Sonunda, "Beni

1) 1916-1917

dinle Abuzer Ağa, biz hemşeri sayılırız, dedi. Bu savaşın sonunda bir büyük gâvurun kralı, milletinin yediden yetmişiyle Müslüman olacaktır. Biz okuma gücüyle bu milletin hangi millet olduğunu bulduk. Bu millet Alaman milleti... Yakında palabıyık kralıyla birlikte Alaman milleti İslam oldu bil! Bu sebeple savaşı mutlaka Alaman kazanacak, İngiliz'in uğraşması boşuna... Alaman kazandı mı, dünyadan kötülük kalkar. Karıcılık, içki, kumar, adam vurmak yok... Dinin düzeni yürüyecek: Öldürenin başını keseceğiz, hırsızın elini..."

— Aman Abuzer Ağa, amanı bilir misin?

— N'oldu başkâtip, neye telaşlandın?

— Sana telaşlandım ağa!

— Benim neyime telaşlandın? Sen kendine bak! Oğlancılığın cezasını daha demedim.

— Vay o da mı var? Ben yalnız hırsızlıkla adam öldürmeye ceza kesilecek sandımdı da kafası, bir de elleri kesilince, "Bu Abuzer Ağa, Nasrettin Hoca'nın kuşuna benzer ne güzel!" dedimdi.

— Bizim kafamızla kolumuz neden kesilecek?

— Dinin düzeni seni de kesmeyecekse Çorum'a hiç uğramayacak demektir, kulak verme!

Abuzer, sürgün gazeteci Refik Bey'e döndü:

— Bu bizim başkâtibimiz resmen oğlancı olduğundan cezası kazık! dedi, bunu budaklı kazığa oturtacaklar. Bütün Çorumlu seyrine koşar da, "Oh! Pislik temizlendi hamt olsun" diyerek düğün bayram yapar. Hasılı Arap hoca çok laf etti beyim, öylesine ki, bizden sonrakiler bu günlerin kötülüklerini hep kitaplarda okuyacaklarmış da "Bu nasıl iş? Vaktiyle neler olmuş? Müslüman'ın Müslüman ırzına ters bakması, malına göz koyması ne bela imiş? Şarap haram yazılmışken, Müslüman geçinenlerin

kullanması nasıl dinsizlik?" diyerek parmak ısıracaklarmış... Arap hoca yemin etti. Sonumuz aydınlık!

Köylüler hep birden içlerini çektiler.

Mahkeme Başkâtibi Mecit Bey iki yanına bakarak sordu:

— Nerde Çalık Molla? Hani bu köyün namussuz kamburu?

— Çalık Molla n'olacak Mecit Bey? Bir şey mi lazım?

— Lazım elbette... Mehdi Resûl gelecekse Çalık Hafız'a iş düşer. Buralarda geceleri olup bitenler Çalık'tan sorulmaz mı? Alalım Uzun Hoca'yı... Bunun vaktiyle bir okul işi vardı Sabahın erkeninde bir iş... Refik Bey mutlak dinlemeli...

Uzun İmam fena telaşlandı. Sarıklı fesini saçsız kafasında iki kere çevirip atıldı:

— Bırak Mecit Bey, vallah hemşeri gibi hemşeri değilsiniz. Namussuz Çalık vaktiyle bizim alnımıza kara sürmek istedi. Bunca yıldır unutturamadık. Refik Bey oğlum essah belleyecek de...

— Essah değil de he mi? Hayır Çalık gelmemiş olmaz. Nerde şu Çalık? Sana dedim muhtar, Çalık nerde?

Muhtar Kadir Ağa, Uzun Hoca'yı zordan kurtarmak için:

— Bugün hiç görmedim, dedi. Son günlerde rahmetli Parpar babası gibi yabanileşti, adam içine çıkmaz oldu. İş güç tutmaz, kopuk serseri... Tenhalarda kendi başına...

Kadir Ağa, İstanbul'un sürgün gazetecisine Parpar Ahmet'le oğlu Çalık Kerim'i kısaca anlattı.

Vakit ikindiye gelmiş, gölgeler uzamıştı. Yayladan aşağıya serin akşam rüzgârları esiyordu. Namazdan sonra Abuzer:

— Eh biz gidelim kâhya, dedi. Gün nerdeyse devrilecek... Yolumuz epeyce...

— Sen bilirsin ya, akşam yemeğini de burda yeseydik.

Köylü koşup hayvanları getirdi. Sülük oğlanın namlı al kısrak üç kişiye zapt olmuyor, keyfinden kişneyip dört ayağıyla

meydanı kazıyarak göklere çıkarıyordu. Sağrısı adam boyundan yüksek, başı kuyruğu dimdik, bakmaya doyulmaz bir hayvan... Böyle olmasa kan tulumuna dönmüş Sülük rezilini yaylaya çıkarabilir mi?

Abuzer, hep birden ayağa kalkan Narlıcalılara, "Kalın sağlıkla... deyip öne geçti. Köylüler, bir büyük bela atlatmışlar gibi içlerini çektiler. Birbirlerine belli etmek istemiyorlardı ama, başlarına ağa kesilen kara kavatı biraz kıskanmıyor da değillerdi.

2

Abuzer'le yanındakiler Narlıca'yla Yediçınar arasındaki yokuşu yarılamışlardı ki; Tapucu Ethem Efendi birdenbire üzengilere basıp yükseldi, ileriye baktı.

— Hayrola? diye telaşlandı.

Yokuşun dirseklendiği yerde, küçük meydandaki koca meşenin dibinde birisi oturuyordu, tüfekli birisi...

Abuzer, gözlerini kırpıştırdı. "Asker kaçaklarından besbelli... Ya mermi, ya da tütün almaya gelmiştir. Tam da sırasını buldu namussuz!" Böyleleriyle alışveriş olduğunu memur takımına bildirmek istemediğinden önce Sülük oğlanı göndermeyi tasarladı. Sonra vazgeçip kendisi hızlandı, biraz yaklaşınca, "Bu da ne? Hayal mi, düş mü hey Allah?" diye şaştı.

Abuzer Ağa'nın padişahlık ettiği yayla yolunun dirseğinde koca meşeye sırt verip ovayı gözleyen tüfekli yiğit, Narlıca köyünün rezil Çalık'ı, Parpar'ın Kerim değil mi?

Ağa biraz ferahladı. "Fukaranın aklı olmadığından... Eline bir işlemez martin geçirip..."

— Merhaba Çalık Hafız!

Çalık Hafız, Abuzer'in gür sesiyle ürküp sıçramış, edeple toplanmıştı.

— Buyur ağa!

Pis Çalık'ın elinde pırıl pırıl bir Alman mavzeri vardı. Ağa şaşırarak sordu:

— O ne? Kaval çalmaya mı heveslendin kurban?

— Iyi bildin ağa, kaval...

— Dur bakalım, şöyle dur alçak! Töbe töbe! Essahtan bir mavzer tüfeği, hemi de Alaman...

— Alaman, evet!

— Dolu filan mı sakın?

— Sayende dolu ağa!

Ağanın "sayesinde" dolu olduğu anlaşılan yepyeni tüfek, boyca, pis Çalık'tan uzun duruyor, akşamın kızıl ışığında herifin çarpık çurpuk gövdesine, bu gövdeyi örten paçavralara hiç yaraşmıyordu. Gelenler atlı olduklarından Çalık'a yukardan bakıyorlardı. Böyle bakılınca Narlıca'nın kısa bacaklı Çalık Hafız'ı, bir çukurda duruyor gibiydi. Bu herif, belli bir şey, tekin değil... Yüzüne biraz sevimlilik veren gülümsemesi bile bi hoş... Adam ürker.

— N'olacak bu dolu tüfek? Abuzer ağa karşılık beklemeden gülmeye çalışarak Refik Bey'e anlattı. Bu yiğit, bizim Narlıca'dan... Hani Uzun Hoca'ya takıldık ya, işte o... Aman haa... Görünüşüne aldanmayın, tam on sene medresede okumuştur. Okumuşluğu kendine yeter, aklı kendini güzelce gezdirir. Sonunda biraz hastalanmasaydı şimdi Çorum'un büyük camisine başimam bile olurdu. Medreseye gitmeden önce silahşörlüğü yoktu gibime gelir. Ulan sana dedim Sülük... Bunun önceleri silahla işi var mıydı? Bu Hafız, bize vaktiyle kuyrukçuluk etti, beyim, Sülük kölenle yaylada epi dolaştılar. Molla olunca mı silaha sarıldı? Hele sorup anlayalım! Dolu bir tüfekle dağ yolunu neden tuttun? Ha nedir, hafız ağa?

— Kulağımıza bir laf geldi de... "Bu Hafız'da cer parası çoktur, kendisine de hiç lüzumu yoktur" demişler.

— Kim demiş?

— Asker kaçakları...

— Yok canım! Vallahi iyi demişler. Şimdi n'olacak?

— Yolunu yordamını bir bilene sorduk, iyice danıştık. "Ya parayı vereceksin, ya da silahlanacaksın!" dediler. Aklımız yattı. Cer parasını toptan buna yatırdık. Belki hatırını sayarlar da bize değmezler.

Şakalaşır gibi konuşuyordu.

Abuzer biraz düşündü:

— Şu halde cer parası çok, demek?

— Olmasına bakır metelik bile yok ama, sen anlatana kadar...

— Post elden gider, öyle mi? Aferin hafız! Iyi ama bu tüfek milleti, attığını kendi başına vuramaz. Arkasında silahşör Osmanlı ister. Sen attığını vurabilir misin?

— Sayende ağa!

— Sayemizde mi?

— Sayende...

— Anlaşıldı Mecit Bey, bu yiğit attığını vurur olmuş... Inanmazsan, denemesi bedava... Fişek var mı?

— Sayende...

— "Sayende" dediğini hep duydunuz. Burası neresi? Yediçınar Yaylası'nın er meydanı... Korkma hafız, yaktığın kadar fişek benden... Şu ilerdeki beyaz taşa hele bir sık!

— Beyaz taşa mı, üstündeki kuşa mı?

Taşın üzerinde bir kuyruksallayan, kuyruğunu keyifle sallayarak duruyordu. Çalık Hafız'ın silahşörlüğe özendiğini nerden bilecek?

Abuzer gözlerini kırpıştırarak Tapucu Ethem Efendi'ye döndü:

— Kuyruksallayana atacak! Ethem Bey! Bilmiş ol! Elli metreden mavzer kurşunuyla... Ulan aferin hafız! Kuşu vurursan benden sana on beş mavzer mermisi...

— Durduğu yerde mi?

— Çalık Hafız bunu yavaşça sormuştu.

Abuzer:

— Bir de uçana mı atacaksın rezil? diye çıkıştı. Elindeki çifte tüfeği mi senin? Vuramazsan İstanbullu Refik Bey'in önünde şaplağı yersin! Nasıl!

— İyi ağa!

— Haydi öyleyse...

Çalık Hafız tüfeği ağır ağır kaldırdı, omzuna dayamasıyla, gez-göz-arpacık demeden, ateş etti.

Ötekiler taşın üstündeki kuşa bakıyorlardı.

Kurşun sesiyle beraber, kuyruksallayan, içinde dinamit patlamış bir tüy yumağı gibi, havaya sıçrayıp dağıldı.

— Allahü ekber! Vurdu bey!

Abuzer böyle bağırmıştı.

İstanbul'un gazetecisi:

— Aşk olsun dedi. Çok güzel! Aferin!

Başkâtip Mecit Bey:

— Abuzer Ağa davran! diye güldü, gelsin bakalım on beş mermi, hele gelsin!

Kavat Abuzer, bir yandan fişeklerin parasını vermek için kesesine davranıyor, bir yandan oğlu Sülük'e bakıyordu. Sülük oğlanın gözleri korkuyla büyümüştü. Küçüklüğünden beri bu Çalık'ın tekin olmadığına inanıyordu. Kalın dudaklarını yalayarak gözlerini babasından kaçırdı.

Kendisini yeni toplayan Tapucu Ethem Efendi:

— Höst bırak! diyerek araya girdi. Ben bunu sayar mıyım? Fukara kuşun öleceği varmış. Kurşun körlemeden değdi. Bir kere daha sınayacağız, verme dur!

— Hiç olur mu Ethem Efendi? Böyle bir yiğit, iki kere sınanmaz, ayıptır.

— Dur, dedim, yağma mı var yahu? Elli adımdan, mavzerle, desteksiz atıp kuyruksallayan mı vurulurmuş? Bu Çalık, bizi Kürt çocuğu mu belledi? Ne demişler? "Hak oyunu üçtür" demişler.

Abuzer, Çalık Hafız'a döndü:

— Bak, kendin duydun yiğit? İşte bizim Tapucu Ethem Bey'i dinledin.

Çalık Hafız gülümsedi:

— Ethem efendi haklı!.. Doğrusu, hüner üç kere gösterilecek. Hay hay, ama Ethem Efendi'nin nagant tabancasına...

— Ne demek?

— Vurursam Ethem Efendi'nin nagantla fişekleri benim olur, vuramazsam yetmiş mermisiyle bizim mavzer Ethem Efendi'ye geçer.

Mavzerle kuş vurmanın zorluğunu iyi bilen Tapucu Ethem Efendi'nin can başına sıçradı:

— Vuracaksın da he mi? dedi, vuracaksın da öyle mi rezil Çalık? İşte şimdi halt ettin alçak!

İşin dönüp dolaşıp tapucunun nagantına dayanması başkâtibin hoşuna gitmişti. Ağzının içinde bir şeyler söyleyerek parmaklarını şıkırdatmaya başladı. Tapucu Ethem Efendi hışımla sordu:

— Bir şey mi dedin gâvur kâtip?

— Haşa, ne diyebilirmişim? Aklıma bir âşık sözü geldi de... Vaktin birinde âşık demiş ki: *"Akar suyun bendi yâr / Benzin küle*

döndü yâr / Gene karşıma çıktın / Gönlümün levendi yâr" demiş.

— Bu lafın neresi benim üzerime?

— Birinci beyit senin... Baksana, "Benzin küle döndü" senin üstüne... "Levent"lisi de Hafız'ın...

— Silah işinde benim benzim küle dönmez. Şimdi bir kuyruksallayan bulacağız. Bu rezil, elbet vurmaya vurulmaz. Oh ne güzel! Şu tüfeği elinden alırım, ensesine iki de şamar çekerim. Bak hafız, bizim işte şamar da var. Sen beni ütersen ensem helal olsun, bir değil, iki şamar çek. Çek ki bu kuru kafa akıllansın. Narlıca ne babayiğitler yetiştirirmiş anlasın.

— Aman efendi ağa! Bizim n'ağzımıza... Yenilirsem sen dilediğin gibi vurursun.

— Bizimle gönül eğlendirmekte, bu rezil! Yeter ettin namussuz, silahşörlük maskaralık değil!

Mecit Bey:

— Maskaralık mı değil mi bana karanlık! diye güldü. Bizim yiğit Hafız "Nagant" dedi sen bir şey demedin!

— Demedim mi? Nagant hazır oğlum, nagant işte... Tapucu Ethem Efendi belindeki kemeri öfkeyle çıkarmaya çalıştı. İşte nah! Elli de mermisi var. Verdim gitti şart olsun! Nerde kuyruksallayan?

Çalık Hafız, koca tüfeğe dayanmış öylece duruyor, sırıtarak yere bakıyordu. Kendine güven olur ya bu kadar mı olur? Tapucu, fazla ileri gidip gitmediğini telaşla düşündü. "Öyle ya, bu namussuz tüfek idman işi... Bir sandık cephane yakarsan, bileğin de biraz sağlamsa, keskin nişancı olur çıkarsın! Hay Allah! Tüüü..."

Abuzer'in aklı, deminden beri iyice karışmıştı. "Yoksa Musa Çavuş, karılara marılara dolanırken bu uğursuz yılanın kuyruğuna mı bastı?" diye düşünüyordu.

Sürgün yazar Refik Bey de, kendini bu çekişmeye kaptırmıştı. Narlıca muhtarının bu Çalık'la babası Parpar için anlattıklarını zihninden geçiriyordu. On yıl medresede okumuş sakat herifin durup dururken silahşör kesilmesi şaşılacak bir iş...

Başkâtip Mecit Bey, arkadaşlarına tabakasından cigara verdi, bir tane de Çalık'a uzattı. Çalık Hafız:

— Sağ ol efendi ağa! Biz kullanmayız... diyerek elini göğsüne götürdü.

Abuzer:

— Ne demek? dedi, benim kuyrukçuyken hiç söndürmezdin rezil...

— Öyleydi ağa... Tifodan sonra boşladık. İçsek de kulak verme, arada bir...

Refik Bey Çalık'ın kazanmasını nedense, hem istiyor, hem istemiyordu. Bu çelişmeli duyguyu yadırgadı. Biraz araştırınca sebebini bulur gibi oldu: eğer vuramazsa zavallının elinden tüfeğini alacaklar, belki de şamarlayacaklar... Yok, kazanırsa bu yarı deli herifin elinde, böyle bir hüner ne korkunç bir kuvvet olur!

Bu sırada Abuzer:

— İşte aman! diye kısık sesle bir kuyruksallayan gösterdi.

Kuş, beyaz kayadan on adım ilerideki meşenin dalına konmuştu. Sinirli bir kuyruksallayan ki, kuyruğunu havan bıçağı[1] gibi duraksız işletir bi kuyruksallayan...

Başkâtip:

— Dur olmaz Hafız oğlum! dedi, bu seferki on adım daha uzak... Sonunda bu tapucu mızıkçılık eder: "Bizim sözümüz beyaz taşa kadardı, on adım fazlasını saymam" der.

Tapucu:

1) Tütün kıyma bıçağı. Bazı usta kaçakçıların elinde gözle görülmeyecek kadar hızlı işler.

— Başlarım geçmişinizden... dedi, vuracaksan vur da kurtulalım namussuz Çalık, yeter ettin!

— Sen aldırma Hafız oğlum! Aman acele etmeyelim! Kuşu düşür. Say ki biz bir kuyruksallayan değil bir tapucu gebertece-ğiz! Aman iyi nişanla! Şunu İstanbul'un vapur bileti gibi zımbalayalım!

Çalık Hafız sağ avcuna tükürür gibi yaptı:

— Ya Allah! Sen utandırma! demesiyle tüfeği kaldırıp ateş etmesi bir oldu. Gene uzun boylu nişan almamış, kuyruksallayanı gene kül ufak ederek fukaranın her tüyünü bir dağa savurmuştu.

Başkâtip:

— Yaşa namussuz Çalık! diye bağırdı, bittin tapucu, yarayı canevinden yedin, bastır şu nagantı, bastır.

Refik Bey elini çenesine götürerek:

— Aşk olsun, bravo! dedi.

Kara Abuzer küçük siyah gözlerinin yırtıcı kuş bakışlarıyla pis Çalık'a bakakalmıştı.

Tapucu Ethem Efendi, nagant tabancasını kemerindeki mermileriyle birlikte uzattı:

— Benden çok sana yaraşmış Hafız, dedi, al da güle güle kullan!

— Eyvallah efendi ağa! Gönlün kırılmadı ya!? Vuramasaydık bizim tüfek senindi.

— Neden gönlümüz kırılacak? Biz de senin kadar değilsek de, iyi kötü silahşörüz... Kuru kuru gülen Abuzer'e döndü. Haberin vardı da bildirmedin değil mi kara kavat?

Abuzer, başka şeyler düşündüğü için tapucunun sözlerini işitmedi bile, Çalık Hafız'ı bir zaman gözden geçirdi. Herifi yeni görmüş gibi şaşırdığı, bir şeye benzetemediğinden aklını toplamaya çalıştığı, dalgın bakışlarından anlaşılıyordu.

Tapucunun kaybına çok sevinen başkâtip kabına sığmaz olmuştu:

— Bilmem ki bunu duydunuz mu Refik Bey? dedi, İstanbul'un bir âşığı söylemiş: *"Delikli demirin vurmazı olmaz. / Ardına geçip de göz uydurmalı."* Bu laf, Narlıca'nın Çalık Hafız'ı için... Nerde senin namlı nagant tapucu, hani bakalım, nagant nerde? Rüzgârı ordular bozan nagant? Sen meşeyi ıssız mı belledin tapucu, buraları hep mi sahipsiz?

Tapucu Ethem Efendi:

— Yürü allasen Abuzer Ağa! diye yalvardı, yürü dinini seversen. Bu düzen bizi bitirmek içinse işte bittik! Neye güldün Çalık Ağa? Bereket, bu topraklarda hiç kimse inanmaz da... Gülersin başkâtip, bir de İstanbul manisi döktürürsün... Bre namussuz Çalık, bir kurşun da şu sivri sakal farmasona yapıştırsana... Yapıştır ki sana altımdaki atı bağışlayalım. Korkma sık, bunu hükümet adamdan saymaz... Gülümsedi. Bize izin hafız ağa! İzin ver de gidelim. Aferin, yaman Osmanlıymışsın!

Sürüp geçtiler. Atlılar gözden kaybolunca hafız keyifli bir ıslık öttürdü, nişancılığıyla kazandığı tabancayı bir kere okkaladı, sonra besmeleyle beline bağladı.

Üç aydan beri tam bir sandık cephane yakmış, şu kadar para harcamıştı. Bir sandık cephanenin sözü mü olur? Bir de yepyeni mavzer eskitti. Yaptığı masraf meteliğine kadar defterde yazılı... "Ama sonunda usta olup kazanca geçtin arkadaş!"

Çalık Hafız, böyle diyerek tüfeğini omuzladı. Canı, "Telgrafın tellerine kuşlar mı konar?" türküsünü çağırmak istiyordu. "Şunun sırası mı bre Çalık? Senin türkülük zamanın daha geride oğlum" diye kendi kendini azarlayarak yürüdü.

* * *

Çalık Hafız'ın yayla yolunda silahşörlük hüneri gösterip Tapucu Ethem Efendi'nin nagant tabancasını kazanması Başkâtip Mecit Bey'in ballandırmasıyla Çorum kasabasına hemen yayılmıştı. Oysa Çalık Hafız bir şey demediğinden Narlıcalılar olup bitenden habersizdiler. Bu yüzden Kara Abuzer'in pazar yerinde kendisini çevirip anlaşılmaz laflar etmesine Kâhya Kadir Ağa çok şaştı.

Abuzer, suratını asmış da apansız:

— Hayrola muhtar demişti. Mavzer mermisi mi lazım?

— Ne mermisi?

— Alman mavzeri mermisi... Eğer çok lazımsa ben verivereyim. Bunca zaman komşuyuz. Narlıca'nın silahşörü cephanesiz kalmasın...

— Bizim silahşörümüz filan yok, ağa, ne demek?

— Ne demek olduğunu bana mı sorarlar? Sen benden iyisini bilirsin!

Muhtar Kadir Ağa Abuzer'in yüzüne gözlerini kırpıştırarak baktı. Sonunda uzun öksürüklerinden birine başladı. Herif başını sallayıp şuraya dönünce Narlıca'nın gün görmüş kâhyası: "Herhal bunda bir iş var ya, neyin nesidir, bize karanlık!" diye düşündü. "Yakında anlaşılır güzelce! Herkes duyar da türkü bile olur. Yabanın kavatı kara herifi zenginlik durduğu yerde dürtüklüyor besbelli, koca Yediçınar Yaylası'na sığamaz oldu da, Allah göstermesin resmen bela mı aramakta?.. Kulağıma çalınan doğru mu aman? Kenan Efendi'den Narlıca'daki tarlaları istediği, Musa Çavuş köpeğini de rahmetli Mahir Ağa'nın Petek'e salmak niyetinde... Küpeli Meryem cadısıyla haber yollamaktalarmış bunlar... Petek karı dul ama eski hizmetkârları Pelvan Hasan'ın geceleri gizliden karıya gittiğini bilmeyen yok! Ağa, "it dişi domuz derisi" diyerek namussuz Musa Çavuş'la Hasan'ı mı to-

kuşturacak? Ulan iyi! Evet! İt dişi domuz derisi, demişler, hem de çok doğru demişler. Boğuşsunlar da seyir olsun."

Kadir Ağa meseleyi yaymak istemediğinden köyde kimseye açmadı, birkaç gün geçince de unuttu gitti.

* * *

Abuzer'e gelince, Herif toprağında gözü pek silahşör istemiyor, biricik oğlu Sülük oğlana bir kötülük geleceğinden ödü kopuyordu. Pis Çalık'ı, elinde pırıl pırıl Alaman mavzeriyle uçara kaçara atar ve de attığını vurur gördüğünden beri gözüne uyku girmemişti.

Narlıca'nın soluğu tutuk muhtarına mermiden cephaneden laf açması ağız aramak içindi. Herifin bilmezden görünmesiyle büsbütün kuşkulandı. "Köy yerinin işleri mart ayının oynak havasına benzer. Şimdi günlük güneşlik, bakarsın birden boralamış. Bizi istemeyen kıyamet gibi... Akıldan noksan Çalık'ı silahlayıp meydana saldılar. İyi ya, bu işin arkasında kim var acaba?"

Kara Abuzer çok durmadı, meseleyi Fati karıya açtı. Musa Çavuş laf anlamaz olmuş, iyice azmıştı. Köy yerinde yaban adamının karılara dolanması düpedüz bela aramaktı.

Herif kanlı gözlerini ağasının kehribar tespihine dikerek domuz gibi dinledi.

Aslında herifin Petek karıya açıktan asıntı olması, Emey karıyla aralarındaki ilintiyi gizlemek içindi.

Bu sebeple Abuzer'in bağırıp çağırmasına, karı işlerini toptan boşlaması emrine "Olur, peki" demedi.

Ağa bağırıp çağırırken Musa Çavuş kendi kendine, "Bu rüzgâr Hanefi'nin Hasan pelvandan esmekte... Akılsız Çalık'ı silahlayan Hasan'dır. Kendi yüreksiz olduğundan geri durdu. Demek öyle mi Narlıca! Alacağın olsun" demekteydi.

* * *

Vakit yaz üstüydü. Köylü daha arpa biçmeye girmemişti. Herkes orağını tırpanını bileyip düvenlerin altlarını taşlarken Narlıca'da işler birden kötüleşti. Birkaç gündür sürüden davar kayboluyordu.

Önce:

— Eh! dediler, ayaklı maldır. Ayaklarıyla şu yana yürüyerek kendini kaybeder güzelce...

— Davarın aklı yok ki canavarın yolunu gözlediğini bile!

— Evet... Davar kısmı akılsız olduğundan... Hemi de "Sürüyü güden kurdu görür" demişler. Aldırma çoban, bunlar olağan işler!.. Çoban öcü canavarda kalmaz. Günün birinde o namussuz hırsızı, bir yerde sıkıştırırsın. Hırsız kısmının, ele gelmediği görülmemiştir. Postunu gocuk bile yaparsın da keyfine bakarsın!

— Bana sorarsanız komşular, ben canavara da suç bulmam. Bizim asker kaçaklarımızdan biri, bir boş vaktinde bunun inini, yuvasını mı dağıttı? Yavrusuna değmeyince bu kurt milleti, barındığı yerin davarına dokunmayacak.

Bunları, davarı kaybolmayanlar söylüyordu.

Biraz geçip hırsızın, canavar olmadığı iyice anlaşılınca köylü kafa kafaya verdi.

Bir sürüye canavar uğrasa boğduğu davarın derisi, boynuzu meydanda olur. Bu namussuz, boynuzları da yalayıp yutmaz ya... Koyun davarı hem akılsız, hem korkak olur. Fazladan da kaltabandır. Bir yere sıkışır, kaya arasına, ağaç çatalına takılır. "Bağırsana mübarek! Bağır ki çoban yetişsin!" Hiç bağırmaz, orada debelene debelene geberir.

— Bir yere takıldı da orda öldü, diyelim. Hani gökyüzünün akbaba kartal kuşları? Bunlar leşin bulunduğu yerde değirmen taşı gibi dönüp durmazlar mı? Tanrının çoban milletine, davar

sahiplerine bir iyiliği de budur: Yerde kaybolan davarın izini gökyüzünde bulursun!

— Bana sorarsanız, bu bela iki ayaklı canavar belası! İşte belli bi şey, sürüden en besili hayvanlar ayıklanmakta... Bu canavar, kavurma kazanı canavarı... Hiç ağlama çoban oğlum, hırsıza beyler borçlu... Gözünü aç da şunu bir güzel yakala, itlere boğduruver.

Yedinci sekizinci davardan sonra Narlıca'nın yüreği iyice bozuldu, herkes öz oğlundan şüphelenleye başladı. Muhtar Kadir Ağa'nın gizli emirleriyle gece yarıları ev damlarına çıkıp bacalardan içerisi koklanarak, kavurma kebap kokusuyla iz arandı. Şayeste abla gibi Osmanlı karılar çalı, yaprak toplar gibi asker kaçaklarının korudaki yatak yerlerini yokladılar. İtlere sıyrılmış kemik, gömülmüş işkembe arattırıldı.

Sonunda Muhtar Kadir Ağa köy erkeklerini topladı, hepsine yoluyla yemin verdi. Asker kaçakları bile gözlerini kırpmadan kitaba el bastılar, odanın ortasına uzatılan değneğin üstünden kuş gibi atladılar:

— Bu nasıl söz? Biz kendi köyümüzün davarına nasıl hayınlık edebilirmişiz ağa? dediler.

Muhtar Kadir Ağa'nın can başına sıçramıştı: "Vay! Demek biz kocadık öyle mi?" demesiyle korucuyu hemen Büvet Köyü'ne salıp bir namlı izci getirtti. İzciyi önlerine aldılar, dağ dere gezdiler. Bütün izler Deveboynu yoluna kavuşuyor, orada kayboluyordu.

Büvet'in Alevî izcisi gülerek:

— Kadir Ağa, dedi; bu sizin davarlar bana kalsa Çorum'un Tepecik mahallesine, kahpelere sevdalanmışlar. Baksana hepsi kasaba yolunu tutmakta...

Narlıca'nın başına çöreklenen bu bela, nasıl bir bela ise: "Siz misiniz iz sürdürenler?" diye öfkelenmiş olmalı ki o gece Kadir Ağa'nın boğalığa beslediği dağ gibi sarı tosun eve gelmedi. Yaz

günü canavar kısmının koca tosuna dalamayacağı, dalsa da hiçbir şey elde edemeyeceği bilindiğinden işin içyüzü büsbütün anlaşılmıştı. Büvet izcisinin kasabadan laf açması da yayladaki Musa Çavuş rezilinin korkusundan...

Avanak çoban:

— Şaştım millet! Şaştım Müslümanlar! diye ağlıyordu, bize bu uğursuzluk neyin nesi hey Allah?

Muhtar Kadir Ağa kızdı:

— Höngürtüyü kessene bre alçak! diye çıkıştı, şunun bir faydası var gibi... Kes yeter! Şurdan benim hayvanı eğerlesinler.

Kadir Ağa hemen getirilen yaşlı kısrağına, delikanlı gibi, bir hoplamada bindi, Yediçınar Yaylası'nın yolunu tuttu.

Abuzer'in kasabada söylediklerini, bir de sarı tosunun yürek yanıklığıyla düşünmüş, herifin çatkın suratı gözünün önüne gelivermişti. "Hay Allah hay Allah, neyin nesi?" diye elini iki kere dizine vurması bundandı.

Kadir Ağa yayladan akşama doğru döndü. Hiç kimseye bir şey demeden hayvanı doğruca evine sürdü, dizgine üzengiye sarılan gelini iki öksürük arasında bir güzel haşlayıp içeri girdi, yatsıya kadar çıkmadı.

Namazdan sonra korucu:

— Millet dağılmasın, muhtar ağamın iki çift sözü var! İnsan dağılmasın, kâhya odasında toplantı var! diye bağırdı.

Narlıca'nın seferberlik artığı erkekleri –yirmi otuz dermansız ihtiyarla biraz yeni yetişme, birkaç tane de raporlu asker, bir de Çalık Hafız– muhtar odasının önündeki kara meşenin dibine toplandılar. Yaşlılarla varlıklılar, meşenin gövdesine tutturulmuş çarpuk çurpuk sedirlere oturdular, delikanlılar yere çöktüler.

Sıcak yaz gecesinde, ağustosböceklerinin cayırtıları, aşağıdaki dereden kurbağa sesleri duyuluyordu. Esinti, mesinti yok...

Millet durduğu yerde terliyor ki zırıl zırıl... Yaşlıların cigaraları, çubuklarında bir yanıp bir sönüyor. Gökte ayın on dördü... Meşenin gölgesinden ötesi gündüz gibi...

Mesele kaybolan davarlar meselesi! Mal canın yongası olduğundan kimsenin ağzını bıçaklar açmıyor. Yalnız Uzun Hoca arada bir gözlerinin sularını elinin üstüyle kurulayarak:

— Hak mevcut! Hak töbe! diye içini çekmekte...

Kâhya Kadir Ağa bir vakit öksürdükten sonra:

— Biz bugün nereye gittik? diye söze başladı, biz bugün yaylaya çıktık ağalar! "Kaybolan davarlarımızın işi için Abuzer Ağa'yla görüyelim" dedik. Kendiniz bilmez değilsiniz ya, Abuzer Ağa köyümüzü sever. Fazladan beni de sever. Şimdiye kadar yayladan yana, bize bir zarar erişmemiştir. Ne zaman yaylaya çıksam Abuzer Ağa "Buyur Kâhya, bir şeye mi geldin? Can baş üstüne!" diyerek yer gösterirdi. Bugün bizi Sülük karşıladı. Her zaman elimize davranan Sülük, "Neymiş?" dedi. "Baban yok mu?" dedim. "Yok" dedi ama işte öylesine... Ağzında bir ekin sapı, çevirir sağa, çevirir sola... Davar lafı açacak oldum... "Yeter ettiniz Narlıcalılar, diye it gibi hırladı, ne demek olsun? Bu dünyada utanmak diye bir şey vardır. Biz sizin çoban itiniz miyiz?" Baktım iyice kızmış. İyi ya, bunlar bize niçin kızdı? Laf gelsin Uzun İmam, bunca yıl İstanbul'da huzur hocalığı yaptığın şimdicik bir işe yarasın!

Uzun İmam bir zaman düşündü. Abuzer'in oğlu Sülük'ün durup dururken böyle öfkelenmesi, koca Kadir Ağa'yı adam hesabına almaması iyi değil! "Şu halde davara uğrayan beladan yayladaki domuzların bilgisi var. Peki, durdukları yerde, bunlara n'oldu? Sakın Petek kahpesi Musa Çavuş reziline yüz vermediğinden mi? dur bakalım!"

— Fati Hanım bir şey demedi mi?

— Demedi. Bu gidişte yaylanın tutumunu ben gayet kötü gördüm Uzun İmam!

Narlıca'nın meşe dibinde ses kesildi. Uzaktan uzağa bir iki kurbağanın vıyaklaması, cırcırların cırcırı hesaba alınmazsa ay ışığının altında dünya ölmüş gitmiş...

Tam bu sırada, bir haftadan beri hiç ara vermeden muhtar odasına gelip giden Çalık Hafız otuz üçlük tespihini yere düşürdü. Tespih taşa rastlamış, şakırtısı boş bulunan köylüleri "Aman nedir?" diye sıçratmıştı.

Muhtar Kadir Ağa fırsatı kaçırmadı. Bu pis Çalık'ın, gâvur işi güdük tespihi, adam içinde elinden düşürmesine kaç zamandır içerliyordu. İki dizi üstüne gelerek bağırmaya başladı:

— Çorum'un Veli Paşa'sı gibi neyin nesi? Bir de tespih peydahlamışlar. Günahı bilmezler, ayıbı bilmezler. Başımıza gelen belalar neden bakalım? Hep haddimizi bilmemezliğimizden. Büyüklerde acıma kalmamış, küçüklerde saygı... "Kıyamet belirtisi" diyerek ben işte buna derim. Biz burda canımızla uğraşıp... Köy ateşe yanarken... Keyfinden şıkır şıkır tespih dolaştırarak... Daha keser mi yahu, şunu cebine hiç sokar mı? "Kes!" dedim, töbe yarabbi! Kes yeter. Vaktiyle bir utanma vardı, bir utanma...

Çalık Hafız kalın sesiyle tane tane karşılık verdi:

— Canım Kadir Ağa, bize çatınca hayvan hırsızlığı duru mu verecek?

— Sana çatınca durmayacağını ben bilmez miyim? Şunca yıl medresede okudun, Çorum'un medresesine, meşeden bir dal kesip yollasam on yılda adam olurdu. Sen bir molla herifsin, omuzuna bir tüfek asıp yayla yolunu kesmek senin neyine yahu?

Uzun İmam'la beraber bütün köylü meraklandı:

— Ne kesmesi kâhya? Nasıl tüfek? Kim kesmiş yayla yolunu? diye sordular.

— Bilir miyim? Yeni huylar peydahlanmış. Osmanlılıkta hüner göstermek mi istersin, lüver alışverişi mi istersin?

— Allah Allah, bunlar nasıl sözler Çalık oğlum? Bunlar essah mı köpoğlusu?

— Sen bizim işimizi bırak Uzun Hoca, bu köyün çobanı, davarımızın yanında iki kez kime rastladı bil bakalım? Bizim davarın yanında Kavat Abuzer'in Sülük oğlan sırıtarak ne ararmış?

— Yahu ne işler? Bizim birinden haberimiz yok. Bre Kâhya...

Kadir Ağa'nın bir şey demesine vakit kalmadan bir nal sesi duyuldu. Itler parladılar. Seferberlikten beri kulağı böyle gürültülerde olan köylüler, başlarını uzatıp dinlediler. Yatsıdan sonra köy yerine atlı neden gelsin? Hem de hayvanı inadına dizginleyerek?.. "Buyur bakalım: Şuncacık oğlanları askere çağırmak için askerlik dairesinin zaptiyesi mi bu? Ya da asker kaçaklarını şu kadar zamanda teslim emri koşturan jandarma mı? Ister misin hepsinden beteri, eşkıyadan bir haber, Musa Çavuş'tan..."

Gelen hangisi olursa olsun belli ki, imansızın biriydi. Hayvanı yokuş yukarı bu nasıl sürmek hey oğlum? Bunu da Allah yarattı. "Çıt" der ayağı kırılır. Kösteklenirsiniz de ikinizin birden boynunuz altınızda kalır. Nallar kara taşlarda yalaza çıkarmakta... Hasılı belalı bir gürültü yumulmuş Narlıca'ya doğru geliyor. Haydi hayırlısı...

Atlı göründü. Biraz yavaşladığından ay ışığında eğerindeki, kantarmasındaki gümüşlerin, başlığındaki, poturundaki sarı sırmaların parıltısını fark ettiler.

Herif kalabalığı görünce dizginleri kasıp hayvanı şahlandırdı, inmesine yardım için koşan iki delikanlıyı:

— Açık durun, yanaşmayın! diye terslendi.

Muhtarla imamın arkasından bütün Narlıcalılar çekinerek gölgeden çıktılar, öfkeli herifin karşısına asker gibi dizildiler.

Gelen atlının jardarma zaptiye olmadığı kılığından belliydi. Öyleyse Musa Çavuş'un askerlerinden, eşkıya Musa Çavuş'un...

Kadir Ağa:

— Buyur yiğit, hoş geldin! dedi.

— İçinizde okuma yazma bilen var mı?

— Buyur ağa, buyur dinlen! Eğeri alsınlar da hayvan rahatlasın!

— Gevezelenme namussuz! Sorduğuma karşılık ver: İçinizde kâğıt okuyan var mı?

Muhtar Kadir Ağa, Seferberlik'ten beri çok şey öğrenmişti. Bu zaman nasıl bir zaman? Okuma bilsen bir bela, bilmesen bir bela... Şu herif belli ki, birinden kâğıt getirmiş. Narlıca'ya gecenin bir vaktinde hayırlı kâğıt kimden gelir? Hele getiren böyle olursa? Filinta omuza çapraz asılmış, göğsünde dört kol fişek, ayaklarında çizmeler... Ya, it gibi hırlamasını n'apmalı? En tatlı sözü, "Namussuz..." Öfkeden gözü kararmış... Öfkeden gözü kararmasa Uzun İmam'ın kazan kadar sarığını fark etmez mi?

— Duymadın mı domuz bunak, okuma bileniniz var mı dedim?

İşte bu anda, Narlıca'nın kıyamete kadar unutamayacağı bir iş başladı. Pis Çalık rahmetli Parpar'ın kötü hafız, adam gibi, bir adım ileri çıkıp karşılık verdi:

— Var Allah'ın izniyle. Var elbette... Hani kâğıt?

Hafızın bir eli, koltuk altına doğru, göğsündeydi. Ayaklarından birini ileri, birini geri bastırmıştı. Ay ışığında koca kafasıyla iri gövdesi essahtan bir hoştu. Kim olsa, "Aman cine mi uğradım?" diye ürker.

Gece vakti omzunda mavzer tüfengi ile Narlıca'nın üzerine gelip okuma bilir adam arayan öfkeli herif şu rezil Çalık'ın kendisini ürkütmesine ayrıca kızmış olacak ki, büsbütün bağırdı:

— Ulan bu temeline tükürdüğümün köyünde senden başka

laf edecek yok mu? Adama benzer biri gelsin!

— Sen hele kâğıdı ver, okuyamazsak bir uygununu buluruz.

— Ağza bak ağza! Kendisini köylüye mahkeme kâtibi tanıtacak. Kulak ver yerdenbacak! Yanlış okursan, eksik okursan başına gelecekleri kendin düşün. Ben Musa Çavuş'un askeriyim. Musa Çavuş'u bildiniz mi?

Köylüler hep birden uzun bir inilti koyuverdiler. Muhtar Kadir Ağa'ya hemen öksürük yapıştı. Uzun İmam gözlüğünü indirip göz sularını fırt fırt silmeye başladı.

— "Musa Çavuş'u bildiniz mi?" dedim.

— Bildik ya, bilinmez mi? N'olmuş Musa Çavuş'a?

— Ulan Çalık pezevenk, töbe yarabbi! Musa Çavuş'a n'olabilirmiş? Size buyrultusu var. Bura köylerine hep döküm dökümdü, salma salındı. Burası Narlıca değil mi? Ev başına onar kaymadan yedi yüz lira vergiye bağlandınız. Musa Çavuş size acıdığından iki yüz lirasını çeldi, kaldı beş yüz lira...

Muhtar Kadir Ağa:

— Aman yiğit... diye başlayacaktı, öksürük meydan bırakmadı.

Herif:

— İki güne kadar beş yüz lirayı güzelce toplayacaksınız dedi; iki günün sonunda biz geleceğiz. Musa Çavuş'un yanında en azından 20-30 askeri bulunur, hepimiz atlıyız. Sofraları bu hesaptan hazır edersiniz. Ayrıca kendisine iyisinden iki mavzer tüfeği, bir sandık cephane, mermileriyle beraber üç tabanca lazım... Tabancalardan birisi nagant olmazsa olmaz.

Köy yaşlıları, sanki bir faydası varmış gibi:

— Aman ağa! Amanı bilir misin? Ne mümkün, bizim köyümüz fukara köy... Bizde ekin yok ki, para olsun! diye çağırışmaya başladılar.

Musa Çavuş'un tatarı buna çok kızdı:

— Ulan bu nasıl bir köy? diye çıkıştı. "Okuma bilen var mı?" dersin karşına bir topal herif çıkar. Musa Çavuş'un emrini sayarsın, hep birden karı gibi ağlarlar. Nerde bu köyün muhtarı olacak namussuz? Nerde buranın kocalar kurulu? Hey muhtar nerdesin?

Muhtar Kadir Ağa ellerini göbeğine kavuşturup yaklaştı. Sakalı titriyor, göğsü kaynayan çorba tenceresi gibi hırıldıyordu.

— Buyur yavrum, muhtar benim, emret! dedi.

— Şöyle yanaş, karı gibi saklanmak neyin nesi be herif? Kulak ver: Bey yüz lira, üç mavzer tüfeği, üç lüver, biri nagant olacak... Bir sandık mavzer mermisi, ayrıca tabancalara da kurşun ister. Bunlar kâğıtta birer birer yazılı. Ayrıca yağlısından davar kesersin. Dişi davar oldu mu bizim Musa Çavuş seni şu ağaca asar da yavaş ateşte güzelce kebap eder. Paralar, öteberi sabahtan hazır olmalı... Musa Çavuş burasını beğenmezse hiç oturmaz. Nah işte kâğıt...

Herif kâğıdı, Muhtar Kadir Ağa'nın suratına doğru fırlattı. Beyaz kâğıt, ay ışığında hayın hayın parlamış, hışırtısı köylülerin yüreklerini çatlatayazmıştı.

— Kaldırsana kâğıdı, muhtar, kırbaç geldi haaaa! Bu da bir padişah fermanı... Bir bilene okutursunuz. Bu kâğıdı, böyle haddini bilmez çalıklar hiçbir vakit okuyamaz, okursa da bir şey çıkaramaz.

Muhtar Kadir Ağa, köyün istenilenleri bulup veremeyeceğini bildiği gibi, Musa Çavuş'un böyle sıralarda ne kadar imansız olduğunu da biliyordu. Canı başına sıçramıştı. Davranıp eşkıyanın dizginini tuttu, titreyen sesiyle yalvarmaya başladı:

— Aman yiğit, aman ayaklarını öpeyim, dinle ki bir... Musa Çavuş Ağa'mıza her kim anlattıysa, bizi yanlış anlatmış. Biz o adamlar değiliz arslan oğlum! Beş yüz kayma şurda kalsın, bu

köy elli kaymayı toplayamaz. Tüfek dersen... Bizde sopa bile kalmadı, biz tükendik yavrum biz... Fukara Kadir Ağa'nın yüreği kabarmış, ağlamayı essahtan ele almıştı. Musa Çavuş Efendi'miz buyursun, can baş üstüne... Dilediği davar olsun. Lakin bizim gibi itlerde silah ne arar, hay oğlum?..

— Vay muhtar! Bunlar ne biçim sözler? Demek sen Musa Çavuş'tan iyisini mi bilirsin?

— Haşa, n'ağzımıza?.. Musa Çavuş Ağa'mızın tozu değiliz! Musa Çavuş, bizim ağamız... Bu köy öyle bir yiğitin gölgesinde barınmakta... Musa Çavuş olmasa bizim ırzımız namusumuz...

— Uzattın sakalı boklu, canımı sıktın! Bak şart olsun, beş yüz kaymayı yedi yüze çıkarttırırım ha! Musa Çavuş'a derim ki... "Hey ağa, o Narlıca nasıl varlıklı bir köy" derim. "Bir muhtarı var, böyle salmayı kendi mangır kesesinden çıkarıp sayar!" derim. Salıver hayvanın başını...

— Aman arslan oğlum...

Herif kırbacı muhtarın eline yapıştırdı. Kadir Ağa can acısıyla elini ağzına götürüp uflayarak iki kere döndü. Eşkıya tatarı gülerek hayvanı çeviriyordu ki, Çalık Hafız'ın sesi kalın kalın duyuldu:

— Beri bak kahpe avratlı! Bizim de iki çift lafımız var.

— Kim o? Ne dedi.

— Benim ben, Çalık Hafız... "Kahpe avratlı" dedim, anlayamadın mı? Dur eğlen.

— Vay ulan, bana haa...

Herif şaşkınlıktan kurtulup silahına davranacak oldu. Çalık Hafız deminden beri ceketinin altında tuttuğu sağ elini hızla çıkarıp Ethem Efendi'den kazandığı kocaman nagant tabancasını uzattı:

— Kıpranma! Yandın bil! diye bağırdı. Çek elini, çek dedim, bunu bizim belimize anan olacak orospu bağlamadı. Edebini ta-

kın, yoksa bitiriririm. Bana önce hayvanı geberttirirsin de cehenneme yaya gidersin!

Muhtar Kadir Ağa'nın parmağı ağzında kalmıştı. Ötekiler de sanki toptan ölüp gitmişler... Orta yere öyle bir sessizlik düştü ki, nerdeyse ihtiyar çobanın yakasında gezinen bitlerin ayak sesleri duyulacak... Çalık Hafız, "Bunlar çakşır tıman etmedikleri halk komamışlar" diye düşünerek keyiflendi, silahını ay ışığında biraz kımıldatarak menevişini erkek erkek ışıldattı:

— Muhtarımıza el kaldırdığın için seni şimdi kurşunlamak vardı ya... Atının kuyruğuna bağlayıp Çorum'a kadar sürümek isterdi ama, ne fayda emir kulusun. Laflarıma birer birer kulak ver. Bir tekini eksik bırakırsan elimden kurtulamazsın. Musa Çavuş denilen köpeğe dersin ki: Narlıca'da bir Çalık Hafız var, dersin. Bu Çalık Hafız dedi ki dersin, her kuşun eti yenmez dedi dersin. Kuş olur ki, sabah akşam canlı et yer, dedi bu hafız dersin. Narlıca'nın Çalık Hafız'ı mertlikte kahpelik olmasın dedi diyeceksin! Sizin gibi kahpe avratlılar mertliğin adını hiç duymamışlardır ya var sen gene böyle söyle! İşte biz merdanelik gösterdik. Yanılır da buraya gelirseniz sizi bire kadar kırarım.

— Töbe Hafız Ağa, bunlar nasıl söz arslanım? Bunları Musa Çavuş'a, Çorum mutasarrıfı söyleyemez.

— Ben Çorum mutasarrıfı değilim, Çalık Hafız'ım. Bu köy bundan böyle benden sorulur. Musa Çavuş denilen kavat eskisi bunu böyle bilsin.

Muhtar Kadir Ağa kendisini ancak toplayabilmişti. Hırıltılı bir sesle araya girmek istedi:

— Aman oğlum! diye yalvardı, aman sen bunun kusuruna bakma! Bu bir garip Çalık... Akıldan noksan bir rezil ki...

Çalık Hafız bir adım geri sıçrayıp muhtara döndü, silahı çevirdi:

— Sesini kesmedin mi bittin! diye kükredi. Bir laf daha edersen, sonunu kendin düşün kâhya. Bu iş senin bildiğin işlerden değil! Eşkıyaya elini salladı: Asıl sen bunun kusuruna bakma! Musa Çavuş'a ne diyecektin, aklında mı?

— Aklımda ağa aklımda...

— Sende akıl ne ararmış ki aklında olabilsin tavuk hırsızı! Hepsini düzgünce sıralamazsan... İyisi mi "Narlıca'da bir Çalık Hafız var, senin kâküllü avradına sövdü, hemi de gerine gerine..." diyiver. Korkar da demezsen, bir değil beş kahve avratlısın.

— Denilmez mi? Vallah derim!

— Dur nereye? Daha sözüm bitmedi. Musa Çavuş'a diyeceksin ki, buraya gelmeden önce Yediçınar Yaylası'nın Abuzer dedikleri namussuzunu görsün... Abuzer denilen Kerbelâ kavatını bildin mi? Irzı kırık deyusu...

— Bildim elbet... Hiç bilinmez mi?

— Tamam! Musa Çavuş'ta akıl yoktur. Ne bilirse hep o kara köpekten öğrenir. Beni bir kez ona sorun! "Yayla yolunda sınadığın bir Çalık Hafız..." dersiniz. Ben bu havanın nerden estiğini bilmeyecek herif değilim. Beni ilk baskında temizleyemezseniz önce Abuzer'in sinsilesini kurşunlarım, sonunda sizin hesabınızı görürüm. Beni olura olmaza kemiklerini kemirteceklerden saymayın haaa... İşte bu kadar... Savuş bakalım! Daha durmakta, ulan yıkıl dedim itoğlu it, def ol...

Herif hayvanı can korkusuyla bir çark etti, bastığı toprak tutuşmuş gibi tepikleyip göz kırpmaya bırakmadan yolun kıvrımında kayboldu.

3

Narlıcalılarda bet beniz kalmamış, hepsinin dişleri paslı kurt kapanı gibi kitlenmişti. Yataklara girip güzelce uykuya vardıktan sonra gökyüzünde uçuyor uyansalar bu kadar şaşırmazlardı.

En önce köyün eski kopuklarından İhsan Çavuş söze kudret buldu. Son zamanlarda iyice bunadığından meseleyi pek anlayamamıştı:

— Yaşa ulan Çalık! diye sevindi. Aferin alçak! Senin ağzın iyi laf yaparmış köpoğlusu... Yiğitliğin onda dokuzu esip üfürmektir, yukardan atacaksın, tutarsa bahtına... Beğendim, aferin!

Bu sözler köylünün aklını başına getirdi. Muhtar Kadir Ağa, öfkeden kart horuz ötüşü gibi çatallaşan sesiyle bağırmaya başladı:

— Ulan Çalık! Ulan namussuz Çalık! Nerdense beline soktuğun çakar almaz dönere güvendin de he mi? Ulan bu nasıl bir iş? Ulan sen kendini neden bilmezsin rezil? Şuncacık boyuyla İngiliz kralına harp açtı Müslümanlar! İngiliz kralı kaç para?.. Musa Çavuş, deyince Çorum hükümatı altına pislemekte ve de koca mutasarrıf kıblesini şaşırmakta... Ulan bu Parpar kabilesinden bizim çektiğimiz elvermedi mi hey Allah?

Ötekiler de kendilerini toplamışlardı. Köylü, cenaze başına birikmiş gibi çığrışmaya başladı. Her kafadan bir ses çıkıyordu:

— N'aptın sen bre namussuz Çalık?

— Hay Allah belanı versin e mi?

— Köyü yaktıracak.

— Yaktıracağı mı kaldı kardaşlar, yaktırdı gitti.

— Vay Çalık vay! Narlıca'yı sonunda göçmen ettin öyle ya...

— Nasıl laflar bu laflar?

— Senin bize ne düşmanlığın vardı namussuz?

— Saçı bitmemiş yetimleri, bunca dul karıları, it köpek ayağı altında koyup...

— Şu Çalık'ı önce bir güzel çiğneyelim ki komşular, sonrasına Allah kerim!

Başka bir şey hatırlayan Muhtar Kadir Ağa'nın bağırtısı hepsini bastırdı:

— Peki, Musa Çavuş'a esip gürledin köpek! Dağdaki Abuzer takımından ne istedin? Uyuyan yılanın kuyruğuna basmak neyin nesi? Ulan biz burdayken sana söz mü düşerdi? Sen delirdin mi, cinli deyyus? Şimdi köyün ırzı namusu...

— Irzı namusu karıştırma muhtar, beni dinden imandan çıkarma!

— Vay susar mı uşak, hiç sesini keser mi?

— Uzattın iyice... Irz namusmuş... Körpe gelinleri Musa Çavuş sıra ile kullanınca ve de tayfasına peşkeş çekince bu köyün ırzı namusu zedelenmez mi? Yoksa bu köyün körpe karılarını Allah vakıf mı etti, eşkıya kopuklarına?

— Ne demek? Abuzer'le Musa Çavuş'a, haşa Allah'ın gücü yetmez. Sen delirdin diyerek bela üstümüzden savuştu mu?

— Ya n'apmalı? Şimdi söyle bakalım, bu köy iki güne kadar beş yüz lirayı toplayabilir mi?

— Toplayamaz, toplamasına ya, sen heriflere sövünce biz kara salgından kurtulduk mu? Bu köyü ateşleyip yakmaya yakar-

lar, bu elde bir... Yeniden öfkelenmiş, yeniden bağırmaya, fazladan tepinmeye başlamıştı: Vay başıma, Domuz Çalık, vay başlarıma gelenler!.. Çoluğu çocuğu kestirdi bu Çalık, hepimizi kopası diline kurban etti. Bre Uzun İmam durmadan gözlerini silersin, "İki laf da ben edeyim" demezsin. Binsek de Abuzer Ağaya mı çıksak? Ben nerelere gideyim kardaşlar, ben başımı hangi taşlara vurayım? Köy yandı ki...

— Bu köyü yakacak herif daha anasından doğmadı, sen öyle mi belledin, muhtar.

— Durun Müslümanlar, şimdi anladım. Bu Çalık hükûmata zaptiyeye güvenmekte besbelli... Şunda karı kadar akıl var mı?

Pis Çalık'ın da artık öfkelendiğini sesinden anladılar.

— Beni dinle muhtar, dedi. Zaptiyenin Musa Çavuş'la, dağdaki Abuzer'le ortak olduğunu belki sen bilmezsin ama ben iyi bilirim. Bir aydır davarımızı sürümekteler, sen neden zaptiyeye gitmedin de yaylaya çıktın? Durup dururken bizim davara hırsız nereden uğradı bil bakalım?

— Bilmeye bilirim de söylemek işime gelmez, Narlıca'ya bir düşmanlık eden oldu. Bizden bir yerlere kötü laf götürdüler.

— Bilemedin kâhya, hiç bilemedin! Davara uğrayan hırsız, bu gece gelen eşkıya mektubu, hep benim yüzümden...

— Senin yüzünden mi, ne demek?

— Biz üç aydır nerdeyiz muhtar, biz üç aydan beri nerelerde gezinmekteyiz?

— Üç aydır nerdeymiş, şimdi şunun sırası mı?

— Sırası... Ne güzel sırası... Biz üç aydır, iki sandık cephane yaktık, bir mavzer tüfeği eskittik. Biz mavzer kurşununu iğnenin deliğinden geçirir olduk. Bugün, kibir şeytanın, koca Osmanlı ordusunda bizden keskin nişancı yoktur... Hâlâ elinde tuttuğu nagantı ay ışığına kaldırdı: Şunu gördün mü? Biz bunu keskin

nişancılığımızla kazandık. Bakıver tanırsın, Tapucu Ethem Efendi'nin tabancası...

— Bir tabanca n'apabilir ki, hay oğlum?

— Sen bir tek tabanca sanırsın, bereket Abuzer senden akıllı! Akıllı olduğundan da, Musa Çavuş bu köye hiç gelemez.

— Gelemez mi?

— Gelemez vallah billah... İşte sana yemin!

— Hay Çalık Hafız, bu iş senin medresede okumana benzemez. Köy işi başka... Gelmeyeceği varsa bile artık yüzde yüz gelir. Kendisi gelmese de Abuzer Ağa hayıflanıp gönderir. Musa Çavuş'un yatağı Abuzer Ağa... Biz battık yavrum, senin aklın ermediğinden...

— Musa da gelemez, Abuzer'i de gönderemez. Şaşırırlar da köyümüzü basmaya kalkarlarsa onlara öyle bir iş ederim ki, Çorum toprağında kıyamete kadar türkü olur. Buraya İstanbullu sürgünün geldiği gün bunlar bana yayla yolunda rastladılar. Silahşörlüğümü gösterdim. O zamandan beri biz de evde mi yatmaktayız, hayır, biz o zamandan beri çalı diplerinde vakit geçirmekteyiz. Neden? "Bir kahpeliğe uğramayalım" diye... Eğer köyü basarlar da beni ilk kurşunda temizleyemezlerse üç güne sürdürmem sana Abuzer denilen pezevenkle Musa denilen zibidinin kellelerini getiririm.

Pis Çalık öyle yürekten söylüyordu ki, dinleyenlerin içine bir, "Aman olur mu ki, hey Allah" şüphesi düştü. "Essah mı yahu, saf olduğundan bu lafları Allah dedirtmesin uşak? Aman Çalık Hafız!"

Muhtar Kadir Ağa'nın sesi biraz yumuşamıştı:

— Üstesinden gelebilir misin Hafız oğlum?

— Gelirim de öteye bile geçirim! Hiç meraklanma!

— Bir başına mı?

— Kimse davranmazsa, Allah'ın izniyle bir başıma... Yüreği söylemeyenler koruya saklanır.

Uzun İmam deminden beri laf karışmadan Çalık'ı gözlüyor, sözlerini, sesindeki erkekliği ölçüp biçiyordu. Belli ki, Çalık oğlan bu meseleyi önceden tasarlamış, yapacağı, her neyse, iyice hesaplamış... "Bunun aptal avanak olmadığını ben bilirim" diye düşündü, "bu zibidi, durduğu yerde Musa Çavuş'a Abuzer Ağa'ya savaş açmaz. Kıyıcılığına geldi mi, kıyıcıdır, bu namussuz! Eh devir de hergele uğursuz devri... Keçesini sudan çıkarır mı çıkarır."

— Çalık Ağa haklı... dedi. Yiğitlenmekten başka yol kalmadıydı. Hemi bu Parpar milleti evvel eski tekin değildir kâhya, ister misin bu Çalık oğluma bu lafları Allah söyletsin? Bir hikmet canım! Musa Çavuş köyümüze döküm dökecek de, benim hafız oğlumun yüreğinde Hamza pehlivan yiğitliği gürleyecek... Bunlar kitaba bakarsan olur meseleler... Aklım yattı. Koruda bizim dört asker kaçağımız var. Onları da çağıralım, Hafız oğlumun yanına verelim. En iyisi köylü hep davransın yahu, biz hep davranalım da dini bir uğruna cenge girelim.

Çalık Hafız birden atılıp Uzun Hoca'nın elini öptü. Adamcağız neye uğradığını anlayamamıştı.

— Dur hafız, ne demek? Dur yavrum gece vakti... diye kurtulmaya çalıştı.

— Hayır! Öpmemiş olmaz. Biz burda senin duan kuvvetiyle barınmakta değil miyiz bre Uzun İmam? Bırak bir daha öpeceğim. Beni medreseye gönderip adam eden sen değil misin? Muhtar Kadir Ağa'm bu köyü çekip çevirmese bizi şimdiye kadar kurt kuş paralamaz mıydı? Ben köylüme güvenmesem, Eşkıya Reisi Musa Çavuş'a savaş mı açabilirdim? Ben hepsini bir bir düşündüm ağalar, siz keyfinize bakın?

— Keyfimize öyle mi pis Çalık?

— Pis Çalık ne biçim söz bre Süleyman dayı? Sen de iyice şaşkınladın.

— Olur mu hay oğlum, güç yetirebilir misin?

— Ferah ol Kadir Ağa! Sayende yetiririm.

— Asker kaçaklarımızı çağıralım, kopuklar hemen gelsin.

— Bırak şunları Uzun Hoca! Asker kaçağı kısmı kaça kaça bütün ürkek olmuştur. Fazladan her birinin bin çeşit işi var. Hazırlığımızı düşmana haber bile verirler, halt bırakmaz karıştırırlar. Köy kaçaklığı eşkıyaya benzemez. Eşkıya dedimse onlara da pek kulak asmayacaksın. Ben yaylada kuyrukçuyken hepsini mihenge vurdum. Eşkıyanın ilk hızından korkmalı. Böyle yıllardır, dağda gezenlere kulak verme! Bunlar kemerlerine birkaç altın attılar. Gözleri köye gitmektedir de Musa Çavuş'un korkusuna seslenemezler. Paralı eşkıya ölümü göze alamaz. Bizim köyde Osmanlı karı kıyamet gibi... Şayeste abla gibi beş tanesini silahlasam bana elverir. Burda bu kadar erkeğiz. Eli tutan, gözü gören davransın. Evet Uzun İmam buna, "Allah yoluna savaş" demişler. Duasını çek de, "Âmin!" diyelim.

— Hay çok yaşa hafız! Sana verdiğim emekler helâl olsun! Demek gücümüz yeter mi?

— Yetir ki artmacasına... Yetecek ister istemez. Bu zaman nasıl bir zaman? Dağlarda her çalı dibinde, bir Musa Çavuş yatmaktadır. Haydi kırıp döktük, herife istediği beş yüz lirayı verdik diyelim, iki ay sonra yeniden istemeyeceği, ya da başkalarının duyup "Bize de versinler!" demeyeceği nereden belli? Sülük oğlan mavzerin hakkını vermeseydi bunlar Abuzer'i bile dağıtmazlar mıydı? Sırasıdır davranmak gerek...

— Doğru!

— İşte okkalı bi söz! Haklı bu bizim Çalık Hafız yahu, bu bizim Çalık Hafız'da çok akıl var.

— Öyle ya kardaşlar, her yanımız asker kaçağı dolu... "Arslanın adı çıkmış, çakallar baş keser" denilmiştir. Hay çok yaşa hafız!

— Aman ağalar, bir de köyün adı korkağa çıktı mı önü alınmaz. Biz bu Çalık'ın çalıklığına bakmayalım. Bu lafları ona bir söyleten var.

— Allah'ın bir işi canım! Aferin Çalık Hafız! Bre ne olacaksa olsun.

— Olsun da kurtulalım yahu!

Çalık Hafız, demiri tavında dövmek için köylüyü hemen muhtar odasına çekti, iki dizi üzerine gelip çok laf etti. Tasarılarını sayıp döktü, milletin aklını savunma işine iyice yatırdı. Beli tutmaz ihtiyarlar bile arslan kesildiler, arada sırada şüpheye düşüp "Acaba Musa Çavuş'a, Sülük oğlana bir söylenen olur da başım belaya girer mi?" diye işkillenenler de her şeyi göze alıp köyü sonuna kadar koruyacaklarına yemin ettiler. Kitaba el basarak değnek atladılar.

Narlıca'daki mavzer tüfekleri savunmaya yetiyor, Osmanlı karılar da hesaba katılırsa, eli silah tutanların sayısı yirmi beşi geçiyordu. Cephane harman edilip adamına göre bölüşülecekti. Bu iş için Çalık Hafız ortaya tam bir sandık mavzer fişeği koyuyordu. Ayrıca asker kaçakları da çağrılacak, kendilerine güvenilmediği belli edilmeyecekti.

Bütün bunlar kararlaştırıldıktan sonra Çalık Hafız abur cubur evlerine yollayıp yaşlılar kurulundakileri odada bıraktı, kapıya koruyucu nöbetçi dikip söze girişti:

— Ağalar! Önce Allah'ın, sonra sizin arkalamanızla köy davrandı, ayağa kalktı. Silah işi tamam! Şimdi sıra, İngiliz düzeninde... İngiliz bu dünyayı parmağında oynatır. Neden? Çektiğini hemen koparmaz da ondan... Ne demişler? "Kürt'ü kovalaya kovalaya

dövmeli" demişler. Kediyi bile bir yere sıkıştırırsan yüzüne sıçrar. Biz şimdi Musa Çavuş'la Abuzer Ağa'ya harp açtık ama herifleri büsbütün azdırmak da olmaz. Yarın sabah Muhtar Kadir Ağa'm, bu İhsan Çavuş, bir de Uzun İmam atlanır yaylaya çıkarlar.

— Aman Hafız! Herifler bizi bitirir!..

— Hiçbir halt edemezler. Dinim gibi bilmekteyim, Musa Çavuş bu gece Yediçınar Yaylası'nda Abuzer kavatının yanındadır. Kâğıdı beraber yollamışlardır.

— Daha iyi söyledin ya, senin dediklerin çoktan yaylaya gitti.

— Ben sizi neden göndermekteyim? Benim dediklerim yaylaya gitmemiş olsa Abuzer'le ne konuşacaktınız?

— Dur, benim aklım karıştı.

— Hiç karışmasın muhtar ağa, siz doğruca yaylaya çıkarsınız. Ben şimdi Musa Çavuş'a, heyetin ağzından bir kâğıt yazarım, ayrıca kendimden de iki satır eklerim.

— Ne yazılacak? En sonraki sözünü en önden söylemedin mi alçak?

— Söylemedim Uzun Hoca! Hiç söylenir mi? Musa Çavuş'a diyeceğiz ki... Senin anlayacağın, biz yoksulluktan yanıp yakılacağız. Ayrıca Çalık Hafız da yoksulluktan şaşırtmış olacak. Öyle ya, tarla yok, öküz yok. Hafız şaşırtmasın da kim şaşırtsın? Bir adam, köy yerinde kopukluğa bir vurdu mu, gözünü budaktan sakınmaz da birinin başında akşamlar. Bizim azmamız yiğitlikten değil, yoksulluktan ileri gelmiş olacak!

— Aman Hafız, işi bozar mozarız! Senin ilk tutumun kötü değildi yavrum!

— Hiç meraklanmayın! Rahmetli babam "Parpar Ahmet"ten de açarsınız. "Bunlar soy ocak akıldan fukara... Böylelerine çatmak hayır getirmez" dersiniz. Ben de ayrıca, "Senin bütün yatak yerlerin aklımda... Köye değdin mi, bir haftalık ekmeği belime

sarar, dağa çıkarım, seni bin adımdan, kuş gibi, avlarım. Rüyamda bana Battal Gazi göründü. Burnuma kan kokar oldu. Kurşunu nasıl attığımı Abuzer Ağa'ya sor da bak!..." derim. Kendiniz bilmez değilsiniz ya bizim millet, Çalık kısmından gayet yılar evvel eski...

— Orası doğru!.. Benim aklım yattı yatacak... Ha ne dersin muhtar?

— Mektubu Abuzer Ağa'ya verirsiniz. Musa Çavuş'un işinden Abuzer'in haberi yokmuş gibi konuşulacak, yardım isteniyor olacak. Sözü yoluyla çevirir bana getirirsiniz. "Bu Çalık ağzı, Allah göstermesin bu senin bildiğin pis Çalık yere göğe sığmaz oldu" dersiniz. "Gezdiği yerde gözüne Battal Gazi görünmekteymiş, dediğine bakarsan silahı buna aldıran, nişancı olmasına ferman veren de Battal Gazi Hazretleri'ymiş" dersiniz.

Uzun İmam güldü:

— Sen onları bana bırak Çalık oğlum! Biz, yeri gelince, diyeceğimizi biliriz. Şimdi anladım. Bundan sonrası İngiliz oyunu...

— Ayrıca "Bu işte, söz ayağa düşürülmese daha iyi!" demeli. "Öteki beriki hiç duymasın. Hem Musa Çavuş'a kötü, hem Abuzer Ağa'ya..." demeli. Fazladan: "Köy, yediden yetmişe değnek atladı. Bir silah patlasa, evlerden öyle kurşun yağdırılacak ki alaylar güç yetiremeyecek. Türk'ün köylüsü bir kere davranırsa neler olur!" dersiniz. Korkmayın! Bu sözde pek de yalan yok, Uzun Hoca!

— Gidi domuz Çalık! Köylüyü arkada görünce erkeklendin öyle ya... Aklın açıldı.

— Gözlerin iyi görmediğinden sen arkamdakini köylü sanmaktasın, hey Uzun İmam, sen arkamdakinin, kız gibi Alaman mavzeri olduğunu nerden bileceksin?

O gece Narlıca'nın dört yanına nöbetçiler dikildi. Ertesi sa-

bah üç kişilik Çalık Hafız elçisi yaylaya doğru yola çıkarken Narlıcalılar karılı erkekli türkü çağırarak siper kazıyorlar, atlılara karşı geçit yerlerine sivri kazıklar çakıyorlardı. O zamana kadar yerinden kalkmayı canı istemeyen Çalık Hafız'a Allah'tan bir tetiklik gelmişti. Her yana yetişiyor, herkese bir laf buluyor, hele karıları türlü maskaralıklarla koltuklayıp işe sürüyordu.

Çalık Hafız komşu köylere de adamlar gönderdi. Bunlar akşama doğru döndüler. Eşkıyanın bütün köylere döküm döktüğü, salma saldığı yalandı. Bu bela yalnız Narlıca'nın başına çökmüştü. Musa Çavuş Narlıca'ya kızmış da haracı bir buradan istemiş. Bu da, köylüyü ürküteceğine, fena öfkelendirdi. En korkaklar bile:

— Ne demek olsun? dediler, buraların sağmal koyunu biz miymişiz bakalım?

— Vay Musa Çavuş vay! Bir bizim eşeğimiz mi kancık?

— Gözü kör olsun bu seferberliğin, yoksa Çorumlu, bu Musa Çavuş gibilerini it diyerek sürüye mi gönderirdi?

— Yaşa bre Hafız Ağa! Ömrün uzun olsun!

Yaylaya gidenler akşama doğru iyi haberlerle geldiler. Abuzer Ağa işe çok şaşmış, yemin, töbe komamış etmiş... Ya Sülük oğlanın Muhtar Kadir Ağa emmisinin eline varıp köpeklenmesine ne demeli? Sonunda Abuzer Ağa, "Musa Çavuş bizim Narlıca'ya böyle kızmayacaktı ya neyin nesi? Bunda bir yanlışlık var. Siz ferah olun kurban! Ben işi anlarım. Musa Çavuş'a iki laf ederim" demiş...

Muhtar Kadir Ağa:

— Oğlum Hafız diye anlattı, herifleri eşekten düşmüşe çevirdin, güzelce... Abuzer kavatı, "Haberim yok" diye şart etti ama yalan... Ben, çobanına yolda rastladım da gizliden soruverdim. Musa Çavuş on beş atlıyla dün gece yayladaymış... "Musa Ça-

vuş'u ne zamandır görmedim" diyen Kavat Abuzer, senin dün geceki işine hiç şaşmadı: "Bu sizin Hafız Ağa yaman Osmanlı... Yapar mı yapar!" dedi. Biz bu işi atlattık gibi...

— Hiç şüphen olmasın Kadir Ağa! Sayende atlattık. Şimdiden sonra bir zaman tetik duracağız. Eşkıyada oyun çoktur. Bakarsın, Abuzer bizi yumuşatır da...

— Elbette yavrum! Sıkı durulacak ki bakalım Allah ne gösterecek!

Musa Çavuş yolladığı haberde, beş yüz lirayla silahlar, cephaneler için iki gün süre vermişti. Bu iki günlük süre cuma sabahı bitecekti. Narlıcalılar üç gecede üç saat bile uyumadılar, gece gündüz kol gezdiler, pusularında beklediler, arı vızlasa silaha davranarak köylerini yiğitçe korudular.

Perşembe gecesi ay ışığı gündüz gibiydi. Bunu da iyi yönden aldılar:

— Allah'ın bizden yana olduğu işte belli! dediler.

Çalık Hafız, perşembe günü öğleden sonra milletin yüreğini pek tutmak için bütün molla oyunlarını ortaya koydu, mavzerle iki yüz adımdan boş kapçıklara kurşun atıp hepsini vurdu, ayrıca tabancadaki keskin nişancılığını da ispat etti.

Narlıcalılar, Çalık Hafız'ın her attığını vurmasından keyiflenerek:

— Ulan aferin!

— Hay çok yaşa Çalık Hafız!

— Bu ne bu yahu? Olursa bu kadar olur! diye bağrıştılar.

Eşkıya gelmeyi göze alamayınca, millet tutumunu gevşetmesin diye Çalık Hafız çok diller döktü:

— Aman ha ağalar, bacılar! Baskın verirler de bizi, Allah göstermesin, yediden yetmişe kırarlar. Aman nöbete, devriyeye kuvvet... Buna Sırat köprüsü derler, tetikte durmadık mı yandık!

Aman dayanma zamanıdır Müslümanlar, dayanma zamanı...

Bir hafta sonra Abuzer Ağa'dan, Musa Çavuş'un köyü bağışladığı müjdesi geldi.

4

Her çarşamba olduğu gibi, bu çarşamba günü de köylü milleti –karı erkek– Çorum pazarına gidiyordu. Kağnı çığrışları, kasaba yolunda gece yarısından başlamış, kuşluk zamanına kadar susada insanın arkası kesilmemişti.

Çalık Hafız'ın, Musa Çavuş'la Abuzer Ağa'ya hakçası yedi krala savaş açtığından beri, kasabaya ilk inişiydi. Kendisi, olup bitenleri yaymak istememişti ama yiğitliği komşu köylerden geçip Çorum'u çoktan tutmuştu. Başta Tapucu Ethem Efendi olmak üzere bütün tanışları, "Hele gelsin canım! Gelsin de iki laf edelim. Nerde bu namussuz Çalık?" diye haber yolluyorlardı.

Sonunda Muhtar Kadir Ağa ile Uzun İmam:

— Geç git adam! dediler, "Korktu morktu" derler de namına yaraşmaz!

— Demek gidilsin mi, n'olacaksa?..

— Git... Dilersen yanına iki adam katalım!

— Adam da neymiş? İşte o zaman "korktu" derler.

— Ağa gönlün bilir yavrum!

Çalık Hafız, medreseden geldi geleli sırtında taşıdığı partalları bugün ilk defa çıkarmış, tepeden tırnağa yeniler giymişti. Tıraşı da kılığına uygun!.. Sakalı biraz makineye vurmuş da bıyık-

ları belli belirsiz bükmüş... Çalıklığı sayılmazsa bu surat, eh... Kendine yeter.

Silahına güvenip köyü eşkıyalara karşı koruduktan bu yana Narlıca'nın karısı ağzını toplamış, "Pis Çalık", "Domuz Hafız" yerine "Hafız Ağa" demeye başlamıştı. Anası Ayşe karı, artık yanıp yakılmıyor, "Hafızım" diye övündükçe ağzından bir "Hafız" daha çıkıyordu. Karılar ne demekteler, bakalım?

— Hafız Ağa'mız, çulları atsın da giyimini yiğitliğine uydursun! demekteler...

Çalık Hafız ovaya inene kadar, eşeğin yürüyüşünü kağnıların gidişine uydurdu, yalnız kalmamaya çalıştı.

İzin tezkeresi olmadığından tüfeksizdi. Kasabanın yanında bir ahbabı olacak da dönüşte almak için uzun silahı bırakacak. Daha böyle bir ahbabı yok! "Tapucunun nagantı şimdilik yeter!" demiş yürümüş, pazar gününün kalabalık yollarında pusu kurulamayacağını bilip dururken boğazı inene kadar her çalının önünde üstüne kurşun sıkılacağından korkmuştu.

Ovaya inince gövdesindeki gerilme gevşedi, yüreğinin yaprak gibi titremesi geçti: "Biz bu kadar korkarsak Abuzer'le Musa Çavuş kim bilir nasıl korkar?" diye düşünüp gülümsedi. Ama gene de omzunun üstünden arkasına baktı. "Herifler altına gömülmüşler. Adam kısmının, zenginledikçe canı tatlılaşır. Zengin takımı ölümü hiç sevmez. Neden? Arkasına baktı. Canı tatlı olduğundan..." Bir zaman gitti gene arkasına baktı, çok uzaktan Abuzer'i tanıyıp irkildi. Ne bineğini biliş çıkarmış, ne de herifin suratını seçmişti ama gelen atlının Abuzer olduğuna yemin etse başı ağrımaz. Sülük oğlanın da yanında olup olmadığını anlamak için elini gözlerine siperledi. "Oğlan bizi yolun ortasında açıktan vurursa?.. Hem de vurur! Kavat babasının varlığına güvendiğinden kuduz ite döndü." Aklına önce kaçmak geldi.

Önünde Çorum ovası el ayası gibi düz... Namussuz şuncacık bir ova iken uzamış gitmiş.

Arkasından gelen düşmanlarının altında yel gibi esen arap atları... "Nereye kaçmaktasın namussuz Çalık? Haa... Nereye?" Musa Ağa'nın söylediği bir söz sık sık aklına gelir olmuştu:

"Peki dağdaki heriften ne istedin? Uyuyan yılanın kuyruğuna neden bastın?" Çalık Hafız dudaklarını yaladı. Dudakları kabuk bağlamış... Ceviz kabuğu gibi bir kabuk ki, adamın dilini parçalar. Musa Çavuş'tan kâğıt geldiği gece nasıl olup da korkmadığına şimdi şaşıyordu. Yolu bıraksa da şu çalının ardında, su dökmeye dursa mı? Dönüp bakmayı istemiyor, bakmayınca da kurşunu enseden yiyecekmiş gibi, sırtı ürperiyordu.

Abuzer'in yalnız olduğunu anlayınca soluğu biraz genişledi. Herif, al kısrağı rahvana bırakmış, çalkalayıp gelmekte... Silah tezkeresini vaktiyle Davavekili Cevdet Bey'den aldığı için kucağında mavzeri... Hayvan yüksek, kendisi de kavak gibi boylu... Eşkıya işinden bu yana iki kere köye indiydi ama hiç yalnız kalmadılardı. Ikisinde de herif şöyle sinek kovmacasına, "Merhaba Hafız" dedi o kadar...

Çalık Hafız üst üste yutkunarak besmele çekti, çivili değneği sağ elinden sol eline geçirdi, atın üzerinde mavzeri kucağına alınca namlunun ne yana geldiğini tasarlamaya çalıştı. Sağ el tetikte olacağından merkebi yolun sağına aldı. Nagantını, biraz öne kaydırdı. Göz ucuyla arkasını kollayarak, yüreği ürpere ürpere bekledi. Sanki nal sesleri yaklaşmıyor, sırtında yılanlar kaynaşıyordu.

Çok sürmedi, Abuzer Ağa Çalık Hafız'ın tıkır tıkır yürüyen eşeğine kavuştu, yanından geçti, sonra ne düşündüyse düşündü, gemleri kasıp bekledi:

— Fark etmedim birden hafız oğlum, dedi. Allah versin, elbiseleri yenilemişsin de...

— Yeniledik sayende ağa!..

— Neden sayemizde kurban! Sana bizim bir iyiliğimiz mi dokunabildi ki?..

— Sayende elbet... Sayende olmaz mı? Sağ ol!

Abuzer, "Bizimle gönül mü eğlemekte bu rezil?" der gibi gözlerini kısarak bir zaman baktı, yarım ağızla:

— Sen de sağ ol! dedi, pazara mı böylece?

— Pazara evet.

— Hükûmata bir işin varsa, hiç çekinme, hemen yaptırırız?

— Hükûmatla bir işimiz yok...

— Pırtı, gazyağı, tuz filan alacaksan kolay... Veresiye alalım!

— Sağ ol ağa! Şimdilerde lazım değil!

— Öyleyse dur sen! Abuzer Ağa kurnaz kurnaz göz kırptı. Sen Çorum'a, para yemeğe gitmektesin arslanım, nasıl doğru bilebildim mi?

— Bizde para n'arasın ağa? Biz kendi rençperliğimizi hak edemeyip... Baksana Allah bizi nasıl yaratmış! Çalık topal yaratmış... Meşe kökü gibi yamrı yumru...

Abuzer, bir şeyler düşünerek dalmış, al kısrağı kötü eşeğin ayağına uydurmuştu. Mavzerin namlusu da öte yana dönük... Çalık Hafız: "Hele avanak!" diye gizlice sırıttı. "Ölümün yanı sıra ne güzel gitmekte... Adamın uzunu avanak olur ama bu kadar mı olur?" Avuçlarını ıslatan korku teri kurumuş, artık çekincesi filan kalmamıştı. Yüreği ferah... Solukları geniş... "Yiğitliğimiz hak vergisiymiş gördün mü? Gel geç değilmiş..."

— Buyur, yak! sesiyle sıçradı:

Abuzer Ağa tabakayı uzatmıştı:

— Yak hele hafız oğlum!! "Allah n'işlerse güzel işler" denilmiştir. Kurban olduğum Allah seni dilemiş böyle yaratmış, bizi de başka çeşit... Başımdaki bir dert olduğundan bilirim. Gövde-

nin pek irisine kulak verme! Benim gibi gövdeli herifleri değme hayvan çekemez. Şurada siperlenecek olsam, bu koca gövdeyi bir yere saklayamam. Oysa yumruk kadar bir taş, senin canına siper olur. Hele yürek işine geldin mi, yürek gövde işi değil! Bakarsın herifin kendisi pelvan ama yüreği bakır metelik etmez, bakarsın oğlanın boyu iki karış, yüreği mangal kadar... Alalım seni, maşallah sen yüreklisin!

— Aman ağa, bizde yürek n'arasın!

— Sana öyle söylemek düşer. Doğrusu bu... Geçenlerde lafın açıldı. Muhtar Kadir Ağa'ya dedim ki: "Bu bizim hafız, tarladan yana biraz kısa..." dedim. "Çifti de bozmuş... Bir kolayına baksak!" dedim. Bu zamanda senin gibi bir silahşör, Çorum mutasarrıfı gibi yaşamalı!

— Sağ ol ağa!

— "Sağ ol" diyeceğine, "peki, bunun yolu?" desene! Bunun yolu, hafız oğlum, bizim yayladan geçer. Attığını vurmak ne demek? Yiğit için tükenmez bir gelirat demek... Say ki altın bilezik... Ama Narlıca'da kaldın mı faydasız... Bizim Fati karı senin atıcılığını duyunca ne dese iyi? "Her attığını şıp diye vurmakta mı gerçekten?" dedi. "Hiç bakmamakta!" dedim, beğendi ki ne kadar... Ablan seni kuyrukçuluğundan sever. "Bir gün al gel de bakalım attığını vurmakta bana çıkabilir mi?" dedi. Seni sınayacak. Ben böyle sezinledim.

— Ablam sağ olsun, yolumuz düşerse geliriz.

— Ablanın aklı başka... "Bu dağ başında bize böyle attığını vurur bir yiğit her zaman lazım" dedi. "Bizim en yakın komşularımız Narlıcalılar... Biz Narlıca ile bir kabile sayılırız" dedi. Niyeti, seni yaylaya temelli almak...

— Almak öyle mi?

— Almak evet. Sen beni iyi dinle hafız oğlum, bizim yayla iş-

lerini bilirsin! Köy yerinin öküz ardında toprakla boğuşmalarına hiç benzemez. Köy yerinde senin yiğitliğini çekemezler, ruh gibi ahbap sandıkların, bir de bakarsın, düşmanlarınla birlik olmuşlar da sana ummadığın kahpeliği etmişler. Fukara olsan adın zibididen yukarı yazılmaz. Biraz zengin olsan "Herif aradan çıktı, buna sonunda güç yetmez, tekerine bir odun soksak da yardan aşağıya yuvarlansak, ne güzel!" diye seni göze getirirler.

— Doğrusun ağa...

— Biz neden kartal kuşu gibi dağ başına çekildik? İstemezlerin dibinden kaçtık. İyisin, akıllısın, silahta Osmanlısın ama yüreğin saf olduğundan köy yerinin oyunlarına akıl erdiremezsin! Bizim adamımız, yiğiti sırtını sıvazlayarak belaya iter. Musa Çavuş işinde yiğitlik ettin köylünü korudun. Sana "Allah razı olsun" mu dediler? Benim kulağıma ne laflar çalındı. Şöyle olmuş da, böyle demiş de... Musa Çavuş'a sövesiymişsin... Arada bir vakit bize de sövmüşsün.

— Hâşâ ağa, biz haddimizi biliriz, ben sana neden sövermişim? Hangi besmelesiz dediyse gelsin yüzüme söylesin! Şart olsun yalan!

— Ben bilmez miyim kurban? Bunu bana diyen, sevdiğinden mi demekte? Hayır! Bizi birbirimize düşürecek de kendisi arada bir şey koparacak.

— Kim söyledi allasen ağa, şunun adını biz de bilelim?

— Adı şimdilik dursun. İlerde öğrenirsin. Ama ben n'aptım? Suratımı astım da: "Bize sövmüşse hafız oğlumuz, yabanın iti köpeği sövmemiş ya... Varsın sövsün! Benim avradım onun ablası..." dedim. Nasıl iyi demiş miyim?

— Sağ ol ağa! Sen, benim çobanlıkta ustamsın! Usta ne demek? Şu rezilin adını bildirmelisin ki...

— Her şey sırayla... Biz ne demekteydik? Senin gibi bir yiğit

Narlıca'da birkaç tarla ile adam sırasına giremez. Çek yaylaya, önüne üç beş at çekeyim, Gümüşhacıköy'den kaçak tütün getir. Senden getirmesi... Satmak benim işim...

— Bizde tütüne yatıracak, at alacak para n'arasın bre ağa?

— Sana şimdi parayı soran mı oldu? Para senin yiğitliğin... Parayı ben veririm, ilerde ödersin. En iyisi ortak oluruz hafız oğlum. Para benden, çalışma senden... Ha nasıl bu akıl?

— Ömrüne bereket ağa.

— Demek razı mısın?

— Buna kim razı olmaz?

— İşte gördün mü? Abuzer ağa keyifle güldü. Yarından tezi yok, yaylaya çık! Yarın beklerim konuşuruz.

— Kısmetse inşallah...

— İnşallah maşallah ne demek? Mutlak beklerim, kuzu kesilecek...

— Biz kuzuluk adam mıyız Ağa? Hele bakalım...

— Mutlak geleceksin. "Bakalım"ı aradan çıkar.

— Öyleyse... Muhtar Kadir Ağa, geçenlerde lafını etmiştiydi. "Abuzer Ağa'yı bir gün apansız basalım da bize davar kebabı yedirsin!" dediydi. Kadir Ağa'yı, Uzun Hoca'yı, İhsan Çavuş'u alır gelirim.

— İşte bunu beğenmedim Hafız, hiç beğenmedim. Bizim işimiz salt kuzu yemek mi? Gizli meseleler konuşulacak! İşte gene yeri geldi, silahşörlükte Osmanlısın ama, bundan gerisine aklın hiç ermemekte... Böyle işler iki kişi arasında gizlide konuşulur. Sen bu seferlik yalnız gel de...

Abuzer Ağa susup karşılık bekledi. Çalık Hafız, kurt gibi sırıtarak gülüyordu.

— Neye güldün Hafız?

— Geçenlerde birisiyle konuşurken...

— Ee?

— Ona güldüm.

— Kim bu?

— Adı lazım değil, bizim köyden biri...

— Ne üstüne bir konuşma?

— Köy yerinin işlerinden açtık. Laf sana geldi, senin variyetine, yiğitliğine... Ben seni övdüm. O da bizim aklımızı beğenmedi: "Köse milleti, kambur milleti, bir de kel milleti, bir de topal milleti, Türkçesi senin gibi Çalık milleti kurnaz olur ama sende bu kurnazlığın şuncacığı yok, dedi. Ayrıca, uzun adamlardan da hiç akıllı çıkmaz!" demesin mi?

— Aman sakın bu da bize mi hafız?

— Hele dur ağa, herifte laf bitti mi? Daha neler dedi alçak!

— Neler?

— Sen yayla yolunda benim atıcılığımı sınadın ya, biz sayende tapucunun nagantını kazandık ya, işte bunu bazılarının gözü götüremedi. Ben Musa Çavuş'un askerine o gece neden karşı durdum? Sana güvendiğimden... "Kötüsü gelirse gider Abuzer Ağa'mın eline eteğine düşerim, kemiğimi Musa Çavuş'a kemirtmez!" dedim. Herif buna karşı ne dese iyi? "Senin silahşör olmanı Abuzer Ağa'n beğendi mi?" diye sordu. "Hiç beğenmez mi? dedim, altından sarraf anlar, yiğitten yiğit..." Gülüverdi. Meğer sen kendi yakınında yiğit yetişmesini istemezmişsin!

— Lafa bak lafa... Düşman lafı! Kim dinini seversen?

— İlerde belki derim. Ben ağzından söz almak için önü sıra yuvarlandım. "Abuzer Ağa'nın buralarda yiğit adam istemediğinin ispatı?" dedim. "Asker kaçaklarından hepsi barındı da Kara Murat neden vuruldu bakalım?" dedi.

— Neden vurulmuş?

— Yiğit olduğundan... Ötekiler tavuk hırsızlığını hak edemez

yüreksiz rezillermiş.

— Peki biz neye yiğit herif istemezmişiz?

— Ben de bunu sordum.

— Ne dedi?

— Yüzüne diyemem ağa, hiç olmaz!

— Söyle de biz de bilelim! Padişahın ardından kılıç sallayan olur. Elçiye kızılmaz. Yiğitsen dersin!

— Sözüm burdan uzak, sen bildiğimiz kavatmışsın. Kavat kısmı ırzı kırık olduğundan yiğiti çekemezmiş! İt kursağı yağ götürmez hesabı...

— İşte ben buna gülerim! Abuzer sarı dişlerini gösterdi. "İt ürümekle deniz pislenmez" demedinse...

— Denmez mi? Daha neler dedim. Herif namussuz! "Koca Yediçınar Yaylası'nı Abuzer kavatı, Emey karısının verimkârlığıyla ele geçirdi" dedi. Siz rahmetli çoban Hanefi Ağa'mı Deveboynu'nda sopalayıp yardan uçurmuşsunuz! Herif, Hanefi Ağa'mın ölümüne gitmiş de sopayı leşin on adım açığında bulmuş...

— İşte yalanı ortaya çıktı Hafız oğlum, sen o sıralar Hanefi'nin kuyrukçusu değil miydin? Hayır! Allah bana, belki başka şey sorar ama adam öldürmeyi soramaz!

— Bilmez miyim ağa, senin için demedi.

— Ya kim için dedi allasen?

— Bırak... Sırası gelince onu da söylerim. Herif daha ne dese iyi. Davavekili Cevdet Bey cepheye gideli senin eşkıyalar çok babayiğit yemiş... Bizim köyden üç tane asker ailesi gelini Musa Çavuş zorla baştan çıkarmış... Bunların altınlarını, bakırlarını, kilimlerini birer birer yaylaya çekmiş! O sebepten Narlıca'nın attığını vurur silahşör yetiştirmesini, siz istemezmişsiniz. Musa Çavuş'u bizim köye sen saldırmışsın! Kaybolan davarlarımızın hırsızı da sizmişsiniz!

— Ulan kim bu namussuz? Hayır, adını diyeceksin. Dememiş olmaz.

— Diyemem ağa, biz de kendimize göre erkeğiz. Sen demin, bizim lafımızı sana getireni söyledin mi?

— Sen deme. Ben bilmez miyim? Bunları Muhtar Kadir Ağa demiş olacak...

— Muhtar Kadir Ağa mı? Hiç bilemedin efendi, Kadir Ağa'da, senin lafını edecek yürek n'arasın?

— Kim öyleyse?

— Meraklanma, yeri gelsin elbet bildireceğiz. Herifin anlattığına göre, senin Musa Çavuş'un şimdi de Petek Hanım'ın arkasındaymış.

— Töbe, hangi Petek Hanım'ın?

— Rahmetli Mahir Ağa'nın kızı Petek Hanım'ın... Pelvan Hasan'ın Petek... Pelvan Hasan'ı bilirsin. Yüreksizdir ama kancıktır. "Kötüsü gelirse ben Musa Çavuş'a bulaşmam, Sülük oğlana bakarım" demekteymiş... Sülük oğlana bir iş ederse...

— Aman Hafız oğlum, Abuzer sana kurban... Bunlar hep köylü düzeni... Bizim başımızı derde sokacaklar.

— Evet, Pelvan Hasan'ı bir yelleten olursa... Sülük oğlanı Hasan'a vurdururlarsa... Göze alamaz ya, belli de olmaz! Bir gün yol boyunca oturduk da tütün kaçakçısı bekledik. Sülük aşağıdan geçti. Hasan ne dese iyi? "Hafız, dedi; burdan şunu bir kurşunda bitirirsin öyle ya?"

— Aman oğlanı mı? Aman Hafız!..

Abuzer Ağa kötü kötü yutkundu. Ağzı korkudan kurumuş ki, fırından yeni çıkmış testi gibi...

Çalık Hafız boynunu bükerek gülümsüyordu. Çakır Kâhyaların Kenan Efendi'ye kavatlık ederek yayla ağası kesilen Kara Abuzer korku yutkunmaları arasında sordu:

— Kaç adımdaydınız hafız oğlum? Beş yüz adım var mıydı?

— Eh o kadar...

— Sen ne dedin? "Hiç dinlemem düşürürüm" demiştirsin.

— Bu nasıl söz ağa, bizden böyle söz çıkar mı? Ben duymazdan geldim ama Petek karıya değmenin şimdilerde hayır getirmeyeceğini de anladım. Narlıcalılardan bazısı da başka bir işe razı değiller.

— Neymiş?

— Sen Kenan Efendi'nin tarlalarını alımsar olmuşsun!

— Almakla?..

— "Yayla elversin" demekteler, "Köyümüzün toprağına sakın el atmasın!" Bizimle konuşan herif, lafı dolaştırdı da bak nerelere getirdi: Sülük'ü vurana hükûmat ceza bile vermezmiş. Yok, oğlan şaşırır da birini vurursa, yakası da hükûmatın eline geçerse bunca senelik vâriyetinizi tüy gibi savuracaklarmış. Benim anladığım, bu Petek Hanım meselesine bir kızan var.

— Aman hafız, bu benim rezil adamlarım yol yordam bilmediklerinden kıyamet kadar düşman peydahladılar.

— Ne fayda! Senin Musa Çavuş'u Küpeli Meryem'le koruda bu işi konuşurken dinlemişler. "Kız! Beşibirlik verecek dersin, beş tane, on tane beşibirlik..." diyesi... Petek karı razı gelmemekteymiş. Küpeli Meryem cadısı "Hasan'dan korkmakta, besbelli..." demiş de, Musa Çavuş: "Hiç korkmasın dilerse Hasan gibilerinin hesabı iki güne kalmaz temizlenir" demiş.

— Bunlar bütün yalan oh hafız oğlum, Abuzer emmin sana kurban!.. Ben Musa Çavuş'ta değilim! Sülük oğlana bir kötülük erişti mi bizim ocağımız söner!

— Yalnız seninle mi ağa? Bizi de çatıştıracaklar.

— Neden? Dur bildim. Vaktiyle sizin bu Hasan'la bir vazgeçtiniz vardı. Hasan'ı yellediler de sana meydan dayağı çektirdilerdi.

— Değil! Köylü, Musa Çavuş meselesinden bu yana, bizimle uğraşır oldu ağa, karısı erkeği bizim işlerimizi kendine dert etti. Bizi everen hangisi, yanına ortak alan hangisi... Bu arada namussuzun biri, "Hafız Ağa'ya Petek Hanım'ı alıverelim" dememiş mi?

— Şimdi anladım domuz Çalık, dünya güzeline göz koydun, öyle ya alçak? Zengin yerin biricik karısı...

— Hemen eğlenirsin ağa, bizim gibi kötü bir Çalık, Petek Hanım gibi dünya güzelinden ne umabilir?

Abuzer Ağa fikre dalmıştı. "Bu Çalık, bu lafları neden bize açtı? Sözü nereye getirecek bu namussuz?" Öksürdü:

— Bunlara karşı sen ne dedin bakalım? Dinin gibi doğru söyle Hafız?

— Dedim ki "Bak ağa! dedim. Ben bu temeline tükürdüğüm Narlıca köyünün delibaşısı değilim, dedim; Abuzer'in Musa Çavuş, karı severmiş, varsın sevsin. Üç karı severmiş, otuz karı sevmezse eşşoğlu eşşektir. Biz evlenirsek ya da birini alımsar olursak, ona dolanırsa o zaman düşünürüz. Abuzer Ağa kavatmış, Emey ablam Kenan Efendi'yle, Musa Çavuş'la iyi imiş... Ben anlamam! Bana değmeyen yılan bin yaşasın. Bu koca dünyaya sığamadık mı ki birbirimizi ayıklayacağız? Ben bir garip çalığım, haddimi bilirim. Bizim, bunca para döküp keskin nişancı olmamız yiğitliğimizden değil, korkaklığımızdan... Abuzer Ağa, yakınında yiğit adam istemezmiş, böylesi çıkarsa bir yolla yaylaya çeker, dönüşte pusudan vurdururmuş...

— Yahu bu nasıl bir söz, doğru gibi?

— Hâşâ, bu söz bizim değil ağa, bu söz bizi istemezlerin... Ben herife dedim ki: "Abuzer Ağa'm beni adam hesabına almaz ki, canıma kıydırsın... dedim. Ben Abuzer Ağa'mın uğrunu kesmem, yoluna çıkmam, işlerine karışmam!" dedim. İyi demiş miyim?

— İyi olmaz mı? Aferin!

— Aslına bakarsan ağa, benim yiğitlikte, nam verip nam almada gözüm olmadığından, şu bunu demiş, bu şunu demiş hiç aldırmam. Benimkisi geçim derdi.

— Geçim kolay hafız, demincek dediğim gibi. Önüne iki üç hayvan çekerim...

— Kaçak getirmeyi hak edemem ama eğer yaylaya gelen tütünden biraz verirsen, fişek yapar satarım. Ayrıca sürekçilerden bize ucuz hayvan, sığır inek alıverirsin. Bu dediklerim hep parasıyla... Eğer birazını harman ödemesine bırakırsan o da senin beyliğin ağalığın...

— Öyleyse niyet çerçilik mi hafız?

— Gücüm yeterse çerçilik... Bir de, mal toprak, değirmen davar sahibi dul bir karı uydurursam, köy yerinde n'olacak, geçinir gideriz.

— Dur hele, mallı davarlı dul karı sakın Mahir Ağa'nın Petek olmasın?

— Petek olsun, kelek olsun, bizim aradığımız toprağı değirmeni... Eti budu değil!

Abuzer Ağa deminden beri ilk defa keyiflendi, yürekten güldü:

— Yamansın Çalık oğlan, dedi. Bunlar halis İngiliz düzenleri kurban! Sana bundan böyle tekmil Çorum milleti güç yetiremez. Zora düşer de yaylaya haber salmazsan, işte o kadar... Petek Hanım'ın da var hayrını gör!

— Sağ ol ağa! İznin olursa bahtımızı bir de biz sınayalım!

— Sına bakalım köpoğlusu... İşte meydan, işte şeytan! Yıl uğursuzun demişler

— Doğru! Yıl benim olmasa, senin gibi bir yayla beyi, beş yüz liralık al kısrağı bizim kötü eşeğe yoldaş eder mi? Bilirsek bu bize ne devlet! Sağ ol ağa! Köy yerinin işlerini hiç aklından çıkarma! Benden sana bir laf getiren olursa şamarı çarp, senden

bana getiren olursa ben yapacağımı bilirim. Sen benim üstüme gelmezsen ben senin yolunu hiç kesmem! Musa Çavuş reziliyle Sülük oğlunu da biraz baskıla...

— Sağ ol hafız! Senin gibi babayiğit yüz yılda meydana gelmez. Sülük senin kapı itin...

— Ben Sülük yeğenimi severim. Birlikte büyüdük. Bizim çalıklığımızı hiç unutmasın. Çalık kısmı tekin değil!

Abuzer Ağa'nın suratı gene değişti.

— Birlikte büyüdünüz oh Çalık Ağa! Sülük edepsizlik etmeye edemez ama Petek karı yüzünden kopuk Hasan bize kinlenip... Aman haaa... Sülük oğlana bir kötülük etmesin! Şube reisini görsem, herifi buralardan ürkütsem... Haa ne dersin?

— Şimdilik ortada bi şey yok ağa, ilerde düşünürüz. Meraklanma, benim gözüm Hasan'ın üstünde...

— Aman haa... Umudum sende... Karı milletinin birinci şeytanı paradır. Ne demişler? "Karı milletinin yular ipi, altın dizisi..." demişler. Karıya evvelinden üzüm şeker yedireceksin ki o da sonunda sana Havva anamızın Cennet helvasından yedire... Dur hele, Çalık oğlum senin bu Petek'te evvel eski gözün vardır. Samanlıkta gözlediğin sıra, gönlü düşürmüşsün besbelli... Ha nasıl, iyi bilebildim mi?

Çalık Hafız utanmış gibi yere baktı, bir şey demeden gülümsedi.

Beşinci Bölüm

Köyün Kamburu

1

Bir yandan harman yerine kağnılarla sap çekiliyor, öte yandan fırıl fırıl dövenler döndürülüyordu. Arpaların sonu çoktan alınmış, tepe gibi yığılan taneleri, Çalık Hafız, elindeki mültezim mührüyle mühürlemişti.

Bu yıl Narlıca'nın iltizamını Abuzer Ağa'nın almasından, hele ekini Çalık Hafız'a bekletmesinden köylü çok memnundu. Kasaba aşarcısının domuz suratlı adamıyla boğuşup kendi malının hırsızı olmaktansa, Çalık Hafız'ın insafına işi bırakmak bin kat hayırlı... Denilenler doğruysa iltizamı Abuzer Ağa'nın almaası da Çalık Hafız'ın işiymiş... Daha ileri geçip, "Bunlar ortak..." diyenler bile var. Ne olursa olsun bu Çalık'ı köye Allah'ın gönderdiği belli bir şey... Herif, hâşâ, Hızır Peygamber'den farksız... Asker kaçaklarını aramak bahanesiyle ayda bir iki gelip evlerde yumurta, tavuk, kuzu oğlak bırakmayan zaptiyelerin ayaklarını kesti. "Bizim toprağımızda hâşâ, böyle reziller barınamaz! Bunlar yakalanırsa boynumuz kıldan incedir!" diye bir "köy mazbatası" yazıp mutasarrıfa söz geçiren de bu Çalık değil mi? Önceleri, "Bu herifin, bu köyde, Halife Ömer gibi adalet göstermesi neden? Bir oyunu var ya bakalım!" diyen yüreği fesatlar şimdi yere bakıyorlar. Öşürcülükte ne işler çıkarıyor bu namussuz Ça-

lık... Dul karılardan, asker ailesi olup ekini kendisine yetmeyenlerden hiçbir şey almaması nasıl bir iş! Ama... bahşişi, Abuzer Ağa'nın kesesinden veriyormuş... Olsun!

Harman yerine baktıkça köylünün üstüne bir kasılma geliyordu ki kör şeytanda bulunmaz. Yıl uğurlu gitti ağa, dağ-taş ekin kesildi. Yusuf Peygamber'in düşünde gördüğü Firavun bolluğu da böyle değil... Hep Çalık Hafız'ın bahtı... Öşrün yarısına, dedikleri gibi, ortaksa rahmetli Parpar Ahmet'in avuç kadar fukara ambarı, bu ekini hiç alamaz. Çalık Hafız bu yıl, ekinin altında ezilir.

Narlıca'nın üst başındaki harman yerinde köylü, karı erkek, çoluk çocuk arı gibi çalışıyordu. Millet tepeden tırnağa toza boğulmuş, kocalar karılarını, oğullarını tanıyamaz olmuştu. Ama bolluk keyfinden buna kim bakıyor? Türkülerin, mânilerin bini bi para...

Muhtar Kadir Ağa, sap yığınının gölgesinde oturan Çalık Hafız'ın yanına geleli, on dakika olmadan üçüncü defa:

— Güç yetmez Hafız oğlum, dedi; bu köylü takımına, bu yıl Allah'ın gücü yeterse yeter.

Çalık Hafız kucağındaki mavzerin emniyet tetiğiyle şakır şakır oynayarak karşılık verdi:

— Yetmez evet, hemi de hiç yetmez.

— Köylü milletinin düğünü bayramı: Bolluk... Seferberliği, ölümü: Kıtlık...

— Iyi bildin muhtar ağa, kıtlık...

— Abuzer Ağa keyif olmuştur. "Ulan, şu hafız bize hiç yoktan para kazandırdı" diyerek güler.

— Gülmez mi?

Zaptiye baskınlarını Çalık Hafız önlediğinden, asker kaçakları da işe koşulmuşlardı. Pelvan Hasan, rahmetli Mahir Ağa'nın

kızı Petek Hanım'ın harmanında dev gibi çalışıyordu. Herif kaçakçılık sebebiyle biraz hamlamış, sıtmadan dalağı şiştiği için biraz güçten düşmüştü, ama gene bir çatalda kağnının yarısını aşağı alıyor, düven yatağını hemen yayıp öküzleri döndürüyordu.

Çalık Hafız gözlerini kıstı, dişlerini gıcırdattı, cigara içmeye getirerek derin derin soludu.

Muhtar Kadir Ağa öksürüğü bitirip tükürdükten sonra:

— Adamın gücü yetmeli de orağa harmana kendi girişmeli, dedi. Bolluk yılında rençberliğin tadına doyulmaz. Şuna bak, hesapça bizim burası dağ köyü sayılır. Ağır rençberliği rahmetli Parpar baban anlatırdı Hafız oğlum, Bafra'nın Laz ağalarında bir rençberlik olurmuş ki...

— Bak Kadir Ağa, köy yerinde adamın bu harman kadar rençberliği olmalı!

— Bir evin öyle mi? Evet olmalı... O zaman adama güç yetmez hafız oğlum. Bu kadar ekin kaldıran evin oğluna kızına hiçbir vakit güç yetmez.

— Ne gibi?

— Padişah oldum diyerek göklere çıkar.

— Varlık yokluktan iyidir kâhya! Baksana köyde laf söz, dövüş kavga kalmadı.

— Öyledir. Ekin bolluğunda köylü kısmı kardaş gibi olur ama az sürer. Sen gerisine bak! Köylü, ekini ambara atmayınca "Ekinim var" demediğinden şimdilik gürültümüz yok... Ekin hayırlısıyla ambarlara atılsın, bizim köylümüzün en piri arslan kesilir. En yüreksizinin yanına varamazsın! Allah Osmanlı'yı neden ondurmaz? Sonunda azıp babasını kazıklayacağından ondurmaz.

— Orası öyle...

Rüzgâr estikçe savrulan ekinler, havaya altın tozları gibi dağılıyor, güneşte alaimisema gibi renk renk ışıldıyordu. Yokuştan

sap yüklü kağnıların aralıksız gıcırtıları duyulmaktaydı. Temmuz öğlesinin kızgın sıcağında araba boşaltanlar, harman yatağı yayanlar, düven döndürenler, dövülen harmanı büyük çalı süpürgeleriyle süpürenler, hele taneyi samandan ayırmak için durmadan savuranlar, titreyerek tüten havanın ötesinde boz bulanık kımıldıyorlardı. Birkaç kişi harmandakilere eşeklerle durmadan su taşımaktaydı. Güneş yakmasına karşı karılar sıkıca sarınmışlar, erkeklerse, inadına, don gömlek soyunmuşlardı. Bunların suratları, kolları, göğüslerinin açıkta kalan yerleri, kömür gibi kapkaraydı. Dolu sap kağnılarını yokuş yukarı dizleyerek güçle çıkaran, sıcakta düven çevirmekten soluğu daralan öküzler yığınlardan tane yiyerek dinleniyorlardı.

Muhtar Kadir Ağa:

— Seferberlik olmasa, biz bu ekinden bu kadar daha alırdık hafız oğlum, dedi; alırdık da koyacak yer bulamazdık.

— Seferberlik de olmasa ekin de bu kadar para eder miydi hay muhtar?

— Doğru! Ekin değil, altın...

— Ama satabilene...

Çalık Hafız birden davrandı, mavzeri sap yığınına dayanarak bir şeye hazırlandı. Muhtar Kadir Ağa meraklanıp döndü, harmanında çalışanlara öğle ekmeği getiren Petek'i görünce Çalık'ın dizine bir şaplak indirdi:

— Zıpladın Hafız Ağa diye güldü, ben de kıçına diken battı sandım, meğer yürek oynamasıymış.

— Bırak ağa, bizim yüreğimizde kötülük yok...

— Biz var mı dedik? Bu laf senin ağan, kavat Abuzer'den çıkmakta. Evet, karı yaman ağa, bu karı can yakıcı bir karı... Giderek tavlanmakta, ne dersin! On iki yaşında gelinlik kızı olduğuna ispat isterim. Anadan doğma kısır karılar da böyle olmaz. Bir be-

la canım! "Bu tıkızlığa, bu cilveli salıntıyı nasıl uydurdun kahpe?" desem. Şimdi bildim, bizim Pelvan Hasan'ı kötületen sıtma bu sıtma... Hemi de kötületir. Hafız Ağa, buna Hamza pelvan güç yetiremez, alta düşer de hırıl hırıl pes eder. Yüzünü açsa da kırmızı yanaklarını görsek. Sevaptır hey orospu, sen sevabı nerden bileceksin? Geçenlerde Küpeli Meryem anlatıverdi. Gülünce yanakları çukurlaşmış da adamın aklı başından gidermiş. Küpeli dedi ki: "Karıyı görünce benim bile yüreğim bozulmakta... Çorum'un ebe karısı gibi sevdalanıp yâren tutasım gelmekte..." dedi.

Çalık Hafız'ın gözleri dalıp çenesi biraz aralanmış, solukları, fırtına gibi, ağzına sığmaz olmuştu. Kadir Ağa'yı dinlemiyordu. Karıyı nerdeyse gözleriyle yiyecek... Aklına vaktiyle samanlıkta gözlediği güreş geldi. Belkemiğinde tatlı bir çekilme, pazılarında bir titreme oldu. Bunun keyfine doyamadan Pelvan Hasan'ın attığı meydan dayağını hatırladı. Dişlerini göstererek hayın hayın güldü.

— Kız Petek, eğlensene orospu!

— Sen misin muhtar ağa, buyur!

Muhtar Kadir Ağa başını salladı:

— Eskiden olsa "buyur" demezdin namussuz. İş işten geçince he mi?

— Bir de bu köyün kâhyası olacaksın, vay başıma!.. Bunlar nasıl laflar! Hafız Ağa şuna baksana...

— Deli mi bu hafız? Senin durduğun yerde bana mı bakılırmış?

— Bir emrin mi var dayı? Harmana ekmek gidecek. Pilav soğumasın...

— Senin yanında soğuyacak pilavın... Töbe töbe... Bak Hafız Ağa'n ne demekte? "Petek Hanım'ın ayranı Çorum toprağında nam salmış ayrandır. Birer tas verse de içsek!" demekte...

— İstediği ayran olsun, can baş üstüne...

Çalık Hafız yutkunup gırtlağındaki kuruluğu deflemeye çalışarak:

— Benim ayran istediğim yok Petek Hanım, dedi; kâhyanın kendi canı çekmiş.

— Çeksin, ömrüne bereket! Petek tası doldurup uzattı. Buyur Kadir dayı!

— Oh ne güzel kız! Pelvan Hasan alçağı sana kurban olsun, yüreğimin başını soğuttun.

Bu söz, Çalık'ın, döl güttüğü sıralarda, kızlara anlattığı olmuş meselelerden birinde geçiyordu. Alaca'ya pekmez satmaya giden rahmetli Dişlek Ahmet Ağa'nın karısı Şerife'nin şimdi evlendiği kaynına dediği laf... Bunu bilen Petek'in gözleri baygınlaştı.

Çalık Hafız, karının uzattığı tası:

— Sağ ol! diye aldı, anama demişsin ki "Kaplar tekmil kızıl bakır kesildi. Bakır çalmasından hep kırılacağız" demişsin.

— Ben demedim Hafız Ağa, Ayşe ablam kendisi söyledi. Bize bakırcı getirecekmişsin sevabına...

Muhtar Kadir Ağa şaştı:

— Ne bakırcısı kız? Seferberlik, dünyada kalayın namını kaldırdı, Hafız olacak bu rezilin kalay madeni mi var.

— Hafız Ağa'm isterse bize bulur, ne güzel bulur.

— Bulur musun hafız?

— Evvel Allah bulurum, hele şu harmanları hayırlısıyla kaldıralım.

Tası geri verdi, bıyıklarını elinin sırtıyla sıvazladı:

— Ölmüşlerinin canına gitsin Petek Hanım! Hasan Ağa "Benim ayranımı sen ellere nasıl dağıtırsın?" diye sana kızarsa "Sulfato bedeli!" dersin. Kasabaya ısmarladım, sulfato geldi gelecek...

— Sağ ol Hafız Ağa! Dermanı bulunmazsa Hasan kötü... Sıtma herifi fena zedeledi.

Muhtar Kadir Ağa öksürüğü acele kesti:

— Bu sıtmaya da sulfato kâr etmemekte mi sakın? dedi, biz eskiden bunun dermanını fındık üzüm sanırdık.

— İşin gücün eğlence a herif?

Petek, Çorum çevresinin bütün kadınları gibi "A herif!" sözünü nazla kısaltıp "Heeri!" diye söylüyordu.

Muhtar Kadir Ağa, salınarak giden karının arkasından baktı, baktı da:

— Yürü kahpe yürü! diye içini çekti. Zebun Selim, Allah rahmet etsin, tez vakitte öldü de bu fırtınadan kurtuldu, Hafız oğlum, aslına bakarsan bu Hasan'ın asılmayı göze aldırıp askerden kaçması hep bu orospunun yüzünden... Musa Çavuş: "Gel arkama, asker yazıl, bir yıla varmaz kemeri sucuk gibi doldurursun" derken bu Hasan niçin köy kaçakçılığını bırakmaz? Bu kahpenin uğruna bırakmaz. Ama değer haa! Babadan zengin... Ayrıca Selim'in malı da buna geçti. Yedi parça bağ, su altında on beş parça tarla, dört yüz dönüm arazi... Şunca davar, büyük baş hayvan... İki çift öküzle bir çift manda... Ya değirmeni n'apalım, koca değirmeni? Hasan, "İlle nikâhımız kıyılsın, seni şart olsun keserim" diye her gece üstüne yürümekteymiş... Bana geldi ağladı. Oğlanı çektim: "Sen, n'apmaktasın, dedim, sen bu karıyı sonunda bir alay gözü kararmış kasaba zaptiyesinin ayakları altına mı atacaksın?" dedim. Oğlan: "Ya n'olsun kâhya emmi? diye ağladı, biz bunun yoluna kellemizi koymuşuz, sonunda başkalarına mı karı olacak? Benim yeminim var: "Ben mezara, karı da mezara..."

— Onu öyle demezler, yanlış bellemiş: "Ben mezara, karı mezada" demişler.

— Artık bilmem, sende hafız oyunu çoktur ama elini çabuk tutmazsan...

Çalık Hafız içini çekti. Seferberlikten kendisini çalıklığı kur-

tarmıştı. Öyleyken Petek lafı açılınca yüreğini bir yangın sarıyor, çalık oluşuna, töbe hey Allah, sövüp sayarak boyuyla beraber günaha giriyordu.

Narlıcalılar harmanı afatsız belasız bitirmişler, taneyi ambara, samanı samanlığa atmışlardı. Avlularda, dam üstlerinde bulgurlar, yarmalar tarhanalar kurutuluyor, saçak altlarına, mutfak çivilerine birer, soğan sarımsak hevenkleri asılıyordu.

İşte bu günlerde, bir sabah, korucu ortaya çıktı, bağırmaya başladı:

— Köye kalaycı geldi komşular! Köyümüze kalaycının zorlusu geldi! Duyanlar duymayanlara bildirsin! Köyde kalaycı var. Hafız ağanın avlusunda kaplar kalaylanacak...

Karılar evlerinden avlulara, avlulardan evlere koştular. Bütün bakırlar toplandı. Çalık Hafız Ağa'nın avlusuna yetiştirildi.

Köye kalaycıların gelmesi karı milletini çok keyiflendirmişti. Her kafadan bir ses çıkıyordu:

— Bu Hafız Ağa'm neyin nesi hey Allah?

— Bu Hafız'ın eşi yok canım! Bizim Hafız Ağa'mızın eşi bulunmaz!

— Hay dert görme e mi Hafız Ağa! Bir iş canım...

— Var olsun! Her şeyi tam sırasında düşünmesine, hey kahpeler, siz ne dersiniz?

— Köyde yoğurt çalacak kap kalmadıydı. Hep zehirleneyazdık hep...

Çoluk çocuk bağrışarak koşuyor, köy tellâlının sesi aralık aralık duyuluyordu:

— Köyümüze kalaycı geldi! Ekini olmayan da kaplarını getirsin. Hafız Ağa kolayına bakacak! Kalaycıya kap gelsin...

Çalık Hafız'ın bulduğu kalaycılar öyle çingene takımından bir kalaycılar değildi. Çifte atlı arabayla gezen Laz kalaycılar...

"Bir körükleri var. Harman zamanı çalıştırsan, ekini samandan güzelce ayırırsın da şuraya biriktirirsin!"

Lazlar cevizin gövdesi dibine kap temizlemek için bir çukur kazıp sıkıca bastırmışlar, dereden sekiz on bakraç kum taşımışlardı...

Öğle namazından sonra besmeleyle işe giriştiler. Koca körük hırıl hırıl hırlamaya başladı. Uzun boylu Laz, belinden aşağısını ırgalayarak kap temizlerken daha kısası, daha koca burunlusu, birisine fena öfkelenmiş gibi suratını asıp, kapları önüne aldı. Herif, bu seferberlik kıtlığında, kalaya hiç acımıyor, kıpkızıl bakırları nişadırla tüttürerek ayın on dördü gibi parlatıyordu.

Seyredenler parmak ısırdılar:

— Hüner olur ama bu kadar mı olur?

— Bunlar anadan doğma kalaycı...

— Anadan doğma evet!..

— Benim bildiğim, Laz kısmı biraz arsızdır. Bunlar, bu saray terbiyesini nereden almışlar? Bunca karı kız gelmekteyken başlarını bile kaldırmayışları şaşılacak bir iş!

— Herifler hem terbiyeli, hem de işe yatkın... Böyle giderse bir köyün kabını on günde bitirip şuraya atıverecekler.

— Bunlarda kap kacak aşırmak da yok. Bre Çalık Hafız, böyle Müslüman kalaycıları nerden bulur getirirsin rezil?

Uzun Hoca gözlerinin sularını kurutarak:

— Bir kolaylık gösterir kurban olduğum Allah! dedi, bu kadar çoluğu çocuğu sahipsiz bırakır da ağılatır mı? Medresede okumaktan Çalık oğluma bir vicdan geldi ki, benzeri bulunmaz. Hepsi Allah'tan ama, Çalık oğlumun yiğitliği nah belli bir şey, medrese vergisi...

Lazlar bir sıvanışta köyün yarı kabını kalaylayıp ayna gibi parlatmışlardı ki, hiç beklenmeyen bir bela gelip çattı. Heriflerin ikisi birden hastalanıp yatağa serildi.

Fukaralar ilk günü dişlerini sıkıp işi bitirmek istemişlerse de namussuz kara sıtma göz açtırmamıştı. Kap temizleyen uzun oğlan kıçını ırgalayıp dururken, kayışı kırılmış gâvur tüfeği gibi, sol yanına devrilip kendinden geçti, arkasından asıl kalaycı da yıkıldı. Çalık Hafız'ın sayvanında bunlara yatak serdiler, üstlerine yorgan, kilim ne buldularsa örttüler. Gene öyleyken herifler, titremesini bilmeseler donacaklardı. Dişleri öylesine birbirine vuruyordu ki, Narlıcalılar: "Bu gidişle bunların dişleri kül ufak olmazsa çok iyi! Biz şaştık!" dediler.

Çalık Hafız hemen bir kâğıt yazmış, köyden bir oğlanı ata bindirip kasabaya salarak hâlisinden sulfato buldurmuştu. Lazlar tam iki gün avuç avuç sulfato yediler. Fayda vermeyince haplardan birer avucu, boğma rakıda eritilip içirildi. Kısa boylu kalaycı biraz sarhoşlandı, şap salan söylendi, dilini büsbütün anlayamadıklarından ne istediğine akıl erdiremediler. Bir vakit, yanık türküler çağırdı, sonra yeniden titremeyi ele aldı. Sirkeye sarmısak ezdiler, içine gene avuç avuç kinin doldurup sabah ayazına bıraktılar. Bunu zorla yuvarlayan fukaralar kusmaktan az kalsın gebereceklerdi. Kara sıtma "Bana mısın?" demedi.

Ilaçlar işe yaramayınca Uzun hoca:

— Hele açılın kardaşlar! Hele açılın ki, Allah bismillah! diye yatakların arasına diz çöküp okumaya çöktü. Arkasından dualı pamuk ipliğiyle sıtmaları bağladı. Amasya toprağındaki sıtma ocağından muskalar getirtti. Kara sıtmanın haberi bile olmayıncı, neden saklamalı, köylünün bunlardan biraz umudu kesildi:

— Gurbet elde ölecekler yahu!

— Demek alınlarının yazısı böyle...

— Bu sıtma hep bildiğimiz dalak şişirip kendiliğinden def olan sıtma değil komşular...

— Laz kısmı ters olduğundan, her hastalık yanlarına uğraya-

maz, uğrasa da diş geçiremez. Çabuk savuşur. Ama bunlara yapışan illete kara sıtma demişler. İki garip Laz şurda kalsın, cihan pelvanlarını yere serer sırtüstü...

— Evet, suratlarının yeşile dönmesinden belli, bu sıtma kara sıtma...

— Garip yiğitler "Vay anam vay vay!" diye çığrışmakta ki, adamın yüreği kalbur gibi göz göz delinir.

— Ekmekten de kesildiler yahu! Şayeste abla piç kızılcıktan şerbet getirdi, Petek Hanım nişastadan pekmezli pelte yolladı, ağızlarına bile süremediler.

— Bunlarınki suya kuvet... Suyu içmekteler ki, küple... Bunlarda şimdicik bir dalak vardır, nah kafam gibi...

Çalık Hafız içini çekti:

— Ben şaştım muhtar ağa! "Gurbetlik, fakirlik, bir de hastalık" demişler. Bunu âşık söylemiş de sonunda "ille hastalık" demiş. Biri anasını çağırır, biri babasını... Şaştım gitti Bilmem ki n'apsak?

O gece odada hep Lazların hastalığından konuşuldu, vahlar çekildi, derman arandı.

Köylü evine dağılıp bütün ışıklar kararınca Çalık Hafız hasta Lazların yanına yanaştı:

— Kalkın arkadaşlar, yolcu yolunda gerek! –dedi.

Kalaycılar can çekişmeyi bir yana bırakıp canavar gibi sıçradılar.

Kısa Laz:

— Bu ne bela? Yata yata canımızdan usandık Hafız Efendi! diyerek güldü.

Çorum-Sungurlu yolunda lafı yıllarca söylenen, posta soygunu, işte o gece yapıldı. Vilayete para götüren yaylı arabası çevrildi. İki jandarma, arabacı, parayı götürmeye memur tahsildar imansız-

ca öldürüldü. Soyguncular yaylıya koşulu hayvanlara bile acımamışlar, büsbütün gâvurlanıp onları da kurşunlamışlardı. Arabada on bin liradan fazla para vardı. Soygun çok geç haber alındı. Eşkıyalar baskını iyi hazırlamışlar, yolcuların zaptiyeye bildirmesine meydan vermemek için yaylıyı yoldan saptırıp meşeliğe saplamışlardı. Tarlanın birinde bulunan üç at izi sürüldü. Bu izler bir derede kayboldu. Bir vakit sudan gidip taşıl bir yerden susaya çıktıkları anlaşıldı. Araba, bir dönemeçte çevrilmişti. Tetikte duran dört silahlıyı üç kişinin teslim alabileceğine kimse inanmadı. Soygun, oralarda gezen büyük eşkıya çetelerinden birine yükletildi.

Çalık Hafız'la kalaycı Lazlar, Narlıca'ya sabah namazından önce dönmüşlerdi. Soygun, Çalık'ın dediği gibi çok kolay olmuş, işi görüp geri dönmek saatleri hiç şaşmamıştı. Lazlar, Çalık'ın bu işi arabadaki tahsildarla beraber hazırladığını bilmediklerinden, Hafız'ın planına parmak ısırdılar. Kafasına kurşunu yiyene kadar, tahsildarın o yiğitliği nasıl gösterdiğine de bir türlü akıl erdiremediler. Üç soyguncu ayaklarına çullar sarılı hayvanları arkadan dolaştırıp Narlıca korusuna çıktıkları zaman sabah ezanı okunmak üzereydi.

Sırtlarındaki kara kıldan Kürt abalarıyla Kürt şalvarlarını, başlarındaki ak keçeden Kürt külahlarını çıkarıp her günkü elbiselerini giydiler. Kürt urbalarıyla iki tüfeği Çalık Hafız aldı. Lazların bilmediği bir yere gömdü.

Lazlar yeniden yataklarına girip inlemeye başladılar. Çalık Hafız sabah namazını kılmak için camiye koştu.

Namazdan sonra İhsan Çavuş'u çevirdi. Lazların fena kötülendiklerini, Merzifon'a gitmekten başka çare kalmadığını söyledi.

— Merzifon'daki sürgün Arap şeyhinin her derde derman bir kitabı varmış... dedi. Bir umut bu kitapta... İznin olursa senin hayvana binip gideyim.

— Hay hay ne demek? Sorduğun fazla...

Gece, soyguna giderken İhsan Çavuş'un merada bırakılan atını kullanmıştı.

Şimdi alıp köyden çıkınca hayvanın yorgunluğu da bilinmeyecekti.

Çalık Hafız, iki gün sonra dönüp muhtar odasına girince kitabı havada birkaç kere salladı:

— Biz bunu din gücüyle aldık kardaşlar! diye bağırdı. Arap şeyhi bunu bize vermedi, say ki Çorum toprağına vakıf bağışladı. Kuran üzerine yemin ettik, can düşmanımız hastalansa, içinde yazılı dermanı, yüreğimizi bozmadan yapacağız.

Ertesi sabah, başta Uzun Hoca olmak üzere meraklılar Çalık Hafız'ın arkasına takılıp dağa çıktılar. Hepsi de aptes tazelemişlerdi. Kitaptan okunan dualara yürekten âmin diyorlardı. Çalık Hafız çıkaramadığı yerleri, Uzun Hoca'ya sorup imdat isteyerek birtakım otlar, çiçekler topladı.

Bunları kaynattı, elde ettiği kan gibi kırmızı bir suyu Lazlara içirdi. Narlıcalılar heriflerin başuçlarında bekliyorlardı. Lazlar bir zaman, eskisi gibi inleyip ofladılar, zangır zangır titrediler. Sonra sonra bunlarda bir kıvranma başladı. Allah beterinden esirgesin, yorganları yırtacak oldular. Uzun Hoca'yla Çalık Hafız bir ağızdan duaya başlamışlardı. Bir saat geçti geçmedi, hastaların üstüne bir baygınlık çöktü, herkesin bildiği ölüm baygınlığı... Ve de akşama doğru sürgün Arap şeyhinin Çorum toprağına vakfettiği kitabın nasıl bir kitap olduğu anlaşıldı.

Muhtar odasına koşan Çalık Hafız:

— Gelin Müslümanlar yetişin! diye bağırdı, Allah'ını seven koşsun. İnanmayan gâvurdur, hey kardaşlar, inanmayan şart olsun dinden çıkar.

Köylü "Allahü ekber" diye yürüdü.

Birkaç saat önce yataklarında ölü gibi bıraktıkları Lazlar zıplayıp kalkmışlardı. Yüzlerindeki yeşil sarılık geçmiş gitmiş. Vıcır vıcır bakıyorlar ki gözleri kedi gözü gibi ışıldıyor.

Ertesi gün işe koyuldular, geri kalan kapları bir haftaya bırakmadan kalayladılar, topladıkları ekini arabaya atıp soygundan paylarına düşen üçer bin lirayla savuşup gittiler.

Çalık Hafız, Lazların arabası gözden kaybolunca sevinçten yüreği boğazına takılarak, "Şu seferberlik gibi yok, dedi. Adam kırımıymış... Varsın olsun! Bedavaya kurtulmaktalar da şu yalan dünyada sürünmekten kurtulmaktalar!"

2

Bu Küpeli Meryem cadısı, Deli Göbel İsmail'in zincire vurup omzunda gezdirdiği koca baykuş kuşuna benziyordu. Burnu baykuş gagası gibi ağzının üzerine kıvrılmış. Kirpikleri büsbütün döküldüğünden sanki hiç kırpışmayan, çipil gözleriyle adamın suratına değil doğruca yüreğine bakıyor. Buna karşılık sesi bal gibi tatlı, yumuşak... Cilveli bir ses ki gözünü yum, bel kemiğin yaprak gibi titresin!

Çalık Hafız ağzını istekle çarpıtmış, gözlerini yummuştu. Küpeli Meryem fısıl fısıl anlatıyordu:

— Bu karı, Hasan'dan iyice usanmış Hafız oğlum. Nerden mi bildim? Kişisini, ya da hovardasını sevmeyen karı, arada bir dalar gider, içini çeker de "Amaaan hey Allah! Ölüp kurtulamadım!" der.

— Petek böyle mi dedi?

— Kaç kez!

— Hasan'dan niçin usanmış? Arslan gibi pelvan...

— Güreşi sık tutmaz olmuş besbelli, fazladan karıya kendini besletmekte... Bir kahpe vardır elindekini hovardasına yedirir, bir de var "Üste hamam parası mı vermeli?" diye kızar. Bu Petek cimri orospulardan...

— Peki, Musa Çavuş'un oğlanın beşibirliklerini neden geri çevirdi?

— Kavat Abuzer'in Musa Çavuş'u bilmez misin?.. Bu rezilin beşibirlikleri temelli değil ki Hafız oğlum, bu köyde kaç karıyı baştan çıkardıysa hep o beşibirlikler... Karıda bir vakit durur, gönlü geçince çeker alır.

— Petek akıllı öyleyse...

— Şeytan gibi... Bunlar ev ocak akıllı... Rahmetli Abuzer'in Eşkıya Reisi Musa Çavuş'a "He!" dememiş karıdan biz ne elde edebiliriz bre Küpeli?

— Orasını sen benden iyi bilirsin. Benim sezinlediğim, karı kurnaz bir orospu! Köyü Musa Çavuş'tan kurtardın, silahşörlükte dünyayı titrettin, fazladan Narlıca'nın öşür işinden şu kadar para kazanmışsın. Hasan fena korkmuş. Vaktiyle bir vazgeçtisi var ya, "Bu Hafız öcünü yerde koyan heriflerden değil! Bir gün bize bir kahpelik eder" demekliğe başlamış... Niyeti, karıdan para çekip bir zaman buralardan savuşmak... Sıtma kötületmese çoktan gidesi...

— Petek bizi sıtma ilacı için demek bu yüzden mi sıkılmakta?..

— Bu yüzden...

Çalık Hafız dalgın gözlerle bir zaman Küpeli Meryem'in yüzüne baktı. Karının suratında çizgisiz yer kalmamış. Ak saçları çalı gibi... Ellerine "adam eli" denmez, parmakları yaşlı meşe kabuğu gibi pötür pötür, nasırlı, çatlak... Ama üstü başı, kunduraları yeni... Yeni olmaz mı? Yetmiş evlik köyün bir cadısı... Duasız hocasız iş görenlerin, izinnamesiz nikâhsız çiftleşenlerin vergisini bu Küpeli toplar. Söylenenlere inanmak lazımsa salt Narlıca'nın değil, komşu köylerin hovardalık işleri de bundan sorulurmuş, hep bu Küpeli'den...

Çalık Hafız dalgın bakışlarını şu yana çevirince Küpeli Meryem de bir vakit onu gözetledi. Herifin belden üst yanı dev gibi... Boynu manda boynundan güçlü, elleri kürek kadar, bilekleri baldır kalınlığında... İnce çevrilmiş molla sakalıyla suratının karayağızlığı büsbütün artmış ama, etli dudaklarının kan kırmızılığını n'apmalı? Belinden aşağısı da gövdesine uygun olsa, buna güç kuvvet yetmez, tıkız Sülük oğlandan on kat alımlı bir babayiğit olur çıkar.

Eski kulağıkesiklerden Küpeli Meryem'in, yüreği bir hoş oldu. İncecik dudaklarını yaladı. "Petek orospusu, sakın bu Çalık herife gönül mü düşürdü?" diye meraklandı.

— Peki Meryem bacı, ne halt edeceğiz?

— Orasını sen benden iyi bilirsin, Hafız Ağa! Bu işte benden fayda yok! Ne desem, karı "Musa Çavuş'un bahşişini alıp gene ağız mı aramaktasın abla?" diyerek suratını azdırmakta... En iyisi önüne çık, kendin konuş.

— Olur mu? Şuna buna derse... Ha?

— Kime diyecek, Hasan'a mı?

— O itin lafı mı olur bre canım! Köylü duyarsa rezillik... Bizi çekemeyenler: "Mesele anlaşıldı, herif yaptığı iyiliğin karşılığını köyün güzel karılarından birem birem alacak!" derler.

— Varsın desinler, kulak asma!

— Asmamak olmaz.

— "Asma!" dedim, Petek karı öylelerinden değil! Karı kısmının hovarda besleyeni iyidir. Hafız Ağa, alışık olduğundan cehennemde yanmayı filan hiç düşünmez. "Şu dünyanın keyfini süreyim, ahrette Allah kerim" dediğinden, böyleleri işe yatkın olur.

— Doğru Meryem bacı, senin başından çok geçtiğinden bilirsin.

— Beni düşüneceğine Petek kahpesini düşün! Bak herife yemek götüreli bi saati geçti. Bu kadar zamanda iki kez günaha girmiştir.

— Hani herifin sıtması ses soluk komadıydı?

Çalık Hafız'ın kalın sesi hemen boğuklaşmıştı. Küpeli Meryem şaşırarak yüzüne baktı. Hafız'ın gözleri kasılmış, boynunun damarları, baş parmak gibi, dışarı uğramış... "Herif kıskandı, gördün mü? Herifi nerdeyse kan boğacak..." Küpeli cilveyle güldü:

— Sıtmalı adam o işe daha yatkın olur hay yavrum! dedi. Erkek kısmının elindeki bir şey mi bakalım? Petek isteyince bizim öksüröklü Kadir Ağa bile körpe aygıra döner. İyisi mi birazdan dereye iner beklersin. Sana bu yolları ben mi belleteceğim? Sıtma ilacı istemedi mi? Dermandan filan söz açıver. Yüreğini anla!

— Bizim çalıklığımız üzerine, laf gelişi, sana bir şey demedi mi, Meryem bacı, dinin gibi doğru söyle?

— Önceleri eğlenirdi, "Şuna bak, şu da adam gibi bir adam mı?" diyerek... Ama köyü eşkıya baskısından koruyunca ağzı değişti. Bir gün ne dese iyi? "Meryem abla! Hafız Ağa'm yürekliymiş gördün mü, hemi yürekli, hemi de gövdeli maşallah boğa gibi..." dedi de gülüverdi.

— Essah mı kız, böyle mi dedi?

— Vallah billah... İşte sana bir de yemin!

Küpeli Meryem yalan söylüyordu. Petek'le bir laf konuşmamıştı. Ama büsbütün de uydurmuyordu. Karı toplantılarında Topal Ayşe, "Oğlanı eversek" dedikçe kız anaları çoktan beri kıvranmaya başlamadılar mı? Bunca yıldır Uzun İmam'la söylenen Adviye karı, dünden razı değil mi?

Çalık Hafız'ın yüreği demin Petek'i kıskandığı zaman nasıl öfkeyle sıkışmışsa, şimdi de sevinçten öyle tıkanmıştı. Kaç aydır çalıklık meselesini düşünüyor, bazı geceler uykusu kaçtığından

sabaha kadar durmadan cigara içiyordu. Biraz önce bu lafı hiç işitmeden açmış, açar açmaz da pişman olmuştu. Şimdi, "Dert adamı söyletir" diye gülümseyerek, "Doğruymuş yahu! diyordu, işte belli bir şey, dert kısmı adamın ağzından sıçrayıp çıkarmış ki; zapt olması yokmuş!"

Iyice ferahladığı için aklı başına gelmişti. Baykuş gözleriyle kendisini gözetleyen Küpeli'ye birden kızdı. Yüzünü asarak:

— Hele biraz geçsin, dedi; biraz düşünelim.

— Neyi düşüneceksin Hafız? Demiri tavında dövmeli... Karı, Hasan'dan usanmış. Musa Çavuş da razı gelmedi. Bugün gelmez, bakarsın, yarın geliverir. Kahpe kısmında akıl n'arasın?

— Olmaz dedim Allah Allah! Elbet, bizim de bir düşündüğümüz var. Ben sana haber veririm.

Küpeli Meryem gidince avcuna tükürüp kalktı, Petek Hanım'ın yolunu beklemek için dereye indi.

Vakit ikindiye yaklaşmış, gölgeler uzamıştı. Derenin içi kuytu serindi. Geçenlerde yağan yağmur dağlara fazla düşmüş olmalı ki, su epey artmış... Kara taşlara vurup köpürerek, yayık yoğurdu gibi yayılıyor, kendisini sağdan sola, soldan sağa atarak erkekleniyor. Rahmetten sonra güz vaktinin gövertisi her yanı kaplamış, buraları ilkbahar zamanına çevirmişti.

Çalık Hafız, derenin ilerdeki dönemecinde Petek Hanım'ın sarı başörtüsünü fark edince kendini çalıların siperine aldı. Karı dere boyunda talimli asker gibi başını dikmiş yürüyordu. Yiğit ama, nasıl yiğit! Tenhada olduğundan yüzünü sarmamış... Örtüsünden başka, bütün giydikleri kırmızı... "Hasan'la oynaşmışlardır. Gideli bir saat oldu, oynaşmışlardır pınarın başında güzelce..."

Karı yaklaştıkça etinin kokusu sanki dere boyunu dolduruyor, adamın soluğunu kesiyordu.

Çalık Hafız ıslak ıslak yutkundu, Petek Hanım tam önüne ge-

lince kendisine gayret vermek istiyormuş gibi kocaman yumruğu ile belindeki kuşağı tutarak birden kalktı:

— Merhaba Petek Hanım!

— Uy aman! Yüreğim yarılacaktı Hafız Ağa, sen misin?

— Benim ya, nerden bu geliş?

— Yaban nanesi topladım, çorbalık... Çorbaya nane topladım.

— Bu ne biçim nane, bir başına, tam bir saat?

— Bir saat mı? Petek kendini toplamak için yanaklarını çukurlaştırarak güldü, elinde kaplar olduğundan yüzünü bir türlü kapatamıyordu. Eski huylarını boşlamadın mı Hafız Ağa, eski domuzluklarını?

— Bu bizim köyün karısı iyilikten hiç mi anlamaz hey Allah! Bunlara hep mi kötülük etmeli?

— Bu nasıl bir iyilik? Dere boyunda adamın önüne zırpadak çıkarsın da yüreğini oynatırsın!

Çalık Hafız karının karşısında eskisi gibi dizlerinin kesilip dilinin tutulmadığını anlayarak sevindi, yüzünü güzelleştiren utangaç gülümsemesiyle:

— Seni gözledim. Petek Hanım, dedi. Kasabadan çağırdılardı da... Gittim geldim. Senin kıza rastladım, sordum. "Anam evde yok. Komşuya tuz istemeye gitti" dedi. Senin hangi komşuya nasıl bir tuz istemeye gittiğini bilmeyen mi var? Yolunu bekledim.

— Köyden birisi kasabaya gitse ya da köye yabancılar gelse Petek'in yüreği hopluyor, köy tellâlı bir şey bağırsa soluğu kesiliyordu.

— Kasabaya seni neden istemişler? Hafız Ağa, kim istemiş? diye sordu.

— Kim isteyecek? Bilmez gibi... Askerlik Şubesi... Kaçaklar meselesine istemişler. Kaçaklar işini bu sıra pek sıkıladılar.

— Ne gibi?

— Neler canım! Şube reisi bağırdı bir zaman, "Sizin Narlıca, çiziden çıktı büsbütün..." diyerek yumruğunu masaya vurdu. "Bir bölük kaçak barındırdığınızdan benim haberim yok mu? Şart olsun ilerisini siz düşünün. Hükûmattır bu! Bir hükûmat birkaç köyü yakarsa hiçbir şey lazım gelmez! Köyü askerle çevirip sürgün avı hesabı taramazsam nah şu bıyıklar..." dedi.

— Sen ne dedin?

— "Hâşâ!" dedim. "Bizim köyümüz emir kuludur, hiçbir vakit kabul etmeyiz!" dedim, "Padişah fermanına bizim boynumuz kıldan ince!" dedim. Nasıl iyi demiş miyim?

— Sağ ol, iyi demişsin.

— Kaç para eder, bizim Narlıca'yla bir uğraşan var Petek Hanım. Seni adınla söylemişler. "Köy kaçaklarına Petek isminde bir karı yataklık etmektedir" demişler.

— Aman bu nasıl söz Hafız Ağa?

— Şube reisi dedi ki: "Bu Petek karı her kimse, bilmiş olsun, dedi, elime geçirirsem Livâ mazbatasıyla 'Kötü karı' diyerek Yozgat'a süreceğim!" dedi.

— Aman ayaklarını öpeyim Hafız Ağa, amanı bilir misin? Benim düşmanım çoktur.

— Ayrıca kemiklerini de kıracak... Seni kötü bildirmişler kız, seni çok yaman anlatmışlar. Hasan'ı sorduğundan da belli... Herif "Ille Hasan... Hasan'ı teslim et gerisine karışma" demesin mi? Düşün bakalım bu düşmanlık sana nerden gelir?

— Bilmem, ben karı başımla nasıl bilebilirmişim? Sen, köyümüzün koca bir Hafız Ağa'sı olup...

— İşin şakası kalmadı Petek Hanım, bu günlerde Hasan buralardan biraz aralansa iyi...

— Şuna bak! Hasan'ın lafını sen bana şimdi neden ettin Hafız Ağa? Ben Hasan gibi itlerin çobanı mıyım?

— Çobanı sen değilsin de her gün derelere ekmek taşımak neyin nesi?

— Harmanda bana gündelikçi duruvermedi mi? Geçti o işler Hafız Ağa, vaktiyle bir cahilliktir ettik. Sonunda rahmetli herif bize töbe çektirdi. Biz nikâh tazelemedik mi?

— Peki, cuma geceleri, bir de pazar geceleri, bir de salı geceleri, sana misafir gelmekte değil mi, yatsıdan sonraları?

— Yalan Hafız Ağa, bütün yalan!.. Ben düşman lafıyla kötü oldum. Vay başıma, vay başıma!.. Eteğime bir leke gelecek olsa önüme gerileceğine bir de gülersin... Köyümüzü eşkıya Musa'dan koruyup.. Biz seninle birlikte büyümedik mi, bacı-kardaş gibi...

— Zırıl zırıl ağlama namussuz! Derdini yanmayan dermanını nasıl bulabilirmiş? Kes dedim, ağlamak hiçbir işe yaramaz. Sırrını benden gizlemeyeceksin ki biz de yoluyla çaresini bulalım. Senin fazladan, Musa Çavuş gibi bir düşmanın var ki Osmanlı padişahı güç yetiremez.

— O kömüş malağı, o namussuz kavat dölü, benden ne ister? Narlıca'da kanına girdiği karılar elvermedi mi?

— Bu işlerde fazla mal göz çıkarmaz. Söyle bakalım, herifin gönderdiği beşibirlikleri neden geri çevirdin?

— Benim beşibirlikten haberim yok! Sana anlatan yanlış anlatmış.

— Bana Küpeli Meryem anlattı. Bir vakit ağlamışsın, bir vakit korkmuş yalvarmışsın, bir vakit "Hasan'a derim ha, sonunda kötülük olur bak" demişsin. Şimdi bunlar hep mi yalan?

Petek kara gözlerini cilveli cilveli kırpıştırdı:

— Sonunda herif 'Anam bacım olsun Petek hanım Hafız ağama yaraşır!' diyerek haber yolladı. Beni sana ne sebeple yaraştırmış elin dağlısı?

Çalık Hafız hem telaşlandı, hem sevindi. Rezil Küpeli bunu dememişti. "Neden bakalım? Karı sonunda razı gelirse, 'İşi ben yaptım' diyecek de bahşişi fazla koparacak."

Sesini biraz kalınlaştırdı:

— Anlaşıldı kahpe! Musa Çavuş'u sen Hasan'ın yüzünden istemedin. Bizi araya katmanız da gönül eğlenceniz ve de iz yitirmeniz!

— Hasan yere batsın! Kurşunlara, bıçaklara gelesice... Ben ona gönlümden mi razı oldum Hafız Ağa, köy yerini bilmez gibi...

Sesini alçaltmış, iki kere omzu üzerinden arkasına bakmıştı.

— Gidelim Hafız Ağa! diye yalvardı, köy yerini sen bilmez değilsin...

Yan yana yürürlerken Hafız boğuk boğuk sordu:

— Köy yerinde ne varmış alçak?

— Bir de sorar! Sen medreseye gittin, buraya seferberlik geldi, köyde erkek kalmadı. Karıları bütün yağmaladılar Hafız Ağa, gâvur basmış gibi... Asıl gâvur yayladaki kara yabanlar..

— Ulan ne demek, Hasan sana zorla mı geliyordu?

— Elbet zorla... Senin yüzünden rahmetli babam bana bir sopa çekti, kemiklerimi kırdı. Sonunda nikâhımız tazelendi. Biz töbe ettik. O zamandan beri yüzüne bakmadım. Benim herif Seferberliğe gider gitmez öldü. Bir de baktım ki, Hasan köyde... Önüme çıktı. Benim hasretliğime dayanamamış da kaçmış. Ben neler çektim Hafız Ağa? Petek yüzünü kapatıp ağlamaya başladı. Karı başımla ben neler çektim? Yalvardım olmadı, başını yardım olmadı, el altından şubeye haber yolladım, yakalattım. Amasya'dan gene kaçtı. Kadir Ağa olacak namussuza gittim. "Ben söylerim, n'ağzına! Kapıya yanaşamaz" dedi. O gece Hasan pencereye geldi. Konuştuk. Yalvardım. "Etme, ayaklarını öpeyim ben bu işleri boşladım kardaş" dedim. Kudurmuş köpek gibi hırladı

durdu. Ertesi gün gene kâhyaya gittim. Bu sefer öksürüklü papas işi büsbütün rezilliğe vurdu. "Kız Petek, dedi; ekin ambarını yağmalamışlar gibi şuna bak! dedi, oğlan fena oğlan değil, seferberlikte öyle pelvan ele mi geçer? Sonunda dizlerini döversin ki... İyi düşün!" demesin mi? Meğer Hasan rezili suyu baştan kesmiş. Bizim işi kötüye vurmaktaydı Hafız Ağa, senin haberin yok, herif şart etti, şart etti ki, bir gece iti köpeği toplayıp gelecek de, beni dağa sürüyecek...

— Vay namussuz vay!

— Bir gece gözümü açtım ki, elinde iki yüzlü kama ile başıma dikilmiş. "Uy anam!" dedim, "Kıpranma, ses etme, bitiririm!" dedi. Fazladan da sarhoş... Belimden aşağısı taş kesildi. Hafız Ağa, bana ne olduysa o gecenin korkusundan oldu.

— Yalana bak! O geceden beri tavlandın, domuza döndün orospu!

— Tavlanmışım... Ben ölüp ölüp dirilmekteyim.

— Kapıyı güzelce sürgüleseydin, ölüp ölüp dirilmezdin.

— Kapıyı sürgüledim. Kapı sürgülenmez mi? Ben kız doğurmamışım kendime düşman doğurmuşum.

— Şimdi de suçu el kadar kıza mı yükleteceksin?

— El kadar ama ne orospu, bana sor! Hasan benim kızı şekerle, boncukla aldatmış da sürgüyü çektirivermiş. O gün ekmek yaptığımdan yorulmuşum. Hiç duymadım.

— Kız bunlar bana söylenecek yalanlar mı? Gönüllü değilsin de her pazar, sabah sabah Çorum'a neden koşarsın?

— Benim kimim kimsem mi var? Öteberi satmayınca gazyağı, tuz, sabun parası nerden çıkar? Geçen hafta iki okka yağ götürdüm, biraz da yumurta...

— Oh ne iyi! Hasan tütüne verecek de güzelce içecek. Bazı bazı bakarım da, "bu bizim koru yanıyor mu aman?" derim. Me-

ğer senin paraları Hasan şurada burada dumana verirmiş.

— Sorma! Ellerin erkekleri günde bir paket içer, bu rezile üç fişek yetmez. Canımdan bıktım, ölsem hey Allah!..

— Sen daha dur, ölmek kolay değil. Daha rahmetli Selim Ağa'ya yaptıklarını çekeceksin. Fukaraya tütün içirmezdin öyle ya?

— Ben mi içirmezdim? Öksürüklü, marazlı olduğundan kendi içmezdi.

— Ayağına bir kundura almadığını n'apalım? Bu da mı hastalıktan?

— Kundura da istemezdi. Giyimde gözü yoktu.

— Bilirim, rahmetli Mahir Ağa'nın zamanında yağları tepe gibi yığardınız, zebun oğlana ayran çorbası içirirdiniz. Herif senin babanın cimriliği gebertti. Yumurtaları tekmil satarmışsınız. Rahmetli bir gün dedi ki: "Beni Mahir emmimin cimriliği öldürecek!" dedi. Sonunda da öyle oldu ya, oğlan size kanlılar gibi yalvarmış. "Bedel verelim de beni askere almasınlar" demiş. Kendi malından bedel vermediniz!

— Yalana bak! Bedeli kaldırdılar ya... Verenler de sonunda gitmediler mi?

— İlk aylarda bedel söktüydü. Veriverseydiniz belki fukara gebermezdi. Parayı siz böyle böyle topladınız. Şimdi Hasan Pelvan tütününü savurmakta...

— Para n'arasın Hafız Ağa... Babamın gömüsünü bula mı bildik? Babam paralarını kendisiyle beraber mezara götürmedi mi?

Petek, lafa dalmış gibi, yüzündeki örtüyü araladı. Yanakları bir kat daha kızarmıştı. Bütün güzel karılar gibi, yalan söylerken, bu namussuz da büsbütün can yakıcı oluyordu.

Çalık Hafız, karının suratına bir zaman baktı, sonra gözleri kamaşmış gibi başını çevirerek:

— Biz Musa Çavuş'u def etmeseydik, köyü soydursaydık,

Mahir Ağa'mın gömüsü bulundu mu bulunmadı mı, anlardın! dedi. Kadir Ağa size tam yüz liralık salma salacaktı.

— Vara salaydı, bende yüz lira n'ararmış? Kudurmuş mu bu geberesice? Ben kara ekmeği nerden bulmaktayım, hiç soran var mı?

— Kolayını buldunuz namussuzlar! Seferberlik size yaradı. Heybeye iki okka yağ koyarsınız. "Nereye kız?", "Pazara Hafız Ağa!" Çorum'un karılar pazarına çökersiniz. Ulan aferin Çorumlu! Çorumlu yaman canım, Çorumlu fena! Biz yiyemedikse de Çorumlu doyasıya yemektedir ya...

— Sen neden yiyemeyecekmişsin? Koca köyün öşürünü Abuzer Ağa'yla bölüştünüz. Canın çekerse yersin. İstedin de vermedik mi? Okkası iki mecidiye...

— Aman bu nasıl bir söz? Essah mı kız, demek okka ile mi?

— Gene tuttu namussuz çalıklığın... Ben ne demekteyim, sen ne anlamaktasın?

— Ne anlayacağım? Çorumlu yanaşır:

— Kaça bu yağ?

— Elli kuruş kardaşım!

— Hele hele!

— Elli... Hiç aşağı olmaz.

— Hele dedim yavrum, bu elli kuruş Kuran yazısı mı?

— Haydi senin güzel hatırına, sabah siftahı, kırk yedi buçuk kuruş olsun!

— Yüz para mı bizim güzel hatırımızın pahası?.. Aldım peki... Ama sonunda kavga dövüş istemem. Altı da göründüğü gibi olmalı... Her yeri böyle süt gibi ak mı?

— Her yeri ak... Kar gibi, kendi elimle yıkadım!

— Nasıl olsa açıp bakacağız, haydi gel! Ev şurda. Dur hele ben seni bildim kız, sen geçenlerde bize kaymak satıvermedin miydi?" İşte böyle konuşursunuz da, sonrası herifin arkasından

alışık kuzu gibi gidersiniz.

— Bir duyan olsa essah sanır, eğlendiğini bilmez de Hafız Ağa!

— Ulan karı milleti, bu Çorum sokaklarına para mı yağmakta?.. İki okka yağ parası, diyelim ki, yüz kuruş, ben hepinizin yüz elli kuruşla geri geldiğinizi bilmez miyim?

— Lafa bak! Adamın yanında hiç mi para olmaz?

— Karı kısmının kasaba yerinde parayla işi ne? Kahvede oturmazsınız, Kara Hacı'nın meyhaneye gitmezsiniz, Tepecik'e, Yanığın Hanım'a çıkmazsınız. Fukara eşeklerin günahı elverir! Yarın kıyamet günü bu hayvanlar dile gelecek de: "Hey Allah! Bu karıdan benim hakkımı alıver!" diyecek, "Bana iki okka yağ yükletirdi, beni Çorum pazarına sürerdi, orada ayrıca bir okka da kaymak satardı, suya girmeden, pis pis bana biner, geri dönerdi!"

— İşin gücün gönül eğlemek Çalık Hafız, bin yandan "Hasan biraz aransın" dersin, herifi sıtma bunalttı. Senden ilaç istedik, "Şunun dermanını verelim, yoluyla defleyelim!" demezsin.

— Dur kız, biri kovalasa keyiflenir misin?

— Vallahi canımdan usandım. Bir de sorar. "Bir gece uyurken baltayı kafasına vursam n'olur ki?" diyerek...

Çalık Hafız, karının yüzüne bir zaman baktı, tek tek konuştu:

— Sakın ha! Öyle şey olmaz. Evi bütün kan basar, fazladan senin kızı sıkıştırırlar. Çocuktur söyler. Leşini kaybedemezsin. Seni mahpus damına atarlar.

— Ne bileyim? Musa Çavuş'un beşibirlik göndermesi neden? Akıl verir sandım da Küpeli Meryem cadısına dert yandım. Meğer hovarda takımının bu köyde, gözü kulağı hep Meryem kahpesindeymiş. Lafımı doğruca ona götürmüş. Herif diyesiymiş ki "Eğer Hasan'dan bezdiyse o işi bize bıraksın!" diyesiymiş...

— İşte ne iyi, bırakıverseydin.

— Önce korktum. Yaylaya çöken kara yabanları bilmez değilsin ya... Hasan'ın bir tütün masrafı var. Musa Çavuş itinin soygununa padişah hazinesi dayanmaz. Bir yandan Küpeli uğraşır; gider gelir, "Iki laf bir büyü" dedikleri doğru Hafız Ağa, sonunda usandım da az kalsın Musa Çavuş reziline razı gelecektim. Bereket, kendiliğinden vazgeçti. Vazgeçmeden önce Hasan'a söyledim: "Bu heriften ben başımı alamamaktayım, bana cadı karılar göndermekte... Bir çaresine bak!" dedim.

— Hele kahpe! "Tavşana kaç, tazıya tut" hesabı öyle ya!

— Ne fayda! Herif yüreksizmiş Hafız Ağa! Hasan ne dese iyi? "Musa Çavuş yiğittir. Sen bakma, Küpeli'yi kötülüğe yollamamıştır, senin ağzını aramakta ki, niyetini öğrenecek," demez mi? Korktu. Beni bölüşmeyi bile göze alacak da nerdeyse, bizi ortak kullanacak. Önceleri bu kadar yüreksiz değildi. Demek bazısına kaçaklık yaramamakta... Bir de akılsız... Odun gibi... Iki laf etmesini bilmez. Geldi mi köşeye oturur, "Şunu getir, bunu getir. Benim canım üzüm pekmezi çekti. Yarına tavuk isterim. Hani ya börekle bal şerbeti?" It cinsi mi ne? Ben bu herifin, "Doydum, yeter, karnım almaz," dediğini hiç duymadım. O kadar ekmeği neresine sokar? Sonunda dersen...

Petek utançla başını çevirdi.

Çalık Hafız merakla sordu:

— Sonunda sakın şuraya devrilir de uyur mu kız?

— Iyi bildin!

— Eyvah! Gösterişe yiğit, desene...

— Gösterişe evet, marazlı da bir yandan... Marazı, karnının içi yarık... Karnı yumruğum gibi orasına inmekte, eliyle tutup yerine koymakta... Fazladan sıtması da bastırdı. Geberecekse geberse hay Allah! Sen, Laz kalaycıları Arap'ın kitabıyla iyi edince yalvarmaya başladı: "Hafız Ağa'm eski meseleden bize küstür

ama biz cahiliz, kusura bakmasın! O ilaçtan bir de bize kaynatsın" demekte... Parasıyla, bedava değil!

— Hem "Bıktım" dersin, hem de herife parasıyla derman ararsın.

— Ben istediğimden mi derman ararmışım? Büsbütün zebunlaşır da gelir evde yatar diyerek... Ben avanak karılardan değilim Hafız Ağa!.. Ben gösterişe aldanan akılsız karılardan mıyım? Bana, erkek gibi erkek olmalı, sözünü köy yerinde kurda kuşa geçiren erkek...

Çalık Hafız karıya gene alıcı gözüyle dike dik baktı. Belli bir şey, bu Petek yiğit karı, değme erkekten yiğit...

— Sıtma öyle ya, dedi; dalağı filan şişmiş mi?

— Bilmem... Şişmiş besbelli...

— Iyi öyleyse... Baş üstüne! Hasan fena oğlan değil. Vaktiyle bize bulaşması Uzun Hoca'nın yellemesiyle olduydu. Türkçesi bütün suç senin...

— Neden? Şuna bak!

— Cilvelenme namussuz! Ben ilacı kaynatır hazırlarım. Yarın ekmek götürürken alır gidersin.

— Yarın ekmeği kız götürecek.

— "Kız" demedim. Lafımız bir kulağından girip ötekinden çıkmakta, öyle ya...

— Peki canım kızma! Yarın hazır olur mu?

— Hazırdır. Bizim avludan geçersin de arkadan dolaşırsın.

— Sağ ol Hafız Ağa! Parası her kaç kuruşsa...

— Sana parayı soran mı oldu çengi! Ben ilacı tasa yaparım, yemekten yarım saat sonra dikiversin! Bir damlası kalmamacasına... Sabaha kadar sıtması gider. Sıtma def olunca birkaç zaman Hacıköyü'ne yahut ki Sungurlu'dan yana savuşsun! "Baskın var. Ben yerinden haber aldım" dersin.

— Olur, baş üstüne...

Bir zaman yan yana konuşmadan yürüdüler. Çalık Hafız gözünün ucuyla Petek'in gergin göğüslerine bakıyor, gizlice yalanıyordu. "Bu nasıl bir karı hey Allah! Bu karı adam öldürür. Buna dağlar dayanamaz."

* * *

Petek Hanım sıtma ilacını bir saat önce almış, hovardası asker kaçağı Pelvan Hasan'a götürmüştü.

Çalık Hafız bir saatten beri sırtını koca cevize dayayıp çömeldiği yerde, kımıldamadan duruyor, bayıra serpilmiş Narlıca evlerini birer birer gözden geçiriyordu. Seferberlik yüzünden köyde yıllardır bir tek yeni ev yapılmamış, eskiyenler de onarılmamıştı. Dünyadan çivinin, camın adı silineli hanidir? Köy, yaşlı bir adam gibi eskimiş, yıpranıp pisliğe boğulmuştu...

Her şey karmakarışık... Süprüntü gübür yığını gibi...

Uzakta Çorum ovası bomboş... Sürülmüş tarlalarla, daha sürülmemişler yamalı yorgan yüzüne, top ağaçları, kavak dizileriyle köyler, deniz adalarına benziyor.

Çalık Hafız dalgındı. Kara kaşlarının altında gözleri donuk... İncecik çember sakalı, esmer yüzünde siyah bir şerit gibi...

Hafız, bu bir saat içinde, üç kere kımıldamıştı. İki kere cigara yaktı, şimdi de bilek kalınlığında bir meşe sopasını, pek de farkına varmadan, söğüt çubuğu gibi kırıverdi. Kırılan sopanın çatırdısıyla dalgınlıktan kurtuldu, ellerindeki parçalara şaşırarak baktı. Ürkek bir hayvan gibi dört yanını kolladı, sopa parçalarını otların içine sokup saklayıverdi.

Narlıca'da akşam ekmeği telaşı başlamıştı. Kızlar, gelinler, büyük bakırlarla su taşıyorlar, kocakarılar sürüden dönecek mallarla kavuşmasınlar diye malakları, buzağıları kapatıyorlardı.

Hava rüzgârsız olduğundan bacalardan çıkan dumanlar köyün üzerine sis gibi dağılmadan durmaktaydı.

— Akşam ekmeğinde bulgur pilavı yiyeceksin Hafız!

Çalık Hafız, anasının sesiyle ürküp sıçradı:

— Ha?

— Bulgur pilavı, dedim.

— Senin işin mi yok? Kötü söylerim, hatırını kırarım.

Ayşe karı dargın dargın başını sallayıp topallayarak eve giriverdi. Hafız oğlu, koca cevizin dibine böyle çömelip uzun uzadıya köye baktığı zamanlar, yüreği bir hoş oluyor, başlarına bir bela gelecekmiş gibi korkuyordu.

Aşağı evlerden birinde bir çocuk ağlamaya başladı.

Çalık Hafız gözlerini iğrenmiş gibi kıstı. Çocukları, hele kundaktaki bebekleri hiç sevmiyordu. Hepsi de gürültücü, densiz reziller... Şunun boynunu çekip koparıvermeli, armut çöpü gibi... Varsın bir eksik olsun!

Ağlayan piç, asker kaçaklarından Kel Arif'in oğlan... Daha üç aylık... Oysa Arif'i zaptiyeler bir yıldır arıyor. "Herifin vur emri çıktı. Mecitözü'nde bir Çerkez'in değirmeninde hizmetkârlık ediyormuş. Demek bazı bazı köye gizliden geliyor ya da karı oraya gidiyor. Yoksa bu oğlan kaçıntı tohumu filan mı?"

— Hafız Ağa'm burda mı Ayşe abla, Hafız Ağa'm?

— Çalık Hafız, Petek'in sesini tanıdı, yerinden kalkacakmış da buna meydan vermek istemiyormuş gibi kocaman elleriyle ayak bileklerini sımsıkı tuttu.

— İşte, cevizin dibinde... Ne var yavrum?

— Lazım...

Petek acele yaklaştı. Örtüsü savruluyor, telaştan soluğu ağzına sığmıyordu. Bir adım kala durdu, karnı ağrıyormuş gibi iki büklüm:

— Hafız! dedi.

Çalık Hafız gözleri yarı yumuk, kılı kıpırdamadan sordu:

— Buyur!

— Hafız! Başımıza gelenler...

— Neymiş?

— Nasıl ilaç o ilaç?.. Baksana, o nasıl bir derman?

— Sıtma ilacı mı? Şıp diye kesmiştir, öyle ya...

— Herif öldü Hafız... O nasıl bir ilaç...

— Ölmemiştir, sen nerden bileceksin? Uyumuştur rahatça... Uyanınca bir şeyi kalmaz.

Petek inledi. Korkudan bunalmıştı. Dudakları titriyor, göğsü kalaycı körüğü gibi inip çıkıyordu.

— Herif öldü Hafız! Sen ilaç diyerek tilki hapı verdin.

— Höst! O nasıl bir söz! Ilaç zorlu olduğundan bayılmıştır. Bir şey yok!

— Anam ölsün ki herif öldü. Bizden bilirler, beni dama tıkarlar.

— Yavaş kız! "Bağırma" dedim. Ölmez, hiç ölmez. Hele anlat, yanlış bir iş yapmadınız ya? Yemekten sonra içecekti.

— Dediğin gibi yemekten sonra tası verdim. Kafasına dikti, bir güzel içti. "Pek acıymış domuz, zehir gibi!" diyerek iki kere öğürdü. Kusacak sandım. Sonra şey etti, elimi tuttu da... Oynaşırken yüreğine bir sızı saplandı. Başladı karnını yırtıp kazımaya, kendini şurdan şuraya çarpmaya... Ağzından bir yeşil safra boşandı, şuncacık bir safra... Sonra gözleri yumruk gibi dışarıya uğradı. "Bana kıydın kahpe! Yedin babayiğiti orospu!" diyerek tabancasına davrandı. Ben kaçtım. Biraz ilerde dizlerim kesildi. Herif nasıl bağırıyor, kurşunlanmış domuz gibi... Yere çöktüm, bekledim ki kurşun sıkacak. Beklerim silah patlamaz, beklerim silah patlamaz. Derken sesi soluğu kesildi. Doğrulup baktım,

boş böğrünün üzerine devrilmiş. Allah bir gayret verdi, yaklaştım. Dünden gebermiş. Ama nasıl geberme? Etleri bütün çekilmiş, etleri kuru çarık derisi gibi gerile koymuş. Gözleri şöyle şöyle açık... Yüreğime indi. Ben...

— Kustun mu?

— Kusmadım. Neden?

— Hiç, öyle sordum. Ee?..

— E'si, bıraktım geldim.

— Öteberi?

— Öteberi, kap kacak hep orada kaldı.

— Bizim ilaç tası?

— O da orada...

— Iyi halt ettin rezil!

— Beni dama tıkarlar öyle ya... Beni mahpus damına tıkarlar

— Yavaş kız, gevezelenme.

— Vay başıma, beni dama tıkarlar.

— Bağırma dedim orospu! Sıtma çabuk sağalsın, diyerek ilacı zorlu yaptım. Sen korktuğundan, öldü belledin. Iyidir. Gidip bakalım da bak!..

— Ben gidemem, olmaz! Hiç gidemem.

— Gidersin yavrum, ne güzel gidersin!

— Gidemem oh Hafız Ağa! Benim dizlerim kesildi.

— Gidersin, gidersin de bana yerini gösterirsin!

— Sen git. Derenin içindeki pınarın yanında. Herif geberdi. Hafız, elin herifini yedin sonunda... Sana vaktiyle çektiği sopanın öcünü aldın.

— Şimdi başlarım ha... Kabı kacağı orda bırakırsın... "Biri görse tanır" demezsin. Ben sana herifle oynaş mı dedim?

— Aman Hafız Ağa! Ölmediyse bir çaresini bulalım.

— Çaresi, beraber gideriz. Sen şimdi dereye in, seni burda,

kimse görmesin! Ben eşeği semerleyip gelirim.

— Eşek de neyin nesi?

— Lazım, sen nerden bileceksin, gören olursa oduna, çırpıya gidilmekte bilinecek... Sen haydi yürü!

— Ben yalnız gidemem, korkarım.

— Yalnız git demedim. Derenin içinde, söğütlerin orda, beni bekle...

— Gelmezsen bak...

— Ben senin bildiğin yüreksiz heriflerden değilim kahpe!

Petek, dişi ağrıyormuş gibi, elini yanağına götürüp bir zaman inledikten sonra:

— Geleceksin öyle ya? diye sordu.

— Daha söylenir, "Yürü!" dedim.

Petek yürüyünce Çalık Hafız cebinden cigara tabakasını çıkardı, hiç acele etmeden bir cigara sarıp yaktı, ağzından burnundan dumanlar savurarak Narlıca'yı bir zaman gözetledi.

Çocuğun sesi çoktan kesilmişti. Ama Çalık Hafız'ın kulakları ağlamaya benzeyen uğultularla çınlıyordu. "Boynunu koparmalı piçin, diye homurdandı. Boynunu bir çekişte söküp almalı da taze kan kavak boyu sıçramalı..."

Döndü, eve doğru öfkeyle bağırdı:

— Ana! Hey kız ana!

— Buyur Hafız'ım!

— Hayvanı semerle!

— N'olacak?

— Bir de sorar. N'olabilirmiş, oduna gidilmesin mi?

— Akşam vakti mi? İyi güzel! Ben de yarın çamaşır yıkarım.

— Söylenme, töbe hey Allah! Durmadan söylenirsin, bıktım senden...

Eve yaklaştı, kollarını gerip kemiklerini çıtırdatarak keyifle ge-

rindi, eşeğin semerlenmesini sabırla bekledi, semer kapatılıp kancalarına baltayla ipler asılınca içeri girdi. Mavzeri omzuna ters astı. Havanın sıcaklığına bakmadan, eski cüppesini sırtladı. Eşeği önüne katıp koruya sürdü. Dereye inilecek yokuşun başında, bir garip mezarı vardı. Bir Kürt çobanı mezarı ki herif nedense buraya gömülmeyi istemişti. Her zaman yaptığı gibi, durup üç kulhüvallahi ile bir elham oludu. Dereye inince iplerle baltayı bir çalı dibine sakladı. Bir zaman akarsuya bakarak düşündü. Narlıca toprağında üç asker kaçağı vardı. Eğer bunlardan biri bu akşam, "İki laf edelim" diye Hasan'ın yanına gelirse... Kurt gibi dişlerini göstererek sırıttı, mavzerin yatağındaki fişeğe baktı, "Vururum ötesi yok, temizlerim gider" dedi. Güven tetiğini kapayıp açtı, sonra dereye iğilip üç yudum içti, ağzını yumruğu ile sıvazladı. Canı yüksek sesle Kuran okumak istiyordu. "Öyleyse keyfimiz yerinde ama, Kuran'ın, İncil'in sırası değil" diye kendisini tersledi.

Petek söğütlerin orada yere çökmüş bekliyordu. Fena dalmış, ayak seslerini bile duymamıştı. Çalık Hafız yaklaşınca "Uy anam!" diyerek sıçrayıp kalktı.

— Sen misin Hafız Ağa? Aklım çıktı.

— Korkma, benim.

— Gelmezsin dedim, aklım çıktı. Oh canım Hafız Ağa'm, ben burda beklerim, sen git bak. Kap kacağı al gel!

— Yürü haydi! Sen iyice uzattın rezil!

— Ben gidemem, dizlerim beni taşımız.

— Çarparım şamarı, yürü! Ne var ki?

Karıyı arkasından itti. Petek sendeledi. Çalık Hafız, "Karı cil veye alışmış. Asmaya götürsen cilvelenecek... Bu nasıl bir bela yahu?" diye içini çekti.

Eşeği kendi başına bırakıp yürüdüler.

Çalık Hafız mavzeri omzundan indirmiş, kolunun altına al

mıştı. Petek bunun farkında bile olmadı. Bir dönemeci kıvrıldıkları zaman Hasan'ı pek yakınlarında gördüler. Petek'in "Pınar" dediği kaynağın beş adım açığında, yere kapanıp kıvrılmış, katılıp kalmıştı.

Petek, hovardasını böyle görünce bir inilti koyuvererek dizlerinin üstüne çöktü. Gene ellerini yanaklarına kapattı, kafasını iki yana sallayarak uvunmaya başladı.

Çalık Hafız hırıldayan bir sesle çıkıştı:

— Gürültü istemem! Canımı sıkma!

Ayaklarının burnuna basarak ilerledi, tüfeğin namlusu ile cesedin sol böğrüne dokundu. Hasan hiç kıpırdamayınca hızla dürttü. Leş yana devriliverdi.

Gözleri yumruk gibi dışarı uğramış, kâğıt gibi ağarmıştı. Suratı gerilip kısılmış ki davul derisi kaç para...

Çalık Hafız, ağzında şeker varmış da, bunu emiyormuş gibi tatlı bir sesle:

— Ölmüş essahtan kız! dedi, essahtan... Allah Allah, neden ölmüş peki?

— Demedim mi, demedim mi? Beni dama tıkarlar.

— Aklın ermediğinden Petek Hanım! Ölüm Allah'ın emri... Ecel geldi. Kap kacak nerde?

— Nah...

Hepsi örtüyle beraber pınarın yanında duruyordu. Çalık Hafız dört yanı gözden geçirdi. Dere canlı canlı akıyor, pınar, altında ateş yanıyormuş gibi, kaynıyordu.

— Topla şunları! Iyi sar... Kırıntı falan bırakma!

— Elim ayağım tutmakta mı benim?

— Ne dedimse onu yap, çarparım haa!..

Petek, dizin dizin yemek kaplarını, ekmek artıklarını topladı, çıkınladı.

Bu sırada Çalık Hafız, dimdik leşe bakıyor, Hasan, sıçrayıp kalkabilirmiş gibi, tetik üstünde duruyordu. Başını çevirmeden sordu:

— Tamam mı?

— Tamam.

— Iyi öyleyse... Şuraya bırak da gel! Işimiz var.

— Ben gideyim Hafız Ağa. Evden arayan olur. Kız ağlar.

— Şimdi başlarım evden, ocaktan... Bırak elindekileri...

Petek korktu, çıkını yere bırakıverdi. Hafız mavzeri omuzladı:

— Ayaklarından tut şunun...

— Neyin ayaklarından? Aman Hafız Ağa!

— Tut dedim rezil, kafamı kızdırma, tut hele!

— Tutamam... Hiç tutamam! Ben elimi süre mi bilirim?

— Hele namussuz! Demin oynaştığın herif değil mi bu? "Adam eti canlıyken tatlı..." derler. Demek doğru... Tut! Tut, dedim.

— Beni öldür Hafız Ağa, ben elimi değemem!

— Değemez misin? Tut şunun bacaklarını... Elini kaldırdı. Yapış, hayda!

Karı ilk tutuşta bacakları kaldıramayınca, Hafız sıçradı, kafasına avcunun içiyle yavaşça vurdu:

— Tut gebertirim, sen öyle mi belledin?

— Uy anam! Kafam koptu, ellerin kırılsın domuz Çalık!

— Cilvelenme, tepik geliyor...

Çalık Hafız ölüyü koltuklarından kavradı. Petek de ayaklarından tuttu. Yatak yerine taşıdılar.

Burası, dereden biraz uzakta, iki kayanın arasından geçilir, rüzgâra, yağmura kapalı bir oyuntuydu. Bilmeyenler kırk yıl önünde dursalar, burada insan barındığından şüphelenmezler. llerisi, kayanın altına doğru derinliyor. Kenarda Hasan'ın kuru ottan yatağı ortada ateş izi vardı.

Çalık Hafız:

— İşte geldik Allah'ın izniyle! diye güldü, "Arslan kısmı yatağından belli olur" demişler. Korkulur mu kız? Gelmediğin, yatmadığın bir yer mi?

— Gidelim Hafız Ağa! Üstümüze bir uğrayan olur. Biri gördü mü bitti! Aman gidelim!

— Burada kalacak değiliz. İşimiz bitsin gideriz.

Çömelip ölünün ceplerini aramaya başladı. Karının getirdiği iki fişek tütün, iki defter cigara kâğıdı olduğu gibi duruyordu. Tabakası da boşalmamıştı. Kesesinde seksen kuruş para çıktı.

— Bu yiğidin parası hep bu mu?

— Bilmem.

— Nasıl bilmezmişsin?

— Bırak Hafız Ağa!.. Bırak da gidelim. Benim yüreğim bulandı.

— Aklın ermediğinden kahpe! Hiç aklın ermediğinden...

Çalık Hafız ıslak bir sesle böyle diyerek ölünün belini yokladı. Kemeri yoktu ama gömleğinin içine bir en'am dikmiş, boynuna bir muska asmıştı. Bunları aldıktan sonra donun uçkurunu, paçaların dikiş yerlerini, kunduraların taban astarlarını söküp araştırdı, fesi mıncıkladı. Sonra çakısını çıkarıp muskasının meşinini kesmeye başladı.

Petek:

— Aman Hafız, aman etme! diye korkuyla yalvardı. Muskalara değilmez, sen gâvur musun kız? Uğursuzluk getirir. Günah...

— Günah bunu açmamak hey yavrum! Muskadan çıkan on iki altın lirayı avcuna dizdikten sonra karıya döndü. Baksana! Bu nasıl bir muskaymış orospu?

— Pisin altınları da varmış, başıma gelenler:

— Ya ne sandın? Aklın erdi mi şimdicik... Herifin muskası ahretlik değil, dünyalıkmış. Böylesine "Kurşun işlemez eşkıya muskası" derler. Bir de kitaba bakalım, sen şunları tut, kitap da

böyle zorluysa, işin iş...

Petek ellerini arkasına saklayınca Çalık Hafız altınları ceketinin dış cebine atıverdi. En'amın yedi kat muşambasını çözdü. Sanki domuz Çalık'ın kerameti vardı. Bunun içinden de doksan bankınot çıktı. Seçme bankınotlar ki adam bakmaya kıyamaz. Çalık Hafız keyifli bir ıslık öttürdü.

— Bak bakalım, Petek Hanım, bunlar senin kaymak paraları mı?

— Bilmem, yere batsın.

— Altın verdin miydi hiç?

— Tabancasını kaybettiydi de iki altın istediydi.

— Demek on tanesini de kendisi uydurmuş... Şimdi tabancasını görelim.

Kayışı keserek tabancayı kılıfıyla beraber aldı, kuşağının arasına soktu:

— Tamam Petek Hanım! diye güldü, şimdi sen şöyle çekil ki...

— Gidelim Hafız Ağa, gidelim! Karanlık bastı basacak...

— Gideriz! Patlama!

Çalık Hafız çömeldiği yerden kalktı. Petek, "Herif dağ gibi diye aklından geçirdi. Belinden üst yanı meşe gövdesi gibi..." Bir şakırtı duydu, bağırması, boğuk kurşun sesine karıştı, burnuna keskin barut kokusu doldu. Hafız Ağa, tüfeği Hasan'ın şakağına iyice dayadığından, bir de kapalı yerde olduklarından silahın sesi pek çıkmamıştı ama kurşun herifin kafasını dağıtıvermişti.

Petek elleri üzerinde emekleyerek yer değiştirdi. Dağılmış kafayı görünce başını yumruklayarak ağlamaya başladı:

— Anacığım, kız ana! Kız bu herif gâvur. Bunda din iman yok... Herif, sen gâvur musun? Sende hiç acıma kalmadı mı Çalık? Gâvur Çalık, domuz Çalık...

— Haydi, dilersen rahmetli oynaşına yolda ağıt yakarsın, türkü düzersin, gidelim haydi...

Petek "Gidelim" sözüyle yerinden sıçradı.

Çalık Hafız, Hasan'ın yatak yerini bir daha gözden geçirdi. "Aah, burada gömü olmaz." Yakın ağaçlardan bol yapraklı bir dal kopardı, geri geri giderek ayak izlerini güzelce sildi.

Petek işi anlayınca: "Ne akıllı herif bu! Şeytan gibi herif! Cin mi, peri mi?" diye şaştı.

Çalık Hafız:

— Şimdi derenin koca taşlarına basarak yürünecek, dedi. Önüm sıra gideceksin, taştan taşa... Karışmam, iz sürerler, seni mahpus damına tıkarlar!

Kaynağın yanından kap çıkınını alarak eşeğin olduğu yere geldiler.

Çalık Hafız:

— Şurdan bir yük çırpı sarmalı, dedi; köye giderken bir gören olursa iyidir.

Tüfeği omzuna çapraz astı, baltayla körpe fidanlara girişti. Eskiden beri baltanın keskinine meraklıydı. Saatlerce uğraşır, eğeye taşa tutar, odunları bir vuruşta uçururken suratı keyfinden kızarırdı. Şimdi de bilek kalınlığı fidanları peynir gibi kesiyor, fukaraların salınarak devrilmesinden keyifleniyordu. Gene ensesi kıpkırmızıydı, solukları hışır hışır...

Petek, Çalık Hafız'ı bir vakit seyretti. Elbise giydirilmiş ayıya benzemesine şaştı. Koca baltayı kolayca kaldırıp indirmesinden, fidanları doğrayı doğrayıvermesinden, kollarının acı kuvvetini kestirerek yüreği ürperdi:

— Koruyu batırdın Hafız ağa! dedi, muhtar laf eder.

— Aldırma kız, kulak verme!

Sesi bir hoş. Sesi karıya yalvaran erkek sesi...

Petek'in birden dizleri kesildi, yere çömeldi. "Bu herif muhtardan korkmaz! Musa Çavuş'a aldırmayan, muhtara aldırır mı?

Bu herif hiçbir şeyden korkmaz. Hasan'ı nasıl ağıladı, sonunda kafasına kurşunu nasıl sıktı? İşte belli bir şey, bunun için adam öldürmekle koruda fidan doğramak hep bir... Nasıl bir herif? İnsandan başka bir herif..."

Güneş devrilmiş, dereyi alacakaranlık kaplamıştı.

Petek'in yüreği ürperdi ama, bu ürperme deminki gibi korkudan değildi. Hasan'ın ölüsüyle arasına, Çalık Hafız'ın koca gövdesi girmişti. Çalık Hafız birini koruyunca ona ölüm mü olur?

— Kız şurdan ipi getir.

— Haa? Bir şey mi dedin?

— İpi namussuz... İpi şuraya seriver.

Petek ipi yere uzattı.

Kesilen fidanları üstüne yığdılar.

— Dur Hafız Ağa, olmadı! Biz bunları hayvana sarmayacak mıyız?

— Dereyi sırtta geçirelim, kolay!

Çalık Hafız, ipi ilmikledi, sonra başını çevirmeden:

— Gelsene kız, dedi; gel de saralım.

Petek, yüke arkasını dönüp diz çöktü, Hafız, ipi karının omuzlarından koltuk altlarına geçirerek bir iki kere sıkıladı. Düğüm attıktan sonra arkasına dolaştı, kalkmasına yardım edecek yerde geri çekerek karıyı çırpı yüküne, arkası üstü yatırdı.

— Oynama Hafız, kaldır şunu...

— Kolay, kaldırırız.

Çalık Hafız dolanıp karşısına geçmişti. Dimdik yüzüne bakıyordu.

Petek işi anladı. Köy yerinde, çırpı yaprak toplarken karıları böylece tuzağa düşürmek, utangaç hovardaların eski oyunu...

— Kaldır Hafız! Sırası değil.

— Sırası! Ne güzel sırası!..

Herifin ağzı biraz aralık...

Boyun damarları fırlamış... Gözleri domuz gibi. Gözleri gayet hayın... Petek'in yüreğine belli belirsiz bir korku düştü.

— Yüzüme manda boğası gibi ne bakması bu... Kaldır gidelim.

— Bakılmaz mı namussuz? Bizim senin uğruna ölmemiz kaç yılın işi, kaç yılın?

— Vallah bağırırım rezil Çalık, sen öyle mi belledin?

— Bağırır mısın? Tüfeği hışım gibi omzundan aldı, mekanizmayı şıkır şıkır oynattı. Hele seslen... Seni şart olsun gebertirim. Biz Hasan'dan aşağı adam mıyız kahpe?

Çalık Hafız dev gibi üstüne geliyordu. Soluğu fırtına gibi...

— Etme Hafız Ağa, beni öldürme...

— Öldürmeymiş... Öldürülmez mi orospu...

— Petek, herifin ne istediğini dini gibi bildiğinden "öldürmek" lafını yalandan açmıştı. Korkudan zora gelmişliğe vurdu, artık "olmaz" filan demedi. Vaktiyle samanlıkta Hasan'a yaptığı gibi başını yana çevirdi, o kadar...

* * *

Çırpıları eşeğe yükleyinceye kadar hiçbir şey konuşmadılar.

Çalık Hafız hayvanın kıçına bir şaplak indirdi:

— İşte bu böyle Petek Hanım! diye güldü, "Nerdeydin?" diyen olursa bizde yorgan yüzü çektiniz, anam karıyla, anladın mı?

— "Hasan sana gelir giderdi" derlerse, beni dayağın altına yatırırlarsa... Beni döverler Hafız Ağa!

— Ben neciyim kız, ben senin kılına dokundurur muyum?

— Zaptiyeler... Kara Çavuş? Kara Çavuş'ta hiç din iman yokmuş.

— Başlarım Kara Çavuş'un geçmişinden...

— Iyi, beni Kara Çavuş'a vermezsin öyle ya?

— Seni Osmanlı padişahına vermem, namussuz!

— Eksik olma, ben şurdan gitsem, bizi birlikte görmesinler.

— Hemen "Gidelim" dersin... Dur eğlen. Asıl meseleyi konuşmadık.

Petek'in gözlerine yeniden bir ürkeklik doldu:

— Ne meselesiymiş?

Çalık Hafız cebinden Hasan'ın paralarını çıkardı:

— Hele şunları al, dedi. Al bakalım.

— Aman Hafız Ağa, ben istemem, ben bunlara el süremem. Senin olsun.

— Rezile bak! Al dedim.

— Istemem oh Hafız Ağa!

— Neden kız? Bunca zaman herifin işini gördün. Mirası sana düşer.

— Olmaz, istemem. Ölü parası bize iyi gelmez.

— Al da bak ne diyeceğim. Iyi gelir mi, gelmez mi anlarsın.

— Etme ayaklarını öpeyim Hafız Ağa, ben korkarım.

— Tut şunları alçak, eline yapışmaz. Sonra gerisin geri bana vereceksin.

Petek bu lafa şaşarak paraları aldı. Çalık Hafız:

— Haşşöyle, diye güldü; tuttun da bak bir şey oldu mu?

— Uy anam! Ölü parası...

— Kız, aklın ermediğinden... Bu dünyada ölü parası yoktur. Ölü milletine para lazım değil de ondan... Para, dirilerin avadanlığı yavrum. Işte on iki altın, doksan bankanot, fazladan seksen de kuruş. Ver bakalım! Tamam... Bunlar senin paralardı, sen bana bu kadar parayı borç verdin. Petek Hanım. Daha doğrusu ortaklığa verdin. Biz seninle ortak olduk. Ben çerçi dükkânı açacağım. Ortağız.

Petek, gözlerini kırpıştırdı. Bir hiyle sezinlediği, ölü parasına dokunurken duyduğu uydurma korkunun yerini şimdi, sahici korkunun aldığı bakışlarından belliydi. Paraları, eli yanmış gibi, uzattı:

— Al bunları Hafız Ağa, diye yalvardı, bunlar hep senin... Ne yaparsan yap! Benim karı aklımla... Töbe töbe, ortaklık da neymiş?

— Ne olduğunu yakında görürsün. Sermayenin yarısı senin... Ben de biraz koyacağım Dükkân açılacak! Ayrıca dükkânı çevirmek de benden...

— İstemem Hafız Ağa! Söz ederler. Köy yerini kendin bilmez değilsin! Ben istemem. Aklım ermez!

— Erer domuz gibi... Bunda akıl ermeyecek ne var? Yıldan yıla para bölüşeceğiz. Ben seni zengin edeceğim orospu!

— Sağ ol Hafız Ağa! Ben istemem. Beni bu köyde herkes paralı bilir. Vallah yalan... Babamın parasını bulamadık, babamın parası gömdüğü yerde kaldı. Ben dul karılığımla neler çekmekteyim! Biz evde ayran çorbası bulamamaktayız, oh Hafız Ağa!

— Ulan senden para isteyen mi var ki, bu lafı böyle söyledin? Parayı ben sana vereceğim, eşek yüküyle...

— İstemem. Ne paranı isterim, ne de para veririm.

— İyi canım, sen verme! Yıl sonunda para bölüşmeye geldiğim zaman "Buyur, bunlar senin payına düştü, hey ortak!" dediğim zaman, "İstemez" diye geri çevirirsin! Ben hiç küsmem. Hanım gönlün öyle istemiş de Çalık ortağına bağışlamışsın, kim ne diyebilir? Ama işin içinde başka işler de var: Narlıca'da senin gibi bir karıyı kendi keyfine bırakmazlar. En başta Musa Çavuş "Ah şu Hasan'ın başına bir iş gelse de, şu karı bana kalsa..." diyerek gemini gevelemekte... Benimle ortak olursan hükümat bile sana el süremez! Benim ne herif olduğumu anladınsa anladın.

Petek biraz düşündü, önce yere, sonra Çalık Hafız'ın suratına baktı. Adam gibi gülümsüyor. Deminki domuzluğu kalmamış. Gülmesi de bir hoş... Kendine elverir.

— Hasan meselesine zaptiyeler gelirse, ben sana durduğum yerde nasıl arka çıkabilirmişim? Arada, bir ortaklık filan olmalı ki...

— Burası doğru! Petek de gülümsedi. Essah kız! Sen beni korursan kimse değemez öyle ya... Ama bak keyfine, benden para ummayacaksın. Bende para yok...

— Ulan sabahtan beri durmadan para lafı ettin namussuz. Kız sen, ağırlığınca altın edersin. Hasan gibi kopuklar senin değerini ne bilecekler. Senin gibi maldan benim gibi herifler anlar...

— Hele Çalık domuz, git karşımdan!

Çalık Hafız Petek'in beline sarıldı, yanağından öptü:

— Bırak, bırak dedim, bir gören olur.

— Dur kız, dur da bak!

— Hiç durmam! Başka şey de ummak yok! Ben sizden bıktım. Bir daha beni çırpı yükünün altına sokamazsın rezil Çalık, şart olsun kafanı yararım, kafanı...

Bir iki saatten beri başına gelen işlerle Petek'in yüreği oynamış olmalı ki, gene tatlı bir yorgunluk dizlerini kesti, sıcak bir şey bel kemiğinden yukarıya titreyerek yürüdü. Ağlar gibi inleyince Çalık Hafız kollarını gevşetti:

— N'oldun kız?

— Hiç... N'olacağım? Beni günaha sokmuş da... Bir de ne var diyerek...

Dudaklarını yaladı: "Ne biçim herif bu? diye düşündü, elini sürünce adamın içinde hevesi gürlemekte sıpsıcak... Nasıl domuz Çalık bu böyle? Bu nasıl bir Çalık?"

Altıncı Bölüm

Başlangıç

Üç yıla yaklaşan seferberlik hızını kaybedeceğine artırdıkça artırmış, akıl almaz cilveler göstermişti. Çanakkale'yi zorlayan yetmiş iki buçuk millet ters yüzü geri döndü de Ruslar Sivas'ın kapısına geldi.

— Evet, ilerde, çöllerin Kütülemâre denilen memleketinde İngiliz kralının öz kızı (!) esir edildi. Herif, ağasını bilip ayakta pes edeceğine büsbütün kudurdu, Allah beterinden esirgesin gökten ateş yağdırarak yürüyüp Kâbe'yi mâbeyi hep aldı, Şam'a kadar indi. İslam halifesi Peygamber'in sancağını dürülü durduğu yerden çıkarıp "Dini bir uğruna savaş!" diye bağırmıştı ya, ne arasın kardaş? Kâbe'yi İngiliz'e alıverenler meğer Hindistan'dan gelen kıvırcık sakallı Müslüman askeri değil miymiş?

— Hemi de bunlar nasıl Müslüman? Bunları, bizim gibi su karışmış, bakırlaşmış Müslüman belle! Bunlar süngü savaşının kızıştığı sırada namaza duruverirlermiş de elin kolun bağlanırmış. Uzansan süngüleyeceksin. Tetiğe bassan, bitecek. Mal gibi bakakalmaktasın!

— Ya Arap tayfasının üstümüze salması neyin nesi? Peygamber sülâlesinden onlar bile İngiliz'e arka çıkmış. Osmanlı'nın karnını cenbiyelerle yarmak bunlarda, "Allah Allah" diyerek ar-

kadan baskın yapmak bunlarda...

— Sebebini bilemedin mi? Büyük Cemâl Paşa bunların şeyhlerini tespih taneleri gibi asıvermiş!

— Neden? Kudurmuş mu, gözüne ne görünmüş?

— Bilmez gibi yahu? Bu Büyük Cemâl Paşa bildiğimiz, padişah paşası değil, İttihatçı paşası... Bunlar sonradan paşa olduklarından şaşırmışlar. Ne derler "Osmanlıya paşalık verilmiş, önce babasını asmış" derler, işte o hesap...

— Padişah "Olmaz, iznim yoktur," dememiş mi? Artık adam asmaya da padişah fermanı alınmazlanmışsa, o başka?

— Fukara padişah Şam'daki işi duyuncaya kadar...

— Sultan Hamit gibi gölgeli bir padişahı bunların neden indirdiği anlaşıldı. Bunların niyeti... Akıllarına geleni yapmak. Baktılar ki, kendi iplerinde oynamayacak, herifi deflediler... Peki Şam'daki dinsizliği anladık, ya Galiçya'dan ne haber, Galiçya'dan?..

— Orası iyi... Galiçya'da gene birkaç tepe filan almışız! Ama öyle bildiğin tepelerden değil. Gökyüzüne başkaldırmış, karlı dumanlı tepeler ki, kurt kuş geçemez. Alamanın kıralı: "Osmanlı olmasaydı güç mü yetirebilirdik?" diye Enver Paşa'yı alnından öpmüş.

— Peki harbin bitiminde bu tepeler bizim mi?

— Bu ne biçim bir laf? Kılıç kuvvetiyle aldığın yer senin tapulu malın...

— Sonunda bir oyuna moyuna geliriz de... "Sana şurdan iki ada verelim, tepeler bizde kalsın" deyiverirlerse, yanarım.

— Bunlar sonraki meseleler... Asıl iş, Rus'un başına gelen...

— Essah, "İçi bozulmuş... Bunlar ikiye bölünmüşler. Atlılar bir yana, yayalar bir yana...

— Ne gibi.

— Rus'un atlısı bütün soylu takımıymış, say ki Çar'ın yeğenleri, emmi uşakları... Bunlara "Kazak" derler.

— Ne de çok emmi uşağı varmış namussuzun, bir ordu mu demek?

— Bir ordu... Rus'un yayası da bildiğimiz köylü... Bunlara "Mujik" derler.

— Peki?

— Mujiktir bakmış ki, Çar olacak rezil, aldığı bunca yeri kendi kabilesinden atlılara bağışlamakta, canı sıkılmış, "Ne demek olsun? Biz bunca yıldır kan döküp, yayan yapıldak bunca toprak ele geçirelim de hakkımız böylece araya mı gitsin?" demişler, atlı takımına koyuluvermişler...

— Aman iyi, aman ne güzel...

— Güzel olmaz mı? Rus atlısı, senin anlayacağın Kazak kısmı, daha azlık ama ayağı yerde olmadığından daha zorlu... Buna karşılık mujik kalabalık... Kesmekle bitmez. Bunlar birbirlerine dalmışlar. Atlı gücünün yettiği yerde mujikleri mızraktan geçirmekte, gücünün yetmediği yerde atını tepikleyip savuşmakta... Böylece bir ana baba günü ki sorma...

— Öyleyse Vehip Paşa'nın işi iş! Atının alnına güneş doğdu demektir. Bir ucundan da o kırsın...

— Bir ucundan da Vehip Paşa başlamış. Bu duyduğun yanık türkü işte o türkü hey oğlum, çocukların çağırıp gezdiği "Kafkasya dağlarında çiçekler açar" türküsü...

— Iyiymiş n'olacaksa, çok sevindim...

— Hepsi Allah'tan!.. Bir sebep yaratacak da kurban olduğum, Rus'u birbirine düşürecek.

— Dur, efendi! Baksana Müslüman da Müslümana kılıç çekmekte... Töbe, töbe! Hint'in, Arap'ın Müslümanı da Osmanlıya salmış dedin ya kendin?

— Elbet bu da Allah'tan... Bir hikmet canım! Biz işi iman gücüyle başından sıkı tutmadık. Bir kere Sultan Hamit gibi bir padişaha karşı geldik. Hey kardaş! Istanbul'da işler kötüye gitmiş ki nasıl gitmiş... Yüz liralık banknotlarla kahpelerin cigaralarını yakan mı istersin?

— Yalandır yahu! Bunlar delirmiş mi? Haydi delirdiler, diyelim, Istanbul'un banknotu, eczalı kibrit gibi sürünce yanı mı vermekte ki...

— Banknotun ucunu kibritle tutuşturunca...

— Allah Allah! Kibriti çakmışken, karının cigarasını kısadan yakıverse ya... Yalanlığı belli şey! Bir karı, kahpe de olsa, tütün mü içermiş?

— Bunlar bizim yerli kahpeler mi şaşkın? Bunlar Alaman içinden gelme zorlu karılar ki "Adam yüzüne bakmaya güç yetiremez" denilmekte...

— Pisin yüzü yere batsın! Bizim kahpelerimize n'olmuş?

— Dedim ya bunlar hep azgınlık belirtileri... Şu Seferberlik geçidini Allah'ın izniyle bir atlatabilseydik...

— Evet, Allah sonunu iyiye çıkarsın, ne denebilir?

* * *

Dünyanın işleri öyle karışmış, öyle akıl almaz şeyler duyulup görülmüştü ki, Narlıca'da köyün en güzel, en zengin karısıyla en çirkin, en fakir herifinin ortak olup çerçiliğe başlamaları kimseyi şaşırtmadı.

— Abuzer Ağa'nın eşkıyası rahmetli Musa Çavuş'u vaktiyle it hesabına almayan, gönderdiği beşibirlikleri suratına çarpan Petek karı, şu Çalık'ı nasıl adamdan saydı da ortaklığa razı geldi?

— "Gölgemde karnı doysun köpeğin..." demiştir. Eşkıya Musa Çavuş meselesinden köye iyiliği dokunmadı mı?

— Öyle de ki, aklım yatsın. Aç ite biraz kemik atmak hesabı...

— Çalık Hafız köy yerinde tarla işlerini hak edemez. Allah'ın bir saf adamıdır. Çerçiliği çevirebilirse varsın bir ekmek de bu yesin, dedi besbelli...

Aslında bu lafları, arkadan arkaya Çalık Hafız'ın kendisi çıkarmıştı.

Önceleri Narlıcalılar Hafız'ı uyarmaya çalıştılar:

— Bre Hafız, darılma ama senin işlerin de büsbütün ters kardaş! Dünyanın bakır olduğu zaman çerçiliğe sıvandın! Dünyadan malın namı çekildi. Sen bu düzeni neyle çevireceksin, hani ya mal?

— Çorum'un koca tüccar dükkânlarında "yok" satılmakta hey Hafız, senin eline gazyağı, tuz, sabun nerden geçecek? diyenlere Hafız ağa gülümseyerek:

— Çerçiliği şimdi yapmak hünerdir ağa, diyordu, malın çokluğunda herkes becerir. Sen Çalık aklını maskaralık mı sandın?

Çalık'ın başka akılda olduğu şundan belli ki, dükkânı götürdü, köyün sonuna, yokuşun başına kurdu. Oysa köy yerinin çerçi dükkânı ortada gerek... Muhtar odasının tam karşısında... İşte sana Çalık herifin ilk tersliği... Sonra garip yolcu hanı gibi arkasına bir samanlık, bir ambar, bir de hayvan bağlayacak dam yapması, üzerine iki oda çıkması neyin nesi? Bu da ikinci tersliği rezil Çalık'ın... Hele dükkâna bir avuç tuz getirmeden iki hizmetkâr tutmasına, bunların altına birer Merzifon eşeği çekmesine ne demeli? İki hikmetkâr ki, Allah göstermesin bir oturuşta bir tabur askerin yiyeceğini silip süpüren dördüncü ordu açları... Eşekler de, ev yıkan, ocak söndüren bir cins... "Bunları besleyeceğine iki tane yarış atı besle daha iyi!"

— Bu iş çerçilikten çıktı gitti Hafız Ağa, sen beş keçili Kürt beyine döndün oğlum! Arkanda keçe külah delibaşlar... Allah versin ama, işinin bir yanını anlayamadık, çerçi dükkânı köyün

ortasında gerek... Sen dükkânı çektin ıssız yerlere götürdün. İlerde bunun zararını görürsün.

— Ne gibi ağa?

— Ne gibisi var mı? İki zibidi bir gece...

— Gelip bizi mi soyarlar sakın?

— Hiç dinlemezler.

— Analarının ak sütü gibi helâl olsun bre dayı... Ben beni soyacağın bir de fazladan elini öperim.

— Kürtlere güvenmekteysen, yanılmaktasın ağa!

— Ben Allah'tan başka kimseye güvenmem, sen öyle mi belledin?

Çalık Hafız köye tellâl çağırttı, bundan böyle köylünün pazara götüreceği bütün malları pazardaki değeriyle alacağını, pazardan satın alınan öteberiyi de gene pazar fiyatına satacağını, eğer o hafta fiyat değişikliği olmuşsa bunun farkını da hemen ödeyeceğini bildirdi. Böylece erkeksiz evlerin karısı kızı, şuncacık şey için kasaba yerinde, itip köpeğin ayağı altında kalmaktan kurtulacaktı. Ayrıca harman zamanı ekinle, bağ bozumunda üzümle kırkım ayının keçi kılı, yapağısı ile ödenmek üzere isteyeni defterine yazıp dilediğini verecek... Paradan yana sıkışanlara da borç defteri açıyor.

Çalık Hafız bunları böylece komşu köylere de bildirmiş, her zaman adam yollayacağını haber vermişti. Kürt hizmetkârlardan biri üç köyü, ötekisi de geri kalan dört köyü durmadan dolaşıyorlardı. Çalık Hafız böylece mal dağıtmaya başladı. Batmaktan, batakçıdan hiç korkmuyor, "Sen bu işin altından kalkamazsın Hafız!" diyenlere: "Kalkarız sayende emmi, n'olmuş?" diye boynunu bükerek gülüveriyordu.

Eşkıya Musa Çavuş yakalanıp asıldıktan sonra birkaç defa yaylaya çıkıp Abuzer Ağa ile konuşmuştu. Herifle arasının iyili-

ği şuradan belli ki dükkâna ilk gelen mal, kaçak tütün oldu.

Sonra yavaş yavaş dükkân çeşitli mallarla dolmaya başladı. Çalık Hafız:

— Bizde para az ama, Allah'ıma şükür bizi seven arkadaşlar çok, diyordu. Çorumlular, çerçiliğimizi duyunca çarşılarda iki keçeli yolumuzu çevirdiler. "Ne dilersen al götür" dediler. Yakında pırtı bezlerimiz, gazyağımız, şeker, kahvemiz de gelecek.

— Deme Hafız! Gazyağı, şeker, kahve he mi?

— Allah'ın izniyle gelecek dayı!

— Ulan iyi, ulan Hafız sen seferberliği de yendin gitit rezil!

— Bunlar askeriye deppoyunu gizlice soyan Ambar Kumandanı Kolağası Jurnalcı Celil rezilinden...

Suç, hürriyette askerlikten kovulan Celil alçağında değil, yedi krala harp açıp amansız kalınca yeniden rütbe verip onu askere alanlarda... Kolağası Celil, kasabada duyulacağından korktuğu için köy çerçisiyle iş yapmayı uygun buluyordu.

Kahveyle şekerin arkasından askeriyenin kaput bezleri, eski, yeni battaniyeleri, hastanede ölenlerden kalma elbiselerle iç çamaşırlar da Narlıca'nın Hafız çerçisine gelmeye başladı. Daha arkadan mermi kaçakçılığı alıp yürüdü. Öyle ki üç aya varmadan her çeşit silahın cephanesini köylü, eşkıya Çalık'tan alır oldu.

Hafız ayrıca topladığı yağların içlerine kaya tuzu, erimiş içyağı, mısır unu filan karıştırıp hastaneye, Sivas'ın askeriye tüccarlarına ateş pahasına satıyor, yağdan başka, tenekelerle kavurma, pekmez, hoşaflık kuru üzüm yetiştiriyordu.

Ayda bir iki defa öküz, inek kesip köylüye et yedirmeyi de huy edinmişti. Hazırda malı, parası olmayanlara bile taze et veriyor.

— Harmana n'olmuş kardeş?

— Hele harman zamanı gelsin kolay abla, düşündüğün şeye bak! ?diye gülüyordu.

İlk zamanlar köylü, bu işi pek umursamamış, eski alışkanlıkla gene Çorum'un çarşamba pazarına gidip gelmişti. Yavaş yavaş durum kendiliğinden değişti. Bir çocuk koşturup, para pul vermeden öteberi almak, Narlıcalıların o kadar kolaylarına geldi ki, kasaba pazarına kimse inmez oldu. Komşu köyler de Çalık Hafız'a alışmışlardı. Birkaç ay önce, götürdükleri malın yarısını dağıtabilen Kürt hizmetkârlar, artık geriye hiçbir şey getirmiyorlar, buna karşılık sepetleri yumurta, kuru üzüm, zahire ile doldurup dönüyorlardı.

Çalık Hafız ayrıca tohumsuza tohum, öküzü ölene öküz vererek, şunun bunun rençberliğine de ortak giriyordu.

İlkbahar üzeri dört bağın yükünü, elliye yakın ceviz ağacının meyvasını peşin parayla almıştı.

Çalık Hafız az vakitte palazlanıp dokuz köyün bir çerçisi olunca köylünün bazıları şaşmayı akıl ettiler:

— Yahu nedir? demeye başladılar, bu herif bütün bu işleri Petek'ten aldığı iki yüz bankanotla nasıl çevirdi? Ben hiylelendim. Bunda bir Çalık oyunu var, hemi de Abuzer Ağa denilen kavatla birlikte çevrilen bir oyun!

— Ne demek? Bunun geriden ortağı Abuzer Ağa mı?

— Ne bileyim! Bu çerçilik böylece iki yüz bankanotla hiç döner mi?

— Olsun, köyümüze koca çerçi dükkânı kurdu. Dükkânda bir kuş sütü, yoksa yok. Fiyatı da imansız değil! Bizi karda kışta Çorum pazarına inmekten kurtardı, sağ olsun.

Herifin kazancını kıskananlar da başka bir hava tutturdular:

— Bu domuz Çalık, bu köye bir oyun oynasa gerek kardaşlar! Sonradan görme bir zibidinin böyle alıp yürümesi hayır getirmez. "Sonradan görme, gâvurdan dönme" demişler. Bunun ilerde biz kötülüğünü görürüz!

— Ne gibi?

— Ne gibiymiş? Her çeşitten kötülüğünü... Bu herif bu köyü tapular da bizi kendi tarlalarımızda yarıcı eder. Eder şart olsun!

— Sen şimdi alttan almasına bakma! Tırnakları yer tutuncaya kadar hep böyledir. Sonunda bu herif, nah işte şuraya yazdım, buradan çoklarını sürer çıkarır!

— Daha şimdiden hepimizi deftere geçirdi, say ki günah defterine yazdı. Bizi yediden yetmişe, borçlanmaya alıştırdı. Bütün köylü, mirasyedi oğlanları gibi harcanmakta şişinerekten... Şuncacık bebeklerin ağzında tütün, şuncacık kızların ağzında boyalı şeker, leblebi...

— Kız dedin de aklıma geldi. Bu namussuz Çalık, dükkâna körpe kızları alıştırmış. Gözüyle gören var. Şuncacık kızları şekerle çerezle dükkâna çekip...

— Essah! Ben de duydum. Dükkâna çekmekteymiş de etmediği rezillik komamaktaymış...

— Olur olur. Bilmez misin? Bunlar Parpar takımı... Yukardaki evi bırakıp anasını dükkânın üstüne niye yerleştirdi, bakalım? Karı kız gelirse kimse hiylelenmeyecek. Hiç köyün dışında çerçi dükkânı mı görülmüştür? Arkadaki samanlığa girmeyen karı kalmamış.

— En başta Adviye orospusu... Hani vaktiyle şu Uzun İmam'la söylenen anadan kısır kahpe...

— Peki, bu Adviye, Musa Çavuş'un delibaşısı Rıza'nın değil miydi?

— Oluversin. Rıza buncacık şey için Çalık Ağa'nın hatırına değecek yiğit mi? Karşılığında göz yumma parası da almaktaysa...

— Eh öyleyse, bu Çalık'ın, belasını bulması yakındır. Kimsenin ahı yerde kalmaz. Fukara Hasan'ı öldüren de bana kalırsa yabancı değil. Herifi bir oyunla temizlediler. "Asker kaçakları

vurdu" lafına kulak verme. Oğlanların hepsi Kuran'a el basıp yemin ettiler. Bu işten hiç haberleri yok.

— Nerden olacak? Böyle bir işin sonunda, neye bakacaksın? Miras kime düşmüş, ona bakacaksın.

— Doğru, doğru ama, kan adamı tutar.

Bunlar yalnız lafta kalmadı. Günlerden bir gün Çalık Hafız'ın dükkânını zaptiyeler basıp, kaçak mermi, tütün, ahırda çalınmış hayvan aradılar. Gammazlayan herif her kimse, yazdığı kâğıdı, doğrudan doğruya mutasarrıfa vermişti. Ne fayda ki, daha önce zaptiyenin kapıaltı Çalık'a haber uçurduğundan ele bir şey geçmedi.

İki hafta sonra da kâğıdı yazdığından hiylenilen herifin koca öküzü göğe çekilir gibi kayboldu, sürülecek izi bile bulunmadı. Böylece Çalık Hafız'ın her yanda gözü kulağı, eli ayağı olduğu anlaşıldı.

Bu düşmanlığa uğradıktan sonra da Çalık Hafız hiç istifini bozmamış, bağırıp çağırmamış, şuna buna dert yanmamıştı. Dükkâna gelenlerin hepsine güler yüz gösterip diller döküyordu:

— Ne istedin arslanım?

— Buyur emmi, emret!

— Can baş üstüne bacım.

— Parası kalsın... Para ne demek? Para senin canının sağlığı abla!

* * *

Çalık Hafız, harman sonu, ilk çerçilik yılının alacaklarını toplayıp hesaplarını yaptığı günün akşamı ortağı Petek'e, "Konuşacaklarımız var" diye haber yolladı.

Petek o zamana kadar Çalık Hafız'la ortaklığına şuncacık değer vermemişti. Herifin zenginleştiğini komşuların ettikleri laflardan duyduğu zamanlar "Acaba!" diye ortalığı aklına getiriyor-

du ama, imansız Çalık'ın kendisini essahtan ortak sayacağına hiç inanmıyordu. "Erkek milleti, öyle sıralarda her ağzına geleni söyler. Nasıl bir avanak olmalı ki inanmalı!"

Petek, Hasan'ın öldüğü gün olup bitenlerden sonra Çalık'ın geceleri evine geleceğinden, başına bela olacağından da birkaç ay korkmuştu. Ama bu korkusu boşa çıktı. Bir zaman sonra buna şaştı, biraz daha geçince yüreğinden küstü: "Pis Çalık ne anlasın? O günü çoktan unutmuştur. Aklı olmadığından..." diye düşünüp somurttu. Uzun süren erkeksizliğin rahatsız uykularında Çalık'ı iki kere düşte görmüş, uyandığı zaman herifin kuvvetli gövdesiyle üstüne çöküşünü, tatlı tatlı hatırlamıştı.

Çerçiliğin ilk aylarında dükkâna hiç uğramaması, "Pis Çalık başıma bela olur çalıklığını bilmez de..." korkusundandı, sonraları birkaç kere gitmesi de Hafız'ın koruda olanları unutmuş görünmesinden... Öyle ki bir keresinde laf dokunduracak olmuştu da herif yüzünü şu yana çevirip duymazdan gelmişti.

Çalık Hafız, ortağı Petek Hanım'ın evine ılık bir sonbahar gecesi yatsıdan sonra gitti.

Petek, kızı Halime'den Çalık emmisinin o gece geleceğini haber aldı alalı kuşkudaydı.

Üst üste sormuştu:

— Ne dedi oh Halime? Başka bir laf etmedi mi kız?

— Etmedi, gelecek.

— Suratı nasıldı, askın mı?

— Değil. Askın olur mu, güleç...

— Paradan, maradan laf açmadı ya? Zarardan, ziyandan?

— Aah...

— Şuna bak, iki söz eder mi bu benim kızım olacak orospu? Sana dedim.

Petek bunları sorup dururken Çalık Hafız kapıdan seslendi:

— Petek Hanım evde misin?

— Buyur Hafız Ağa! Haber göndermişsin.

— Evdeyim!

Herif köşeye oturunca arkasına yastık koşturdu:

— Karnın aç mı? Ayşe ablam seni doyurmuştur ya, bizden sorması... Ekmek yemedinse yumurta kırayım.

Bir yandan da, belli etmeden herifin yüzüne bakıyor, niye geldiğini anlamaya çalışıyordu, ama faydasız! Buna Çalık Hafız demişler. Yüzüne bakıp yüreğindekini bilebilmeye kimin gücü yeter?

Çalık Hafız cebinden bir defter çıkarınca Petek ürkerek gözlerini kırpıştırdı. Para isterse, ne olursa olsun, vermemeye şart ederek, soluğunu kesip bekledi. Dükkândan parasız öteberi aldığını, şimdi, birdenbire hatırlamış, korkusu artmıştı. "Bize borç çıkaracak bu namussuz Çalık, bize bu kadar borç çıkaracak gördün mü? Vay başıma!"

Defteri bir zaman karıştıran Çalık Hafız, neden sonra:

— Karnım tok! dedi. Hele şöyle karşıma geç de şu hesaplara bakalım... Gülümsedi. Ne demişler? "Dostluk okkayla, alışveriş dirhemle..." demişler.

— Essah! Bizim sana şu kadar borcumuz birikmiştir. Hafız Ağa, harmanda veremedik.

— Ne borcu kız? Sen delirdin mi?

— Ya ne?

— Bir de utanmadan sorar. Biz seninle ortak değil miyiz? Dükkândan şu kadar kazancımız var. Ben bu gece buraya para bölüşmeye geldim.

Petek, Hafız Ağa'nın şaka etmediğini nerdense anladı, bundan sonra dediklerinin birini bile duymadı. "Doğru mu ey Allah? Doğru mu bu söz?" diyerek daldı gitti.

Çalık Hafız; defterden bir şeyler okumuş, birtakım rakamlar saymış, sonunda sermayenin şu kadar arttığını, şu kadar kazancı bölüşeceklerini söyleyerek meydana bir deste bankanot çıkarmıştı.

Petek paralara şaşkın şaşkın baktı. "Essahtan bize para getirdi bu Çalık! Bizi Hasan belasından kurtardığı elvermedi de, he mi? Herifin kanını arayan bulunmadı, bunun dediği gibi... Herifin it ölümüne gitmesi yetmez gibi... Essahtan para... Gördün mü kahpe?"

— Deme Hafız Ağa bunlar hep mi benim?

— Dedik ya, bunlar senin kazanç payın... Bir bu kadar da dükkândaki malın üstünde var. Sen bize ne verdindi? Yüz lira... Sekiz yüz lira kazandın.

Petek sevinçle çömeliverdi.

— Buyur Petek Hanım, al payını, hayrını gör.

— Aklım karıştı, dur Hafız Ağa! Şimdi bu ne kadar? Yüz liradan fazla öyle ya...

— Dört yüz, dedim rezil, lafa hiç kulak verir mi?

— Peki, bunlar hep bana mı düştü? Inanayım mı Hafız Ağa? Dur hele defterdeki hesabımız ne olacak? Bu benim kızım Halime orospusu, dükkândan hiç çıkmamakta... Şeker yemekten bunun karnı bozuldu. Bizim borcumuz...

— Borç mu kaldı? Hepsi içinde... Aldıklarınızı düştüm. Sen şunları bir say, yanlışlık olmasın.

Ben senin getirdiğin parayı nasıl sayabilirmişim?

— Saymalı, yerde de bulsan saymalı... Aklımdayken söyleyeyim, bu yıl senin tarlaları ortağa vermeyeceksin.

— Neden? Benim ortaklarıma n'olmuş?

— Işte o kadar... Belki ben gündelikçiye ektiririm. Gündelikçi çalıştırmak ortaklıktan daha verimli... Öküz bizden, tohum bizden olunca birkaç zibidi buluruz, gündeliklerini bilirler. Sen

karı başınla ortakçı namussuzlarıyla başa mı çıkabilirsin?

— Hiç olur mu Hafız Ağa? Mala davara kim bakar? Bizim işimiz ortakçısız hiç dönmez.

— Orasını düşünürüz.

— Bunca yıllık ortakçılarımız gelip ağlar. Onlara da günah...

— "Ben karışmam. Hafız Ağa karışır" dersin. Günahı varsa benim boynuma... Ortakçılık Allah'ın emri değil! Gündeliğine gelsinler. Paralarını bilsinler.

— Üstesinden gelebilir miyiz? Kâr edelim derken bir zarara girmeyelim oh Hafız Ağa.

Çalık Hafız dizi dibine çömelip yüzüne bakan Halime'nin saçlarını okşayarak:

— Duydun mu kız? dedi, anan bize hiç güvenmemekte yavrum! Zarar edermişiz. Senin haberin yok Petek Hanım, ben geçen hafta Çakır Kâhyaların Narlıca'daki on dört parça tarlasını toptan aldım, tapuladım. Bizim rençperlik işimiz bundan böyle ağır!

Petek başını eğmiş, cilveli cilveli gülümseyerek dinliyordu: "Şu Hafız kalıbının gösterdiği gibi değil, diye düşünüyordu. Eline beline diline gayet sağlam bir herif... Başkası olsa neler etmez? En azından, olanları köy odasında söyler de seni dile düşürür. Erkek kısmının hiçbiri karıya para vermezken, bu Hafız üstelik para getirmekte kardaş, bir eşek yükü para ki harcamakla tükenmez." Birdenbire Çalık herifi, canı çekiverdi. Kızına çıkıştı:

— Bırak kız, bırak da rahat otursun.

— Değme çocuğa... Biz rahatız.

— Olmaz. Gel buraya dedim, sonunu sen düşün!

— Halime'ye değme, bak karışmam.

— Bu kız seni pek sevdi, hep seni konuşmakta...

— Elbet, ben de onu sevdim de ondan...

— Ondan değil...

— Ya neden?

— Sende sıcaklık tüyü var. Birine değdirdin mi bitti.

— Bu ne demek? Çalık Hafız telaşlanarak gözlerini kırpıştırdı. Bu nasıl söz?

— Ne demekmiş? Sevdalandı besbelli... Benim yüreğim götürmez! Ben bu kızı öldürürüm.

— Laf mı şu? Sen aldırma kızım, anan bizimle gönül eğlendirmekte... Kızın saçlarını okşadı. Paraları görünceye kadar bu laflar ortada yoktu.

— Ben paraya bakanlardan mıyım? Töbe küstüm.

— Biz de çok küstük ama aldıran olmadı, hiç kimse umursamadı. Bak Petek Hanım şurda burda kazancımızı söylemeyeceksin. Köylü milletini bilmez değilsin ya, bunlar adamı göze getirirler de uğursuzluğa boğarlar. Topla şunları, topla da iyi sakla!

— Ben saklayamam. Sende dursun.

Petek hemen sustu. Söylediği söze kendisinin de pek şaştığı, ağzından çıkar çıkmaz pişman olduğu suratından anlaşılıyordu. Çalık Hafız'ın yüzüne yalvarır gibi bakınca Çalık güldü:

— Herkesin parası kendi yanında gerek Petek Hanım... Iyi sakla! Lazım olursa gelir isterim. Şimdilik bu kadar... Hadi bana izin...

Böyle diyerek hemen kalktı.

— Oturaydın Hafız Ağa... Hemen gidilir mi? Iki laf ederdik.

— Daha çok laf ederiz. Ben yatsıyı kılmadım.

— Ezan okunalı ne zaman? Yalana bak. Hesap yaptık da camiye gidemedik

Petek kapıda ortağının kolunu tutarak Halime'ye işittirmemek için fısıldadı.

— Bir de bana Müslümanlık satma Domuz Çalık! Ben senin ne imansız olduğunu bilmez miyim?

— Yavaş kız, yavaş... Çocuk duymasın! Benim imansızlığımı

sen nerden bilirmişsin bakalım?

— Bir de sorar! Korudan bilirim.

— Sen onu çoktan unutmadın mıydı Petek Hanım?

— Unutulur mu domuz?

— Bilmem. Unuttun bellediydim. İyi öyleyse...

— Biraz daha otursaydın, kız yatınca konuşurduk.

— Gene gelirim. Hep burdayız.

— Hani nerde? Geldiğin mi var? Hangi orospulara alıştığını ben duymadım mı? Köy yerinde çerçi kısmının karılarla alışverişi pek tatlı olurmuş. Günahtan korkman Müslümanlıktan mı? Doymuşsun da gücün kesilmiş.

— O nasıl laf? "Dükkân kapısı, hak kapısı" demişler. Dükkâna gelen müşteriye kötü gözle bakılmaz.

— Benim hepsinden haberim var. Küpeli Meryem cadısı o dükkânda sabah akşam ne aramakta bakalım? Anan olacak kocakarıya aracının biri gelip biri gitmekte değil mi?

— Ne istermiş aracılar?

— Seni everecekler. Kadriye için geberen ben miyim? Kâmil Ağa'nın kızı gök göz Kadriye için...

— Aman essah mı? Çalık Hafız kısa kısa güldü. Sen meraklanma ben işimi bilirim Petek Hanım. Ben öylelerine "karı" diyecek herif değilim.

— Öylelerine karı demezsin ama kısır Adviye'yle iki çocuk anası kötü Güldane'ye geldi mi...

— Bunlar hep düşman sözleri, istemezlerin lafları...

— Dur, hemen savuşma! Ne zaman gelirsin?

— Ben uğrarım. Köy yerinde laf ederler.

— Etsinler. Yarın akşam beklerim. Sana diyeceklerim var. Ekmek yemeden gel ki, börek açacağım, ayrıca tatlı yapılacak.

— Olur, Allah kısmet ederse...

* * *

Çalık Hafız ertesi gece gitmeyince daha ertesi günü ikindi üzeri Halime geldi.

— Hafız emmi, dedi. Beni anam yolladı, bu gece mutlak geleceksin.

— Bu gece mi? Işim çıkmazsa gelirim.

— Anam sen gelmeyince ağladı.

— Niye kız?

— Bilmem. Sen benden iyisini bilirsin.

On iki yaşındaki Halime, bunları, kurnaz kurnaz bakıp omuzlarını silkerek söylemişti.

— Sende haberler var Halime, gel şuraya...

Çalık Hafız küçük kızı arkadaki ambara götürdü. Kapıyı sıkıca örttükten sonra samanların üstüne oturdu, Halime'yi belinden tutarak kendisine çekti. Kız buna çoktan alışmıştı. Hiç ürkmedi, cilveyle somurttu:

— Anam bana bir etmediğini komamakta, dedi. Beni buraya salmasa gerek.

— Neden yavrum?

— Sana kızdığından...

— Bana neden kızmakta?

— Karılar yüzünden... Bugün Küpeli Meryem cadısını çağırdı. Bir vakit konuştular. Anam "Domuz Çalık, rezil Çalık!" diye bağırdı.

— Kız bana arka çıkmadın mı? Çalık Hafız Halime'yi arka arkaya öptü. Adam Çalık emmisine arka çıkmaz mı?

— Neyine arka çıkacakmışım? Yalan değil ki... Adviye ablamdan, Güldane ablamdan laf açtılar. Yalan mı? Ben Güldane ablamı seninle görmedim mi? Ama sen dur, Güldane ablamın oğlan da sizi güzelce seyretmiş.

— Nerde kız, bu nasıl söz?

— Nerde olacak, kendi evlerinde... Geceleri gizliden girivermekteymişsin! Oğlan hep gözlemiş. Döl güderken anlattı, bir yandan da, "Ben büyürsem bu Çalık'ı şart olsun vururum," diye yemin verdi.

— Bizi vuracakmış öyle mi? Şuncacık bebek, sekiz yaşındaki it eniği... Fena fena solumaya başlamıştı, sanki karşısında essahtan bir düşman varmış gibi gözleri kinle, korkuyla parlıyordu. Şuncacık...

— Büyürse vuracak. Yemin verdi.

— Büyüyünceye kadar Allah kerim! Bu söze kendi de güldü. Bebek olduğundan aklı ermemiş hay yavrum, biz anasının bel ağrılarını, sevabımıza okuyuvermekteyiz.

— Haftada bir iki, bu nasıl bir okuma? Küpeli Meryem, benim anama dedi ki: "Adviye kahpesinin borcunu siliverdi, yarısını bağışladı" dedi.

— Ulan bunu da kim demiş namussuzlar?

— Adviye ablam Küpeli'ye demiş. "Beni Allah'ın emriyle alacak ya bakalım!' demiş. Anam bir kızdı. Öfkesini benden çıkardı. Bak, etlerimi morarttı bura bura...

Halime böyle söyleyerek entarisinin eteğini kaldırdı. Bacakları düzgün tıkızdı. Ak pembe etinin üzerinde mor lekeler görünüyordu.

Çalık Hafız bunları koklaya koklaya öptü. Bir yandan da içi titreyerek söyleniyordu:

— Ben anan olacak o kahpeye edeceğimi bilirim. Ben ona bak ne işler edeceğim. Sana günah değil mi?

— Seni bu gece bekleyecek! "Mutlaka gelsin" dedi. Gelmezse sonunu sen düşünecekmişsin. Bırak, bırak kız... Anam, "Kuş gibi git gel, orda eğlenirsen seni öldürürüm" dedi. Anam beni

döver Hafız emmi, bırak...

— Dur kız, dur bırakacağız, dur ki bir...

Bu sırada dükkândan:

— Hafız Ağa! Nerdesin Hafız Ağa? diye seslendiler.

Çalık Hafız, sıçrayıp Halime'yi kendinden uzaklaştırdı. Kısık kısık:

— Şu kapıdan dolaş, dedi. Anana de ki... "Birazdan gelecek!" dersin.

— Birazdan değil, akşam ekmeğine geleceksin.

— Kız sana ekmeği, yemeği soran mı var? Savuş!..

— Kim bu gelen? Adviye ablam öyle ya?..

— Değil! Adviye de neymiş? Oysa Adviye'nin nazlı sesini tanımıştı. Kızı itti. Haydi sen dolaş, anana sakın Adviye'nin lafını etme, sonra keyfine...

— Gelirken bana boyalı şeker getir.

— Olur. Sen haydi...

Halime arka kapıdan çıkınca Çalık Hafız üstünü başını düzeltti, samanları silkeledi, elini yüzünde gezdirerek dükkâna geçilecek kapıyı araladı. Adviye'nin yalnız olduğunu görünce:

— Kız Adviye geliver, diye seslendi, geliver çabuk.

— Orda mısın Hafız Ağa? Kim var?

— Kimse yok, gelsene rezil!

— Gelmem, hiç gelmem. Gazyağı kalmamış da karanlık basmadan...

— Kolay, sen hele gel!..

Sesi boğuk çıkıyor, çenesi titriyor, farkına varmadan köpek gibi yalvarıyordu.

Adviye dışarısını tembel tembel kolladıktan sonra tezgâhı dolaştı. Inadına tombul, inadına körpe, inadına güzel de güzelin oynağı bir karıydı.

Kapıda ürkmüş gibi duraladı:

— Kim var?

— Gel dedim namussuz!

Hafız böyle diyerek karıyı bileğinden tutup çekti, iki kere canını alacakmış gibi sarsaladı, sonra, göğsünden itip saman yığınının üstüne düşürdü:

— Dur, domuz Çalık! Sen kudurdun mu? Kapıyı sürgüle... Üstümüze bir gelen olur.

— Gebertirim, şart olsun gebertirim! Sen öyle mi belledin?

— Dur dedim, üstümü yırttın, dur eğlen...

— Yırtılsın. Ben alacak değil miyim? Yırtılsın ne iyi... Yırtılsın...

Adviye, gazyağından başka, üzüm, sabun istemeyi tasarlarken kendinden geçti.

Aklı başına geldiği zaman, uzaktan uzağa ikindi ezanı okunuyordu. Korktu, kurtulmak için davrandı:

— Dur Hafız, bırak! Ezan okunmakta gâvur! Ezana baksana, günah...

Çalık Hafız'ın gözleri kaymıştı:

— Varsın okunsun kahpe, diye soludu. Okunsun varsın... Sen hele dur...

* * *

Çalık Hafız yorgun adımlarla Petek'in evine giderken kendi kendine küfrediyordu. "Kapının sürgüsünü çekmeden... Senin gözün mü karardı alçak? Sen delirdin mi, bu karı bolluğunda?" Arada sırada karılara iştahlanıp böyle kendini kaybediyor, dünyayı iplemez oluyordu. "Başka zaman, Petek gibi dünya güzeline dönüp bakmayışımız neyin nesi yahu? Biz bir nefsimize neden hükmedemeyiz sırasında hey Allah?" Allah'ın adını pis pis

andığına pişman olarak somurttu.

Kapıdan seslenmesine bırakmadan Petek karşıladı:

— Hoş geldin Hafız Ağa! Kız dedi de inanmadım. "Dükkânı bırakmaz gündüz gözüne" dedim. Ezan da okundu, sen ikindiye gitmedin mi?

— İş vakti çocuğu yollarsın, bir de ikindiyi akşamı karıştırırsın. Neymiş bakalım, ne var?

Petek birden ürktü. Kendisi çıkışacakken herifin yavuz hırsızlık etmesine şaşmıştı:

— Dün gece neye gelmedin? Börek yaptım, tatlı yaptım.

— Sungurlu tüccarlarına toptan pastırma verilecek.

— Bir de yalan söyler... Ben senin dün gece nerde olduğunu haber almadım mı?

— Töbe hey Allah! Ulan karı milleti, siz ne belasınız be! Biz para peşine düşmüşüz, uykuyu kaybetmişiz. Sungurlu tüccarları nerdeyse bizi oyuna getirecekler, az kala bizim canımızı alacaklar. Şunun sözü, söz gibi bir söz mü şimdicik? Halime nerde?

— Halime'yi n'apacaksın? Çok canın çektiyse Allah'ın emriyle iste, çifte davullu düğün kur da tepe tepe kullan!

— Ulan bu nasıl laf namussuz?.. El kadar bebe...

— Ben senin evvel eski körpeye tutkun olduğunu bilmez miyim? Küpeli de söyledi, Küpeli dedi ki...

— Kız bak, şamarı çarparım. Benim Küpeli'den, küpesizden haberim yok. Bela mısın akşam vakti?

— Belayım, hemi de büyük belayım.

Petek böyle diyerek yaklaştı. Çalık Hafız gövdesini geri alarak:

— Git şeytan, git işine! diye gülümsedi.

— Bir de güler. Hele sen bu gece gelme de bak neler olur. Şart olsun, tarlaları ortak veririm!

— N'ağzına! Seni dava ederim. Köse yargıca dava ederim, ede-

rim ki: "Bu benim maldan candan ortağım olup derim, şimdi tarlalarını başkalarına belletmeye kalktı. Ne demek olsun?" derim.

Petek birden uzanıp Çalık'ın kolunu tuttu, etini var gücüyle burdu. Çalık Hafız hafifçe bağırdı:

— Kız aman, kız namussuz! Canımı yaktın rezil!

— Daha bakalım, bu can yanması şaka! Asıl can yanması ilerde... Ben seni öldürmez miyim? Adviye orospusu koparınca iyi mi?

Çalık Hafız gözlerini yere eğerek konuştu:

— Beni dinle Petek Hanım! Bunlar köylünün karalaması... Köy yerinde bizim iş tutmamız, Allah bin bin bereket versin, biraz para kazanmamız, istemezlerin yüreğini bozdu. Benim lafımı sana getiren varsa seninkini bana söyleyen de çok... Ben buraya neden gündüz gözüne geldim de gece vakti gelmedim?

— Neden?

— Biz medresede okuduk. Hoca takımından sayılırız. Ben seninle ortak olurca her şeye töbe çektim. "İşler iyi giderse harama uçkur çözmek yok!" diyerek büyük yemin ettim, anladın mı? Gerisi hep düşman lafı! Sen beni denedinse denedin. Ben ağzımın tadını bilmeyenlerden değilim! Senin hasretine bunca zaman dayanan herif, Adviye gibi, Güldane gibi pislerle günaha girmez. Benim hovardalık sıram değil. Açıkçası: Gönlün çekerse, seni Allah'ın emriyle alırım. Senin gibi bir karıya benim gibi bir herif her zaman lazım.

— Bu gece gel ki... Gel de konuşuruz.

— Gece gelmeyi aklından çıkar. Sen enini boyunu düşünürsün, danışacak yerin varsa danışırsın. "Olur!" dersen anam gelir, Allah'ın emriyle ister.

— Allah'ın emri mi?.. Herife tilki hapı verirken...

— O da Allah'ın emri! Dere boylarında sürünmesin diyerek... Düşünürsen, razıysan haber yolla. Anamı...

— Razıysammış!.. Benim danışacak kimim var? Sen köy yerinde kimsesiz bir karının neler çektiğini nerden bileceksin? Ben canımdan usandım. Anamı gönder gelsin!

* * *

Narlıcalılar bir hafta sonra Petek'le Çalık Hafız'ın şerbetini içerlerken:

— Allah buna "Yürü ya kulum!" dedi, kurban olduğum, diye içlerini çektiler, niye dersen, anlaşılan yüreğini gayet temiz gördü.

rim ki: "Bu benim maldan candan ortağım olup derim, şimdi tarlalarını başkalarına belletmeye kalktı. Ne demek olsun?" derim.

Petek birden uzanıp Çalık'ın kolunu tuttu, etini var gücüyle burdu. Çalık Hafız hafifçe bağırdı:

— Kız aman, kız namussuz! Canımı yaktın rezil!

— Daha bakalım, bu can yanması şaka! Asıl can yanması ilerde... Ben seni öldürmez miyim? Adviye orospusu koparınca iyi mi?

Çalık Hafız gözlerini yere eğerek konuştu:

— Beni dinle Petek Hanım! Bunlar köylünün karalaması... Köy yerinde bizim iş tutmamız, Allah bin bin bereket versin, biraz para kazanmamız, istemezlerin yüreğini bozdu. Benim lafımı sana getiren varsa seninkini bana söyleyen de çok... Ben buraya neden gündüz gözüne geldim de gece vakti gelmedim?

— Neden?

— Biz medresede okuduk. Hoca takımından sayılırız. Ben seninle ortak olurca her şeye töbe çektim. "İşler iyi giderse harama uçkur çözmek yok!" diyerek büyük yemin ettim, anladın mı? Gerisi hep düşman lafı! Sen beni denedinse denedin. Ben ağzımın tadını bilmeyenlerden değilim! Senin hasretine bunca zaman dayanan herif, Adviye gibi, Güldane gibi pislerle günaha girmez. Benim hovardalık sıram değil. Açıkçası: Gönlün çekerse, seni Allah'ın emriyle alırım. Senin gibi bir karıya benim gibi bir herif her zaman lazım.

— Bu gece gel ki... Gel de konuşuruz.

— Gece gelmeyi aklından çıkar. Sen enini boyunu düşünürsün, danışacak yerin varsa danışırsın. "Olur!" dersen anam gelir, Allah'ın emriyle ister.

— Allah'ın emri mi?.. Herife tilki hapı verirken...

— O da Allah'ın emri! Dere boylarında sürünmesin diyerek... Düşünürsen, razıysan haber yolla. Anamı...

— Razıysammış!.. Benim danışacak kimim var? Sen köy yerinde kimsesiz bir karının neler çektiğini nerden bileceksin? Ben canımdan usandım. Anamı gönder gelsin!

* * *

Narlıcalılar bir hafta sonra Petek'le Çalık Hafız'ın şerbetini içerlerken:

— Allah buna "Yürü ya kulum!" dedi, kurban olduğum, diye içlerini çektiler, niye dersen, anlaşılan yüreğini gayet temiz gördü.

KEMAL TAHİR KÖYÜN KAMBURU

"Memleketin gerçeklerini yazmak isteyen bir realist romancı bugünkü tarih devresinde köyü, köylüyü yanlışsız tanımak, fantezilerini kullanmadan tanıtmak zorundadır... Gerek işçi, gerek esnaf, gerekse memur, tüccar, devlet adamı olarak hepimiz hâlâ biraz köylüyüz. Köyün, köylülüğün özellikleri gözden kaçırılırsa şehirlilerin Türk milletini damgalayan özellikleri ya hiç aydınlatılmaz, ya da işe yaramayacak şekilde yarım yırtık aydınlatılmış olur," diyen Kemal Tahir, "Köyün Kamburu"nda Narlıca Köyü'nde yaşananları Çalık Hafız'ın gözünden ve dilinden son derece çarpıcı bir biçimde anlatır. "Köyün Kamburu"; geleneksel düşünme biçimlerine ve inançlara ve köylülüğe tutulmuş güçlü, sarsıcı ve traji-komik bir ayna....

1958'de Yeni Gazete'de tefrika edilen "Köyün Kamburu", Les Tors du Vilage adıyla Fransızcaya çevrilmiştir.

Edebiyat - 334 www.ithaki.com.tr

ISBN 978-975-273-206-3

Internet Satış
www.ilknokta.com

ithaki